

BÍRÓ ENDRE

SZÓTÁR A JOGHOZ

OKTATÁSBAN, MUNKÁBAN,
KÖZÉLETBEN, OTTHON

Jogi szakkifejezések és jogban használt idegen
szavak jelentése, köznapi tartalmától eltérő jogi
fogalmak és kategóriák rövid magyarázatai

§

JOGISMERET ALAPÍTVÁNY

X 1400 90

BÍRÓ ENDRE

SZÓTÁR A JOGHOZ

OKTATÁSBAN, MUNKÁBAN,
KÖZÉLETBEN, OTTHON

Jogi szakkifejezések és jogban használt idegen
szavak jelentése, köznapi tartalmától eltérő jogi
fogalmak és kategóriák rövid magyarázatai

§

JOGISMERET ALAPÍTVÁNY

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000923182

X140090

© dr. Bíró Endre

Kiadó: Jogismeret Alapítvány, Bp., 2011
(www.jogismeret.hu; info@jogismeret.hu)

Kiadó felelős vezetője: dr. Virág-Karsai Orsolya

Nyomás: Némedy Nyomda Kft

Felelős vezető: Némedy Jenő

ISBN 978-963-88965-1-3

SZÓTÁR A JOGHOZ

OKTATÁSBAN, MUNKÁBAN, KÖZÉLETBEN, OTTHON

Jogi szakkifejezések és jogban használt idegen szavak jelentése,
köznapi tartalmától eltérő jogi fogalmak és kategóriák
rövid magyarázatai

A SZÓTÁR A JOGHOZ célja, hogy segítséget nyújtson a nem-jogász joghasználóknak (például diákoknak, hallgatóknak, pedagógusoknak, oktatóknak, szülőknek, közoktatási vezetőknak, munkavállalóknak, ügyfeleknek, fogyasztóknak, stb.) a hazai jogban gyakorta használt jogi szavak, kifejezések, fogalmak, kategóriák, szóösszetételek jelentésének ismertetésével. A SZÓTÁR A JOGHOZ elsősorban a magyar hatályos jogban használatos kifejezésekből válogat. Válogatás, méghozzá a szerző megítélése szerint legfontosabb, leggyakrabban használt jogi kifejezésekből és jogi szakmai műszavakból; olyanokból, amelyek a jogalkalmazók és a joggal érintettek számára önmagukban talán nem érthetők. A SZÓTÁR A JOGHOZ tehát nem az összes jogi kifejezést tartalmazza, csak azokat, amelyeknek jogi szempontból jelentős tartalma megértéséhez szótár szükséges:

1. mert idegenszó;
2. mert jogi szakszó;
3. mert olyan szó, amelynek a köznapi és a jogi jelentése eltér;
4. mert olyan szó, amelynek az oktatásban, a munkajogban, állampolgári és gyermeki jogokban, civil nonprofit jogban delikát jelentősége van.

A szó-magyarázatok többsége valamelyik hatályos magyar jogszabály értelmező rendelkezésén vagy definícióján alapul. Inkább jogi ismeretterjesztés, mint jogirodalom. A fogalom-magyarázatok összefoglaló, áttekintő, célszerű és közérthető, de szakmailag pontos és időtálló ismertetéseket tartalmaznak az egyes jogi kifejezések jelentésének, jogi tartalmának leírásaként.

A SZÓTÁR A JOGHOZ tartalmazza a fentiekén kívül mindazon jogszabályi definíciókat, amelyeket oktatási jogszabály rendel

kalmazni a közoktatási és felsőoktatási intézményi jogalkalmazásban. Ily módon a szótár azon túl, hogy fontos oktatási segédeszköz, az iskolai és felsőoktatási közelet illetve joghasználat nélkülözhetetlen forrásműve is lehet. (A jogi ismeretterjesztéstől a jogvédelmen át a jogértvénytésig.)

A SZÓTÁR A JOGHOZ használata:

1. A szótár szoros alfabetikus rendben készült.
 2. Az egyes szavak után / / zárójelben található az a legjellemzőbb jogág vagy jogágazat, amelyben az adott jogi szakkifejezés használatos. / Oktatási jog, polgári jog, büntető jog, polgári eljárásjog, büntető eljárásjog, családjog, munkajog, alkotmányjog, pénzügyi jog, közigazgatási jog, gazdasági jog, nemzetközi jog, nonprofit jog és jogelmélet. /
 3. A 2. pont alatti kategóriákban – némiképpen önkényesen, de az egyszerűsítés kedvéért célszerűen –
 - a polgári jog tartalmazza a szellemi alkotások jogát, iparjogvédelmet, földjogot, szövetkezeti jogot;
 - a büntetőjog a büntetésvégrehajtási jogot;
 - a gazdasági jog a társasági jogot, koncessziós joganyagot, árjogot;
 - az alkotmányjog az államjogot, állampolgársági jogot, önkormányzati jogot;
 - a közigazgatási jog a szabálysértési jogot, államigazgatási eljárás jogot, ágazati hatósági joganyagokat, vámjogot, devizajogot, rendészeti jogot;
 - a nemzetközi jog a nemzetközi magánjogot;
 - a pénzügyi jog a költségvetési jogot, adójogot, illetékjogot, bankjogot, értékpapírjogot, biztosítási jogot;
 - a munkajog a munkavédelmi jogot, társadalombiztosítási jogot.
- A „jogelmélet” kategória jelöli mindazokat a kifejezéseket, amelyek nem tételes anyagi jogi vagy eljárásjogi jellegűek, ilymódon nem voltak besorolhatók az előzőekben ismertetett jogágak tartalmi körébe; továbbá a szűkebb értelemben is jogelméleti tárgyú fogalmakat és kifejezéseket.

4. A szavak jelentését, magyarázatát követően () zárójelben találhatóak az esetleges közkeletű rövidítések, jelölések, vagy idegen szóval kifejezések.

A

abszolutorium (végbizonyítvány): /oktatási jog/ A tantervben előírt vizsgák eredményes letételét és – a nyelvvizsga letételének és szakdolgozat (diplomamunka) elkészítésének kivételével – más tanulmányi követelmények teljesítését, illetve a szakdolgozathoz (diplomamunkához) rendelt kreditpontok kivételével a képzési és kimeneti követelményekben előírt kreditpontok megszerzését igazolja, amely minősítés és értékelés nélkül tanúsítja, hogy a hallgató a tantervben előírt tanulmányi és vizsgakövetelménynek mindenben eleget tett.

abszolút többség: /jogelmélet/ Szavazáskor az érvényes szavazatok 50%-a + 1 szavazat.

abszorpció: /büntetőjog/ A súlyosabb bűncselekmény és büntetés elnyeli, felszívja, felemészti a kisebb súlyú bűncselekményt és büntetést. Az abszorpciónál fogva több bűncselekmény elkövetése esetén nem két, külön-külön meghatározott büntetést szab ki a bíróság, hanem egyet: a halmozati büntetést.

ad hoc: /jogelmélet/ Alkalmi. /Például ad hoc elkövetés, ad hoc választottbíróság/

adásvétel: /polgári jog/ Az eladó a dolog tulajdonjogát adásvételi szerződéssel a vevőre átruházza, a dologt a vevő birtokába átadja; a vevő pedig a szerződésben meghatározott vételárát megfizeti és a dologt átveszi.

adatkezelés: /közigazgatási jog/ A személyes adatok felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, megváltoztatása és további felhasználásuk megakadályozása.

adatminősítés: /közigazgatási jog/ Az államtitkot, illetve szolgálati titkot képező adatot minősíteni kell. A minősítés során az államtitkokkörbe vagy szolgálati titkokkörbe tartozó adatról a törvény által minősítésre felhatalmazott személy megállapítja, hogy az adat államtitoknak vagy szolgálati titoknak minősül, valamint a minősítés érvényességi idejét.

adatvédelem: /közigazgatási jog/ Annak biztosítása, hogy személyes adatával mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse.

adatvédelmi biztos: /alkotmányjog/ A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok nyilvánosságához való alkotmányos jog védelme érdekében az Országgyűlés által

választott állampolgári jogok különböztesa.

adhézió per vagy szerződés: /jogelmélet/ A másik perhez vagy szerződéshez tapadó, kapcsolódó, attól függő és együtt elbírálandó, értelmezendő per vagy szerződés.

adó: /pénzügyi jog/ Az állam vagy a helyi önkormányzat részére teljesítendő fizetési kötelezettség. Adót csak törvény vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendelet vezethet be.

adomány: /nonprofit jog/ Ellenérték nélküli szolgáltatás. /Például ajándékozás, juttatás, felajánlás, adakozás, térítésmentes kötelezettségvállalás./

adománylevél: /nonprofit jog/ Az adományról kiállított okirat.

adós: /gazdasági jog/ Az a gazdálkodó szervezet, amely tartozását az esedékességkor nem tudta vagy előreláthatóan nem tudja kielégíteni.

adós: /polgári jog/ Kölcsönszerződés alapján a hitelezőnek történő visszafizetésre köteles személy.

adósságlevél: /polgári jog/ Az adós tartozáselismerő okirata.

advocatus: /eljárásjogok/ Ügyvéd.

ÁFA: /pénzügyi jog/ Általános forgalmi adó.

affinitás: /családjog/ Házasságkötéssel keletkező rokonság, sógorság.

ági öröklés: /polgári jog/ Ha nem leszármazó /gyermek vagy unoka/ a törvényes örökös, a hagyatéknak azok az elemei, amelyek az örökhatáronak a felmenőtől /szülőktől, nagyszülőktől/ öröklés vagy ajándékozás útján kerültek a tulajdonába, visszaszállnak a szülőre, vagy azok kiessése esetén a szülő leszármazóira.

ági vagyon: /polgári jog/ Az ági öröklés alá eső vagyon.

agreement: /polgári jog/ Szóbeli megegyezés.

agrément: /nemzetközi jog/ Működési engedély megadása; valamely állam kormányának előzetes hozzájárulása ahhoz, hogy a külföldről érkező diplomata az ország területén diplomáciai tevékenységet fejtsen ki.

agresszió: /nemzetközi jog/ Valamely állam részéről más állam szuverenitása, területi épessége vagy politikai függetlensége ellen intézett erőszakos durva támadás fegyveres erő alkalmazásával. Másik ország belügyeibe való erőszakos beavatkozás.

ajándék visszakövetelése: /polgári jog/ A szokásos mértéket

meghaladó ajándékot az ajándékozó három esetben követelheti vissza: 1. A még meglévő ajándékot visszakövetelheti annyiban, amennyiben arra létfenntartása érdekében szüksége van, feltéve, hogy az ajándék visszaadása a megajándékozott létfenntartását nem veszélyezteti. 2. A még meglévő ajándékot vagy az ajándék helyébe lépett még meglévő értéket visszakövetelheti, ha a megajándékozott vagy annak vele együtt élő hozzátartozója súlyos jogsértést követ el az ajándékozó vagy közeli hozzátartozója rovására, s az ajándékozó a sérelmet nem bocsátotta meg. 3. A még meglévő ajándékot vagy az ajándék helyébe lépett értéket visszakövetelheti, ha az a feltevés, feltétel, amelyre figyelemmel az ajándékozás történt, utóbb véglegesen megghiúsul, elmarad, megszűnik és enélkül az ajándékozáshoz nem került volna sor.

ajándékozás: /polgári jog/ Saját vagyona rovására a másik félnek ingyenes vagyoni előny juttatása, ellenszolgáltatás nélküli szolgáltatás, térítésmentes tevékenység. Polgári jogi szerződésfajta.

ajándéksorsolás: /közigazgatási jog/ Vásárlással vagy szolgáltatás igénybevételével egy-

bekötött akció, amelynek során a vásárlónak adott sorsjegy nyilvános kihúzása esetén a vásárló ajándék áru vagy szolgáltatás formájában nyemreményre válik jogosulttá. Az ajándéksorsolás szerencsejátéknak minősül.

ajánlat: /polgári jog/ A másik félhez intézett nyilatkozat arról, hogy milyen feltételek mellett kötne vele szerződést.

ajánlati kötöttség: /polgári jog/ Megtett ajánlatához – az abban foglalt időbeni vagy más határokon belül – az ajánlattevő általában kötve van, kivéve ha ezt az ajánlati kötöttséget magában az ajánlatban nem zárta ki. Az ajánlati kötöttség határain belül érkezett elfogadó válasz a szerződést létrehozza akkor is, ha ezt az ajánlattevő ekkor már nem akarná.

ajánló jogszabály: /jogelmélet/ Olyan jogszabályi rendelkezés, amelyet a jogalkotó végrehajtásra ajánl a jogalkalmazónak, s megsértése vagy elmulasztása nem minősül jogszabálysértésnek.

akadálymentes: (közigazgatási jog) az olyan épített környezet, amely a kényelmes, biztonságos, önálló használatot minden ember számára biztosítja, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek

ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.

akadálymentesítés: /közigazgatási jog/ Két típusa az a) *kommunikációs akadálymentesítés*, annak biztosítása, hogy a fogyasztókos személy a sportrendezvény helyszínén információhoz hozzáférhessen, azt érzékelhesse és megfelelően értelmezhesse; b) *építészeti akadálymentesítés*, annak a biztosítása, hogy az épített környezet kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított legyen, ideértve azokat az egészségkárosodott személyeket is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.

akarathiba a szerződés-kötésnél: /polgári jog/ A felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre a szerződés. Ha valamelyik fél akaratnyilvánítása nem a valóságosnak megfelelő vagy az általa szándékolttól eltérő eredményű, akkor akarathibáról van szó. Akarathiba lehet a tévedés, a megtévesztés, a fenyegetés és szerződési akarat színlelése. Ilyen esetekben a szerződés érvénytelen.

akceptálás: /polgári jog/ Beszámítás elfogadása, elismerése.

akkreditálás: /nemzetközi jog/ Diplomata megbízása külföldi államban való képviseléttel.

akkreditív: /pénzügyi jog/ Bankközi hitelevél, okmányos meghitelezés. Lényege abban áll, hogy a vevő kötelezettséget vállal arra, hogy mindenféle kifogás, beeszólás, további vizsgálgatás nélkül a szerződésnek megfelelő okmányok bemutatása ellenében fizet vagy a váltót elfogadja, s mindezt egy pénzintézet fizetési ígérete garantálja.

aláírás-ellenőrző adat: (polgári jog) olyan egyedi adat (jellemzően kriptográfiai nyilvános kulcs), melyet az elektronikus iratot vagy dokumentumot megismerő személy az elektronikus aláírás ellenőrzésére használ.

aláírás-létrehozó adat: (polgári jog) olyan egyedi adat (jellemzően kriptográfiai magánkulcs), melyet az aláíró az elektronikus aláírás létrehozásához használ.

aláírás-létrehozó eszköz: (polgári jog) olyan hardver, illetve szoftver eszköz, melynek segítségével az aláíró az aláírás-létrehozó adatok felhasználásával az elektronikus aláírást létrehozza.

aláíró: (polgári jog) az a természetes személy, akihez az elektronikus aláírás hitelesítés-szolgáltató (a továbbiakban: hitelesítés-szolgáltató) által közzétett aláírás-ellenőrző adatok jegyzéke szerint az aláírás-ellenőrző adat kapcsolódik.

alaki hibák szerződéskötésnél: /polgári jog/ A szerződésekre jogszabályban előírt formai követelmények /például írásbeliség, tanúk, ügyvédi ellenjegyzés, dátum, példányszám/ figyelmen kívül hagyása.

alaki jog: /jogelmélet/ A jogszabályok anyagi jogi tartalmának /tárgyi jog/ érvényesítésére irányuló jogok összessége, tulajdonképpen az eljárási jogok csoportja.

alaki jogerő: /jogelmélet/ A jogerő egyik eleme. Joghatása az, hogy a határozat ellen jogorvoslati kérelem /fellegbezés, ellentmondás, kifogás stb./ nem nyújtható be. A jogerő további elemei az anyagi jogerő és a végrehajthatóság.

alaki kötöttség: /jogelmélet/ A jognyilatkozatok formájára irányuló előírás. /Például írásbeliség, sajátkezesítés, eredeti okirat példányszám, tanúk/. Az alaki kötöttség megsértésével tett jognyilatkozat általában érvénytelen.

alakszerű jogügylet: /jogelmélet/ A jogszabály által előírt alakszerűségeknek /például írásbeliség, tanúk, kézírás, személyes aláírás, okirat jellege, okirat példányszáma, jegyzőkönyv/ megfelelő jogi aktus, amely lehet például szerződés, okirat, határozat, teljesítés, bizonyítás, jogorvoslat, taggyűlés, közgyűlés, kuratóriumi döntés, rendeletalkotás. A jogszabályban előírt alakszerűség hiánya a jogügylet érvénytelenségét vonja maga után.

alanyi jog: /jogelmélet/ Olyan jog, amely a jogalany létezése okán, minden további feltétel nélkül megilleti.

alapító okirat: /polgári jog, nonprofit jog/ A szervezetet, intézményt, társaságot létrehozó és működésének alapvető szabályait tartalmazó okirat, amelyet általában az alapítók: egyoldalú jognyilatkozattal bocsátanak ki. Például alapítvány-, társasház-, költségvetési intézmény-, zártkörű részvénytársaság-, egyszemélyes kft alapító okirata.

alapítvány: /nonprofit jog/ Tartós közérdekű célra létesített, önálló jogi személyiségű, az alapító okiratban meghatározott kezelő szervvel /ezt általában kuratóriumnak hívják/ rendelkező, az alapítótól elkü-

lönült vagyontömeg. Elsődleges gazdasági tevékenység folytatására nem hozható létre. Alapítvány alapítója magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság lehet. Jogi személyiség szempontjából a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre. Ezt követően az alapító az alapítványt nem vonhatja vissza. Az alapítvány különleges fajtája volt a közalapítvány, amelyet 2006. július 1. napja után már nem lehet létrehozni. A már létező közalapítványok külön törvény szabályai szerint működhetnek tovább.

alapszabály: /polgári jog, nonprofit jog/ A szervezetet, társaságot létrehozó és működésének alapvető szabályait tartalmazó okirat, amelyet általában a tagok közössége fogad el. Például egyesület, párt, részvénytársaság alapszabálya.

alapszolgáltatás a közoktatásban: /oktatási jog/ Az óvodai foglalkozás, az iskola és a kollégium által a közoktatási törvény alapján ingyenesen biztosított tanórai és tanórán kívüli foglalkozás, a logopédiai és a dyslexia-megelőző foglalkozás, a mindennapos testedzés, a rendszeres egészségügyi felügyelet, a tanítás kez-

dete előtti és az étkezés alatti felügyelet, továbbá az iskolában, kollégiumban térítési díj fizetési kötelezettség mellett biztosított tanórai és kollégiumi foglalkozás.

álávetés: /polgári eljárásjog/ Vagyonjogi perekre az alperes által adható nyilatkozat arról, hogy az általánosan illetékes bíróság mellett vagy helyett melyik másik belföldi bíróság illetékességének veti magát alá.

albérllet: /polgári jog/ A bérlő az általa időlegesen használt dologgot továbbadja az albérlő használatába díjfizetés ellenében. Ingatlant vagy lakást – ha jogszabály vagy a szerződés eltérően nem rendelkezik – a bérbeadó engedélye nélkül lehet albérlletbe adni. Önkormányzati bérlakásnak csak egy része, s bérbeadói hozzájárulással adható albérlletbe. A lakáson kívüli más dolog is kizárólag a bérbeadó engedélyével adható albérlletbe vagy más személy használatába.

áldozattan: /büntetőjog/ Az áldozattá válás folyamatával foglalkozó tudományág. /Viktimológia/

albagyomány: /polgári jog/ A hagyomány egyik különleges fajtája; a hagyományban részesült személy /hagyományos/ terhére a hagyatékban

meglévő valamely vagyontárgynak közvetlenül meghatározott személy részére juttatása anélkül, hogy ez öröklésnek minősülne.

alhaszonbérlet: /polgári jog/ A haszonbérlet díjfizetés ellenében átengedi az általa bérlet hasznát hajtó dolog /létesítmény, gép, jármű, állat/ használatának és haszonszedésének jogát az alhaszonbérletnek. Mezőgazdasági földterület alhaszonbérbe adása semmis.

alibi: /büntető eljárásjog/ A gyanúsítottnak a bűncselekmény elkövetésének időpontjában való távollétére irányuló igazolás, igazoltság. Az a tény, hogy a gyanúsított az adott időpontban fizikailag nem követhette el a bűncselekményt.

alkalmatlan kísérlet: /büntetőjog/ Ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon vagy eszközzel követték el, a büntetést korlátlannal enyhíteni vagy mellőzni is lehet.

alkalmazott ügyvéd: (eljárásjogok) Az, aki az ügyvédi tevékenységet ügyvéddel, illetve ügyvédi irodával létrejött munkaviszony alapján végzi.

alkalmazotti közösség iskolában: /oktatási jog/ A közoktatási intézményben közalkalmazotti jogviszony, munkavi-

szony keretében foglalkoztattak közössége.

alkalmi munka: /munkajog/ A munkáltató és a munkavállaló között legfeljebb öt egymást követő naptári napig, és egy naptári hónapon belül legfeljebb tizenöt naptári napig, és egy naptári éven belül legfeljebb kilencven naptári napig létesített, határozott időre szóló munkaviszony.

álképviselő: /polgári jog/ A képviseleti jog nélküli, vagy a képviseleti jogkörét túllépő képviselő. Az álképviselő lehet jóhiszemű vagy rosszhiszemű álképviselő; felelőssége ettől függően eltérő az álképvisellel okozott kárért.

alkotmány: /alkotmányjog/ Alaptörvény. Az ország társadalmi berendezkedésének, jogrendszerének alapvető jellemzőit tartalmazó legmagasabb szintű jogszabály.

alkotmánybíró: /államjog/ Az Országgyűlés által választott különleges bíróság, amelynek funkciója a jogszabályok alkotmányosságának vizsgálata, valamint a törvénnyel hatáskörébe utalt más, az Alkotmánnyal kapcsolatos feladatok ellátása. /Például alkotmányjogi panaszbírálat, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megszüntetése, ha-

tásköri összeütközések elbírálása, alkotmányértelmezés./

alkotmányjog: /jogelmélet/ Az Alkotmány kialakulásával, történetével, fejlődésével, szerepével, hatásával, szerkezetével, tartalmával, alkalmazásával és jövőjével foglalkozó jogágazat.

alkotmányosság: /államjog/ Az Alkotmánynak megfeleléségek követelménye.

alkotórész: A dolognak olyan része, amelynek elválasztásával a dolog vagy az alkotórész megsemmisülne, elpusztulna; illetőleg az elválasztással értéke vagy használhatósága számottevően csökkenne. Az alkotórész hozzátartozik a dologhoz, a dolog tulajdonjoga kiterjed az alkotórészre.

alkusz: /pénzügyi jog/ Lásd biztosítási alkusz.

állam által elismert szakképesítés: /oktatási jog/ Az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ-ben) meghatározott szakképesítés.

állam javára megítélése szolgáltatásnak: /polgári jog/ Ügyészi indítványra a bíróság köteles az állam javára megítélni uzsorás szerződés esetén a sérelmet okozó félnek viszájáró szolgáltatást. A bíróság az ügyész indítványára megítélheti az állam javára azt

a szolgáltatást is, amely a tiltott szerződést vagy a jóerkölcsbe ütköző szerződést kötő, a megtevesztő vagy jogtalanul fenyegető, illetve az ügyben csalárdul eljáró félnek járna vissza.

államháztartás: /pénzügyi jog/ Az államháztartás alrendszereinek /központi kormányzat, elkülönített állami pénzalapok, helyi önkormányzatok, társadalombiztosítás/ állami feladatot ellátó és finanszírozó gazdálkodásának rendszere.

állami irányítás egyéb jogi eszközei: /jogelmélet/ A jogalkotási törvény szerint a jogi normák két csoportja a jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközei. Ez utóbbi csoportba tartozik a határozat, az utasítás, a jegybanksi rendelkezés, bankfelügyeleti rendelkezés és a jogi iránymutatás. A határozat a jogalkotó szervek saját működését szabályozó norma, az utasítás a közvetlenül alárendelt szervezetek tevékenységét szabályozza, a jegybanksi és a bankfelügyeleti rendelkezés a hatáskörbe eső tevékenységet folytató személyeknek szóló jogi norma, a jogi iránymutatás pedig a jogalkalmazás egyességét és szakszerűségét elősegítő irányelvet és a tájékoztatást jelenti.

államigazgatási jog: /jogelmélet/ Az állam igazgatási szerveinek és az önkormányzatoknak funkcióival, felépítésével, szerveivel, működésével és szabályozási módjaival foglalkozó jogág. Az erre vonatkozó jogszabályok összessége, s az ezzel kapcsolatos jogtudományi tevékenység.

államjog: /jogelmélet/ Az állam funkcióival, felépítésével, szerveivel, működésével és szabályozási módjaival foglalkozó jogág. Az erre vonatkozó jogszabályok összessége, s az ezzel kapcsolatos jogalkalmazási gyakorlat, valamint jogtudományi tevékenység tárgya.

állami vagyon: /közigazgatási jog/ Az állam tulajdonában lévő dolog és dolog módjára hasznosítható természeti erő; továbbá mindazon egyéb vagyon, amely vonatkozásában törvény az állam kizárólagos tulajdonjogát nevesíti; valamint az állam tulajdonában lévő tagsági jogviszonyt megtestesítő értékpapír és az államot megillető egyéb társasági részesedés; továbbá az államot megillető olyan immateriális, vagyoni értékkel rendelkező jogosultság, amelyet jogszabály vagyoni értékű jogként nevesít.

állampolgári jogok: /alkotmányjog/ Az embert állam-

polgári alanyi jogon megillető jogcsoportok: állampolgári szabadságjogok /ezen belül a politikai szabadságjogok és a kollektív szabadságjogok/, gazdasági-szociális-kulturális jogok, állami tevékenységben részvétel jogai, állampolgárok jogegyenlősége, állampolgári köteleességek teljesítésének joga.

államtitok: /közigazgatási jog/ Az olyan adat, amely a törvény által meghatározott államtitokkörbe tartozik, és a minősítési eljárás alapján az adatminősítő kétséget kizáróan megállapítja, hogy az adat nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése vagy felhasználása sérti vagy veszélyezteteti a Magyar Köztársaság szintén törvényben meghatározott, fontos érdekeit.

állásidő: /munkajog/ Az a munkaidő, amely alatt a munkavállaló a munkáltató működési körében felmerült okból nem tud munkát végezni. Az állásidőre személyi alapbér jár.

állatkínzás: (szabálysértési jog) Gerinces állat közterületen vagy nyilvános helyen, mások felháborodására alkalmas módon történő bántalmazása, az állatnak akaratlagosan fizikai fájdalom okozása, illetőleg természetével ellentétes csele-

kedetre kényszerítése; gerinces állaton szükségtelenül olyan beavatkozás végzése, amely alkalmas arra, hogy másokban felháborodást vagy riadalmat keltsen; gerinces állat tartásának minimális feltétel-biztosításának elmulasztása, a tartás módszereivel az állatnak fizikai fájdalom, egészségkárosodás, megbetegedés okozása.

alperes: /polgári eljárásjog/ A polgári perben az a fél, aki ellen a kereseti kérelem irányul, aki ellen a pert a felperes megindította.

általános hatáskör: /polgári eljárásjog/ Ha a jogszabály az ügycsoportra különös hatáskört nem állapít meg, akkor az ügyek általában az általános hatáskörű szervre tartoznak. Például a polgári és büntető eljárásjogban általános hatáskörű bíróság a helyi bíróság, államigazgatási hatósági eljárásban általános hatáskörű szerv a települési önkormányzat jegyzője, igazgatásrendészeti ügyekben az elsőfokú rendőrkapitányság.

általános illetékesség: /eljárásjogok/ Más illetékességi ok hiányában általánosan megalapozza a szerv illetékes eljárását: azt, hogy több azonos szintű, hatáskörű szervből melyikük járjon el az adott

ügyben. A polgári eljárásjogban általános illetékességi ok az alperes lakóhelye, büntető eljárásjogban a bűncselekmény elkövetésének helye.

általános kártérítés: /polgári jog/ A károsult teljes anyagi kárpótlására alkalmas kártérítési összeg abban az esetben, ha a kár mértéke – akár csak részben is – nem számítható ki pontosan.

általános meghatalmazás: /polgári eljárásjog/ Jogi személy adhat a képviselőjének olyan meghatalmazást, amely adott bíróság előtti minden per viteleire felhatalmazza. Az általános meghatalmazást minden esetben írásba kell foglalni és a bíróságon nyilvántartásba vétel céljából be kell jelenteni.

általános művelődési központ (ÁMK): /oktatási jog/ Szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységek keretében a közoktatási feladatok, továbbá a kulturális, művelődési, közművelődési, sportfeladatok közül legalább egyet-egyet ellát. Az általános művelődési központban egységes vagy összetett iskola feladatait ellátó -, egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézményegység és egységes gyógypedagógiai módszertani feladatot ellátó -, továbbá a nevelő és oktató munkához

kapcsolódó, nem közoktatási tevékenységet ellátó intézményegység is működhet.

általános szerződési feltételek: /polgári jog/ Nagy mennyiségű típusszerződés esetén a jogi személy egyoldalúan meghatározott szerződési feltételeket alkalmazhat /például blanketta-szerződés/.

alvállalkozó: /polgári jog/ A vállalkozási szerződés teljesítéséhez a vállalkozó által igénybe vett közreműködő. Az alvállalkozó tevékenységéért a megrendelő irányában a vállalkozó úgy felel, mintha a munkát maga végezte volna el. Ha a vállalkozó nem vehetett volna jogszerűen igénybe alvállalkozót, akkor viszont minden olyan kárért felel, amely enélkül nem következett volna be.

amnesztia: /büntetőjog/ Közkegyelem. Meghatározott bűncselekményfajták elkövetői – kilitűktől függetlenül – mentesülnek a büntetőjogi felelősségre vonás alól, vagy a már kiszabott büntetés végrehajtása alól.

amortizáció: /pénzügyi jog/ A számviteli törvény szerint végzett értékcsökkenési leírás elszámolása.

analógia: /jogelmélet/ Jogértelmezési módszer, amelynek segítségével hasonló tényállás-

okból, hasonló jogszabályi rendelkezésekből, hasonló jogintézményekből és jogalkalmazási gyakorlatból vonnak le következtetéseket az alkalmazandó rendelkezésre, alapul vehető tényállásra vagy más körülményre vonatkozóan. A törvényi analógia egy konkrét jogszabályi rendelkezés alkalmazására irányul, a jogi analógia pedig a jogrend szer vagy a jogintézmény egészéből, rendszeréből, szelleméből levont következtetés a konkrét joghézag megoldására.

anonimitás: /jogelmélet/ Névtelenség, név nélkülség. Olyan jogi viszonyokban van jelentősége, amelyeknek tartalmi eleme a jogalanyok személyi konkrétságának titkossága vagy hiánya. Például kollektív jogvédelem, közérdekű bejelentő védelme.

antedatál: /jogelmélet/ A keletkezésénél korábbi időpontra dátumozza az okiratot; visszadátumozza.

anyagi jogerő: /jogelmélet/ A jogerő egyik eleme. Joghatása az, hogy a jogerős döntés véglegesnek tekinthető; tehát ugyanazon felek és jogutódai vonatkozásában, ugyanabban a tárgyban, ugyanabból a tényállásból származó ugyanazon jog iránt ismételt jog-

vita vagy eljárás nem indítható, valamint az ítéletben már elbírált jog egymással szemben vitássá nem tehető. /Ezt nevezik a polgári eljárásjogban ítélt dolognak./

anyakönyv: /közigazgatási jog/ Hatósági nyilvántartás, amely az ellenkező bizonyításáig közhitelesen tanúsítja a benne feljegyzett adatokat és azok változásait a születésre, a házasságkötésre és a halálozásra vonatkozóan.

anyakönyvi kivonat: /közigazgatási jog/ A törvényben meghatározott adattartalommal kiállított hatósági bizonyítvány. A kivonat az anyakönyvezett adatokat a kiállítása időpontja szerinti állapotnak megfelelően tartalmazza. Az anyakönyvi kivonat biztonsággi okmány.

anyakönyvi közokirat: /közigazgatási jog/ Az anyakönyv alapján kiállítható közokiratok: anyakönyvi kivonat, anyakönyvi másolat, anyakönyvi értesítés.

anyakönyvtípusok: /közigazgatási jog/ A születési anyakönyv, a házassági anyakönyv, a bejegyzett élettársi kapcsolatok anyakönyve és a halotti anyakönyv.

apaság vétele: /családi jog/ A gyermek apjának azt kell te-

kíteni, akivel az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak legalább egy része alatt házassági kötelékben állott. Ha ilyen házasság nem volt, a gyermek apjának azt a férfit kell tekinteni, aki a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal a magáénak ismerte el, vagy azt, aki a bíróság jogerős ítéletével a gyermek apjának nyilvánított, továbbá – a törvényben meghatározott feltételek mellett – azt a férfit, aki a gyermek születése után az anyával házasságot kötött.

appendix: /jogelmélet/ Függelék. /Például szerződéshez, jognyilatkozathoz, hatósági határozathoz vagy bírósági döntéshez./

apport: /társasági jog/ Nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás, nem pénzbeli betét a gazdasági társaság vagyonában, törzstőkéjében. Apport lehet bármilyen, vagyoni értékkel rendelkező forgalomképes dolog, szellemi alkotás és vagyoni értékű jog. Kft apportja – mindezeket túl – csak olyan végrehajtható dolog, alkotás vagy jog lehet, amelyet utóbb a gazdasági társaság külső személy hozzájárulása nélkül átruházhat/eladhat, értékesíthet, cserélhet, megterhelhet/.

aránytalan teher az intézményváltás kapcsán: /oktatási jog/ Ha a gyermek, tanuló az óvodai nevelést, iskolai nevelést és oktatást lényegesen nehezebb körülmények között vagy jelentős költségnövekedés mellett tudja igénybe venni, figyelembe véve a gyermek, tanuló életkorát, sajátos nevelési igényét (pl. a változás miatt a nevelési-oktatási intézmény eléréséhez szükséges időtartam jelentősen megnövekszik; a nevelési-oktatási intézményt csak tömegközlekedési eszközzel, többszöri átszállással lehet megközelíteni).

arborétum: /közigazgatási jog/ Tudományos ismeretszerzés céljából fenntartott élőfagyűjtemény.

ártatlanság vétele: /büntető eljárásjog/ Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem alapította meg. A bűnösség bizonyítása a büntetőügyekben eljáró hatóságokat terheli. A terhelt nem kötelezhető ártatlanságának bizonyítására.

árverés: /polgári jog/ Ingatlan és ingóság nyilvános értékesítése licitálással.

átfedési idő: /oktatási jog/ Az az idő, amikor az óvodapedagógusok a napi munkarend sze-

rint egymást váltják, azonban az óvodai neveléssel kapcsolatosan a közoktatási törvényben meghatározott feladatokat kettő órán keresztül közősen kell ellátniuk.

áthelyezés: /munkajog/ A közszolgálati, közalkalmazotti jogviszony megszüntetésének egyik módja; a két munkáltató és a köztisztviselő, közalkalmazott megállapodik az új munkáltatónál betöltendő munkakörben, munkahelyben, illetményben és az áthelyezés időpontjában. Az áthelyezett közalkalmazottnak és köztisztviselőnek az áthelyezés előtti közalkalmazotti, közszolgálati jogviszonyát úgy kell tekinteni, mintha azt az új munkáltatónál töltötte volna el.

átidaló kölcsön: /pénzügyi jog/ A lakáscélú kölcsönt folyósító pénzügyi intézmény által a lakáscélú kölcsönszerződésben meghatározott törlesztési kötelezettség teljesítéséhez a természetes személy részére folyósított kölcsön.

áttruházás: /polgári jog/ A dolog tulajdonjogának adásvétel, ajándékozás, csere vagy más módon történő átadása.

átítélet: /eljárásjogok/ Ha a szerv, hatóság, bíróság az eljárás folyamán észleli, hogy hatásköre vagy illetékessége hi-

ányzik vagy megszűnt, az iratok áttételéről határoz a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező másik szervhez, hatóságához, bírósághoz.

auditálás: /pénzügyi jog/ Okleveles könyvvizsgáló által végzett aláírás, ellenjegyzés, hitelesítés.

auditív-verbális oktatási módszer: /közgazgatási jog/ A hallássérült személyek meglévő hallásképességének kihasználását előtérbe helyező olyan oktatási módszer, amely a magyar nyelvet alkalmazza az oktatás során.

aukcio: /polgári jog/ Árverés.

autisztikus tanuló: /oktatási jog/ Az autizmus-spektrumzavarok az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréseig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésformák gyógyító és fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő a fejlesztést elkezdeni. Az autizmus-spektrumzavarok lényeg-

ge a társas viselkedés, a kommunikációs és sajátos gondolkodási képességek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autisztikus tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányosságai, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedés szervezés és kivitelezés képességének minőségi sérülése és az egyenetlen képességprofil. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képesség hiányok egész életen át jellemzően megmaradnak, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó képességek (deficit) okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek az igen súlyostól a jól ellen-súlyozott állapotokban csaknem tünetmentessé fejlődhetnek, változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanuló

autizmusának súlyossága széles skálán szóródik.

autORIZÁCIÓ (feljogosítás): /közgazgatási jog/ Azonosításra épülő szolgáltatás, melynek eredményeként az egyértelműen azonosított személyhez (eszközhöz) eljárási, hozzáférési vagy más jogosultságokat állapítanak meg az adatkezelés, információszolgáltatás, kommunikáció, pénzügyi szolgáltatások, elektronikus ügyintézés területein.

azonnali beszedési megbízás: /pénzügyi jog/ Lásd beszedési megbízás.

B

baleset- és betegbiztosítás: /pénzügyi jog/ Olyan biztosítási szerződés, amelyben a biztosítási esemény a biztosított fél balesete vagy betegsége.

baleset: /munkajog/ Az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más testi, lelki egészségkárosodást okoz, illetőleg halált eredményez.

baleseti járadék: /polgári jog, munkajog/ Társadalombiztosítástól, munkáltatótól, biztosítótól vagy a kárért felelőstől

a balesettel okozott egészségromlás és kár megtérítésére irányuló rendszeres, általában havonként fizetendő kártérítési járandóság.

bánatpénz: /polgári jog/ Szerződésben kiköthető fizetési kötelezettség arra az esetre, ha a fél a szerződést felbontja elállási jogának gyakorlásával.

bántalmazás hivatalos eljárás-ban: /büntetőjog/ Az a hivatalos személy, aki eljárása során mást tetteleg bántalmaz, büncselekményt /vétséget/ követ el.

barterügylet: /polgári jog/ Cse- reügylet. Pénzmozgás nélkül – vagy részben anélkül – áruk, szolgáltatások, jogok és kötelezettségek /például adósság-barter/ cseréje. Szintjeit tekintve a barterügyletek lehetnek: 1. államok közötti bilaterális árucserforgalmi és klíring-megállapodások, illetve bartermegállapodások; 2. banki szintű bartermegállapodások; 3. cégek közötti cserügyletek.

beadvány: /eljárásjogok/ A hatósághoz, bírósághoz címzett irat.

beavatkozás: /polgári eljárás-jog/ A polgári perbe az azonos érdekű fél pernyertességének előmozdítása érdekében az elsőfokú ítélet meghozataláig az avatkozhat be, akinek jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy a

más személyek között folyamatban lévő per miként dől el.

beavatkozó: /polgári eljárásjog/ A polgári perbe valamelyik fél pemyertességének előmozdítása érdekében a bíróságtól a beavatkozás megengedését kérő személy.

becsületsértés: /büntetőjog/ A rágalmazás esetkörén kívül az, aki a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbitására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt /például utálgatást/ követ el, bűncselekmény /vétség/ miatt felel.

becsületsértés: /szabálysértés/ Aki mással szemben a becsület csorbitására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt valósít meg, az szabálysértést követ el.

befejezett bűncselekmény: /büntetőjog/ A bűncselekmény tényállása teljes egészében megvalósult. Ha a törvényi tényállás eredmény bekövetkezését is tartalmazza, akkor a befejezett bűncselekmény esetében az eredmény is beállott. Nem előkészület, és nem kísérlet.

befolyással ügyszerkedés: /büntetőjog/ Lásd ügyszerkedés,

beismerés: /büntetőjog/ A gyanúsított vallomása arról, hogy ő követte el a nyomozás tárgyául szolgáló bűncselekményt.

bejegyzés alapjául szolgáló okirat: /közjegyzési jog/ Az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzéshez szükséges okmány /szerződés, határozat, ítélet/, amely az ingatlan-nál kapcsolatos adat, tény, körülmény változását, vagy a tulajdonossal és az ingatlan terheivel kapcsolatos változásokat bizonyítja.

bejegyzett élettársi kapcsolat: /közjegyzési jog/ Bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött, azonos nemű személy személyesen kijelenti, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatot kíván létesíteni. Kiskorú részére bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése nem engedélyezhető.

békekövet: /nemzetközi jog/ Parlamentter. Fehér zászlóval jelentkező személy, akit a másik hadviselő fél felhatalmazott a béketárgyalásra. A békekövetet az ellenség parancsnoka nem köteles fogadni, de sérthetetlenségét biztosítani kell.

belátási képesség: /polgári jog/ Az a képesség, amellyel az épember magatartása jogkövetkezményeit előre látja és felméri, s ennek megfelelően képes cselekedeteit mérlegelni és irányítani. A személy cselekvőképessége /az tehát, hogy saját maga tehet érvényes jognyilatkozatot/ akkor nincsen meg, és a bíróság ezen okból akkor helyezi cselekvőképességet kizáró gondnokság alá, ha elmebeli állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége állandó jelleggel és teljesen hiányzik.

belátásképes kor: /polgári jog/ Az az életkor, amelynek elérése a jog szerinti automatikusan jelenti a cselekvőképesség teljessé válását. A magyar jogban ez az életkor a 18. életév betöltése.

belső jog: /nemzetközi jog/ Egy adott állam hazai joga.

belterület: (közjegyzési jog) a település közigazgatási területének kijelölt része, amely jellemzően a település történetileg kialakult, elsősorban összefüggő, beépített, illetőleg beépítésre szánt területeket tartalmazza.

bemutatóra szóló értékpapír: /gazdasági jog/ Olyan értékpapír, amelyet birtokosa szá-

badon átruházhat; az értékpapír tulajdonjoga tehát semmiféle megjelöléshez vagy eladói azonosításhoz nincsen kötve. Bemutatóra szóló lehet a csekk, a részvény vagy más értékpapír.

bennfentes információ: /büntetőjog/ Olyan, nyilvánosságra nem került információ, amely az értékpapírgyűjtet szereplőinek /kibocsátó, kezességet vagy garanciát vállaló személy, forgalmazó/ pénzügyi, gazdasági, jogi helyzetével függ össze, s nyilvánosságra kerülés esetén az értékpapír értékének, árfolyamának lényeges befolyásolásra alkalmas.

bérleti szerződés: /polgári jog/ A bérlő a dolgot időlegesen a bérlő használatába adja, a bérlő pedig ennek ellenszolgáltatásaként bért fizet.

bérlőtárs: /polgári jog/ Több bérlő együttesen bérlő a dolgot. /Például a lakás esetében – kérelemre – a házastársakkal bérlőtársi szerződést kell kötni./

bérlőtársi: /munkajog/ Ha munkaviszonyra vonatkozó szabály vagy a felek megállapodása bérlőtársi fizetést írja elő, annak számítás alapja – eltérő megállapodás hiányában – a munkavállaló személyi alaphé. Bérlőtárs jár jog-

szabály alapján az éjszakai munkavégzésre, többműszakos munkaidő-beosztásban délutáni és éjszakai műszakra, rendkívüli munkavégzésre, pihenőnapon végzett munkára.

beszámitási kifogás: /polgári jog/ Az a nyilatkozat, amellyel a kötelezett a tartozásába beszámítja a jogosulttal szemben fennálló egyenmű /pénzbeli vagy azonos dologra irányuló/ és lejárt követelését. A beszámítás erejéig a kötelezettségek megszűnnek.

beszámoló: /pénzügyi jog/ A gazdálkodó /szervezet vagy személy/ a működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről a naptári év könyveinek lezárását követően, a számviteli törvényben meghatározott könyvvizetéssel alátámasztott beszámolót köteles készíteni. A beszámoló kötelező formáját – az éves nettó árbevétel nagyságától, a mérleg főösszegétől, foglalkoztattak létszámától függően – a számviteli jogszabályok határozzák meg.

beszedési megbízás: /pénzügyi jog/ A jogosult megbízza a pénzintézetet, hogy a kötelezettől a javára szóló fizetést a két bankszámla közötti forgalomban teljesítse. /inkasszó/ Az azonnali beszedési megbí-

zás közvetlen és feltétel nélküli teljesítési felhatalmazást jelent; érvényesítéséhez a kötelezett előzetes hozzájárulása szükséges.

beszédfogyatékos tanuló: /oktatási jog/ Beszédfogyatékos az a tanuló, akinél veleszületett vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és a környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság. Beszédbeli akadályok csoportjai: a) megkésett beszédfejlődés, b) diszfázia, d) diszlália, d) orrhangzós beszéd, e) beszédritmus zavarai (dadogás, hadarás), f) diszfónia, g) disarthria, h) mutizmus, i) diszlexia, j) diszgráfia, k) súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar, vagy ezek halmozott előfordulása. A beszédbeli akadályozottságok következtében átmeneti, illetve tartós zavarok léphetnek fel a nyelvi, kommunikációs és tanulási képességekben, a szociális kapcsolatok kialakításában. Az akadályozottság megmutatható a beszédhangok helyes ejtésének, a beszédészlelés és -megértés zavarai, a beszédritmus sérülésében, a grafomotoros és a vizuomotoros koordináció éretlenségében, valamint az általános beszédgyengességgel együtt-

járó részképesség-kiesésben. A különböző jellegű diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai szintén a beszédfogyatékos körbe sorolhatók. A beszédfogyatékos tanulónál a fentiek – az egészen enyhe eltérésektől az érthetetlen beszédig – minden változatban előfordulhatnak. A súlyos beszédfogyatékos tanulónál a kommunikációs nehézségek miatt különböző másodlagos pszichés eltérések (magatartási zavar) alakulhatnak ki. A fenti tünetek együttesen tanulási akadályozottságot is kiálthatnak.

betegszabadság: /munkajog/ A munkavállalót a betegsége miatti munkaképtelenség idejére – a Munka Törvénykönyve által meghatározott mértékben – megillető szabadság.

betekintési engedély: /közigazgatási jog/ Az állami vagy közfeladat végrehajtása érdekében az adatot minősítő által az adattal történő korlátozott rendelkezésre személyre szólóan adott felhatalmazás.

betéti kamat: /pénzügyi jog/ A pénzintézetnél elhelyezett bankbetét után számított kamat.

betéti társaság: /társasági jog/ Gazdasági társaság, amelyben a tagok közös gazdasági tevékenység folytatására vállalnak

kötelezettséget oly módon, hogy a tevékenységet és üzletvezetést, képviseletet ellátó beltag/ok/ felelőssége korlátlan és a többi beltaggal egyetemleges, míg a rendszerint csak vagyoni betétet szolgáltató s tevékenységet nem végző kültag/ok/ felelőssége a szolgáltatott vagyoni betét mértékében korlátozott. A betéti társaság nem jogi személy. Rövid közismert jelölése bt.

betétszerződés: /pénzügyi jog/ A pénzintézet az ügyfél által lekötött pénzeszközök után kamatot fizet és a betét összegét a szerződésben írt feltételek szerint visszafizeti.

betétügylet: /pénzügyi jog/ Mások pénzének betétként történő elfogadása, ideértve a takarékbetét-szolgáltatást is.

betörés: /büntetőjog/ Dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás lakásból, üdülóból, irodából, garázsból vagy más lezárt helyiségből.

betudás: /polgári jog/ A kötelezésbe kell betudni mindazt a vagyont, amelyet a kötelezésre jogosult a hagyatékából bármely jogcímen kap, továbbá amit az örökhagyótól még életében ingyenesen kapott, feltéve, ha a törvény szerint azt a kötelezés alapjához hozzá kell számítani.

bigámia, bigámista: /büntető-jog/ Kettős házasság, kettős házasság büntetett elkövető személy.

bilaterális: /nemzetközi jog és pénzügyi jog/ Kétoldalú. /Például bilateláris szerződés, bilaterális jogviszony./

bilingvális oktatási módszer: /közigazgatási jog/ Olyan oktatási módszer, amely a beszélt magyar nyelv mellett a magyar jelnyelvet is alkalmazza az oktatás során.

biobank: /közigazgatási jog/ Genetikai mintát és az ehhez kapcsolódó genetikai és személyazonosító adatokat a törvény szerinti humángenetikai vizsgálat, illetve humángenetikai kutatás céljából tartalmazó mintagyűjtemény.

biomassza: /közigazgatási jog/ A mezőgazdaságból, erdőgazdálkodásból és az ehhez kapcsolódó iparágakból származó termékek, hulladékok és maradékanyagok (a növényi és állati eredetűeket is beleértve) biológiai lebontható része, valamint az ipari és települési hulladék biológiai lebontható része.

bírói egyezség: /polgári eljárás-jog/ A bíróság előtt kötött, vagy a bíróság által jóváhagyott egyezsége a peres feleknek. A bíróság akkor hagyja jóvá az egyezséget, ha az nem

ütközik jogszabályba. A bírói egyezség jogi hatásai azonosak a bírósági ítélettel.

bírói függetlenség: /alkotmány-jog/ Az igazságszolgáltatás bírái csak a jogszabályoknak vannak alárendelve. A bíró ítélezésében független tehát a felektől, az államtól, a bírósági szervezettől egyaránt. Eljárása során nem utasítható és nem befolyásolható; döntéseit szabad mérlegelés alapján, egyedül saját lelkiismeretének felelős módon hozza meg a törvényesség, jogállamiság, emberközpontú igazságszolgáltatás követelményeinek szem előtt tartásával.

bírói hatalom: /alkotmány-jog/ A hatalommegosztás egymást kiegészítő és részben ellensúlyozó nagy alrendszerei közül, a bíróságok által gyakorolt jogosítványok, tevékenység összessége.

bírói testületek: /alkotmány-jog/ Összbírói értekezlet, kollégium, megyei bírói tanács, Országos Bírói Tanács.

bíróság elé állítás: /büntető eljárás-jog/ Gyorsított büntetőeljárás lehetőség. Az egyszerű megítélésű, bizonyított ügyekben, ha az elkövetőt tetten érték vagy teljes beismerésben van, a terhelt a bűncselekmény elkövetésétől számított 8 napon belül bíróság elé állít

ható – ha 5 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel fenyegetett, helyi bírósági vagy katonai bírósági hatáskörbe tartozó bűncselekmény miatt indult az eljárás.

bírósági felülvizsgálati kérelem: /szabálysértési jog/ A pénzbírságot elzárásra átváltoztatott határozat ellen a bírósághoz benyújtható jogorvoslati kérelem.

bírósági fogalmazó: /alkotmány-jog/ Jogi diplomával rendelkező személy, aki a jogi szakvizsgához szükséges gyakorlat megszerzése céljából a bíróságon dolgozik.

bírósági határozat: /polgári eljárás-jog és büntető eljárás-jog/ Ítélet, végzés, meghagyás. Ítélet polgári perben a per érdemét dönti el a kereseti kérelemről szóló határozattal, büntető perben az ítélet a vádlott bűnösségéről és annak jogkövetkezményeiről, illetve vád alóli felmentéséről dönt. Végzésben határoz a bíróság minden egyéb kérdésről. A meghagyás különleges bírósági határozat, mert tárgyalás nélkül – ennyiben a végzéshez hasonlít – állapít meg fizetési, vagy más kötelezettséget az ítélethez közelítő módon.

Bírósági Határozatok: A Legfelsőbb Bíróság irányelveit, elvi döntéseit, kollégiumi állás-

foglalásait és egyedi ügyekben hozott iránymutató jelentőségű határozatait tartalmazó hivatalos havi folyóirat.

bírósági mentesítés: /büntető-jog/ A büntetett előlethez fűződő hátrányok alól a bíróság a törvényi mentesítés beállta előtt is mentesítheti a szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltet, ha erre érdemes /főbüntetés kitétele óta folytatott életmód, a bűncselekménnyel okozott sérelem jóvátétele alapján/, és a szabadságvesztés kiállításától vagy végrehajthatósága megszűnésétől számítva a törvényi mentesítésre előírt időtartam fele már eltelt.

bírósági titkár: /alkotmány-jog/ Jogi szakvizsga után a bírósági fogalmazó bírósági titkárként dolgozhat tovább. A bírósági titkár a polgári nemperes eljárásokban határozatot hozhat, büntető ügyekben pedig az ügy érdemét nem érintő eljárási cselekményt végezhet.

bírósági út: /alkotmány-jog/ A bíróság előtti eljárásra utalt jogviták, ügytípusok, döntések. Ilyenek például a büntető ügyek, polgári jogi ügyek, családjogi viták, munkaügyi jogviták, szövetkezeti tagsági viták, közigazgatási határozat felülvizsgálata. Törvény vagy

kormányrendelet által meghatározott esetekben más szerv is eljárhat a bírósági útra utalt ügyekben, azonban az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit érintő ügyekben e szervek határozata ellen a felek bírósághoz fordulhatnak.

bírósági úton nem érvényesíthető követelések: /polgári jog/ Játékból vagy fogadásból eredő követelések /kivétel az állami engedéllyel bonyolított játékok vagy fogadást/, kifejezetten játék vagy fogadás céljára ígért vagy adott kölcsönből eredő követelések, érvénytelen szerződésből származó követelések.

bírósági végrehajtás: /polgári eljárásjog/ A bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, az erről szóló törvény rendelkezései szerint alkalmazott állami kényszerrel kell végrehajtani.

bírósági végrehajtó: /polgári eljárásjog/ A bírósági ítéletek végrehajtásának elrendelését a bíróság végzi, s ennek alapján a végrehajtás foganatosítását az önálló bírósági végrehajtó, vagy a megyei bírósági végrehajtó, vagy a végrehajtási ügyintéző teljesíti. Az önálló bírósági végrehajtó a megyei

bíróság elnöke által meghatározott székhelyre és helyi bíróság mellé kinevezett, végrehajtói szakvizsgával rendelkező, a bíróságtól egyébként szervezetileg független /önálló/ személy; feladata minden polgári és gazdasági jogi ítélet végrehajtása, amelyben a pernyertes fél ezt kéri, s a bíróság ennek alapján a végrehajtást elrendeli. A megyei bírósági végrehajtó a megyei bíróságnál szolgálati viszonyban álló bírósági tisztviselő; feladata az Államot megillető követelések /pénzbüntetés, pénzbírság, rendbírság, vagyonelkobzás, elkobzás alá eső érték és vagyoni előny, bűnügyi zárlat/ végrehajtása. A végrehajtási ügyintéző bírósági tisztviselőként az erre kijelölt bíró irányításával és felügyelete mellett – a bíró feladatkörében eljárva – kiállítja a végrehajtási lapot, valamint a közvetlen bírósági letiltásról szóló végzést. A végrehajtási ügyintéző hoz meg több – törvényben meghatározott – bírósági végzést a végrehajtási eljárás különböző szakaszaiban. /Például felfüggesztés, megszüntetés, korlátozás, díjmegállapítás./

birtokháborítás: /polgári jog/ A birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják. A birtok

kost birtokháborítás esetén megilleti a birtokvédelem. /Például és tipikusan lakásban vagy más ingatlanban a ténylegesen benne lakót vagy helyiséghasználót illeti meg a birtokháborítás elleni védelem./

birtoklap: /közigazgatási jog/ Lásd telekkönyvi szemle.

birtoklás joga: /polgári jog/ A tulajdonost megillető az a jog, hogy a tulajdonát képező dolgot magához veheti, magánál vagy hatalmában tarthatja.

birtoklás jogalap nélkül: /polgári/ Aki jogalap nélkül van a dolog birtokában, köteles a dolgot a birtoklásra jogosultnak kiadni.

birtokos: /polgári jog/ Aki a dolog felett a fizikai hatalmat gyakorolja; akinél a dolog van, vagy aki a dolgot használatában tartja; akinek tényleges rendelkezése alatt áll gyakorlati értelemben a dolog.

birtokvédelem: /polgári jog/ Ha a birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják /tilos önhatalom/, birtokvédelem illeti meg. A birtokvédelemben tartozik egyrészt az a jog, hogy a birtokos a birtoka elleni támadást ön maga /jogos önhatalommal/ is elháríthatja; másrészt az a jog, hogy az önkormányzat jegyzőjétől kérheti

birtokvédelmi határozat meghozatalát. /Például és tipikusan lakásban vagy más ingatlanban a ténylegesen benne lakót vagy helyiséghasználót illeti meg a birtokvédelem./

bitorlás: /büntetőjog/ Aki más szellemi alkotását, találmányát, újítását vagy ipari mintáját sajátjaként tünteti fel és ezzel a jogosultnak vagyoni hátrányt okoz, bűncselekményt /büntetett/ követ el. Szintén bitorlás miatt vonható felelősségre az is, aki gazdálkodó szervezetnél betöltött munkakörével visszaélve más szellemi alkotásának, találmányának, újításának vagy ipari mintájának hasznosítását vagy érvényesítését attól teszi függővé, hogy annak díjából, illetve az abból származó haszonból vagy nyereségből részesítsék.

bizományosi szerződés: /polgári jog/ A bizományos azt vállalja, hogy díjfizetés ellenében saját nevében, megbízója javára adásvételi vagy más szerződést köt a megbízó tulajdonában lévő áru.

bizonyítás az iskolai fegyelmi eljárásban: /oktatási jog/ A fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból va gy kérelemre bizo-

nyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök különösen: a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény. A fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a kötelezőséghez elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen, illetve a tanuló mellett szól.

bizonyítás kiegészítése: /büntető eljárásjog/ A bíróság a tényállás teljes felderítése érdekében – indítványra vagy hivatalból – elrendelheti a bizonyítás kiegészítését. Ha ez a tárgyaláson, újabb tárgyaláson vagy tárgyaláson kívül sem lehetséges, a bíróság pótnyomozást rendel el, s az iratokat visszaküldi az ügyésznek.

bizonyítás mellőzése: /büntető eljárásjog/ Ha a vádlott ellen több bűncselekmény miatt folyik eljárás, a bíróság mellőzheti a bizonyítást azzal a csekélyebb súlyú bűncselekménnyel kapcsolatban, amelynek a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.

bizonyítási eljárás: /eljárásjogok/ A felek vagy a hatóság, bíróság által szükségesnek tartott bizonyítékok feltárásának, tárgyaláson történő bemutatásának és értékelésének folyamata.

bizonyítási kísérlet: /büntető eljárásjog/ Annak megállapítására vagy ellenőrzésére szolgáló bizonyítási eszköz, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon és körülmények között történhetett-e. A bizonyítási kísérlet nem a bűncselekmény „megismétlése”: nem sértheti az emberi méltóságot és senki egészségét nem veszélyeztetheti.

bizonyítási teher: /polgári eljárásjog/ A per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak kell bizonyítania, aki-nek érdekében áll, hogy a bíróság azokat valóának fogadja el.

bizonyítvány az iskolában: /oktatási jog/ A közoktatásban a tanuló által elvégzett évfolyamokról kiállított év végi bizonyítványokat egy bizonyítványkönyvbe kell bevezetni, függetlenül attól, hogy a tanuló hányszor változtatott iskolát, iskolatípust. Az egyes évfolyamokról a bizonyítványt a törzslap alapján kell kiállítani. A tanuló által elvégzett évfolyamokról év végi bizonyítványt kell kiállítani. A bizonyítványban fel kell tüntetni az iskola OM azonosítóját és a tanuló azonosító számát. A bizonyítványban, záradék formájában, fel kell tüntetni az érettségi vizsga, a szakmai

vizsga, a művészeti alapvizsga és záróvizsga letételét.

bíztatási kár: /polgári jog/ Olyan kár, amely abból a szárdékos magatartásból következik, hogy egyik személy a másik jóhiszemű személyt alapos okkal költséges vagy más szempontból kárt eredményező önhibáján kívüli magatartásra indította. /biztatás/

biztosítás: /polgári jog/ A biztosító intézet meghatározott jövőbeni biztosítási esemény bekövetkezésétől függően biztosítási szolgáltatás teljesítésére vállalt kötelezettséget, a másik fél pedig biztosítási díj fizetésére köteles.

biztosítási ág: /pénzügyi jog/ A biztosítások kockázati ismérvei alapján elhatárolt két fő biztosítási csoport: életbiztosítások és nem-életbiztosítások.

biztosítási ágazat: /pénzügyi jog/ A biztosítási ágon belüli azonos vagy hasonló kockázati ismérvek alapján elhatárolt alcsoportok, például balesetbiztosítások, utasbiztosítások, vagyonbiztosítások.

biztosítási alkusz: /pénzügyi jog/ Az ügyfél megbízása alapján működő biztosításközvetítő.

biztosítási intézkedés: /polgári eljárásjog/ Bírósági végrehajtásban biztosítási intézkedés a

pénzkövetelés biztosítása és meghatározott dolog zárlata. Mindkét intézkedést akkor rendelheti el a bíróság, ha a követelés teljesítése érdekében végrehajtandó okiratot még nem lehet kiállítani, de a végrehajtást kérő valószínűsíti, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van.

biztosítási kötvény: /polgári jog/ A biztosítási szerződést, illetőleg a biztosító elfogadó nyilatkozatát a biztosítási kötvény, igazolójegy, biztosítási bélyeg is igazolja, pótolja.

biztosítási módzat: /pénzügyi jog/ Konkrét biztosítási kockázatokra kidolgozott feltétel- és teljesítési típusrendszer.

biztosítási szerződés: /polgári jog/ A biztosító és a másik fél között létrejött írásbeli megállapodás a biztosítási jogviszony feltételeiről.

biztosítási titok: /pénzügyi jog/ Minden olyan adat, amely a biztosító, biztosításközvetítő vagy biztosítási szaktanácsadó rendelkezésére áll, s az ügyfél személyi körülményeire, vagyoni helyzetére, gazdálkodására vagy a biztosítóval kötött szerződéseire vonatkozik. A biztosítási titok csak akkor adható ki harmadik személynek, ha az ügyfél erre pontosan meghatározott felmentést ad.

biztosítási ügyfélvédelmi alap:

/pénzügyi jog/ Az egyes biztosítók felszámolásából adódó esetleges ügyfél-károk részleges megtérítése céljából a biztosítótól által létrehozott, közös kötelezettségvállalásukat szolgáló pénzügyi alap.

biztosítási ügynök: /pénzügyi jog/ A biztosító intézet megbízása alapján működő biztosításközvetítő.

biztosításközvetítés: /pénzügyi jog/ A biztosítási szerződés létrehozására közvetlenül irányuló rendszeres üzletszerű tevékenység, amelynek során a biztosításközvetítő vagy az ügyfél -, /lásd biztosítási alkusz/; vagy a biztosító intézet /lásd biztosítási ügynök/ megbízása alapján közvetít.

biztosíték: /büntető eljárásjog/ Külföldön élő terhelt kérelmére az ügyész és a bíróság engedélyezheti biztosíték letétele helyezését, s ebben az esetben az eljárás a terhelt távollétében is folytatható. A biztosíték az előreláthatóan kiszabásra kerülő pénzbüntetés, vagyoni előny és elközbzás alá eső érték megfizetésére kötelező, valamint a bűnügyi költség fedezéséhez elegendő pénzösszeg.

bojkott: /nemzetközi jog/ A kapcsolatok teljes vagy részleges megszüntetése egy másik

állammal, általában több állammal közösen. Elszigetelés, kapcsolatok és kapcsolódások kizárása a nemzetközi érintkezésben és a gazdasági életben. A bojkott jelenti egy nemzetközi esemény távolmaradását történő minősítését is.

bonus: /pénzügyi jog/ Jutalék, osztalék, járandóság, jogosultság, amely valamely eredmény után automatikusan jár.

botrányos részegség: /szabálysértési jog/ Aki nyilvános helyen megbotrányoztatott részeg állapotban jelenik meg, az szabálysértést követ el.

börtön: /büntetőjog/ A szabadságvesztés büntetés egyik fajtája, végrehajtási színtere. /Másik két fajta a fogház, amely a börtönnél enyhébb, és a fegyház, amely a börtönnél súlyosabb./

bróker: /pénzügyi jog/ Alkusz. Az ügyfél megbízása alapján működő pénzügyi szolgáltatást közvetítő. /Például biztosítási alkusz, értékpapír-bróker./

bruttó: /pénzügyi jog/ Adóval együtt számított; ÁFA-t is tartalmazó, SZJA-levonás nélküli.

bt: /gazdasági jog/ Betéti társaság.

bujtogatás: /büntetőjog/ Aki katonák között az előjáró, a

parancs vagy általában a szolgálati rend vagy a fegyelem iránt elégedetlenséget szít, katonai bűncselekményt követ el.

bukmékeri rendszerű fogadás: /közgazgatási jog/ Olyan szerezsejatek, amelyben a fogadásszervező az esélyeket mérlegelve a játékos részére pénzösszeget ajánl fel és azt nyer esetén a megállapodásban rögzítettek szerint fizeti ki.

burkolt reklám: /közgazgatási jog/ Az a műsorszám vagy műsorszámokon belüli tájékoztatás, amely semleges információ látszatát keltve ösztönöz áru vásárlására vagy szolgáltatás igénybevételére, vagy bármely más üzleti magatartásra.

bűncselekmény: /büntetőjog/ A Magyar Köztársaság állami, társadalmi, gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét vagy jogait sértő, illetve veszélyeztető olyan cselekmény, amelynek szándékos vagy – ha a törvény a gondatlan elkövetést is bünteti – gondatlan elkövetése esetén a Büntető Törvénykönyv büntetés kiszabását rendeli. Két fajtája van: a büntett és a vétség.

bűnhalmazat: /büntetőjog/ Az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt

valósít meg, s ezeket egy büntetőeljárásban bírálják el.

bűnös kapcsolat: (büntető eljárásjog) a felderítés alá vont személlyel való olyan kapcsolat, amely tekintetében gazdaság vagy bűnpártolás bűncselekményének gyanúja merül fel.

bűnösség: /büntetőjog/ Szándékos és gondatlanság. A bűncselekmény alanyának az elkövetési magatartáshoz és annak következményeihez való tudati, akarat-érzelmi viszonyt fejezi ki.

bűnpártolás: /büntetőjog/ Aki anélkül, hogy a bűncselekmény elkövetőjével az elkövetés előtt megegyezett volna, segítséget nyújt a hatóság üldözése előli meneküléshez, törekszik megghiúsítani a büntetőeljárás sikerét, továbbá közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában – bűncselekményt /vétséget/ követ el.

bűnrészes: /büntetőjog/ A felbújtó és a bűnsegéd.

bűnsegéd: /büntetőjog/ A bűncselekmény egyik részes elkövetője. Az a személy, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

bűnszövetség: /büntetőjog/ Két vagy több személy bűncselek-

ményeket szervezetter követ el, vagy ebben megállapodik.

büntárs: /büntetőjog/ Társtettes, felbújtó, bűnségéd.

büntetés célja: /büntetőjog/ A társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.

büntetés enyhítése: /büntetőjog/ A bíróság eltérhet az elkövetett bűncselekményre irányadó törvényi büntetési tétel alsó határától, ha a büntetés kiszabás elveire figyelemmel a büntetési tétel legyenyhébb mértéke is túl szigorú lenne. A Büntető Törvénykönyv részletesen meghatározza a büntetés enyhítésének kereteit.

büntetés hatálya tanulói fegyelmi esetében: /közoktatás/ A tanuló – a megrovás és a szigorú megrovás kivételével – a fegyelmi határozatban foglaltak szerint a fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A fegyelmi büntetés hatálya nem lehet hosszabb: a) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetve megvonása fegyelmi büntetés esetén hat hónapnál; b) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthoz vagy iskolába, eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és kizárás az iskolából fegyelmi büntetések esetén tizenkettő hónapnál.

büntetés kiszabása: /büntetőjog/ A büntetőbírószak eljárásának az a része, amelyben konkrét bűncselekmény miatt az elkövetőre büntetőjogi büntetést állapít meg. A büntetést – céljának szem előtt tartásával – úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességéhez, a bűnösség fokához, továbbá az egyéb súlyosbító és enyhítő körülményekhez.

büntetés kiszabásának mellőzése: /büntetőjog/ A jogellenesen külföldön tartózkodó vádlottal szemben a bíróság a bűnösséget megállapíthatja, de a büntetés kiszabását – a közügyektől eltiltás és a vagyonelkobozás kivételével – mellőzi.

büntetés végrehajtásának felfüggesztése tanulói fegyelmi esetében: /oktatási jog/ A fegyelmi büntetés végrehajtása legfeljebb hat hónap időtartamra felfüggeszthető.

büntetés: /büntetőjog/ A bűncselekmény elkövetése miatt a Büntető Törvénykönyvben meghatározott joghátrány.

büntetési nemek: /büntetőjog/ Főbüntetések és mellékbüntetések. A mellékbüntetést általában a főbüntetés mellett szabja ki a bíróság, de a törvény lehetővé teszi több mellékbüntetés önálló alkalmazá-

sát is a főbüntetés kiszabása nélkül, vagy a főbüntetés helyett. Főbüntetés a szabadságvesztés, a közérdekű munka és a pénzbüntetés. Mellékbüntetések a közügyektől eltiltás, a foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás, a kiállítás, a kiutasítás, a vagyonelkobozás és a pénzmelékbüntetés.

büntethetőséget kizáró okok: /büntetőjog/ Gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer és fenyegetés, tévedés, cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka, jogos védelem, végszükség, magánindítvány hiánya, Büntető Törvénykönyvben meghatározott egyéb ok.

büntethetőséget megszüntető okok: /büntetőjog/ Az elkövető halála, elévülés, kegyelem, a cselekmény társadalomra veszélyességének megszűnése vagy csekélyvé válása, a Büntető Törvénykönyvben meghatározott egyéb ok. A büntethetőség a bűncselekmény elkövetésétől számított – Büntető Törvénykönyvben meghatározott – időtartam elteltével évül el abban az esetben, ha az elévülést nem szakította félbe a büntető hatóságoknak az elkövető ellen foganatosított büntetőeljárás cselekménye. A büntetés az ezt kiszabó ítélet jogerőre emelkedésének nap-

jától számított – Büntető Törvénykönyvben meghatározott – időtartam elteltével évül el abban az esetben, ha az elévülést nem szakítja félbe az elítelt ellen a büntetés végrehajtása céljából tett intézkedés.

büntető ítélet: /büntető eljárásjog/ Büntető bíróság által hozott ítélet.

büntető kártérítés: /büntető eljárásjog/ A bűncselekménnyel okozott kár megtérítésére irányuló eljárás.

büntetőeljárás felajánlása: /büntető eljárásjog/ Külföldi állampolgár által elkövetett bűncselekmény miatt az eljárás felajánlható az elkövető hazai hatóságának, ha célszerű, hogy az eljárást ez a hatóság folytassa le.

büntetőeljárás: /büntető eljárásjog/ A bűncselekmény elkövetése esetén a nyomozást, a vádemelést, a bírósági eljárást és a büntetésvégrehajtást magába foglaló szabályrendszer.

büntetőper: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárás bírósági szakaszának átfogó elnevezése.

büntett: /büntetőjog/ Olyan szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a Büntető Törvénykönyv 2 évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli el.

bűnügyi jogsegély: /büntető eljárásjog/ A büntető ügyekben eljáró hatóságok a külföldi bíróság, külföldi büntető hatóság megkeresésére nemzetközi szerződés vagy viszonyosság esetében nyújtanak tanúkihallgatásból, szakértő meghallgatásából, iratok és adatok beszerzéséből és megküldéséből álló jogsegélyt. Viszonyosság hiányában a bűnügyi jogsegély teljesítéséről a külügyminiszterrel egyetértésben a legfőbb ügyész, illetve a belügyminiszter határoz. Bűnügyi jogsegély ügyekben a nyomozó hatóság a legfőbb ügyész útján, a bíróságok az igazságügyminiszter útján érintkezik a külföldi bírósággal vagy hatósággal.

bűnügyi költség: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárásnak mindaz a költsége, amelyet az állam előlegezett /például szakértői költség és díj/, továbbá a terheltnek és a magánvádlónak az ügyben felmerült készkiadása, valamint a védőnek és a sértett képviselőjének készkiadása és díja. A bíróság a vádlottat a bűnügyi költség viselésére kötelezi, ha őt büntősenek mondja ki, vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja.

bűnügyi nyilvántartások: /büntető eljárásjog/ Bűnügyi nyil-

vántartás a büntetettek nyilvántartása, a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló büntetlen előéletű személyek nyilvántartása, a büntetőeljárás hatálya alatt állók nyilvántartása, és a kényszerintézkedés hatálya alatt állók nyilvántartása. Az egyes nyilvántartások egymással nem kapcsolhatók össze. Ha a nyilvántartások valamelyikében kezelt adata vonatkozóan a nyilvántartás feltételei megszűnnek, az adatot a nyilvántartásból haladéktalanul törölni kell.

C

cég: (gazdasági jog) Az a gazdálkodó szervezet [Ptk.], illetve egyéb gazdálkodó jogalany, amely – ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik – a cégnilvántartásba történő bejegyzéssel jön létre üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása céljából. Törvény más célra alapított jogalany cégnilvántartásba való bejegyzését is előírhatja. A cég cégneve alatt szerzhet jogokat és vállalhat kötelezettségeket.

cégbíróság: /polgári eljárásjog/ A cégek cégjegyzékbe vételével, bejegyzések módosításával, törlésével, cégnilvántartással, cégjogi bírósági eljárá-

sok lefolytatásával, a cégek törvényességi felügyeletével foglalkozó bíróság.

cégbizonyítvány: (gazdasági jog) A cégjegyzék egyes fennálló vagy törölt adatait hitelesen tanúsító cégbíróság által kiállított okirat. A cégnilvántartásban a törölt adatnak megállapíthatónak kell maradnia.

cégjegyzék: /gazdasági jog/ A cégre vonatkozó, törvényben meghatározott adatok közhiteles nyilvántartási rendszere. A cégbíróság által vezetett cégnilvántartás, amely az abban szereplő cégszavakat közhitelesen tartalmazza.

cégjegyzési jog: (gazdasági jog) A cég írásbeli képviselőjére, a cég nevében történő aláírásra való jogosultság. A cégjegyzés módja önálló vagy együttes. Kettőnél több cégjegyzésre jogosult esetén úgy is rendelkezni lehet, hogy egyes jogosultakat önálló, más jogosultakat együttes cégjegyzési jog illet meg, vagy az egyik aláíró mindig meghatározott személy. Ugyanaz a személy csak egyféle módon – vagy önállóan vagy mással együttesen – jegyezheti a céget.

cégkivonat: (gazdasági jog) A cégjegyzék fennálló adatait hitelesen tanúsító cégbíróság által kiállított okirat.

cégmásolat: (gazdasági jog) A cégjegyzék valamennyi fennálló és törölt adatát hitelesen tanúsító cégbíróság által kiállított okirat.

cégnév: (gazdasági jog) A cégnilvántartásba bejegyzett neve a cégnek. A cégnévnek a cég alapvető tevékenységét és tényleges formáját kell kifejeznie, és nem kelthet olyan látszatot, amely ezekkel ellentétes. A cégnév *vezérszót* is tartalmazhat. (A vezérszó olyan kifejezés vagy mozaikszó, amely a cégnévben az első helyen áll, és elősegíti a cég azonosítását, illetve más, azonos vagy hasonló tevékenységű cégtől való megkülönböztetése.) A cégnévben a vezérszón kívül csak magyar szavak szerepelhetnek, a magyar helyesírás szabályainak megfelelően. A cégnévben rövidítés csak a vezérszó esetén, illetve a cégforma meghatározásánál lehetséges. A cég rövidített neve a vezérszóból és a cég formájának megjelöléséből áll.

cél szerinti juttatás: (nonprofit jog) A közhasznú szervezet által cél szerinti tevékenysége keretében nyújtott pénzbeli vagy nem pénzbeli szolgáltatás.

cél szerinti tevékenység: (nonprofit jog) Minden olyan tevékenység, amely a létesítő ok-

iratban megjelölt célkitűzés elérését közvetlenül szolgálja.

célzat: /büntetőjog/ A bűncselekmény törvényi tényállásában külön megnevezett célja az elkövetőnek. /Például csaláslásnál, zsarolásnál a jogtalan haszonszerzés célzata nélkül nem valósulhat meg bűncselekmény./

charta: /nemzetközi jog/ Alapokmány, ünnepélyes nyilatkozat, többoldalú megállapodás.

címerhasználat iskolában: /oktatási jog/ A Magyar Köztársaság címere elhelyezhető a közoktatási intézmény alapfeladatának ellátását szolgáló helyiségeiben, címtábláján, épületének homlokzatán, továbbá feltüntethető a körbelyegzőjén.

címpótlék: /munkajog/ A közalkalmazottat főtanácsosi, tanácsosi, főmunkatársi, munkatársi címe után címpótlék illeti meg.

civil szervezet: /nonprofit jog/ Tágabb értelemben a nem-állami és nem-piaci (nonprofit) szervezetek. Szűkebb értelemben – Nemzeti Civil Alapprogram – az egyesülési jogról szóló törvény alapján létrejött, jogi személyiséggel bíró társadalmi szervezet, szövetség (kivéve a pártot, a munkaadót és munkavállalói érdekképviseleti szervezetet, a biztosító

egyesületet, valamint az egyházat), és a Polgári Törvénykönyv alapján létrejött, jogi személyiséggel bíró alapítvány (ide nem értve a közalapítványt).

civil: /jogelmélet/ A közigazgatástól és katonaságtól független.

Cs

család: /közigazgatási jog/ Egy háztartásban életvitelszerűen együtt lakó közeli hozzátartozók.

családbafogadás: (közigazgatási jog) A szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő vagy a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülő kérelmére – a különélő másik szülő meghallgatásával – a gyámhivatal hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket a szükséges ideig más, általa megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családbafogadás a gyermek érdekében áll. A családbafogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel, de tartási kötelezettségét nem érinti.

családi állás megváltoztatása: /büntetőjog/ Gyerek kicserélése, más családba csempészése,

eladása, megvásárlása, berbeadása vagy vétele. Elkövetője bűncselekményért /büntetőért/ felel.

családon belüli erőszak: /közigazgatási jog/ Hozzá tartozók közötti erőszaknak minősül a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, a szexualis önrendelkezéshez való jogot, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység vagy mulasztás. Bántalmazott az a hozzátartozó, akinek a sérelmére a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítják. Bántalmazó az a cselekvőképes hozzátartozó, aki a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítja, vagy akire tekintettel a hozzátartozók közötti erőszakot más megvalósítja, feltéve, hogy ezzel a bántalmazó egyetért.

családsegítés: /közigazgatási jog/ Életvezetési problémákkal, szociális gondokkal küzdő családok, illetve személyek szociális és mentálhigiénés ellátása.

családról kapcsolás: /nemzetközi magánjog/ Nem lehet alkalmazni azt a külföldi jogot, amely a felek által – az egyébként irányadó magyar jogszabály megkerülése céljából – mesterségesen vagy színlelés-

sel létrehozott külföldi elemhez kapcsolódik.

csalás: /büntetőjog és szabálysértési jog/ Jogtalan haszonszerzés végett másnak a tévedésbe ejtése, tartása és ezzel kár okozása. Értéktől és az elkövetés módjától függően szabálysértés, vétség vagy bűntett.

csatlakozó fellebbezés: /polgári eljárásjog/ A fellebbező fél ellenfelének jogorvoslati kérelem-lehetősége a fellebbezéssel támadott ítélet megváltoztatása céljából. A csatlakozó fellebbezést a fellebbezés kézhezvételétől számított nyolc napon belül kell a másodfokú bíróságnál előterjeszteni.

csatlakozó övezet: /nemzetközi jog/ Ha a tengerparti állam által megállapított tengeri határ /parti tenger/ a 12 mérföldet nem éri el, a parti tengeren kívül, de 12 mérföldön belül eső tengersávbán a parti állam a csatlakozó övezet létesítése esetén még egyes ellenőrzési, védelmi célú jogokat gyakorolhat. /Például vámellenőrzés, bűnüldözés./

csekk: /pénzügyi jog/ Olyan értékpapír, amelyben a kibocsátó utasítja azt a pénzintézetet, amelynek követelése /például bankszámlán elhelyezett pénz/ van, hogy a csekk alapján meghatározott pénzüsszeget

fizessen ki. A csekk lehet bemutatónak vagy névre szóló, és forgatható /átruházható/ is.

cselekvőképesség: /polgári jog/ A jogok gyakorlásának képessége. Aki cselekvőképese, az ön maga tehet bármilyen jognyilatkozatot és köthet szerződéseket.

cselekvőképtelenség: /polgári jog/ A cselekvőképesség teljes hiányának állapota. Aki cselekvőképtelen, az nem tehet érvényes jognyilatkozatot, nevében törvényes képviselője jár el. Cselekvőképtelen: 1. a törvény erejénél fogva a 14 évnél fiatalabb kiskorú, 2. jogerős bírósági ítélet folytán az a személy, aki a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett /elmeállapot vagy szellemi fogyatkozás miatt/, 3. gondnokság alá helyezés nélkül is az, aki olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik.

csempészet: /büntetőjog/ Aki vámárut a vámellenőrzés alól elvon vagy vámszempontból lényeges körülményei tekintetében a hatóság előtt valótlan nyilatkozatot tesz, bűncselekményt /vétséget/ követ el. Büntetért vonható felelőssége az elkövető, ha a csempészetet üzletszerűen, bünszövegségben, jelentős értékű

vámárura vagy muzeális tárgyra követi el.

csendőborítás: (szabálysértési jog) Lakott területen, az ott levő épületben, vagy az ahhoz tartozó telken, tömegközlekedési eszközön, továbbá természeti és védett természeti területen indokolatlanul és a megengedettnél nagyobb zaj okozása, amely alkalmas arra, hogy mások nyugalma, illetőleg a természeti vagy a védett természeti értéket zavarja.

cserbenhagyás: /büntetőjog/ Ha a közlekedési balesettel érintett jármű vezetője nem áll meg, illetve onnan eltávozik, mielőtt meggyőződne arról, hogy valaki megsérült-e, avagy az életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető veszély miatt segítségnyújtásra szorul-e, – amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg – vétséget követ el.

cseré: /polgári jog/ A szerződő felek a dolgok tulajdonjogának kölcsönös átruházására vállaltak kötelezettséget. Jogi szempontból két adásvétel jön létre, amelyek során mind egyik fél eladónak minősül a saját szolgáltatása tekintetében, és vevőnek minősül a másik fél szolgáltatása tekintetében.

csoportos elkövetés: /büntetőjog/ A bűncselekmény elköve-

tésében legalább 3 személy vesz részt.

csoportos létszámcsoportos: /munkajog/ A munkáltató a döntést megelőző fél éves átlagos statisztikai létszáma szerint a) húsznál több és száznál kevesebb munkavállaló foglalkoztatása esetén legalább tíz munkavállaló, b) száz vagy annál több, de háromszáznál kevesebb munkavállaló foglalkoztatása esetén legalább a munkavállalók tíz százaléka, c) háromszáz vagy annál több munkavállaló foglalkoztatása esetén legalább harminc munkavállaló munkaviszonyát kívánja harmincnapos időszakon belül a működésével összefüggő ok miatt megszüntetni.

csoportosulás: /közigazgatási jog/ 3-10 főből álló, egységes akaratlehatározással fellépő csoport.

csődeljárás: /gazdasági jog/ Fizetése képtelenség miatt szükséges újjászervezés érdekében az adós fizetési haladékok kezdeményez, illetve csődegyezés megkötésére tesz kísérletet.

csődgondnok: /gazdasági jog/ A bíróság által kirendelt vagyongondnoki csődeljárásban.

csökkent munkaképesség: /munkajog/ Lásd megváltozott munkaképességű dolgozó.

D

daktiloszkópia: /büntető eljárásjog/ Az ujjlenyomat felhasználásának tudományos rendszere a személyazonosításban, bűnüldözésben és bűnüldözési célú nyilvántartásokban.

daktiloszkópiái nyilvántartás: /büntető eljárásjog/ Ujj- és tenyérnyomtöröredék, valamint ujj- és tenyérnyomatot (a továbbiakban együtt: ujj- és tenyérnyomat) tartalmazó nyilvántartás.

de facto: /jogelmélet/ Ténybeli, állapot szerint. Nem jogkérdés, hanem ténykérdés.

de jure: /jogelmélet/ Jogkérdés. Jogi szempontból. Jognak megfelelően.

de lege ferenda: /jogelmélet/ A jövőbeni jogszabály szempontjából, az ezután alkotandó jogra figyelemmel fogalmazott állítás.

de lege lata: /jogelmélet/ A hatályos jog szempontjából, a mai jogra figyelemmel fogalmazott állítás.

debilis: /polgári jog/ A cselekvőképességet és a büntethetőséget általában kizáró vagy korlátozó elmeállapoti gyenge-

ségben, szellemi fogyatkozásban élő személy.

decentralizálás: /jogelmélet/ A központosítottág megszüntetése. Központi hatáskörök, feladatok szétszórása, széthelyezése a regionális vagy helyi szervekhez.

deficit: /jogelmélet/ Hiány, egyenlegzavar, negatív eredmény.

deklaráció: /nemzetközi jog/ Nyilatkozat.

deklaratív jogszabály: /jogelmélet/ Kinyilatkoztató, kijelentő, kikiáltó, bemutató tartalmú jogi norma. Végrehajtandó rendelkezés és szankció hiányában az ilyen jogszabály csak kvázi jogszabálynak tekinthető, mert tartalmi elemei közül csak a jogforrási feltételek /a jogalkotó szerv és a jogi norma formája/ valósulnak meg, a normatív tartalom azonban nem.

dekrétum: /nemzetközi jog/ Végzés, döntés, határozat.

delegáció: /nemzetközi jog/ Küldöttség.

delegátus: /jogelmélet/ Képviselővel megbízott, meghatalmazott személy.

deliktum: /büntetőjog/ Bűncselekmény.

délutáni műszak: /munkajog/ 14 és 22 óra között végzett munka.

devalváció, devalválódás: /pénzügyi jog/ Leértékelés, leértékelődés. Pénz nemesfémhez viszonyított értékének alacsonyabb mértékű megállapítása.

deviza: /pénzügyi jog/ Külföldi pénznemre szóló követelés. /Nem pénz, hanem bankszámla, értékpapír, más pénz helyettesítő eszköz./

dezertálás: /büntetőjog/ Katonai szökés.

diákkör: /oktatási jog/ A tanuló közös tevékenységük megszervezésére – a házirendben meghatározottak szerint – diákköröket hozhatnak létre. Diákkör a szakkör, érdeklődési kör, önképzőkör, énekkar, művészeti csoport.

diákotthon: /oktatási jog/ A felsőoktatási intézményhez szervezileg nem tartozó intézményként diákotthon hozható létre a hallgatók lakhatási feltételeinek biztosítását. A diákotthon a felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján elláthatja a felsőfokú tanulmányok megkezdését elősegítő felkészítés feladatait, és részt vehet a felsőfokú képzésben is. A diákotthon – az alapítótól függően költségvetési szervként vagy nem költségvetési szervként működő – jogi személy. A diákotthon alapítója lehet a felsőoktatási in-

tézmény, valamint az, aki felsőoktatási intézményt alapít.

diákönkormányzat: /oktatási jog/ A tanuló, a tanulóközösségek és a diákkörök a tanulók érdekeinek képviseletére diákönkormányzatot hozhatnak létre. A diákönkormányzat jogait és hatáskörét a közoktatási törvény tartalmazza.

A diákönkormányzat tevékenysége a tanulókat érintő valamennyi kérdésre kiterjed. A diákönkormányzat munkáját a tanulók által felkért nagykorú személy segíti, aki – a diákönkormányzat megbízása alapján – eljárhat a diákönkormányzat képviseletében is.

digitális műsorszórás: /közigazgatási jog/ Olyan műsorszórás, amely során a televízió és rádió műsorjeleket valamely digitális műsorszórási szabvány szerint multiplexekben rendezve továbbítják az előfizetőhöz, vagy felhasználóhoz.

digitális vevődekóder (set-top-box): /közigazgatási jog/ olyan készülék, amely az antennával együtt az analóg televízió-vevőkészülék vagy kijelző számára lehetővé teszi a digitális televízió műsorszámok megjelenítését.

díjkitűzés: /polgári jog/ Meghatározott teljesítmény vagy

eredmény létrehozója számára nyilvánosan díj ígérete. A díj átadása a díjkitűzést akkor is terheli, ha a teljesítmény vagy eredmény nem a díjkitűzésre tekintettel jött létre.

diplomáciai mentesség: /büntetőjog/ Nemzetközi szerződés – s ennek hiányában a nemzetközi gyakorlat – szabályozza a diplomaták és diplomáciai mentesség alá eső más személyek által elkövetett bűncselekmények esetében a büntetőeljárás alóli mentesség kéréseit.

diplomáciai testület: /nemzetközi jog/ Szűkebb értelemben az adott államban akkreditált diplomáciai képviseletek vezetőinek összessége; tágabb értelemben az összes külföldi diplomata.

diplomata: /nemzetközi jog/ Az állam külügyi szolgálatában álló, különleges jogállású tisztviselő.

diszgráfia: /oktatási jog/ Tanulási zavar, amelynek esetén az írómozgásokban, azok kivitelezésében jellemző a rossz kéztartás, az íróeszköz helytelen fogása, a görcsösség. Más tananyagokban való előrehaladáshoz viszonyítva nagyon lassú az írás megtanulásának folyamata. Az írómozgás egyenletlen, ritmusa és lendülete töredezett lesz, az optimá-

lis mozgássor csak nagyon lassan valósul meg, ezért fáradékonyabbak a diszgráfias tanulók.

diszkalkulia: /oktatási jog/ Olyan tanulási zavar, amely különböző számtani műveletek, matematikai jelek, kifejezések, szabályok megértésének; a számjegy, számkép felismerésének, egyeztetésének, grafikus ábrázolásának, a számok sorrendiségének, számneveket szimbolizáló vizuális alakzatok azonosításának nehézségét eredményezi más iskolai teljesítmények (pl. olvasás, írás, idegennyelv tanulás) jó színvonala mellett.

diszkrecionális jog: /jogelmélet/ Kizárólagosan gyakorolt jog. /Például a mérlegelési jog diszkrecionális jog, mert kizárólag e hatáskör gyakorlója dönti el, hogy milyen tényezőket vesz figyelembe döntésénél és miket nem, hogyan súlyozza azok jelentőségét stb./.

diszkrimináció tilalma: /alkotmányjog/ Az állampolgárok alkotmányos jogegyenlőségét sérti minden olyan megkülönböztetés, amely faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerint érinti az emberi, állampolgári jogokat.

diszkrimináció: /jogelmélet/ Megkülönböztetés.

diszlexia: /oktatási jog/ A tanulási zavarok fogalomkörébe tartozó, intelligenciaszinttől független olvasási és helyesírási gyengeség. Általában differenciálatlan az aktív szókincs, és gyenge a verbális emlékezet. A tanuló az új szavakat nehezen jegyzi meg, megmásítja, torzítja, jó értelmi képesség esetén új szót alkot helyette, vagy körülírja a fogalmat. Az olvasás tanulása során nehezen alakul ki a hang-betű kapcsolat, gyakori és makacs betűtévesztések fordulnak elő, a sorrendben átvetések tapasztalhatók, a hosszabb szavak áttekintése rendkívül nehéz.

diszpozíció: /jogelmélet/ Jogszabály tényállást megállapító része; ítéletnek és határozatnak a rendelkező része. Valamely életviszonyra vonatkozó jogszabályi rendelkezés.

diszpozitív: /jogelmélet/ Kiegészítő, közvetítő, eltérést engedő szabály. A jogszabálynak az a típusa, amelyet csak akkor kell alkalmazni, ha a felek nem tértek el szerződésükben a jogszabálytól. Ellentéte a kogens jogszabály, amelytől eltérni törvényesen nem lehet. Jellemzően diszpozitív sza-

bályrendszer a polgári jog, kogens a büntető eljárásjog.

doktorandusz: (közigazgatási jog) A doktori (PhD) (a továbbiakban: doktori), illetve mester- (DLA) (a továbbiakban: mester) képzésben részt vevő hallgató, akit a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályokban meghatározott jogok illetnek meg és kötelezettségek terhelnek.

doktori fokozat: (oktatási jog/ A doktori tanács által odaítélhető fokozat, mely megszerzésének feltételeit – az Ftv. keretein belül – az egyetem a doktori szabályzatában állapítja meg. A doktori fokozat egyetemi szervezett képzésben való részvétel, illetve egyéni felkészülés alapján – doktori fokozatszerzési eljárás keretében – szerezhető meg.

doktori fokozatszerzési eljárás: (oktatási jog/ A doktori fokozat megszerzésére irányuló, tartalmilag a doktori képzésre alapozó, de attól jogilag és eljárás tekintetben független cselekménysorozat.

doktori képzés: /oktatási jog/ Egyetem által végzett, doktoranduszhallgatói jogviszony eredményező, három év (36 hónap) tanulmányi időtartamú posztgraduális szintű képzés, amely a doktori fokozat elnyerésére készít fel. A dokto-

ri képzés rendszeres tanulmányi, kutatási és beszámolósi tevékenység, amely magában foglalja az egyetem doktori szabályzatában előírt kötelezettségek teljesítését, így a doktori szigorlat kivételével a doktori vizsgák eredményes letételét is.

doktori iskola: /oktatási jog/ A doktori képzés szervezett kerete a felsőoktatásban, amely biztosítja a tudományos fokozat megszerzésére történő felkészítést.

doktorjelölt, mesterjelölt: /oktatási jog/ A doktori tanulmányait befejezett személy, aki a doktori, mesteri fokozat megszerzésére irányuló eljárás alatt áll. A doktorjelölt nem doktorandusz, nem áll hallgatói jogviszonyban.

dolgozó: /munkajog/ Munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló más jogviszonyban munkát végző személy.

dolgozói részvény: /gazdasági jog/ A részvénytársaság dolgozói által ingyenesen vagy kedvezményesen megszerezhető névre szóló részvény, amelyeket csak a részvénytársaság törzstőkéen felüli vagyonaiból, az alaptőke egyidejű felemelése mellett, a törvényben meghatározott összeghatár lehet kibocsátani.

dolog: /polgári jog/ Fizikailag meghatározható, birtokba vehető tárgy. Két fajtája az ingatlan /például lakás, helyiség, telek, föld, erdő/ és az ingó /például szerszám, jármű, alkatrész, anyag, eszköz, energia, értékpapír, pénz/ dolog. Nem dolog a személy és a jog.

dologbérlet: /polgári jog/ Tárgyra irányuló bérleti jogviszony.

dologi jog: /polgári jog/ A dologon fennálló jog. Például tulajdon, bérlet, hasznélvezet, zálogjog.

dotáció: /pénzügyi jog/ Támogatás, juttatás, pénzügyi segítség általában a költségvetésből.

döntőbíró: /munkajog/ A kollektív munkaügyi vita rendezéséhez, eldöntéséhez a felek által – megállapodásuk alapján – igénybevett személy. A döntőbíró döntése kötelező a felekre, ha ennek a felek előzetesen írásbeli nyilatkozattal alávetették magukat.

döntvénytár: /jogelmélet/ A Legfelsőbb Bíróság döntéseit kollégiumonként /büntető, polgári, gazdasági, munkaügyi, közigazgatási/ tartalmazó kiadvány.

E

egészségkárosodás: /közigazgatási jog/ Az egész szervezetre

vonatkoztatott, az emberi szervezet felépítésében, funkcióiban betegség, sérülés vagy veszeletett rendellenesség következtében kialakult kedvezőtlen változás.

egyeses szándék: /büntetőjog/ A szándékosság direkt formája. Egyeses szándékkal cselekszik, aki magatartásának következményeit kifejezetten kívánja.

egyesesági felmenő: /családjog/ Szülők, nagyszülők, dédszülők, ükszülők.

egyesesági rokon: /családi jog/ Azok a rokonok, akik közül egyik a másiktól származik. /Szülő, nagyszülő, dédszülő, illetve a gyermek, unoka, dédunoka./

egyéni kegyelem: /büntetőjog/ A köztársasági elnök rendelkezése arról, hogy adott személy ellen folytatott büntetőeljárást meg kell szüntetni /eljárási kegyelem/ vagy a kiszabott büntetés végrehajtását be kell fejezni. /végrehajtási kegyelem/

egyéni továbbhaladás: /oktatási jog/ Az első évfolyamra felvett tanuló számára – ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi – a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján az igazgató az egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó továbbha-

ladást (egyéni továbbhaladás) engedélyez. Egyéni továbbhaladás esetén a vonatkozó szakértői vélemény alapján az engedélyben meg kell határozni, melyik tárgyból, melyik évfolyam utolsó tanítási napjáig kell a tanulónak utolérnie a többiekét. Az egyéni továbbhaladás – valamennyi vagy egyes tantárgyakból – különböző évfolyamokig, de legkésőbb a negyedik évfolyam végéig tarthat.

egyéni vállalkozó: /közigazgatási, polgári, és pénzügyi jog/ Magánszemély, aki gazdasági, vállalkozási vagy más önálló bevételszerző tevékenységét egyéni vállalkozói igazolvány alapján végzi. Adózási szempontból egyéni vállalkozó az igazolvánnyal nem rendelkező magánorvos, egyéni ügyvéd, közjegyző, önálló bírósági végrehajtó is.

egyenlegromlás: /pénzügyi jog/ A többlet csökkenése vagy a hiány növekedése.

egyenlő bánásmód követelménye a közoktatásban: /oktatási jog/ Minden gyermeknek, tanulónak joga, hogy vele összehasonlítható helyzetben levő más személyekkel azonos feltételek szerint részesüljön velük azonos színvonalú ellátásban.

egyenlő elbánás elve: /nemzetközi jog/ A külföldi nem eshet a fogadóországban kedvezőtlenebb elbírálás alá, mint a hazai állampolgárok; de nem is igényelhet magának több jogot, mint amelyek a hazai polgárokat megilletik.

egyesbíró: /polgári eljárásjog, büntető eljárásjog/ Egy bíróból álló, bírói tanács vagy népi ülnökök nélkül eljáró bíróság.

egyesítés: /büntető eljárásjog/ A bűncselekmény valamennyi elkövetőjét, továbbá a bűnpártolót és az orgazdát rendszerint ugyanabban az eljárásban kell felelősségre vonni. Egyesíteni lehet ezen kívül azokat az ügyeket, amelyek együttes elbírálása – az eljárás tárgyra, az érintett személyekre, vagy egyéb okra tekintettel – célszerű.

egyesítés: /polgári eljárásjog/ A bíróság együttes tárgyalás és eldöntés céljából elrendelheti az előtte folyamatban lévő és összefüggő tárgyú perek egyesítését. Gazdálkodó szervezetek egymás közötti peres esetében helye van az azonos hatáskörű helyi bíróságok előtt folyamatban lévő perek egyesítésének is.

egyesülés: /gazdasági jog/ Gazdasági társaság, amelyet jogi személyek hoznak létre saját gazdálkodásuk eredményes-

ségének előmozdítására és gazdasági tevékenységük összehangolására, valamint szakmai érdekeik képviselésére. Az egyesülés e célokat segítő szolgáltató és gazdálkodási tevékenységet is végezhet. Az egyesülés tartozásaiért – az egyesülés saját vagyonát meghaladóan – a tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek. Az egyesülés jogi személy.

egyesülési jog: /alkotmányjog/ A társadalmi szervezetek /egyesület, szakszervezet, párt, klub, kör, társaság, érdekvédelmi szervezet/ és más személyegyesülések létrehozására, működtetésére irányuló alapvető emberi-állampolgári szabadságjog.

egyesület: /polgári jog, nonprofit jog/ Önkéntesen létrehozott, önkormányzattal és jogi személyiséggel rendelkező társadalmi szervezet, amely az alapszabályban meghatározott célra alakul, nyilvántartott tagsága van és céljainak elérése érdekében szervezi tagjai tevékenységét.

egyetemleges szolgáltatás: Az energia-kereskedelem körébe tartozó sajátos értékesítési mód, amely az ország területén bárhol, meghatározott minőségben a jogosult felhasználó számára méltányos, összehasonlítható, átlátható ár elle-

nében igénybe vehető. (Például a villamos-energia kereskedelemben.)

egyetemleges felelősség: /polgári jog/ A jogosult bármelyik kötelezettől követelheti és behajthatja az egész tartozást. Ha ez megtörténik, akkor a fizetést teljesítő vagy elszervező egyik kötelezett a többiekre eső arányos részt követelheti és behajthatja a többi kötelezettől. Egyetemleges felelősség áll fenn: 1. ha több kötelezett van a szerződésben és a szerződés az egyes kötelezettek egyetemlegesen felelősségéről rendelkezik; 2. ha nem osztható az a szolgáltatás, amellyel többen tartoznak; 3. ha többen közösen okoznak kárt.

egyetértési jog: /jogelmélet/ Döntésben részvételi jog, amelynek alapján az egyetértési jog jogosultjának a döntéssel egyetértő nyilatkozata nélkül a döntés nem érvényes.

egyetértési jog gyakorlása az iskolában: /oktatási jog/ Az, aki nevelési-oktatási intézményben a közoktatással kapcsolatos döntés meghozatalakor egyetértési jog gyakorlója, nyilatkozatát harminc napon belül teheti meg. Ez a határidő – a határidő lejártá előtti, a másik félhez intézett nyilatkozattal, legfeljebb egy alkalommal

– harminc nappal meghosszabbítható. A határidő elmulasztása jogvesztő, igazolásnak nincs helye. A határidő számítására a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Ha az egyetértési jog gyakorlása során az érdekeltel közötti vitás kérdés egymás közötti egyeztetéssel nem oldható meg, a nevelési-oktatási intézményben kilenc tagból álló bizottságot kell létrehozni. A bizottságba három-három tagot delegál a nevelőtestület és az egyetértési jog gyakorlója. Három tagot pedig a nevelési-oktatási intézmény fenntartója kér fel – a nevelési-oktatási intézmény költségvetése terhére – a közoktatási szakértők közül. A bizottság maga határozza meg működésének rendjét azzal a megkötéssel, hogy döntését egyszerű szótöbbséggel hozza. A döntés az egyetértést pótolja.

egyezmény: /nemzetközi jog/ A nemzetközi szerződés egyik fajtája; általában valamely szakkérdésre irányuló nemzetközi jogi szabályokat tartalmaz. /Például konzuli egyezmények, jogsegélyegyzmények./ Vannak átfogó tárgyú egyezmények is, mint például

a Gyermekek Jogairól szóló Egyezmény.

egyeztetés: /munkajog/ Ha a munkáltató a munkavállaló vagy munkavállalói érdekvépviselet által benyújtott jogorvoslati kérelemmel /kifogás vagy munkaügyi jogvita kezdeményezése/ nem ért egyet, egyeztető tárgyalást köteles tartani. A munkaügyi bíróság előtt csak az eredménytelen egyeztetést követően indítható a per.

egyeztető eljárás iskolai fegyelmi eljárás előtt: /oktatási jog/ A szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat közös kezdeményezésére biztosítani kell, hogy az iskolában, kollégiumban az iskolai, kollégiumi szülői szervezet (közösség) és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat közösen működtesse a fegyelmi eljárás lefolytatását megelőző egyeztető eljárást. Az egyeztető eljárás célja a kötelezőszegéshez elvezető események feldolgozása, értékelése, ennek alapján a kötelezőszegő és a sértett közötti megállapodás létrehozása a sérelem orvoslása érdekében. Az egyeztető eljárás rendjét az iskolai, kollégiumi házirendben kell meghatározni. A szabályozásnál az iskolai, kollégiumi szülői szervezetnek (kö-

zösségnek) és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzatnak egyetértési joga van. Egyeztető eljárás lefolytatására akkor van lehetőség, ha azzal a sértett, kiskorú sértett esetén a szülő, valamint a kötelelesszegő, kiskorú kötelelesszegő esetén a szülő egyetért.

egyeztetőbizottság: /munkajog/ Kollektív munkaügyi vita rendezése érdekében a felek által felkért döntőbíró által létrehozott ad hoc testület, amelybe a felek azonos számú képviselőt küldenek.

egyezség: /polgári eljárásjog/ A felek megegyezése a jogvita tárgyában vagy a vitás kérdés egy részében. Ha az egyezés megfelel a jogszabályoknak, akkor a bíróság azt végzéssel jóváhagyja. A bírósági végzéssel jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek.

egyház: /alkotmányjog/ Azonos hitelveket követő személyek, vallásuk gyakorlása céljából, önkormányzattal rendelkező vallási közösséget, vallásfelekezetet, egyházat hozhatnak létre. Egyház minden olyan vallási tevékenység céljából alapítható, amely az Alkotmánnyal nem ellentétes és amely törvénybe nem ütközik. Az egyházat – legalább 100 alapító tag esetében – a bíró-

ság nyilvántartásba veszi, s ettől kezdődően rendelkezik önálló jogi személyiséggel.

egyházi jogi személy: /alkotmányjog/ Az egyház, és az egyház alapszabálya értelmében az egyház önálló képviselői szervvel rendelkező szervezeti egysége /egyházközség, intézmény/ jogi személy.

egységes intézkedés: /büntetőjog/ Javítóintézeti nevelés, amelyet a bíróság több olyan javítóintézeti nevelés helyett rendel el, amelyet még nem hajtottak teljesen végre. Az egységes intézkedésként elrendelt javítóintézeti nevelés tartamát úgy kell megállapítani, hogy az ne legyen rövidebb a leg súlyosabb javítóintézeti nevelésnél, de ne érje el az összes még ki nem töltött javítóintézeti nevelés együttes tartamát. Az egységes intézkedés időtartama sem haladhatja meg a 3 évet.

egységes iskola: /oktatási jog/ Az egységes iskola a különböző típusú iskolák feladatait egységes közös és ehhez kapcsolódó, iskolatípus szerint elkülönülő tananyag és követelményrendszer alkalmazásával látja el.

egységes szervezetbe foglalás: /jogelmélet/ Kodifikációs és jogszabályszerkesztési módszer. Tágabb értelemben jelen-

ti minden hatályos joganyag elkészítését, tehát a revízió eredményeként elvégzett kompilációt és az új joganyagot beillesztő inkorporációt is. Szűkebb értelemben az ugyanazon életviszonyokat szabályozó különböző szintű jogszabályok egységes szerkezetbe foglalását jelenti.

egyszemélyes kft: /gazdasági jog/ Olyan korlátozott felelősségű társaság, amelynek egyetlen tagja van.

egyszemélyes részvénytársaság: /gazdasági jog/ Olyan részvénytársaság, amelyben az alapító az egyedüli részvényes.

egyszerű kötőerő: /polgári eljárásjog/ A bírósági határozatnak azon joghatása, hogy a bíróság saját határozatához általában kötve van, azt saját maga csak a törvényben meghatározott esetben módosíthatja vagy vonhatja vissza. A bírósági határozat jogerejének joghatása magába foglalja az egyszerű kötőerőt is.

egyszerű többség: /jogelmélet/ Szavazáskor az érvényes szavazatok többsége.

egyszerűsített foglalkoztatás: /munkajog/ Egyszerűsített módon létesíthető munkaviszony a) természetes személy munkáltató által kizárólag háztartási munkára; b) kiemelkedő-

en közhasznú szervezetnek minősülő munkáltató által; c) mezőgazdasági, továbbá idegenforgalmi idénymunkára; d) alkalmi munkára. Az egyszerűsített foglalkoztatáshoz az általánostól eltérő adminisztrációs és közteher-fizetési szabályok tartoznak.

együttes biztosítás: /pénzügyi jog/ Több biztosító által közösen, írásban előre rögzített feltételek és arányok szerint vállalt biztosítási szolgáltatás és ennek megfelelő arányú, mértékű elkülönített tartalékképzés biztosítónként.

együttes felelősség: /polgári jog/ Ha több kötelezett van a szerződésben – és a szolgáltatás osztható, illetve a szerződés nem határoz meg rájuk egyetemleges felelősséget –, akkor közöttük a felelősség aránya a szerződés szerinti mértékben oszlik meg. Ha a szerződés e mértékről nem szól, akkor felelősségük egyenlő arányú.

éjszakai munka: /munkajog/ 22 órától 06 óráig végzett munka.

EK: /nemzetközi jog/ Európai Közösségek

elállás: /polgári jog/ A szerződést felbontását eredményező jognyilatkozat. Az elállás jogának gyakorlását a felek a szerződésben bánatpénz megfizetéséhez is köthetik.

elbirtoklás: /polgári jog/ A dolog tulajdonjogát megszerzi az, aki a dologt sajátjaként 10 éven át szakadatlanul birtokolja, s a dologhoz eredetileg nem bűncselekménnyel vagy erőszakos, alattomos módon jutott.

elektor: /nonprofit jog/ Választási testületbe, gyűlésre delegált személy.

elektronikus aláírás: (polgári jog) elektronikus dokumentumhoz azonosítás céljából logikailag hozzárendelt és azzal elválaszthatatlanul összekapcsolt elektronikus adat, illetőleg dokumentum.

elektronikus dokumentum: (polgári jog, közigazgatási jog) Elektronikus eszköz útján értelmezhető adat, mely szükség szerint elektronikus aláírással van ellátva.

elektronikus közszolgáltatás: /közigazgatási jog/ A törvény által szabályozott módon elektronikus úton nyújtott szolgáltatások biztosítására köteleztettek, illetőleg elektronikus úton szolgáltatást nyújtó egyéb szervezetek hatósági vagy egyéb tevékenységének, hatósági nyilvántartásból történő adatszolgáltatásának, a központi elektronikus szolgáltató rendszer igénybevételevel, elektronikus úton történő végzése. A központi rendszer

minden szolgáltatása elektronikus közszolgáltatásnak minősül. Az elektronikus közszolgáltatások bárki számára elérhetőek.

elektronikus okirat: (polgári jog) Olyan elektronikus irat, mely nyilatkozattételt, illetőleg nyilatkozat elfogadását, vagy nyilatkozat kötelezőnek elismerését foglalja magában.

elektronikus tértivevény: /közigazgatási jog/ Elektronikus okirat, amely alapján a hivatalos iratot feladó hivatalos szerv hitelt érdemlő módon megbizonyosodhat arról, hogy az átvétellel jogosult személy az elektronikus kézbesített küldeményt átvette, és ez mely időpontban történt meg. Az elektronikus tértivevény közokirat.

élelmiszerlánc: /közigazgatási jog/ Azon folyamatok összessége, melyek szereplői közvetlen vagy közvetett hatással vannak az élelmiszerre a talajvédelem, agrár-környezetvédelem, növénytermesztés, növény-egészségügy, növényvédelem, az engedélyköteles termékek előállítása, forgalomba hozatala és felhasználása, az élelmiszer- és takarmány-előállítás, szállítás, tárolás és forgalombahozatal, felhasználás, az állat tartása, szállítása, for-

galomba hozatala, az állategészségügy, a növényi és állati eredetű melléktermék kezelés, tárolás, szállítás, forgalomba hozatal és felhasználás során.

életbiztosítás: /pénzügyi jog/ Olyan biztosítási szerződés, amelyben biztosítási esemény a biztosított halála.

életjáradéki szerződés: /polgári jog/ Az egyik fél meghatározott pénzösszeg vagy terménymennyiség időszakonként visszatérő szolgáltatására köteles a jogosult élete végéig.

elévülés: /büntetőjog/ A büntetetés megszűnését vagy a büntetés végrehajthatóságának megszűnését jelenti.

elévülés: /polgári jog és munkajog/ Az elévült követelést bírósági úton nem lehet érvényesíteni. A polgári jogi követelések elévülési ideje 5 év, a munkaviszonnyal kapcsolatos igényeké 3 év /bűncselekménnyel okozott munkajogi kár esetében 5 év/, amely időtartamot megszakítja a követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítás, a követelés bírósági úton történő érvényesítése, a tartozáselismerés, a szerződésmódosítás, az egyezség, valamint a végrehajtási cselekmény. Az elévülés megszakadása után

az elévülés újból megkezdődik.

elévülés: /szabálysértési jog/ Nincs helye felelősségre vonásnak, ha a cselekmény elkövetésétől 6 hónap eltelt. A szabálysértésekről szóló törvényben meghatározott szabálysértések esetében az elévülés akkor kezdődik, amikor a cselekmény a hatóság tudomására jutott, de az elkövetéstől számított 2 év után ezekben az esetekben sincs helye felelősségre vonásnak. A szabálysértési büntetést nem lehet végrehajtani, ha a határozat jogerőre emelkedésétől 1 év eltelt. A végrehajtás iránt tett hatósági intézkedés az elévülést félbeszakítja, 2 év elteltével azonban végrehajtásnak már semmilyen körülmények között nincsen helye.

elfogadás: /közigazgatási jog/ Rendőri intézkedés, amelynek célja a szándékos bűncselekmény elkövetésekor tetten ért személynek, az elfogatóparancsban szereplő vagy körözött személynek, valamint az őrizetbe vett, előzetes letartóztatásban helyezett, ideiglenes kényszergyógykezelés vagy elmeállapot megfigyelés alá helyezett személynek a további intézkedés céljából történő hatóság elé állítása.

elfogultsági kifogás: /eljárásjog/ Kizárási okra hivatkozó bejelentés, beadvány a bírósághoz, hatósághoz.

elidegenítés: /polgári jog/ Tulajdonjog átruházása; például adásvétel, csere, ajándékozás, apportálás.

elintézési határidő: /közigazgatási jog/ 30 nap alatt a kérelmet határozathozattal érdemben el kell intézni. Az elintézési határidő egyszer 30 nappal meghosszabbítható, s erről az ügyfelet tájékoztatni kell.

elismerés: /nemzetközi jog/ Külföldi képesítésnek, végzettségnek, szakképzettségnek, minősítésnek, diplomának, oklevélnek, bizonyítványnak, bírósági vagy más határozatnak a hazaival azonosként tekintése, s az erről szóló tanúsítás. Jelenti magának az államnak és állampolgárságának a más országok által történő elismerését is.

elismervény: /polgári jog és pénzügyi jog/ Ellenérték, pénz átvételét vagy szolgáltatás igénybevételét elismerő okirat.

elítélt: /büntető eljárásjog/ Büntető bíróság jogerős ítéletében elmarasztalt terhelt.

eljárás felfüggesztése: /közigazgatási jog/ A határozathozatalhoz szükséges előzetes kér-

dés más szerv által történő elbírálásaig a közigazgatási szerv az eljárást felfüggeszti.

eljárás felfüggesztése: /szabálysértési jog/ Előzetes kérdés más szerv által történő elbírálásáig vagy az ismert elkövető távollétének megszűnéséig a szabálysértési hatóság az eljárást felfüggesztheti. Két éven belül azonban az eljárást a rendelkezésre álló adatok alapján be kell fejezni.

eljárás megszüntetése: /szabálysértési jog/ A szabálysértési hatóság az eljárást megszünteti a szabálysértési törvényben meghatározott okokból. /Például azért, mert az elkövetett cselekmény nem szabálysértés, vagy az elkövető nem büntethető esetleg meghalt, vagy a szabálysértési hatóság figyelmeztetést alkalmaz./

eljárás szünetelése: /polgári eljárásjog/ A törvényben meghatározott esetekben a polgári per szünetel. A szünetelés a határidők folyását nem érinti, s bármelyik fél kérelmére az eljárást folytatni kell. Hat hónapi szünetelés után a per megszűnik.

eljárás tárgyalás nélkül: /szabálysértési jog/ Ha a szabálysértés tényállása tisztázott és a nevelőhatás így is elérhető, a szabálysértési hatóság az el-

követővel szemben tárgyalás nélkül is kiszabhat büntetést, valamint alkalmazhat intézkedést.

eljárási illeték: /pénzügyi jog/ Az eljárás lefolytatásáért, annak megindításakor az állami költségvetésnek fizetendő – rendszerint a kérelmen okmánybélyegben lerovandó – pénzösszeg.

eljárási kegyelem: /büntető eljárásjog/ Lásd kegyelem.

eljárási költség: /közigazgatási jog/ Az államigazgatási eljárás költsége és az illetékfizetési kötelezettség. A költséget általában az állam viseli, az illetéket pedig a kérelmező ügyfél.

eljárást megindító kérelem: /közigazgatási jog/ A tanuló és a szülő által az óvoda, iskola, kollégium döntése, intézkedése vagy mulasztása ellen benyújtható jogorvoslati kérelem. Az egyéni érdeksérelemre hivatkozással benyújtott fellebbezési kérelem tárgyában az iskolaszék jár el, a jogszabálysértésre hivatkozással benyújtott törvényességi kérelem tárgyában pedig a közoktatási intézmény fenntartója.

elkobzás: /büntetőjog/ Bíróság által alkalmazható intézkedés, amelynek eredményeként az elkobzott dolog tulajdona az államra száll. El kell kobozni azt a dolgot, amelyet a bűncse-

lekmény elkövetéséhez eszközül használtak, s az elkövető tulajdona, vagy enélkül is, ha a közbiztonságot veszélyezteteti, s azt a dolgot, amely a bűncselekménnyel jött létre, vagy amelyet az elkövető bűncselekményért kapott. El kell kobozni azt a sajtóterméket is, amelyben a bűncselekmény megvalósult.

elkövetők: /büntetőjog/ A tettesek /tettes és a társtettes/ és a részesek /a felbújtó és a bűnségéd/.

elkülönítés: /büntető eljárásjog/ Az egyesített vagy egyébként is összetett ügyeket el kell különíteni, ha a terheltek nagy száma vagy egyéb ok az ugyanabban az eljárásban történő felelősségre vonást jelentősen nehezítené.

elkülönítés: /polgári eljárásjog/ A perbeli vitás kérdéseket, az érvényesített egyes követeléseket vagy azok megosztható egyes részeit a bíróság elkülönítve tárgyalhatja a többi kéréstől.

ellenérték: /pénzügyi jog/ Általános forgalmi adó szempontjából a tartozás kiegyenlítésére fordított minden vagyoni érték, ide nem értve a kártérítést.

ellenjegyzés: /jogelmélet/ Az egyetértést vagy legalábbis a vétőjog alkalmazásától való

tartózkodást kifejező aláírás. Valamely jogi aktus érvényességéhez vagy meghatározott joghatás eléréséhez szükséges – szerződés esetében az ügyletben félként nem szereplő – személy egyetértését kifejező aláírás. Az alkotmányjogban és közigazgatási jogban a hatalmi súlyok és ellensúlyok eszközöként például a köztársasági elnöknek van ellenjegyzési joga bizonyos kinevezéseknél; a polgári jogban az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzéshez, a társasági jogban pedig a cég-nyilvántartásba vételhez szükséges a szerződések szakszerűségi kontrollját biztosító ügyvédi ellenjegyzés.

ellenkérelem: /polgári eljárásjog/ A másik fél beadványa a kérelemre reagálva, ahhoz csatlakozóan, annak ellentmondó tartalommal.

ellenszolgáltatás: /polgári jog/ A szerződés alapján a szolgáltatás ellenértéke.

ellentmondás fizetési meghagyás ellen: /polgári eljárásjog/ A fizetési meghagyás ellen a kötelezett annak kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a közjegyzőnél ellentmondással élhet. A kelő időben előterjesztett el-

lentmondás, mint jogorvoslati kérelem folytán a fizetési meghagyásos eljárás – az ellentmondással érintett részben – perre alakul át.

elmaradt haszon: /polgári jog/ A polgári jogi kár egyik eleme a tényleges vagyonszökkenés és a kárenyhítéssel kapcsolatos költségek mellett. Azt az elmaradt jövedelmet, bevételt, munkabért, kamatot vagy más vagyoni előnyt jelenti, amelytől a jogellenes károkozó magatartás következtében esett el a károsult.

elmaradt jövedelem: /munkajog/ A munkáltató által a munkavállalónak okozott kár egyik része. Magába foglalja a munkaviszonyon belüli elmaradt jövedelemként az elmaradt munkabért és azon rendszeres szolgáltatások pénzbeli értékét, amelyekre a munkavállaló a munkaviszony alapján a munkabéren felül jogosult, feltéve, hogy azokat a károkozást megelőzően rendszeresen igénybe vette. Munkaviszonyon kívüli elmaradt jövedelemként a sérelem folytán elmaradt egyéb rendszeres keresetet kell megteríteni. Mindkét esetben az elmaradt jövedelem számításánál figyelembe kell venni azt a jövőbeni változást is, amelynek meghatározott időpontban történő bekövetkezésével már előre számolni lehetett.

elnapolás: /polgári és büntető eljárásjog/ A tárgyalást nem lehet befejezni, ezért a bíróság a tárgyalás folytatására egy új napot tűz ki.

előállítási: /közigazgatási jog/ Rendőri intézkedés, amelyet a rendőr akkor alkalmazhat, ha az igazoltatás nem volt eredményes, az előállítandó személy bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható, bűncselekmény vagy szabálysértés alapos gyanúja miatt vizeletvételt vagy vérévételt lenne szükséges, szülői felügyelet vagy gyámság, intézeti nevelés hatálya alól szökött gyermek- vagy fiatakorúval van szó, pártfogó felügyelet szabályait megszegték, a szabálysértés elkövetését felszólításra sem hagyják abba, tárgyi bizonyítási eszközt vagy elközbás alá eső dolgot kell visszatartani.

előhagyomány: /polgári jog/ A hagyomány egyik különleges fajtája; a hagyatékban meglevő valamely vagyontárgynak közvetlenül az egyik örökösnek juttatása anélkül, hogy ez öröklésnek minősülne. Előhagyományrendelés az is, ha az örökagyó a másik örökösét arra kötelezi végintézkedésében, hogy az előhagyományosnak vagyoni szolgáltatást teljesítsen. Az előhagyó-

mányos terhére rendelt hagyomány: alhagyomány.

előhasználati jog: /polgári jog/ Ha a szabadalmi oltalom elsőbbségi napja előtt, vagy az oltalom megszűnése és újratervezésbe helyezése közötti időben már megkezdtek a találmány tárgyának belföldön, jóhiszeműen és gazdasági tevékenység körében történő rendszeres előállítását vagy használatát, az előhasználati jogosulttal szemben a szabadalmi oltalom – a már megtörtént műveletek tekintetében – hatálytalan.

előkészítő évfolyam: /oktatási jog/ Az első évfolyamra felvett tanulót mentesítették az értékelés és minősítés alól, az első évfolyamot a többi tanulóval azonos osztályban előkészítő évfolyamként végzi és fejezi be. Az előkészítő évfolyam során a tanuló játékos felkészítés keretében készül az iskolai követelmények teljesítésére. Az előkészítő évfolyam megszervezhető a délelőtti napközis foglalkozások keretében is. Előkészítő évfolyamra a tanuló csak egy tanéven keresztül járhat, és csak abban az esetben, ha tanulmányait legkésőbb a hetedik életévében megkezdte. Az előkészítő év – a vonatkozó szakértői vélemény alapján – az első félévet

követő hónap utolsó tanítási napjáig átváltoztatható egyéni továbbhaladásra.

elkészület: /büntetőjog/ Bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása; az elkövetésre felhívás, ajánlkozás, vállalkozás, vagy a közös elkövetésben megállapodás. A Büntető Törvénykönyv az egyes bűncselekményeknél külön kimondja, ha az adott bűncselekmény esetében az előkészület is büntetendő az elkövetés és a kísérlet mellett.

előleg: /polgári jog/ A teljesítés megkezdése, előre fizetés. Az előleg összege a teljesítésbe /például a vételárba/ teljes egészében beszámít.

előljáró: /közigazgatási jog/ A katonai szolgálat rendszerében az a katona, akinek joga és kötelessége más katonák tevékenységének irányítása.

előszerződés: /polgári jog/ Szerződés arról, hogy a felek meghatározott feltételek mellett a jövőben szerződést kötnek egymással.

előtörlesztés: /pénzügyi jog/ A hitelszerződés alapján fennálló tartozás teljesítési idő előtt történő teljes vagy részleges teljesítése,

elővásárlási jog: /polgári/ A dolog megvételére mindenkit megelőzően az elővásárlási jogosultnak van joga olyan feltételek mellett, amilyen feltételeket egy harmadik személytől kapott vételi ajánlat a tulajdonossal közölt. A tulajdonoshoz érkezett vételi ajánlatot az elővásárlásra jogosult személlyel közölni kell. Ha a vételi ajánlatra az elővásárlásra jogosult nem nyilatkozik, akkor a tulajdonos a dolgot a vételi ajánlatnak megfelelően eladhatja. Ha viszont az elővásárlásra jogosult élni kíván elővásárlási jogával, akkor ezt kellő időben közölnie kell a tulajdonossal, s így az ajánlatnak megfelelő tartalmú szerződés közte és a tulajdonos között jön létre érvényesen.

elővásárlási jogot biztosító kötvény: /gazdasági jog/ A részvénytársaság által kibocsátható olyan kötvény, amely alapítói emelésekor a kibocsátandó új részvényekre elővásárlási jogot biztosít.

elővezetés: /eljárásjogok/ A hatóság, bíróság elé állítás rendőrségi – szükség esetén rendőrségi kényszer alkalmazásával. Tipikus esete az idézésre megjelenés elmulasztása következtében elrendelt elővezetés meghallgatásra, tárgyalásra, büntetés végrehajtására.

elővezetés: /közigazgatási jog/ A hatóság vagy bíróság által megjelölt személyt az elővezetést elrendelő határozatban írt időpontban és helyre a rendőrkíséri vagy útba indítja. Ha az elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetendő személyt a rendőrség legfeljebb 12 óra időtartamban visszatarthatja.

előzetes bizonyítás: /polgári eljárásjog/ A polgári per általános eljárás rendjétől eltérően a bizonyítási cselekmények időben történő előrehozása. A közjegyző a perindítás előtt, illetve a bíróság a keresetlevél benyújtását követően az érdekelt fél kérelmére akkor rendelhet el előzetes bizonyítást, ha valószínű, hogy a bizonyítás a per későbbi szakaszában már nem lenne sikerrel lefolytatható, vagy jelentős nehézséggel járna. Jogszabály az előzetes bizonyítás egyéb eseteit is megállapítja. /Például apasági és származásmegállapítási perekben./

előzetes fogvatartás beszámítása: /büntetőjog/ A kiszabott szabadságvesztésbe, közérdekű munkába, pénzbüntetésbe és pénzmellékbüntetésbe az előzetes fogvatartás /örizet, letartóztatás/ teljes idejét be kell számítani.

előzetes letartóztatás: /büntető eljárásjog/ A bíróság által elrendelhető kényszerintézkedés, amelynek a büntető eljárási törvényben meghatározott okokból lehet helye. (A terhelt megszökött, elrejtőzött, illetve a bűncselekmény súlyossága vagy más okból ettől lehet tartani; alaposan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén az eljárást megghiúsítaná vagy megnehezítené, illetőleg veszélyeztetné; a büntetőeljárás alatt szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követett el, vagy alaposan feltehető, hogy az előkészített, megkísérelt ilyen bűncselekményt véghezvinné, illetve befejezné.) Az előzetes letartóztatás időtartama 30 nap, de ezt a helyi bíróság legfeljebb 60 nappal, a megyei bíróság további két alkalommal legfeljebb összesen 1 évi időtartamra meghosszabbíthatja. Ezt követően a kényszerintézkedést a Legfelsőbb Bíróság hosszabbíthatja meg. Az előzetes letartóztatásban töltött idő teljes egészében beszámít a kiszabott büntetésbe.

elsőbbségi igény: /polgári eljárásjog/ A bírósági végrehajtás során a foglalás után a végrehajtó felhívja igénybejelentőre azt, akiről valószínűsíthető,

hogy zálogjoga alapján jogosult a lefoglalt ingóságából mint zálogtárgyból követelésének előnyös kielégítésére. Az elsőbbségi igényt a felhívástól számított 8 napon belül be kell jelenteni.

elsőbbségi jog: /nemzetközi jog/ A szabadalmak, védjegyek nemzetközi védelmének eszköze. Ha valaki az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények egyik aláíró országában találmányt, használati mintát, ipari mintát és gyári vagy kereskedelmi védjegyet bejelent, meghatározott ideig /6-12 hónapon belül/ elsőbbségi jog illeti meg a többi egyezményt aláíró országban a bejelentés megtételére.

elsőbbségi részvény: /gazdasági jog/ Olyan részvény, amely a részvényesek között felosztható nyereségből más részvényfajtat megelőzően jogosít osztalékra. Az elsőbbségi részvényhez kapcsolódó szavazati jogot ugyanakkor az alapszabály korlátozhatja vagy kizárhatja.

elsőülleges (primer) energiaforrás: /közigazgatási jog/ Azon rendelkezésre álló és az energia átalakítására felhasználható energiaforrások gyűjtőneve, amelyek kémiai, fizikai vagy nukleárisan kötött formában, megújuló vagy

nem megújuló módon tartalmaznak energiát.

elsőfokú eljárás: /eljárásjogok/ Az adott ügyben és eljárási típusban az első hivatalos eljárás. Az első fokon eljáró szerv döntése, határozata, ítélete elleni jogorvoslati kérelmet bírálják el a másodfokú eljárásban.

eltartási szerződés: /polgári jog/ Lásd tartási szerződés.

eltűntnek nyilvánítás: /polgári eljárásjog/ Bíróság nemperes eljárásban nyilvánítja eltűntnek az olyan személyt, akit a társadalombiztosítási jogszabály alapján kérnek eltűntnek nyilvánítani ahhoz, hogy az eltűnés halálesetnek legyen tekinthető a hozzátartozói nyugellátásokra jogosultság szempontjából.

elzárás: (szabálysértési jog) Szabálysértés miatt törvény által meghatározott esetben kiszabható büntetés. Az elzárás legrövidebb időtartama egy nap, leghosszabb tartama hatvan nap. Ha az elkövetőt ugyanabban az eljárásban több elzárással sújtható szabálysértés miatt vonják felelősségre, az elzárás leghosszabb tartama kilencven nap.

embercsempészs: /büntetőjog/ Tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett nyújtott segítség; bűncselekmény

megvalósító módon személyeknek az államhatáron átjuttatása. Az embercsempészs büntettet valósít meg, ha pénzért követik el, s vétséget, ha más motivummal.

emberi jogok: /alkotmányjog/ Az állampolgári jogok teljes köre azzal, hogy minden embert /a nem magyar állampolgár hontalan vagy külföldi embert is/ megilletik a Magyar Köztársaság területén a nemzetközi szerződésekben és az Alkotmányban emberi jogokként kinyilvánított jogosultságok és védelmek.

emberiség elleni bűncselekmények: A béke elleni bűncselekmények /például népirtás, faji megkülönböztetés/ és a háborús bűncselekmények /például polgári lakosság elleni erőszak, bűnös hadviselés, fegyverszünet megszegése, visszaélés a vöröskereszttel/.

emelt szintű oktatás: /oktatási jog/ Meghatározott tantárgy ismeretanyagának a helyi tanterv szerinti magasabb követelményekkel történő oktatása, a Nemzeti alaptantervben meghatározott órakeret felhasználásával.

emigráció: /nemzetközi jog/ Kivándorlás. Elsősorban politikai okokból külföldre távozott személyek.

engedményes: /polgári jog/ Az engedményezési szerződésben az a fél, akire az engedményező a jogosultságát átruházza.

engedményezés: /polgári jog/ A szerződés jogosultja a követelését másra átruházza, s ezzel az új jogosult /engedményes/ a régi jogosult /engedményező/ helyébe lép. Az engedményező a szerződés kötelezettjét értesíteni köteles, mert az engedményezés napjától a kötelezett az új jogosultnak teljesíthet érvényesen. Nem lehet engedményezni a kifejezetten személyhez kötött követeléseket, például a tartásra jogosultságot.

engedményező: /polgári jog/ Az engedményezési szerződésben az a fél, aki az engedményesre a jogosultságát átruházza.

enyhén értelmi fogyatékos tanulók: /oktatási jog/ Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók akadályozottsága, személyiségfejlődési zavarai, az idegrendszer különféle eredetű, öröklött vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. Az enyhe fokú értelmi fogyatékos (mentális sérülés) diagnosztizálása elsősorban orvos, gyógykezelő, pedagógiai és pszichológiai feladat. Pszichodiagnosztikai vizsgálatokkal

állapítható meg a kognitív funkciók lassúbb fejlődése, valamint más, nem intellektuális területeken jelentkező eltérések. Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók fejlődése igen eltérő attól függően, hogy milyen egyéb érzékszervi, motorikus, beszédfejlődési, viselkedési stb. rendellenességeket mutatnak, amelyek vagy oksági összefüggésben állnak az értelmi fogyatékos-sággal, vagy következményesen egyéb hatásokra alakulnak ki. Tanulási helyzetekben megfigyelhető jellemzőik: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint a szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései. Ezek változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg, a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát is mutatják és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét.

enyhítő körülmények: /büntető eljárásjog/ A büntető bíróság ítéletének meghozatala során a büntetés kiszabásakor figyelembe vett körülmények, amelyek vagy a bűncselekménnyel kapcsolatosak/objektív enyhítő körülmények/, vagy az elkövető személyével állnak össz-

szefüggésben. /Szubjektív körülmények./

építmenyadó: /pénzügyi jog/ A települési önkormányzat képviselőtestülete által rendeletben bevezethető helyi adó, amely az önkormányzat illetékességi területén lévő lakást és nem lakás céljára szolgáló helyiségek hasznos alapterületét vagy forgalmi értékét adóztatja.

építőközösség: /polgári jog/ A társaság egy formája. A tagok az írásbeli szerződésben arra vállalnak kötelezettséget, hogy az épület felépítése érdekében együttműködnek és az ehhez szükséges vagyoni hozzájárulást közös rendelkezésre bocsátják. Az építőközösség nem jogi személy.

épület megtámasztásának szolgálma: /polgári jog/ Lásd szolgáalom.

erdei életközösség (ökoszisztéma): /közigazgatási jog/ Fák-ból és egyéb fás növényekből, valamint a társult élőlényekből kialakult életközösség.

érdemi válasz az iskolában: /oktatási jog/ Amelyből megállapítható a megkérdezett, illetve az intézkedésre jogosult személy, szervezet véleménye, döntése, valamint annak indoka. A tanuló joga, hogy kérdést intézzon az iskola, a kollégium vezetőihez, pedagógu-

saihoz, az iskolaszékhez, a kollégiumi székhez, s arra legkésőbb a megkereséstől számított tizenöt napon belül – testülettől a tizenötödik napot követő első ülésen – érdemi választ kapjon.

érdemjegy: /oktatási jog/ A tanuló teljesítményét, előmenetelét a pedagógus tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. Az érdemjegyekről a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét rendszeresen értesíteni kell. Az érdemjegy megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor nem lehet fegyelmezési eszköz.

érdemtelenség az öröklésre: /polgári jog/ Erdemtelenség az öröklésre, aki az öröklegacy életére tört, aki a végintézkedést vagy annak érvényesítését szándékosan megakadályozta, aki az öröklés okán másik örökös életére tört.

eredeti szerzés: /polgári jog/ A tulajdonjog keletkezésének az a módja, amely nem származékos, hanem mástól nem származó szerzést jelent. /Például találas, szerzői jogi mű vagy új épület tulajdonának keletkezése./

eredetmegjelölés: /polgári jog/ Különleges származási jelzés,

amely az áruhoz közvetlenül kapcsolódó földrajzi jellegzetesség miatt egyes államokban külön védelemben részesül /például borok, sajtok, népművészeti árucikkek/.

erkölcsi bizonyítvány: /közigazgatási jog/ A hatósági erkölcsi bizonyítvány a büntetéseket nyilvántartásának adatairól a nyilvántartás kezelője által az érintett kérelmére kiállított közokirat, amely általában a kiállításától számított három hónapig érvényes. A hatósági erkölcsi bizonyítvány tartalmazza a kérelmező természetes személyazonosító adatait, büntetlensége illetve mentesítésben részesülése, továbbá a vádemelés elhalasztása esetén a „büntetettek nyilvántartásában nem szerepel” közlést, büntetett előléte esetén az egyes büntetésekre és intézkedésekre vonatkozó adatokat.

erkölcsi kár: /polgári jog/ Nem vagyoni kár.

erőszak: /jogelmélet/ Fizikai erőhatás kifejtése, alkalmazása.

erőszakos közösülés: /büntetőjog/ Aki nőt házassági életközösségen kívül erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel közösülésre kényszerít, vagy a nő védekezésére,

illetve akaratnyilvánításra képtelen állapotát közöslésre használja fel, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

értékelemzés: /pénzügyi jog/ Döntéselőkészítő módszer, amely egyrészt a termék vagy szolgáltatás funkciójának, másrészt az előállítási /beszerzési/ költségeinek viszonyát vizsgálja, s ezzel a vizsgálattal magának a terméknek, szolgáltatásnak az értékességét növeli, hitelesíti.

értékelés, minősítés alóli mentesítés: /oktatási jog/ Az első évfolyamra felvett tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi – a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – az igazgató mentesíti az értékelés és minősítés alól. Ha a tanulót mentesítették az értékelés és minősítés alól, az első évfolyamot a többi tanulóval azonos osztályban előkészítő évfolyamként végzi és fejezi be. Az előkészítő évfolyam során a tanuló játékos felkészítés keretében készül az iskolai követelmények teljesítésére. Az előkészítő évfolyam megszervezhető a délelőtti napközis foglalkozások keretében is. Előkészítő évfolyamra a tanuló csak egy tanéven keresztül járhat, és csak abban az eset-

ben, ha tanulmányait legkésőbb a hetedik életévében megkezdte.

értékkövetés: /pénzügyi jog/ Szolgáltatásnak és díjnak az árszínvonal változásához és az inflációhoz történő időszakszerű hozzáigazítása.

értéknep: /pénzügyi jog/ Az a nap, amelyet a pénzforgalmi szolgáltató a fizetési számla javára vagy a fizetési számla terhére elszámolt pénzösszeg utáni kamatszámítás szempontjából figyelembe vesz.

értékpapír: /pénzügyi jog/ A kiállító /kibocsátó/ feltétlen és egyoldalú kötelezettséget vállal arra, hogy ő maga vagy az értékpapírban megnevezett más személy az értékpapír ellenében meghatározott ellenszolgáltatást nyújt az értékpapír jogosultjának. Az értékpapírral kapcsolatos formai, tartalmi és eljárási követelményeket jogszabály határozza meg; ezek megsértése esetén az okirat nem tekinthető értékpapírnak. Az értékpapír két fő típusa a névre szóló vagy a bemutatóra szóló. Értékpapír például a részvény, kötvény, kincstárjegy, kárpótlási jegy, vagyonjegy, letéti jegy, a váltó, a csekk és a közraktári jegy.

értéstités: /eljárásjogok/ A hatóság, bíróság azt a személyt ér-

tesíti valamely eljárási cselekménnyel, akinek jelenléte nem kötelező, de a törvény lehetővé teszi.

érvénytelen szerződés: /polgári jog/ Az érvénytelenség egyik típusa a semmisség; másik típusa a megtámadhatóság.

érvénytelenség miatt megtámadható szerződés: /polgári jog/ A szerződés akkor megtámadható, ha 1. a felek valamelyike a szerződés megkötésekor tévedésben volt, vagy megtévesztés, illetve jogellenes fenyegetés állapotában tette szerződéses nyilatkozatát; 2. az általános szerződési feltételek szerint megkötött szerződés a jogi személy részére indokolatlan egyoldalú előnyt biztosít; 3. a felek szolgáltatásai között feltűnő aránytalanság áll fenn.

érvénytelenség miatt megtámadható döntés a közoktatásban: /oktatási jog/ Ha jogszabály a fenntartói irányítás körébe tartozó valamely döntés meghozatalát előzetes vélemény, egyetértés, szakvélemény beszerzéséhez köti, az ennek elmulasztásával hozott döntés megtámadható. A sikeresen megtámadott döntés a meghozatalának időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenül válik. Megtámadásra a sérelmet szenvedett fél és az

jogosult, akinek a megtámadáshoz törvényes érdeke fűződik. A megtámadást három hónapon belül írásban kell közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében tízenöt napon belül érvényesíteni. Az érvénytelenség megállapítását a bíróságtól lehet kérni.

esedékesség: /polgári jog/ A teljesítés szerződés szerinti időpontja. Ha a felek a szerződésben időtartamot határoztak meg a teljesítésre, akkor az időtartam teljes egésze; ha határnapot, akkor a teljesítésre nyitva álló idő utolsó napja.

eseti gondnok: /polgári jog/ Ha a törvényes képviselő/például a szülő/, a gyám vagy a gondnok az adott ügyben bármely okból nem járhat el a gondnokolt képviseletében; vagy nem tud eljárni, illetve a gondnok személye nem állapítható meg; vagy az ismeretlen helyen tartózkodó, esetleg ügyének vitelében akadályozott személy jogainak megóvása érdekében szükséges, a gyámhatóság eseti gondnokot rendel ki.

esetleges szándék: /büntetőjog/ A szándékosságnak az a fajtája, amikor az elkövető a magatartásának következményeivel tisztában van, és azok esetlegesen bekövetkezésébe belenyugszik.

EU: /nemzetközi jog/ Európai Unió.

euthanázia: /büntetőjog/ Halál-ba segítés. A mai magyar büntetőjog szerint emberölés büntetnének minősül másik ember halálának bármilyen módszerrel történő okozása vagy okozásában közreműködés; még akkor is, ha ez a sértett kifejezett kívánságára történik.

ex lex: /jogelmélet/ Törvényen kívül. Törvény által nem szabályozott viszony, állapot, helyzet.

ex nunc hatály: /jogelmélet/ Máttól érvényesülő, jövőbeli hatály. Azt jelenti, hogy a jogszabálynak, szerződésnek vagy bírósági ítéletnek nincsen a kihirdetés, szerződéskötés vagy ítélethozatal napjától visszafelé számított, múltbeli hatálya.

ex tunc hatály: /jogelmélet/ Viszszaható hatály. Azt jelenti, hogy jogszabály, szerződés vagy bírósági ítélet hatálya a kihirdetés, szerződéskötés vagy ítélethozatal napját megelőző múltbeli időszak is kiterjed.

exportálás: /gazdasági jog/ Hazai áru vagy szolgáltatás külföldre értékesítése.

externátus: /oktatási jog/ Az externátusi elhelyezés keretében – a lakhatási feltételek kivételével – a tanuló jogai és kö-

telességei azonosak a kollégiumba felvett tanuló jogaival és kötelességeivel. A lakhatási feltételekről a tanulónak kell gondoskodnia. A költségeket az iskola, kollégium részben vagy egészben átvállalhatja.

F

fajtaelismerés: /közigazgatási jog/ Hatósági eljárás, amelynek során megállapítják, hogy az adott állatfajta, hibrid, keresztezési program tenyészlatai milyen tulajdonságokkal rendelkeznek és ki jogosult azok forgalmazására.

fajtalanság: /büntetőjog/ A közösülés kivételével minden súlyosan szemérem sértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál.

faktoring: /pénzügyi jog/ Követelés megvásárlása.

fedezetlenségi díj: /pénzügyi jog/ Az adott gépjármű vonatkozásában az üzemen tartó biztosítási kötelezettségének – a szünetelés időtartamának, valamint az üzemen tartó önhibáján kívül eső, hitelt érdemlően igazolt okból bekövetkező díj nemfizetés időtartamának kivételével – díjfizetés hiányában kockázatviselés nélküli időtartamára (fedezetlenségi időtartama) a Kártala-

nítási Számla kezelőjét megilleti, általa meghatározott díjtartifa alapján utólagosan megállapított díj;

figyelemsértés: /közigazgatási jog/ Az a tevékenység vagy mulasztás, amellyel a katonai szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségét, a szolgálati rend és fegyelem szabályait vétkesen/szándékosan vagy gondatlanul/ megszegi, ha cselekménye nem minősül bűncselekménynek vagy szabálysértésnek.

figyelmi büntetés hatálya az iskolában: /oktatási jog/ A tanuló – a megrovás és a szigorú megrovás kivételével – a fegyelmi határozatban foglaltak szerint a fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A fegyelmi büntetés hatálya nem lehet hosszabb: a) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetve megvonása fegyelmi büntetés esetén hat hónapról; b) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthoz vagy iskolába, eltávolítás az adott iskolában a tanév folytatásától és kizárás az iskolából fegyelmi büntetések esetén tizenkettő hónapról.

figyelmi büntetés végrehajtásának felfüggesztése: /oktatási jog/ A fegyelmi büntetés végrehajtása legfeljebb hat hónap időtartamra felfüggeszthető.

figyelmi büntetések tanulóval szemben iskolában, kollégiumban: /oktatási jog/ Ha a tanuló a kötelességeit vétkesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A fegyelmi büntetés lehet a) megrovás; b) szigorú megrovás; c) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetve megvonása; d) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthoz vagy iskolába; e) eltávolítás az adott iskolában a tanév folytatásától; f) kizárás az iskolából. A kollégium tagja ellen a kollégium rendjének megsértéséért a) megrovás; b) szigorú megrovás; c) kizárás fegyelmi büntetés szabható ki.

figyelmi büntetések: /munkajog/ Megrovás, előmeneteli várakozási idő meghosszabbítása, köztisztviselő előmeneteli rendszerben visszavetése, köztisztviselői juttatások csökkentése vagy megvonása, címétől való megfosztás, vezetői megbízás visszavonása, köztisztviselő hivatalvesztése, közalkalmazott elbocsátása.

figyelmi eljárás előtti egyeztető eljárás iskolában: /oktatási jog/ A szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat közös kezdeményezésére biztosítani kell, hogy az

iskolában, kollégiumban az iskolai, kollégiumi szülői szervezet (közösség) és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat közösen működtesse a fegyelmi eljárás lefolytatását megelőző egyeztető eljárást. Az egyeztető eljárás célja a kötelességszegéshez elvezető események feldolgozása, értékelése, ennek alapján a kötelességszegő és a sértett közötti megállapodás létrehozása a sérelem orvoslása érdekében. Az egyeztető eljárás rendjét az iskolai, kollégiumi házirendben kell meghatározni. A szabályozásnál az iskolai, kollégiumi szülői szervezetnek (közösségnek) és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzatnak egyetértési joga van. Egyeztető eljárás lefolytatására akkor van lehetőség, ha azzal a sértett, kiskorú sértett esetén a szülő, valamint a kötelességszegő, kiskorú kötelességszegő esetén a szülő egyetért.

fegyelmi eljárás: /munkajog/ Munkaköri kötelezettség vétkes megszegése miatt a köztisztviselő és a közalkalmazott ellen a munkáltató által indítható eljárás fegyelmi büntetés kiszabása céljából. Nem köztisztviselő és nem közalkalmazotti munkajogi viszonyban nincsen fegyelmi

fegyelmi eljárásban bizonyítás: /oktatási jog/ A fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök különösen: a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény. A fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a kötelességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen, illetve a tanuló mellett szól.

fegyelmi határozat ellen jogorvoslat: /oktatási jog/ Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. Az eljárást megindító kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tíz munkanapon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani. A fegyelmi határozat elleni eljárást megindító (jogorvoslati) kérelmet a fenntartó bírálja el. A fenntartó jogerős, döntésnek bírósági felülvizsgálatát lehet kérni. (Kivéve a megrovás és szigorú megrovás bün-

tetések eseteit. Ezekben nincsen bírósági út.)

fegyelmi vétség: /munkajog/ A közalkalmazott súlyosan -, a köztisztviselő bármilyen mértékben a közalkalmazotti, illetve közszolgálati jogviszonyból eredő kötelezettségét vétkesen megszegi.

fegyelmi vétsége tanulónak: /oktatási jog/ A tanulói köteleességek vétkes és súlyos megszegése.

fegyház: /büntetőjog/ A szabadságvesztés büntetés legsúlyosabb fajtája, végrehajtási színtere. /Másik két fajta a börtön és a fogház enyhébb végrehajtási fokozatot jelöl./

fejlesztési program: /közigazgatási jog/ Ágazati vagy térségi fejlesztési célt megvalósító fejlesztési terv, mely több egymással összefüggő projekt útján, az érintettek együttműködése alapján valósul meg, az európai uniós források felhasználása során a külön jogszabályban meghatározott fogalom.

fejlesztési projekt: /közigazgatási jog/ Tartalmilag és formailag részletesen kidolgozott, megfelelő pénzügyi háttérrel és végrehajtási ütemezéssel rendelkező fejlesztési elképzelés, az európai uniós források felhasználása során a külön

jogszabályban meghatározott fogalom.

fejlesztési támogatás: /közigazgatási jog/ A szakképzési hozzájárulás adóhatóságnak történő megfizetése helyett a társasági adó hatálya alá tartozó vállalkozó a szakképző iskolának nyújthat olyan támogatást, amely a gyakorlati oktatás tárgyi feltételeinek javítását célozza.

fejlesztő felkészítés: /oktatási jog/ A fejlesztő felkészítés feladata, hogy azoknak a gyermekeknek, akik tankötelezettségüket sajátos nevelési igényük miatt nem tudják teljesíteni, biztosítsa a fejlődésükhöz szükséges felkészítést, a szülő bevonásával, a szülő részére tanácsadás nyújtásával. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. E szakvélemény tartalmazhatja annak megállapítását, hogy a tanuló a tankötelezettségét fejlesztő iskolai oktatás, illetőleg egyéni fejlesztő felkészítés keretében teljesíti. A fejlesztő felkészítés kötelező

minimális időtartama a korai fejlesztésen belüli egyéni foglalkozás esetén legalább heti négy óra, csoportfoglalkozás esetén legalább heti hat óra; a tankötelezettség teljesítése körében, a fejlesztő felkészítés ideje egyéni foglalkozás esetén: legalább heti nyolc óra, csoportfoglalkozás esetén legalább heti tíz óra.

fejlesztő foglalkozás, fejlesztő foglalkoztatás: /oktatási jog/

Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd, s ezt a nevelési tanácsadó a szakvéleményében megállapítja, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg. Az óvodában, iskolában, kollégiumban szervezett fejlesztő foglalkozás, ha a gyermek, tanuló beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzd, a nevelési tanácsadás keretében készített szakvéleményben meghatározottak alapján folyhat. A nevelési tanácsadást ellátó intézmény el-

lenőrzi a szakvéleményben foglaltak végrehajtását. A fejlesztő foglalkozások minimális időtartama az adott iskolai évfolyamra a közoktatási törvényben meghatározott heti tanítási óra 15 %-a.

fejlesztő iskola: /oktatási jog/ A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnél az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, a fejlesztő felkészítés keretei között szervezett fejlesztő iskolai oktatásban teljesíti a tankötelezettségét. Ez történhet mindazokban a közoktatási, egészségügyi, szociális intézményekben, amelyekben a fejlesztő felkészítés gyakorolható. A fejlesztő iskolai oktatást a tanév rendjéhez igazodóan kell megszervezni, oly módon, hogy a heti fejlesztő foglalkozások száma elérje a húsz órát. A fejlesztő iskolai oktatásban rehabilitációs pedagógiai programot és annak alapján egyéni fejlesztési tervekét készítenek.

fél a polgári perben: /polgári eljárásjog/ A felperes, az alperes és a beavatkozó.

félbeszakadása eljárásnak: /polgári eljárásjog/ A fél halála esetén a jogutód perbelépéséig, illetve perbevonásáig, a fél cselekvőképességének elvesztése miatt a törvényes képviselő

lő bejelentéséig, a törvényes képviselő halála esetén az új törvényes képviselő bejelentéséig, háború vagy más elháríthatatlan esemény miatti bírósági szünet okán a per félbeszakad. A félbeszakadással minden határidő megszakad és a félbeszakadás megszűnésétől újrakezdődik.

felbontó feltétel: /polgári jog/ Olyan feltétel, amelynek beállása a szerződés hatályát felbontja.

felbújtó: /büntetőjog/ A bűncselekmény egyik részes elkövetője. Az a személy, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

felelős őrzés: /polgári/ Ha valaki egy dolgot más érdekében anélkül tart magánál, hogy arra külön jogviszony alapján joga vagy kötelezettsége lenne, köteles a dolgot a tulajdonos költségére és veszélyére mindaddig épségben megőrizni, ameddig a tulajdonos azt át nem veszi tőle. A felelős őrző a dolgot költségei megtérítéséig visszatarthatja.

felelősségbiztosítás: /polgári jog/ Biztosítási ágazat, amelyben a biztosító a szerződésben meghatározottak szerint mentesíti az ügyfelet olyan kár megtérítése alól, amelyért a jogszabály alapján az ügyfél a felelős.

feles bérlet: /közigazgatási jog/ A termőföldre vonatkozó bérleti szerződés, amelynek alapján a bérlő meghatározott termőföld időleges használatára és hasznainak szedésére jogosult, és köteles ennek fejében a megtermelt termény felét vagy más hányadát a bérbeadónak természetben átadni.

felfüggesztése büntetés végrehajtásának tanulói fegyelmi esetében: /oktatási jog/ A fegyelmi büntetés végrehajtása legfeljebb hat hónap időtartamra felfüggeszthető.

felismerésre bemutatás: /büntető eljárásjog/ Bizonyítási eszközként a terheltnak vagy tanúnak személy, illetve tárgy felismerés céljából történő bemutatása.

feljelentés elmulasztása: /büntetőjog/ Bűncselekmény olyan esetekben, amelyekre a törvény kifejezett feljelentési kötelezettséget ír elő azzal, hogy a a bűncselekmény törvényi tényállásánál a tudomásra jutást és hallgatást büntetni rendeli. Ilyenek például az állam elleni bűncselekmények.

feljelentés kiegészítése: /büntető eljárásjog/ A feljelentés alapján a nyomozó hatóság a nyomozás megtagadásának vagy elrendelésének kérdésében nem tud megnyugtatóan állást foglalni, ezért iratokat és

adatokat szerez be, felvilágosítást kér, a feljelentőt, illetve a sértettet meghallgatja, a helyszínt megtekinti, szaktanácsadótól állásfoglalást kér. A feljelentés kiegészítésének határideje 15 nap, amely határidőt a nyomozó hatóság vezetője összesen 45 nappal meghosszabbíthatja.

feljelentés: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárást megindító irat vagy jegyzőkönyvbe foglalt bejelentés. Bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést.

feljelentési kötelezettség: /büntető eljárásjog/ A feljelentés kötelező azokban a Büntető Törvénykönyvben meghatározott esetekben, amelyekben a feljelentés elmulasztása önmagában is bűncselekmény. /Például állam elleni bűncselekmények/

félkomfortos lakás: /közigazgatási jog/ Olyan lakás, amely a komfortos lakás követelményeinek nem felel meg, de legalább 12 m² alapterületű lakószobával, főzőhelyiséggel, fürdőhelyiséggel és WC-vel, közműveltséggel /legalább villany és víz/, egyedi fűtési móddal rendelkezik.

fellebbezés: /eljárásjogok/ Az első fokon hozott határozat, ítélet elleni jogorvoslati kérelem a másodfokú szervhez.

fellebbezési ellenkérelem: /polgári eljárásjog/ A másik fél fellebbezésével kapcsolatos kérelem, amelyben a fellebbezésre tett észrevételek alapján a fellebbezés részben vagy egészben történő elutasítása kérhető. A fellebbezési ellenkérelmet legkésőbb a fellebbezési tárgyaláson kell előterjeszteni.

felmenő rendszer: /oktatási jog/ Képzésszervezési elv, amely alapján az új vagy módosított tanulmányi és vizsgakövetelményt azoktól a hallgatóktól lehet megkövetelni, akik a bevezetést követően kezdték meg a tanulmányaikat, illetve azoktól, akik azt megelőzően kezdték meg tanulmányaikat, de választásuk alapján az új vagy módosított tanulmányi és vizsgakövetelmények alapján készülnek fel.

felmentés: /munkajog/ A kinevezéssel létrejött jogviszony /például közalkalmazotti, közszolgálati jogviszony/ megszüntetése.

felmentés kötelező tanórai foglalkozás alól: /oktatási jog/ Az igazgató – a gyakorlati képzés kivételével – a tanulót kérelmére – részben vagy egészben – felmentheti az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos ne-

velési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokolta teszi.

felmentés közalkalmazotti jogviszonyban: /munkajog/ A munkáltató a közalkalmazotti jogviszonyt felmentéssel akkor szüntetheti meg, ha a törvényben meghatározott okok valamelyike fennáll: a) megszűnt a munkáltatónak az a tevékenysége, amelyben a közalkalmazottat foglalkoztatták; b) az Országgyűlés, a Kormány, a költségvetési fejezetet irányító szerv vezetője, a központi költségvetési szerv vezetője vagy az önkormányzati képviselő-testület döntése alapján a munkáltatónál létszámcökkentést, illetve átszervezést kell végrehajtani, és emiatt a közalkalmazott további foglalkoztatására nincs lehetőség; c) a közalkalmazott munkaköri feladatainak ellátására tartósan alkalmatlanná vált vagy munkáját nem végzi megfelelően; d) a közalkalmazott a felmentés közlésének, illetőleg legkésőbb a felmentési idő kezdetének napján nyugdíjasnak minősül; illetve e) az előrehozott öregégi nyugdíj-jogosultság életkori, valamint szolgálati idővel kapcsolatos feltételeivel legkésőbb a felmentési idő utolsó napján rendelkező közalkalmazott azt írásban kérelmezi. A munkál-

tató a felmentést köteles megindokolni. Az indoklásból a felmentés okának világosan ki kell tűnnie, és a munkáltatónak kell bizonyítania, hogy a felmentés indoka valós és okszerű.

felmentés tantárgy tanulása alól: /oktatási jog/ Az igazgató a tanulót kérelmére mentesítheti a készségtárgyak tanulása alól, ha azt egyéni adottsága vagy sajátos helyzete indokolta teszi.

felmondás: /munkajog/ A munkaviszony megszüntetése az egyik fél részéről. Két típusa van: a rendes felmondás és a rendkívüli felmondás.

felmondás: /polgári jog/ A szerződés megszűnését eredményező jognyilatkozat.

feloszlás: /alkotmányjog/ A társadalmi szervezet jogutód nélküli megszűnésének egyik módja: a közgyűlés kimondja a szervezet feloszlását.

feloszlatás: /alkotmányjog/ A társadalmi szervezet jogutód nélküli megszűnésének másik módja: a bíróság az ügyész keresete alapján feloszlatja a szervezetet, ha működése sérti az Alkotmányt, vagy bűncselekményt valósít meg, illetőleg mások jogainak és szabadságának sérelmével jár.

felosztási terv: /polgári eljárás-jog/ Ha a bírósági végrehajtás során a befolyt összeg nem fedezi a végrehajtás során behajtatni kívánt összes követelést, a végrehajtó – a kielégítési sorrend figyelembevételével – felosztási tervben tárja a végrehajtást foganatosító bíróság elé a végrehajtás során kialakítandó behajtási arányokat. A felosztási terv bírósági jóváhagyásig lehetséges az elsőbbségi igények bejelentése alapján a kielégítési sorrenden változtatni.

felperes: /polgári eljárásjog/ A polgári perben az a fél, aki az alperes ellen a pert megindította.

felróhatóság: /polgári jog/ A felelősség alapja a polgári jogban az, hogy a személy nem úgy jár el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. Ez róható fel neki, s ezen általános felróhatóság a szándékos és gondatlan jogellenesség különböző fokozataiban jelenik meg konkrétan az ő személyes vétkességéeként. A polgári jogi felelősség /például a kártérítési kötelezettség/ alapja tehát a felróhatóan jogellenes magatartás. A felróhatóság általános esete a vétkesség, speciális a különleges védekezés elmulasztása.

felsőfokú szakképzés: /oktatási jog/ A felsőoktatási intézmények által hallgatói – valamint felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szakközépiskolák által tanuló – jogviszony keretében folytatott szakképzés, amely beépül a felsőoktatási intézmény alapképzésébe, és egyben az Országos Képzési Jegyzékben szereplő felsőfokú szakképesítést ad.

felszámolási eljárás: /gazdasági jog/ Fizetéseképtelenség miatt az adós jogutód nélküli megszűntetésének folyamata, amelyben a hitelezők a törvény szerint meghatározott módon nyerhetnek kielégítést.

felszámoló: /gazdasági jog/ A felszámolási eljárásban a bíróság által kirendelt személy, akinek feladata a felszámolási eljárás törvényes, hatékony, hitelezői érdekeket érvényesítő lefolytatása. A felszámolási eljárás időtartama alatt a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatos jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet.

felszólalás: /alkotmányjog/ Ügyészi általános törvényességi felügyeleti intézkedés, amelyet törvénysértő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés megszüntetése végett nyújthat

be az ügyész az érintett szerv vezetőjéhez.

felterjesztési jog: /alkotmányjog/ A helyi önkormányzat képviselőtestülete az önkormányzati jogokat érintő bármely kérdésben közvetlenül vagy érdekképviselte útján az adott hatáskörrel rendelkező állami szervhez fordulhat és tájékoztatást, állásfoglalást kérhet, javaslatot tehet, intézkedést kezdeményezhet, véleményyt nyilváníthat, kifogással élhet. A megkeresett szerv a felterjesztésre 30 napon belül érdemben köteles válaszolni.

feltétel: /polgári jog/ A jövőben beálló vagy lehetségesen beálló körülmény, amely a szerződés hatályát felfüggeszti, felbontja, módosítja vagy megszünteti.

feltételes szabadságra bocsátás: /büntetőjog/ A bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítéltet feltételes szabadságra bocsátja, ha – különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására és arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni – alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. Feltételes szabadságra bocsátásnak csak a büntetés legalább 2/3-ának, börtön-

büntetésnél legalább 3/4-ének, fegyházbüntetésnél 4/5-ének kitöltése után lehet helye. A feltételes szabadság tartama azonos a büntetés hátralévő részével, de legalább 1 év. Ha az elítéltet ezen időszak alatt újabb bűncselekmény miatt nem ítélik el, és a feltételes szabadság időtartama letelt, a büntetést kitöltöttnek kell tekinteni.

felügyelet a nevelési-oktatási intézményekben: /oktatási jog/ A gyermek, tanuló testi épségének megővására és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

felügyeleti intézkedés: /közigazgatási jog/ A jogszabálysértő közigazgatási határozatot a felettes közigazgatási szerv – a törvényben írt kerektek között – megváltoztathatja vagy megsemmisítheti és az ügyben eljáró közigazgatási szervet új eljárásra utasíthatja.

felülbírálati kérelem iskolában: /oktatási jog/ A tanuló, a szülő, az óvoda, az iskola, a kollégi-

um döntése vagy intézkedése, illetve intézkedésének elmulasztása ellen – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – a gyermek, tanuló érdekében eljárást indíthat, kivéve a magatartás, a szorgalom, valamint a tanulmányok értékelését és minősítését. Eljárás indítható a magatartás, szorgalom és a tanulmányok minősítése ellen is, ha a minősítés nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve a minősítéssel összefüggő eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. Az eljárást megindító kérelem, ha egyéni érdeksérelemre hivatkozással nyújtják be, felülbírálati kérelem; ha jogszabálysértésre hivatkozással nyújtják be, törvénységi kérelem. A felülbírálati kérelmet általában az iskolaszék; illetve, ha ilyen nem működik, a nevelőtestület tagjaiból álló, legalább három tagú bizottság vizsgálja meg és hoz döntést az ügyben. A felülbírálati kérelmet is a fenntartó bírálja el, ha az óvodai felvételekkel és az óvodából való kizárással, a tanulói jogviszony, valamint a kollégiumi tagsági viszony létesítésével, meg-

szüntetésével, a tanulói felgyelmi ügyekkel kapcsolatos.

felülvizsgálat: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ Jogorvoslati lehetőség a jogerős ítélet és jogszabályban meghatározott egyes jogerős végzések ellen, jogszabálysértésre hivatkozással a Legfelsőbb Bíróság előtt.

felülvizsgálati eljárás: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ A felülvizsgálati kérelmet elbíráló, Legfelsőbb Bíróság előtt zajló eljárás.

felzárkóztatás iskolában: /oktatási jog/ Ha a tanulót egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből sajátos nevelési igénye vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségei miatt mentesítették az értékelés és minősítés alól, az iskola egyéni foglalkozást szervez részére. Az egyéni foglalkozás keretében – egyéni fejlesztési terv alapján – segítik a tanuló felzárkóztatását a többiekhez.

felzárkóztató oktatás szakiskolában: /oktatási jog/ A szakiskolában – a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében – felzárkóztató oktatás szervezhető azoknak a tanulóknak, akik alapfokú iskolai végzettség hiányában kívánnak bekapcsolódni a szakképzésbe. A szülő legkorábban abban az évben kérheti, hogy gyermeke

– az általános iskolai tanulmányai folytatása helyett – a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdhesse meg, amelyben az betölti a tizenötödik életévét. A felzárkóztató oktatás egy vagy két tanítási évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A tanuló a felzárkóztató oktatás keretében el sajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek, továbbá megszerzi a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát). A tanuló a felzárkóztató oktatás sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.

fémjel: /pénzügyi jog/ A nemesfém tárgyaknak anyaguk és egyéb törvényes kelleik szerinti vizsgálatáról készült – a nemesfém tárgy belföldi vagy külföldi eredetét, valamint finomsági fokát igazoló – fémjelzéssel ellátása.

fennmaradási engedély: /közigazgatási jog/ Az építési engedély nélkül vagy attól eltérően épített építmény fennmaradását engedélyezheti az építésügyi hatóság, ha a lebontáson kívül más építési munkák pótlólagos elvégzésével vagy

anélkül is az építmény fennmaradása nem sért súlyosan építési szabályt.

fenntartás: /nemzetközi jog/ Többoldalú nemzetközi szerződések esetében a résztvevő által tett egyoldalú jognyilatkozat arról, hogy a szerződés valamely rendelkezését saját maga és a többi fél közötti viszonyban kizárja, módosítja, vagy azt kifejezetten más tartalommal értelmezi.

fenntartási illeték: /polgári jog/ A szabadalmi oltalom tartamára, a jogszabályban meghatározott mértékű, évenként fizetendő pénzösszeg.

fenntartó: /közigazgatási jog/ Az a jogi személy vagy magánszemély, amely /aki/ a közoktatási tevékenységhez szükséges jogosítvánnyal rendelkezik, s az intézmény működéséhez szükséges feltételeket biztosítja.

fenntartója az iskolának: /oktatási jog/ Az a jogi személy (helyi önkormányzat, állami szerv, egyházi jogi személy, felsőoktatási intézmény, vállalat, szövetkezet, alapítvány, társadalmi szervezet, nemzeti és etnikai kisebbségi érdek-képviselői szervezet, kisebbségi önkormányzat, egyesület és más jogi személy), illetőleg természetes személy (mint egyéni vállalkozó),

amely, illetve aki a közoktatási szolgáltató tevékenység folytatásához szükséges jogosítvánnyal rendelkezik, és az e törvényben meghatározottaknak megfelelően a közoktatási intézmény működéséhez szükséges feltételekről gondoskodik.

fenyegetés: /büntetőjog/ Súlyos hátrány kiltásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. Ha az elkövető a fenyegetés hatására képtelen az akaratának megfelelő magatartásra, a fenyegetés hatása alatt elkövetett bűncselekmény miatt nem büntethető.

fenyítés: /közigazgatási jog/ A katonával szemben kiszabható fegyelmi jogkövetkezmény; a katonai fegyelemsértés szankciója. Fenyítések: fedés, megrovás, kimaradás és eltávozás megvonása, legfeljebb 21 nap fogdafogság, egyenruha viselésétől eltiltás, rendfokozati várakozási idő meghosszabbítása, alacsonyabb rendfokozatba visszavetés, alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés, szolgálati viszony megszüntetése tartalékalományba helyezéssel, lefokozás.

fiatal felnőtt: az a nagykorú személy, aki a 24. évét nem töltötte be.

fiatalkorú pártfogó felügyelete: /büntetőjog/ Lásd pártfogó felügyelete fiatalkorúknak.

fiatalkorú: /büntetőjog/ Aki a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét betöltötte, de a 18. életévét még nem.

figyelmeztetés: /alkotmányjog/ Ügyészi általános törvényességi felügyeleti intézkedés, amelyet jövőbeni törvénysértés veszélye esetén a törvénysértés megelőzése érdekében nyújthat be az érintett szerv vezetőjéhez az ügyész.

fizetés nélküli szabadság: /munkajog/ A szabadságnak az a speciális formája, amelyben a munkaviszony változatlanul fennáll, de munkabérre vagy más munkavégzéshez kapcsolódó juttatásra a munkavállaló nem jogosult. A munkáltató két esetben köteles biztosítani a munkavállaló számára a Munka Törvénykönyvében meghatározott mértékű fizetés nélküli szabadságot: 1. tartós ápolásra, gondozásra szoruló közeli hozzátartozó otthoni ápolása céljából; 2. saját részére történő magánéros lakásépítés céljából. Minden más esetben a munkáltató mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy ad-e fizetés nélküli szabadságot.

fizetés: /munkajog/ Munkabér, munkavégzés ellenértéke.

fizetés: /pénzügyi jog/ Minden olyan jogcselekmény, amely a tartozás megszűnését vagy csökkenését eredményezi.

fizetési megbízás: /pénzügyi jog/ A fizető félnek vagy a kedvezményezettnek a saját pénzforgalmi szolgáltatója részére fizetési művelet teljesítésére adott megbízása, valamint a hatósági átutalási megbízás és az átutalási végzés.

fizetési meghagyás: /polgári eljárásjog/ A fizetési meghagyásos eljárás a közjegyző hatáskörébe tartozó, a pénzkövetelések érvényesítésére szolgáló egyszerűsített polgári nemperes eljárás. A pénz fizetésére irányuló, lejárt követelés fizetési meghagyás útján is érvényesíthető. Csak fizetési meghagyás útján érvényesíthető a kizárólag pénz fizetésére irányuló olyan lejárt követelés, amelynek összege az egymillió forintot nem haladja meg, feltéve, hogy a kötelezettnek van ismert belföldi lakóhelye vagy tartózkodási helye, illetve székhelye vagy képvisellete és a pénzkövetelés nem munkaviszonyból ered.

fizetési meghagyás ellentmondása: /polgári eljárásjog/ A fizetési meghagyás ellen a kötelezett annak kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a közjegyzőnél ellentmondás-

sal élhet. A kellő időben előterjesztett ellentmondás folytán a fizetési meghagyásos eljárás – az ellentmondással érintett részben – perré alakul át.

fizetési osztályok és fokozatok közalkalmazottaknál: /munkajog/ A közalkalmazotti munkakörök az ellátásukhoz jogszabályban előírt iskolai végzettség, illetve állam által elismert szakképzés, szakképzettség, doktori cím, tudományos fokozat, valamint akadémiai tagság alapján fizetési osztályokba tagozódnak. A közalkalmazott fizetési osztályát (besorolását) az ellátandó munkakör betöltésére előírt annak a legmagasabb iskolai végzettségnek, illetve szakképesítésnek, szakképzettségnek, doktori címnek, tudományos fokozatnak alapján kell meghatározni, amellyel a közalkalmazott rendelkezik. Az egyes fizetési osztályok tizen-négy fizetési fokozatot tartalmaznak a közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő alapján.

fizetőeszköz: /pénzügyi jog/ A pénz és a pénzhelyettesítő eszköz. /Csekk, hitelkártya, bankkártya, váltó, utalvány, bemutatóra szóló takarékbetétkönyv és más hasonló gazdasági rendeltetésű okmány./

fluktuáció: /munkajog/ Munkaerőváltás, -vándorlás, -áramlás, -cserélődés.

fogadás: /közigazgatási jog/ Olyan szerencsejáték, amelyben egy jövőbeli esemény bekövetkezését kell eltalálni. Két típusa a totalizatóri rendszerű fogadás és a bukmékeri rendszerű fogadás.

fogadó szervezet: /nonprofit jog/ Közérdekű önkéntes tevékenységet végzők fogadására jogosult szervezet. A törvény szerint fogadó szervezetként regisztrálhatja magát: a) helyi önkormányzat, a helyi önkormányzatok társulása és a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulása az általa biztosított közszolgáltatások és katasztrófavédelmi feladatai körében; b) a kisebbségi önkormányzat a jogszabályban meghatározott közfeladatai körében; c) a költségvetési szerv az alaptevékenysége körében; d) a magyarországi székhelyű közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezet a közhasznú és a működésével összefüggő tevékenysége körében; e) a magyarországi székhelyű egyházi jogi személy a hitéleti, a közcélú és a működésével összefüggő tevékenysége körében; f) a jogszabályban meghatározott: közszolgáltatásai,

vagy e közszolgáltatásokhoz kapcsolódóan a közszolgáltatásait igénybe vevőknek nyújtott többlétszolgáltatások körében a magyarországi székhelyű, illetve magyar hatóság által kiadott működési engedéllyel rendelkező, jogképes szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatást, illetve intézmény, egészségügyi szolgáltató, közoktatási intézmény, felsőoktatási intézmény, muzeális intézmény, nyilvános könyvtár, közleveledár, nyilvános magánlevéltár, közművelődési intézmény; g) a nem jogképes fogadó intézmény fenntartója a fogadó intézmény jogszabályban meghatározott közszolgáltatásai, vagy e közszolgáltatásokhoz kapcsolódóan a fogadó intézmény közszolgáltatásait igénybe vevőknek nyújtott többlétszolgáltatások körében.

fogház: /büntetőjog/ A szabadságvesztés büntetés egyik fajtája, végrehajtási színtere. /Másik két fajta a börtön és a fegyház súlyosabb végrehajtási fokozatot jelöl./

foglalás: /polgári eljárásjog/ A bírósági végrehajtó végrehajtási cselekménye, ingóságok lefoglalása.

foglalkozástól eltiltás: /büntetőjog/ Büntetőbírság által kiszabható mellékbüntetés olyan

elkövetővel szemben, aki szakképzettséget igénylő foglalkozás szabályainak megszegésével – vagy foglalkozásának felhasználásával szándékosan követte el a bűncselekményt. Végleges hatálylyal az tiltható el a foglalkozástól, aki annak gyakorlására alkalmatlan. A határozott időtartamú foglalkozástól eltiltás 1 évtől 10 évig terjedhet.

foglalkoztatási jogviszony: /munkajog/ A munkaviszony, a közszolgálati jogviszony, a közalkalmazotti jogviszony, a bírósági szolgálati viszony, az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonya, az ügyészégi szolgálati jogviszony, a fegyveres szervek és a Magyar Honvédség hivatásos, illetve szerződéses állományú tagjának szolgálati jogviszonya és a bedolgozói jogviszony, valamint a felek között legalább egy éve fennálló megbízási jogviszony, ha a felek a szerződésben a felmondási jog korlátozásában állapodtak meg és az érintett személy bevétele ezen időszak alatt kizárólag e megrendelőtől származik;

foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatás: /pénzügyi jog/ A foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény által a nyugdíjkor-

határ elérésekor a járadékos részére folyósított kifizetés.

foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény: /pénzügyi jog/ Olyan, törvény alapján létrehozott zártkörűen működő részvénytársaság, továbbá valamely más EGT-államban bejegyzett intézmény, amely foglalkoztatótól vagy szakmai szervezettől elkülönítetten működik, és amelynek célja munkaviszonyhoz kapcsolódó nyugellátás biztosítása a foglalkoztatók és a munkavállalók vagy képviselők között megkötött tagi, illetve több munkavállalót érintő megállapodás alapján, feltéve, hogy az intézmény a megállapodásban foglaltak szerinti tevékenységet folytat.

foglaló: /polgári jog/ A szerződés megkötésekor a kötelezettségvállalás jeléül adott pénzösszeg vagy más dolog. A szerződésből kétséget kizáróan ki kell tűnnie annak, hogy a szolgáltatást foglalként nyújtották. A foglaló összege a szerződés teljesítése esetén a szolgáltatás ellenértékébe beszámít. A teljesítés meghiúsulásáért felelős személy az adott foglalót elveszti, a kapott foglalót pedig kétszerezsen köteles visszatéríteni.

fogvatartás: /közigazgatási jog, szabálysértési jog, büntető el-

járásjog/ Elővezetés, előállítás, közigazgatási őrizet, bűnügyi őrizet, bíróság elé állítási őrizet, előzetes letartóztatás, kiadatási letartóztatás.

fogyasztási adó: /pénzügyi jog/ A törvényben meghatározott termékek /földgáztermékek, szeszes italok, személygépkocsi/ kávé, dohányáru, koscsaládé, ráógumi/ belföldi értékesítése és importálása után fizetendő adó.

fogyasztási árkiegészítés: /pénzügyi jog/ A törvényben meghatározott azoknak a hatósági áras különjáratú autóbusszszolgáltatásoknak, konceszioókoteles menetrendszerinti vasúti és közúti személyszállításoknak, és belvízi személyszállításoknak a belföldi gyakorlása esetén, amelyekhez a jogszabály utazási kedvezményt rendel, a költségvetéstől a szolgáltatónak fogyasztói árkiegészítés jár.

fogyasztási hitel: /pénzügyi jog/ Természetes személy által a mindennapi élet szokásos használati tárgyainak megvásárlásához, javittatásához, illetve szolgáltatásainak igénybevételehez felvehető hitel.

fogyatékos gyermek: (közigazgatási jog) Az értelmi -, érzékszervi -, mozgásszervi fogyatékos gyermek, valamint az ép intellektusú és ép érzékszerve-

vű, de kapcsolatteremtésében, kommunikációban súlyosan gátolt gyermek, tanuló. /Ez utóbbi kategóriára példa az autista, dyslexia-dysgráfias, dyscalculiás, POS szindrómás, dysphasiás, spina bifidás, astheniás./

fogyatékos: (sportjog) A mozgáskorlátozott, értelmi fogyatékos, siket, illetve nagyothaló, a szervátültetett, valamint a vak vagy gyengénlátó természetes személy.

folyószámla-szerződés: /pénzügyi jog/ A szerződő felek meghatározott jogviszonyból származó kölcsönös pénzköveteléseiknek egységes számlán való elszámolására vállalt kötelezettséget. A folyószámlán kezelt egyes követelések jogi sorsa /rendelkezési jog, elévülés, végrehajtás, megszűnés/ a folyószámla-egyenleghez kötődik.

folytatólagosan elkövetett bűncselekmény: /büntetőjog/ Az elkövető ugyanolyan bűncselekményt egységes elhatárolással, ugyanazon sértett sérelmére, rövid időközökben többször követ el.

forgalmi érték: /pénzügyi jog/ Valóságos forgalmi viszonyoknak megfelelő érték, amelyen a dolog elidegenítés esetén gazdát cserélhetne.

forgatmány: /pénzügyi jog/ Váltó- vagy csekktáruházas.

forprofit: /nonprofit jog/ Vállalkozási jellegű, üzletszerű, nyereségorientált.

forrásadó: /pénzügyi jog/ Olyan jövedelem utáni, közvetlenül számítandó adó, amely jövedelmet nem kell az összjövedelemhez hozzáadni, így az adó összege nem függ az összjövedelem nagyságától. Forrásadó például az osztalékjövédelmet terhelő adó.

főbüntetés: /büntetőjog/ Szabadságvesztés, közérdekű munka, pénzbüntetés.

föderáció: /nemzetközi jog/ Lásd szövetségi állam.

földjáraadék: /polgári jog/ A föld tulajdona vagy volt tulajdona okán a föld használója által fizetett rendszeres pénzösszeg.

földrendezés: /közigazgatási jog/ Földterületek ingatlannyilvántartási adatainak megváltoztatása a jobb művelhetőség, hasznosítás és értékesítés céljából.

földvédelem: /közigazgatási jog/ A termőföld mennyiségének védelme.

földvédelmi bírság: /közigazgatási jog/ A termőföld hasznosításával kapcsolatos jogszabályi kötelezettség felróható megsértése vagy elmulasztása

esetén az illetékes földhivatal által kiszabott szankció.

földvédelmi járulé: /közigazgatási jog/ A termőföld más célú hasznosítása esetén az állami költségvetésnek fizetendő pénzösszeg.

fővállalkozás: /polgári jog/ Összetett gazdasági, illetve műszaki egység megvalósítására irányuló olyan vállalkozási szerződés, amelynek alapján a vállalkozó az ugyanazon a létesítményen dolgozó többi vállalkozó együttműködését szervezi, az ehhez szükséges feltételeket megteremti, s a vállalkozókkal az együttműködés módjára és feltételeire irányuló szerződéseket megköt.

frakció: /alkotmányjog/ Az Országgyűlésben és az önkormányzati képviselőtestületben az azonos pártba tartozó képviselők csoportja.

frekvenciagazdálkodás: /gazdasági jog/ Műszaki, jogi és igazgatási tevékenységek összessége a rádióhullámok megfelelő nemzeti és nemzetközi felhasználása, valamint a rádiótávközlési szolgálatok, rendszerek és berendezések zavarmentes üzemének biztosítása érdekében.

fuvarlevél: /polgári jog/ A fuvarozásról kiállított okirat, amely bizonyítja a fuvarozási

szerződés létrejöttét, illetőleg a küldemény átvételét. A feladó kívánságára a fuvarozó köteles a fuvarlevél általa aláírt/lebélyegzett/ másodpéldányát a feladónak átadni, vagy a küldemény átvételéről elismervényt adni.

fuvarozási szerződés: /polgári jog/ A fuvarozó díjazás ellenében a küldeményt rendeltetési helyére továbbítja és a címzettnek kiszolgáltatja.

füzű: Egyesülés, összeolvadás /szervezetek, társaságok és intézmények vonatkozásában.

függelmsértés: /büntetőjog/ Fegyelemsértés, alárendeltség megsértése, parancsmegtagadás.

független jelölt: (alkotmányjog) az a jelölt, akit nem jelölő szervezet állít.

független vizsgabizottság: /oktatási jog/ A tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője aláírásával – a félév, illetve a szorgalmi idő utolsó napját megelőző huszonketedik munkanapig, a mulasztások nagy száma miatt szükséges osztályozó vizsga esetében az engedély megadását követő három munkanapon belül jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván szót adni tudásáról. A bejelentésben meg kell jelölni,

hogyan milyen tantárgyból kíván vizsgát tenni. Az iskola igazgatója a bejelentést öt munkanapon belül továbbítja a vizsgáztatásra kijelölt intézménynek, amelyik az első félév, illetve a szorgalmi idő utolsó hetében szervezi meg a vizsgát. A független vizsgabizottság előtt letehető tanulmányok alatti vizsgát az oktatási hivatal, szakmai-elméleti és szakmai-gyakorlati vizsgatárgyak esetén pedig a szakképesítésért felelős miniszter által kijelölt intézmény szervezi.

G

garancia: /pénzügyi jog/ Biztosítás.

garanciaügylet: /pénzügyi jog/ Pénzügyi tevékenység, amely bankgaranciát vagy bankkezesességgel vállaltatás jeleníti abban az esetben, ha a kötelezettség pénzben teljesítendő.

garázdaság: /büntetőjog és szabálysértés/ Aki olyan kihívóan közösgellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen – ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg – bűncselekményt /vétség/ követ el. A csoportos és a köznyugalmat súlyosan megzavaró garázdaság büntetnek

minősül. Az erőszak nélkül megvalósított garázdaság szabálysértésnek minősül.

gazdálkodó szervezet: /polgári jog/ Az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a szövetség, a gazdasági társaság, az egyesülés, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a végrehajtói iroda, továbbá az egyéni vállalkozó. A gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az egyesület, a köztisztviselő, valamint az alapítvány gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira is, ha törvény eltérően nem rendelkezik.

gazdasági kamarák: /alkotmányjog/ köztisztviselők, amelyeket a gazdasági kamarákról szóló törvény alapján a gazdálkodó szervezetek választással hoznak létre. A gazdasági kamarák feladata, hogy a törvénynek, más jogszabályoknak és alapszabályuknak megfelelően, önkormányzatok alapuló működésükkel előmozdítsák a gazdaság fejlődését és szerveződését, a piaci magatartás tisztességét, a gazdasági tevékenységet foly-

matók általános, együttes érdekeinek érvényesülését. Kérhetik kiemelkedően közhasznú szervezetként történő nyilvántartásba vételüket. Gazdasági kamaraként kereskedelmi és iparkamarákat, valamint agrárkamarákat kell alakítani, másfajta gazdasági kamara nem hozható létre.

gazdasági társaság: /gazdasági jog/ A társasági törvény alapján létrehozott gazdálkodó szervezetek, amelyek saját cégnevük alatt jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak, így különösen tulajdont szerezhetnek, szerződést köthetnek, pert indíthatnak és perelhetők. Két típusa van: a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok /közkereseti társaság, betéti társaság/, és a jogi személyiségű gazdasági társaságok /egyesülés, közös vállalat, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság/.

gazdasági társaságok átalakulása: /gazdasági jog/ A különböző társasági formákból egymásba való átmenet, társasági jogi és pénzügyi jogi átalakulási folyamatok jogutódlással. /Például kft-ből rt-vé, bt-ből kft-vé átalakulás./

genetikai adat: /közigazgatási jog/ Meghatározott érintett személy örökletes tulajdonsá-

gaira vonatkozó olyan információ, amely genetikai minta feldolgozásából, illetve az egészségügyi dokumentációból származik, és amely az egyén genetikai eredetű betegségekkel kapcsolatos kockázatára, örökölt hajlamára, testi vagy viselkedései jellemzőire utal, és alkalmas lehet arra, hogy az egyén azonosítható legyen.

genetikai minta: /közigazgatási jog/ Minden, a törvény szerinti humángenetikai vizsgálat, illetve humángenetikai kutatás céljából levett, vagy a törvény keretei között e célra egyébként felhasználni kívánt, emberből származó biológiai anyagminta (szövet, sejt, testnedvminta, transzformált sejtvonal vagy sejtekből kivont DNS, RNS).

genocídium: /nemzetközi jog és büntetőjog/ Népiirtás.

gépjárműflotta: /pénzügyi jog/ Egy adott biztosítónál ugyanazon – egyéni vállalkozó, jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság – szerződő üzemben tartó által biztosított gépjárművek együttesen kezelt csoportja, ha ezen gépjárművek darabszáma eléri az ötöt.

gondatlanság: /büntetőjog/ Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre lát-

ja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában /ez a tudatos gondatlanság/; úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körütekintést elmulasztja. /Ez utóbbi a hanyagság./

gondnok: /polgári jog/ A cselekvőképtelen, korlátozottan cselekvőképes, ügyeinek vitélében akadályozott /betegség, állapot, távollét, eltűnés/, vagy törvényes képviselőjével érdekelletben álló kiskorú személy jogainak és érdekeinek érvényesítésére és védelmére a hatóság, bíróság által kirendelt képviselő.

gondnokság alá helyezés: /polgári jog/ A cselekvőképességet érintő /kizáró vagy korlátozó/ gondnokságról csak bíróság dönthet; a konkrét ügyre vonatkozó ügygondnokot az eljáró hatóság vagy bíróság rendeli ki.

goodwill: /polgári jog/ Üzleti jóhírnév.

Gy

gyám: /családjog/ A gyámságot ellátó nagykorú személy.

gyámhatóság: /közigazgatási jog/ Gyámügyi kérdésekben eljáró közigazgatási szerv – a

települési önkormányzat jegyzője és a gyámhivatal.

gyámság: /családjog/ A kiskorú gyermek, aki nem áll szülői felügyelet alatt, gyámság alá tartozik. A gyámság a gyámhatóság rendeli ki, ha a gyermeknek nem intézeti gyámja van. A gyám a gyámság alatt állóknak gondozója, vagyonának kezelője és törvényes képviselője.

gyanúsított: /büntető eljárásjog/ A bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy megnevezése a nyomozás alatt a vádemelésig.

gyermek hozzátartozói: (közigazgatási jog) A vér szerinti és az örökbe fogadó szülők (a továbbiakban együtt: szülő), a szülő házastársa, a szülő testvére, a nagyszülő, a nagyszülő házastársa, a nagyszülő testvére, a dédszülő, a testvér, a testvér házastársa, a saját gyermek,

gyermek védelembe vétele: (közigazgatási jog) Ha a szülő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi,

s a törvényben meghatározott segítő intézkedéseket fogantatja.

gyermek veszélyeztetettség: (közigazgatási jog) olyan – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

gyermek: /nemzetközi jog és családjog/ A Gyermekek Jogairól szóló Egyezmény kihirdetéséről rendelkező 1991. évi LXIV. törvény szerint gyermek az a személy, aki 18. életévét nem töltötte be. /Kivétel, ha a gyermekre alkalmazandó jogszabályok értelmében a nagykorúságot már korábban eléri, ilyen eset például a házasságkötéssel szerzett nagykorúság./

gyermek: /polgári jog/ Egyenestől leszármazó, közeli hozzátartozó.

gyermeki jogok: /jogelmélet/ A gyermek különleges jogi helyzetéből – abból ugyanis, hogy jogképessége teljes, de cselekvőképessége hiányzik vagy korlátozott – következő különös szintű jogi szabályok összessége és rendszere. A Magyar Köztársaság Alkotmányában, a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyez-

mény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben és más törvényekben megfogalmazott, a gyermeket megillető jogok összessége

gyermekjólét: (közigazgatási jog) A gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, személyi, vagyoni és egyéb jogainak biztosítása,

gyermekkereskedelem: /nemzetközi jog/ Gyermek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében.

gyermekkorú: /büntetőjog/ Az a személy, aki 14. életévét nem töltötte be. Büncselekmény miatt a gyermekkorú elkövető nem büntethető.

gyermek mindenek felett álló érdeke a közoktatásban: /oktatási jog/ A közoktatásban közreműködő személyek a döntéseik, intézkedéseik meghozatalakor a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe. A közoktatásban a gyermek mindenek felett álló érdeke különösen, hogy a) a közoktatási szolgáltatások megfelelő színvonalon biztosításáért részére oly módon, hogy annak igénybevéte-

le ne jelentsen számára aránytalan terhet; b) a törvényben meghatározottak szerint minden segítséget megkapjon képessége, tehetsége kibontakoztatásához, személyisége fejlesztéséhez, ismeretei folyamatos korszerűsítéséhez; c) ügyeiben méltányosan, humanusan, valamennyi tényező figyelembevételével, a többi gyermek, tanuló érdekeinek mérlegelésével, a rendelkezésre álló lehetőségek közül számára legkedvezőbbet választva döntsének.

gyermekpronográfia: /nemzetközi jog/ Gyermekpornográfának minősül a gyermek valós vagy szimulált, kifejezett szexuális cselekményben való részvételének bármilyen módon történő bemutatása, vagy a gyermek nemi szerveinek bármilyen bemutatása alapvetően szexuális célok érdekében.

gyermekprostitúció: /nemzetközi jog/ Gyermekprostitúciónak minősül a gyermek szexuális tevékenységekben történő felhasználása, díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében.

gyermektartásdíj megelőlegezése: /családjog/ Ha a tartásdíj behajtása átmenetileg lehetetlen és a gyermeket gondozó személy nem képes a gyermek részére a szükséges tartást

nyújtani, a bíróság a gyermek-tartásdíjat végzéssel megelőlegezi. A kötelezett az így előlegezett tartásdíjat köteles a folyósító szervnek megtéríteni.

gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény: /oktatási jog/ A fogyatékoság típusának megfelelően létrehozott óvoda, általános iskola, középiskola, speciális szakiskola, készségfejlesztő speciális szakiskola, előkészítő szakiskola, kollégium.

gyógytestnevelés iskolában: /oktatási jog/ Gyógytestnevelési órán vesz részt a tanuló, ha mozgásszervi, belgyógyászati stb. elváltozása miatt sajátos, az állapotát figyelembe vevő foglalkozásokat kell részére szervezni. A tanuló orvosi javaslat alapján testnevelési órán is részt vehet.

gyülekezési jog: /alkotmányjog/ A kollektív állampolgári szabadságjogok egyike. A gyülekezési jog gyakorlása keretében békés összejövetelek, felvonulások és tüntetések tartathatók, amelyeken a résztvevők a véleményüket szabadon kinyilváníthatják, s a résztvevők jogosultak közösen kialakított véleményüket az érdekeltek tudomására hozni. A gyülekezési jog gyakorlása

nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, s nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

H

habilitációs, rehabilitációs tevékenység: /oktatási jog/ A habilitációs, rehabilitációs tevékenység céljai a) a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és egyéb fogyatékoságból, az autizmusból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítása, újak kialakítása; b) a meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében; c) a különféle funkciók egyensúlyának kialakítása; d) a szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása; e) az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

hagyaték: /polgári jog/ Az örök-hagyó öröklés alá eső vagyona, az abba tartozó vagyontárgyakkal /ingatlanok, ingóságok, jogok/ és kötelezettségekkel /tartozások, terhek/ együtt. Nem tartoznak a hagyatékhoz az örökhagyó személyéhez fűződő jogok /például a szerzői

jog/ és kötelezettségek /például a tartási kötelezettség/.

hagyatéki eljárás: /közjegyzáti jog/ A közjegyző által a hagyaték örökösöknek történő szabályszerű átadása érdekében folytatott eljárás.

hagyatéki hitelző: /polgári jog/ Aki igényét a hagyatékátadási teher iránt, valamint az örök-hagyó tartozásainak megfizetése iránti igényét a hagyatéki eljárásban előterjeszti; valamint az a személy aki a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyra – az örök-hagyónak a vagyontárgy reá történő átruházására vonatkozó kötelezettségét állítva – a hagyatéki eljárásban kötelmi jogcímen támaszt igényt.

hagyatéki osztály: /polgári jog/ A hagyaték felosztása az örökösök között a hagyatéki tartozások kielégítése után. A hagyatéki osztállyal véget ér az örökösök közötti közössége.

hagyatéki tartozás: /polgári jog/ A hagyatékhoz tartozó fizetési kötelezettségek. Ilyen az örök-hagyó illő eltemettetésének költsége, a hagyaték megszerzésével és kezelésével kapcsolatos költségek, az örök-hagyó tartozásai, a kötelekrész megfizetése, illetve kiadása, a hagyományon és meghagyáson alapuló kötelezettségek.

hagyomány: /polgári jog/ A hagyatékban meglévő valamely vagyontárgynak közvetlenül meghatározott személynek juttatása anélkül, hogy ez öröklésnek minősülne. Hagyományrendelés az is, ha az örök-hagyó örökösét arra kötelezi végintézkedésében, hogy a hagyományosnak vagyoni szolgáltatást teljesítsen. Magának az örökösnek javára rendelt hagyomány az előhagyomány, a hagyományos terhére rendelt hagyomány az alhagyomány.

halál esetére szóló ajándékozás: /polgári jog/ Az ajándékozás azzal a feltétellel történik, hogy a megajándékozott az ajándékozót túléli. Az ajándékozási szerződés hatályba lépésének feltétele az ajándékozót halála. Ilyen esetben az ajándékozás szabályait kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a szerződés alakiságára az öröklési szerződés szabályai irányadók.

halál tényének megállapítása: /polgári eljárásjog/ A bíróság a holtak nyilvántartására irányadó szabályok megfelelő alkalmazásával megállapíthatja a személy halálának közokirattal nem igazolható tényét, ha a személy eltűnésétől számítva legalább 5 év telt el anélkül, hogy életbenlétére utaló

bármilyen adat ismertté vált volna, s a halál tényét megfelelően bizonyítják. A halál tényének megállapítása alanyát az ellenkező bizonyításáig halottnak kell tekinteni.

halasztás: /eljárásjogok/ Eljárási cselekménynek későbbi időpontra áttétele.

hallássérült személy: /közjegyzáti jog/ Olyan siket vagy nagyothalló személy, aki kommunikációja során a magyar jelnyelvet vagy valamely speciális kommunikációs rendszert használja.

hallássérült tanuló: /oktatási jog/ A hallássérült tanulónál – a hallás hiánya vagy csökkenése miatt – a szokásostól eltérő a nyelvi kommunikáció fejlettsége (szövegértés, szókincs, nyelvi szerkezetek értése és használata, hangzó beszéd stb.), és ennek következtében a megismerő tevékenység és egyes személyiségjegyek fejlődése. A tanuló nyelvi kommunikációs szintje az esetek jelentős részében nem korrelál életkorával, hallásállapotával – attól pozitív és negatív irányban is eltérhet. A hallássérültség fokozatai: a) A siket tanulónál súlyos fokú hallásvesztés (a beszédartományban mért vesztés 90 dB alatti) áll fenn. Ennek következménye – az állapot fennmaradása esetén – a

hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a nyelvi kommunikáció általános akadályozottsága. A hallásvesztés mértékétől, jellegétől, a környezeti hatásoktól függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése. b) A nagyothalló tanulónál (a beszédartományban mért hallásszintek átlaga enyhén nagyothallás esetén 30-45 dB, közepes nagyothallás esetén 46-65 dB, súlyos nagyothallásnál 66-90 dB) a hallás csökkenése akadályozottságot jelent a hangzó beszéd elsajátításában és értésében. Ennek mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjedhet. c) A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült tanulónál – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető. d) A halmozottan sérült hallássérült (siket, nagyothalló) tanuló hallásvesztéséhez mozgáskorlátozottság, látás, értelmi fogyatékoság, tanulási, beszéd-, nyelvfejlődési akadályozottság vagy a fejlődés más

további zavarai társulhatnak. Mindezek miatt a halmozottan sérült hallási fogyatékos hallássérült tanuló nevelhetősége, oktathatósága súlyosan nehezített. *e) A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók nehezen dolgoznak fel a hallás elvesztésével fellépő állapotváltozást: a nehezített kommunikációt, a környezettel való kapcsolatuk beszűkülését. Ebben az esetben fokozott segítséget igényelnek a kompenzációs csatornák kialakításához.*

hallgatói hitel: (pénzügyi jog) A Diákhitel Központ Részvénytársaság és a hitelfelvevő közötti kölcsön-, illetve hitelszerződés alapján pénzkölcsön. Hallgatói hitelre – egyéni hitelbírálat és kockázatértékelés nélkül – az a magyar állampolgár jogosult, aki *a)* a felsőfokú akkreditált iskolai rendszerű szakképzésben, valamint felsőoktatási intézmény által folytatott akkreditált főiskolai és egyetemi szintű alapképzésben, kiegészítő alapképzésben vesz részt – államilag finanszírozott, illetőleg költségterítéses – beiratkozott hallgatóként a felsőoktatási törvényben meghatározott képzési formákban; *b)* a hallgatói hitel igénylésének időpontjában a 35. életévét

még nem töltötte be; *c)* a hallgatói jogviszonya nem szűnhet; *d)* akinek a hitel igénylésekor nincs érvényes hallgatói kölcsönszerződése a Diákhitel Központ Rt.-vel.

halmazat: /büntetőjog/ Lásd bűnhalmazat.

halmazati büntetés: /büntetőjog/ Bűnhalmazat esetén egy büntetést kell kiszabni. A Büntető Törvénykönyv részletesen meghatározza a halmazati büntetés kiszabásának elveit.

halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló: /oktatási jog/ Az a hátrányos helyzetű gyermek, tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – a gyermekvédelmi törvény által szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen. Halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek. Továbbá a pedagógiai szakszolgálatok tevékenysége tekintetében halmozottan hátrányos helyzetű a gyermekvédelmi szak-

ellátás keretében átmeneti nevelésbe vett tanuló.

halmozottan hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező): /oktatási jog/ Az a hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező), akinek a tankötelezési választásának időpontjában törvényes felügyeletét ellátó szülője, – a gyermekek védelméről és a gyármügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes szülői nyilatkozat szerint – legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezett, valamint az, akit tartós nevelésbe vettek.

hamis tanúzás: /büntetőjog/ Aki bíróság vagy más hatóság előtt tanúként az ügy lényeges körülményére valótlán vallomást tesz, vagy a valót elhallgatja, bűncselekményt /büntetett/ követ el. Szintén hamis tanúzás büntetett követi el a hamis szakvéleményt vagy felvilágosítást adó szakértő vagy szaktanácsadó, a hamis fordítást nyújtó tolmács vagy fordító, illetőleg bárki más, aki büntető vagy polgári ügyben hamis okiratot vagy hamis tárgyi bizonyítási eszközt szolgáltat.

hamis vád: /büntetőjog/ Aki a hatóság előtt mást bűncselekmény elkövetésével hamisan vádol, vagy más ellen bűncselekményre vonatkozó koholt

bizonyítékot hoz a hatóság tudomására, bűncselekményt /büntetett/ követ el. Aki a hamis vádat gondatlanságból követi el, az vétség miatt büntetendő.

hangfelvétellel vagy képmással visszaélés: /polgári jog/ A személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más hangfelvételével vagy képmásával kapcsolatos bármiféle visszaélés. Hangfelvétel vagy képmás nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.

hanyag kezelés: /büntetőjog/ Akit olyan idegen vagyon kezelésével vagy felügyeletével bíztak meg, amelynek kezelése vagy felügyelete törvényen alapul, és az ebből folyó köteletségének megszegésével vagy elhanyagolásával gondatlanságból vagyoni hátrányt okoz, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

hanyagság: /büntetőjog/ A gondatlanságnak az a fajtája, amikor az elkövető tettének következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

harmadik személy: /jogelmélet/ A jogviszonyokban érintett felek magatartásának hatásai-

ban érintett, adott jogviszonyon kívüli személyek.

használat joga: /polgári jog/ A jogosult a dologt a használat jogánál fogva saját, valamint együttélő családtagjai szükségleteit meg nem haladó mértékben használhatja és hasznait szedheti. Másnak e jog gyakorlása nem engedhető át.

használatbavételi engedély: /közigazgatási jog/ Az építési engedélynek megfelelően elkészült épület használatbavételét építésiügyi hatósági szempontból engedélyező határozat.

használati jog: /polgári jog/ Közigazgatási határozattal, közerdekből, a jogszabályban meghatározott szervek /például közművek/ javára használati jogokat lehet alapítani. A használati jog alapításáért kártalanítás jár.

használati szerződés: /polgári jog/ A védjegy használatára a jogosult által adott engedély kereteiről és az engedély ellenszolgáltatásáról létrejött megállapodás.

hasznok szedésének joga: /polgári jog/ Jog arra, hogy hasznát hajtó dolog /föld, épület, lakás, gép, jármű, állat vagy más/ hasznai a tulajdonos helyett más jogosultat illessenek meg. Ilyen joga van például a

haszonélvezőnek, a haszonbérletnek, a használat jogosultjának, vagy bizonyos feltételekkel a lakásbérletnek.

haszonbér: /polgári jog/ A haszonbérleti szerződés alapján járó ellenérték, amely a megállapodás szerint pénz és/vagy termény, termék, áru.

haszonbérleti szerződés: /polgári jog/ A haszonbérlet és szerződés alapján meghatározott mezőgazdasági földterület vagy más hasznát hajtó dolog időleges használatára és hasznainak szedésére jogosult, s köteles ennek fejében – a megállapodás szerint pénzben vagy természetben – haszonbért fizetni. A mezőgazdasági földterület haszonbérletbe adásához a szerződés írásba foglalása szükséges; létesítmény, állat, jármű, gép vagy más hasznát hajtó dolog haszonbérleti szerződése írásba foglalás nélkül is érvényes.

haszonélvezeti jog: /polgári jog/ A jogosult korlátozott ideig, de legfeljebb élethe végéig a más személy tulajdonában álló dologt birtokában tarthatja, használhatja és hasznait szedheti.

haszonélvező: /polgári jog/ A haszonélvezeti jog jogosultja.

haszonkölcsön: /polgári jog/ Olyan kölcsönszerződés, amelyben a dologt a kölcsön-

adó a szerződésben meghatározott időre ingyenesen a kölcsönvevő használatába adja, a kölcsönvevő pedig azt rendeltetésének megfelelően használhatja. A dolog szaporulata a kölcsönadót illeti.

hatály: /jogelmélet/ A jogi szabály, jogalkalmazói döntés /például ítélet, határozat, iránymutatás/ vagy más jogi aktus /például szerződés, végrendelet/ alkalmazási lehetősége, alkalmazási köre – időben /ez az időbeli hatály/, személyi körben /ez a személyi és szervi hatály/, tárgykörben /ez a tárgyi hatály/, területileg /ez a területi hatály/.

hatálya tanulói fegyelmi büntetésnek: /közoktatás/ A tanuló – a megrovás és a szigorú megrovás kivételével – a fegyelmi határozatban foglaltak szerint a fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A fegyelmi büntetés hatálya nem lehet hosszabb: a) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetve megvonása fegyelmi büntetés esetén hat hónapnál; b) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthba vagy iskolába, eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és kizárás az iskolából fegyelmi büntetések esetén tizenkettő hónapnál.

hatályba lép: /jogelmélet/ Hatályt megszerzi.

hatályon kívül helyezés: /jogelmélet/ Hatályvesztésről szóló rendelkezés. Jogszabály esetében egy másik jogszabállyal vagy alkotmánybíróági határozattal, jogalkalmazói döntés esetében egy másik ítélettel vagy határozattal, más jogi aktus esetében például új szerződéssel, új végrendelekkel.

hatályos: /jogelmélet/ Hatállyal bír. Időbeli, személyi és tárgyi szempontból alkalmazható jogi szabály, jogalkalmazói döntés vagy más jogi aktus.

határérték: /közigazgatási jog/ Műszaki tartalmú jogszabályok /például levegőtisztaságvédelem, zajvédelem, sugárzás, építésiügy, közlekedésbiztonság/ által alkalmazott mennyiségi vagy aránykifejezés arra vonatkozóan, hogy meghatározott anyag, hatás, eredmény legfeljebb milyen mértékig jelenhet meg.

határidő: /jogelmélet/ Időtartam, amelyen belül az eljárási cselekményt szabályosan el kell vagy el lehet végezni.

határnap: /eljárásjogok/ Egy meghatározott nap, amelyen az eljárási cselekményt teljesíteni kell vagy lehet. /Például a tárgyalás napja./

határozat kiegészítése: /eljárás-jogok/ Ha a szerv, hatóság, bíróság a kérelem, kereseti kérelem vagy ellenkérelem valamely részéről nem határozott, illetve elmulasztott döntésében a határozathoz tartozó valamely kérdésről rendelkezni, kiegészítő határozatot, illetve kiegészítő ítéletet vagy végzést hoz.

határozat kijavítása: /eljárás-jogok/ Névcseré, hibás névírás, szám vagy számítási hiba, illetve más hasonló elírás esetén az eljáró szerv kijavító határozatot, végzést hoz.

határozat módosítása vagy visszavonása: /közigazgatási jog/ Ha a közigazgatási szerv megállapítja, hogy a felettes szerv, vagy a bíróság által még el nem bírált határozata jogszabályt sért, egy ízben – a határozat meghozatalától számított 1 éven belül – a határozatot módosíthatja vagy visszavonja.

határozat: /alkotmányjog/ A jogalkotási törvény szerint a jogi normák két csoportja a jogszabályok /alkotmány, törvény, miniszterelnöki rendelet, kormányrendelet, miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet/, és az állami irányítás egyéb jogi eszközei. /Határozat, utasítás, jegyzésként rendelkezés, bankfelügyeleti ren-

delkezés, jogi iránymutatás./ A határozat az Országgyűlés, a Kormány és az önkormányzatok által saját és az általuk közvetlenül irányított munkaszervezetek működésére irányuló, feladatterveket is tartalmazó jogi norma.

határozat: /eljárásjogok/ Hatóság vagy bíróság döntése.

határozatképesség: /jogelmélet/ Döntéshozó testületeknek a jogszabályban vagy működésükre vonatkozó más szabályban rögzített feltételrendszere arra vonatkozóan, hogy a megjelentek létszáma és a meghívás szabályszerűségére tekintettel hozhatnak-e érvényesen határozatot.

hatáskör: /eljárásjogok/ Ügytípus, ügykör, ügyfajta elintézésére /eljárásra, döntésre, határozatra, ítéletre/ jogosultság.

hatásköri kifogás: /polgári eljárásjog/ A hatáskör hiányára irányuló jogorvoslati kérelem.

hatóság félrevezetése: /büntetőjog/ Aki hatóságnál büntetőeljárás alapjául szolgáló olyan bejelentést tesz, amelyről tudja, hogy valótlan – és mindez nem minősül hamis vádnak – bűncselekményt /vétséget/ követ el.

hatóság félrevezetése: /szabálysértési jog/ Aki valótlan tény vagy való tény elferdített – be-

jelentésével a hatóságot szükségtelenül intézkedésre kényszeríti, az szabálysértést követ el.

hatóság: /alkotmányjog/ Az állami és helyi önkormányzati, valamint az általuk feljogosított más szervek, amelyek jogszabályon alapuló hatósági /közhatalmi feljogosítottággal végzett, egyoldalú akaratnyilvánítást tartalmazó, állami erőszakkal kikényszeríthető és szankcionálható/ tevékenységet folytatnak.

hatósági bizonyítvány: /közigazgatási jog/ A közigazgatási szerv által kiadott közokirat tény, állapot vagy egyéb adat igazolásáról.

hatósági ellenőrzés: /közigazgatási jog/ A közigazgatási szerv által a hatáskörébe tartozó feladatok végrehajtása érdekében végzett ellenőrzés.

hatósági igazolvány: /közigazgatási jog/ A közigazgatási szerv által kiadott közokirat az ügyfél adatainak és jogainak rendszeres igazolására.

hatósági nyilvántartás: /közigazgatási jog/ A közigazgatási szerv által vezetett, jogszabályban meghatározott adatokra irányuló nyilvántartás.

hatósági tanú büntetőeljárásban: Két hatósági tanút kell alkalmazni a szemlénél, a hely-

színelésnél, a bizonyítási kísérletnél, a felismerésre bemutatásnál, a lefoglalásnál, a házkutatásnál, motozásnál és az írni-olvasni nem tudó személy kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv ismertetésénél.

hatósági tanú: /eljárásjogok/ Eljárási cselekménynél jelenlétre a hatóság által felkért tanú. Igazolja annak az eljárási cselekménynek a lefolyását és eredményét, amelynél jelen volt.

hátrányos helyzetű a szakképzésben: /oktatási jog/ Az a tanuló, hallgató, akinek családi körülményei, szociális helyzete, születési adottsága, örökölt vagy szerzett betegsége, életvitele vagy más ok miatt a szakképzésbe való bekapcsolódása és az abban való részvétele az átlagosnál nehezebben biztosítható.

hátrányos helyzetű gyermek, tanuló: /oktatási jog/ Az a gyermek, tanuló, akinek a családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította. E csoporton belül halmazottan **hátrányos helyzetű** az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló

törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek.

hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező): /oktatási jog/ Az a beiratkozás időpontjában huszonötödik életévét be nem töltött hallgató (jelentkező), akit középfokú tanulmányai során családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve aki után rendszeres gyermekvédelmi támogatást folyósítottak, illetve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, vagy állami gondozott volt. E csoporton belül **halmozottan hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező)** az a hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező), akinek a tanköteleesség-válásának időpontjában törvényes felügyeletét ellátó szülője, – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes szülői nyilatkozat szerint – legfeljebb

alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezett, valamint az, akit tartós nevelésbe vettek.

házassági név: Az a név, amely az érintettet a házassági anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti. A házassági név családi nevekből képzett részét kötőjel köti össze. Ha a házasságkötés legkésőbb a házasság megkötéséig nem nyilatkoznak a házasságkötés után viselni kívánt házassági nevükről, házassági névként a házasságkötést megelőzően viselt nevüket kell bejegyezni.

házassági perek: /polgári eljárásjog/ Házasság érvénytelenítése vagy érvényességének, létezésének vagy nemlétezésének megállapítása iránti per, valamint a házassági bontóper.

házassági vagyoni jogi szerződés: /családjog/ A házasságkötés előtt, valamint a házastársak a házasságkötés után az egymás közötti vagyoni viszonyaikat – a házassági életközösség tartamára – szerződéssel rendezhetik. A szerződésben a családjogi törvénytől eltérően határozhatják meg, hogy mely vagyon tárgy kerül a házassági közös vagyonba és mely vagyonár-

gyak a házastársak különvagyonába.

házasságkötéssel szerzett nagykorúság: /polgári jog/ A 16. életévét betöltött kiskorú a házasságkötés tényével nagykorúnak minősül, s ilyenként cselekvőképesége teljessé válik.

házastárs haszonélvezeti joga: /polgári jog/ Az örökjagyó házastársa öröklő mindannak a vagyonnak a haszonélvezetét, amelyet egyébjént nem ő öröklő. Ez az özvegyi jog.

házastársi különvagyon: /családjog/ Nem tartozik a házastársi vagyonszösséghez a házasságkötéskor már megvált vagyon tárgy, a házasság alatt örökléssel szerzett vagy különajándékba kapott vagyon tárgy, a személyes használatú és szokásos mértékű, mennyiségű vagyon tárgy, valamint – a törvényben írt kivétellel – az e különvagyon értékén szerzett vagyon tárgy.

házastársi vagyonszösség: /családjog/ A házassági életközösség alatt a házastársak által akár együttesen, akár külön-külön szerzett javak a házastársak osztatlan közös tulajdonába kerülnek, kivéve a házastárs különvagyonához tartozó javakat.

házbizottság: /alkotmányjog/ Az Országgyűlés egyik állan-

dó bizottsága, amelyben a tanácskozási napirendek kialakítása, az előterjesztések bizottsági tárgyalásának előkészítése, és a legfontosabb személyi döntések előzetes egyeztetése zajlik.

házkutatás: /büntető eljárásjog/ Ház, lakás, egyéb helyiség vagy azokhoz tartozó bekerített hely, továbbá jármű átkutatásának kényszerintézkedésként akkor van helye, ha alaposan feltehető, hogy az a bűncselekmény elkövetőjének kézrekerítésére, a bűncselekmény nyomainak felderítésére vagy tárgyi bizonyítási eszköz megtalálására vezet.

háztartási munka: /munkajog/ Természetes személy munkáltató által létesített, kizárólag a maga és háztartásában vele együtt élő személyek, továbbá közeli hozzátartozói mindennapi életéhez szükséges feltételek biztosítására irányuló munkaviszony.

házugságvizsgáló: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárásban alkalmazható bizonyítási eszköz, amely a terhelt vallomása alatt bekövetkező biológiai, biokémiai, fiziológias változások mérésével szolgáltat adatokat a vallomás valóságtartalmáról.

házaszabály: /alkotmányjog/ Az Országgyűlés ügyrendje.

helybenhagyó ítélet: /eljárásjogok/ A másodfokú bíróság a fellebbezést elutasítja és az elsőfokú bíróság ítéletét nem semmisíti meg és nem változtatja meg.

helyettes örökös: /polgári jog/ Az örökhagyó arra az esetre, ha az örökös az öröklésből kiesik, mást nevezhet örökössé.

helyettesítési díj: /munkajog/ Ha a munkavállaló a saját munkaköre mellett munkakörébe nem tartozó feladatokat is ellát, munkabérére felül külön díjazás illeti meg.

helyettesítési díj pedagógusoknak: /munkajog/ Ha a pedagógus más pedagógus osztályát, tanulócsoportját, foglalkozási csoportját – a munkakörére előírt kötelező óraszámának keretében – a sajátjával együtt tanítja, helyettesítési díj illeti meg, melynek egy órára eső összege az óradíj ötven százaléka. Az óradíj ötven százalékának megfelelő helyettesítési díj jár a rendes munkaidőben végzett munka legfeljebb napi kettő órájára az óvodapedagógusnak, ha az *útfedési időben* egyedül látja el az óvodai csoporttal kapcsolatos feladatokat.

helyi adók: A települési önkormányzat képviselőtestülete által bevezethető iparüzési adó, idegenforgalmi adó, kommu-

nális adó, telekadó, építményadó.

helyi műsorszolgáltatás: /közigazgatási jog/ A vételkörzetben éves átlagot véve legfeljebb 100000 lakos, vagy egy városon belül legfeljebb 500000 lakos él.

helyi népszavazás: /alkotmányjog/ Az önkormányzás állam-polgári jogának kifejeződése. Az önkormányzati törvényben meghatározott ügyekben a képviselőtestület köteles népszavazást kiírni, saját rendeletével kiegészítheti e tárgyköröket. A helyi népszavazás érvényes, ha a választójogosult polgárok több, mint a fele részt vett a szavazásban; s eredményes a helyi népszavazás, ha a szavazásban résztvevők több, mint fele a megfogalmazott kérdésre azonos választ adott.

helyi önkormányzat: /alkotmányjog/ A község, a város, a főváros és a kerületei, valamint a megye önkormányzata.

helyreigazítási kérelem: /polgári jog/ Ha valakiről a sajátban, elektronikus médiákban valótlán tényt közölnek vagy híresztelnek, követelheti helyreigazítási közlemény megjelenését. A helyreigazításból ki kell tűnnie, hogy mely állítások voltak valótlanak a közleményben, mely tényeket tün-

tettek fel hamis színben, illetve melyek a valós tények.

helyszínbiztosítás: /büntető eljárásjog/ A nyomozás alatt /főként annak kezdeti szakaszában/ a bűncselekmény elkövetésének helyszínét, annak változásmentes állapotát a nyomozati cselekmények elvégzése, a szakértői nyomrögzítés és más vizsgálatok céljára biztosítani kell, ha szükséges karhatalom útján is /kiürítés, lezárás, rendőri jelenlét/.

helyszínbiztosítás: /közigazgatási jog/ Rendezvények /tüntetés, demonstráció, felvonulás, gyűlés, ünnepség/, tömegmegmozdulások, zenei, sport és más műsorok helyszínének és a helyszín rendjének karhatalommal való biztosítása.

helyszínelés: /büntető eljárásjog/ Bizonyítási eszközként helyszínelést kell tartani, ha a hatóság szükségesnek tartja, hogy a terhelt vagy a tanú a bűncselekménnyel összefüggő helyet, cselekményt vagy tárgyi bizonyítási eszközt mutasson meg.

helyszíni bírság: /közigazgatási jog/ Szabálysértés miatt a jogszabályban meghatározott ügyekben a tettenért elkövetőt szabálysértési helyszíni bírság büntetéssel sújthatja a rendőrség, határőrség, állami tűzoltóság, önkormányzati sza-

bálysértési hatóság, természetvédelmi őr, közterületfelügyelő, közegészségügyi-járványügyi ellenőr, növényegészségügyi és talajvédelmi állomás -, állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomás -, hatósági minőségellenőrző szervezet erre feljogosított dolgozója. A helyszíni bírság elfogadásával szabálysértési eljárás nem indul.

hiánypótlási kötelezettség: /eljárásjogok/ Ha a fél, ügyfél beadványa, eljárása nem felel meg a jogszabály által előírt tartalmi vagy alaki követelményeknek, az eljáró szerv /hatóság, bíróság/ meghatározott határidőn belüli hiánypótlásra hív fel. A jogszabály meghatározhatja azokat az alapelvető hiányosságokat, amelyek észlelése esetén hiánypótlásra felszólítás helyett a beadvány /kérelem, kereset/ elutasításának van helye.

hibás teljesítés: /polgári jog/ Hibás a szerződés teljesítése akkor, ha a dolog vagy szolgáltatás a szerződés teljesítésekor nem felel meg a törvényes vagy szerződésben megállapodott tulajdonságoknak, követelményeknek.

hipotézis: /jogelmélet/ Feltétel, feltételezés. A jogszabálynak az a szerkezeti része, amely leírja a feltételezett tényállást.

/A jogszabályban a hipotézis rendszerint a „Ha,” vagy „Aki.....” szövegrészben jelenik meg./

hirdetményi kézbesítés: /eljárásjogok/ Ha a fél, ügyfél, terhelt tartózkodási helye ismeretlen, vagy az ismert helyre történő kézbesítés elháríthatatlan akadályba ütközik, illetve az örökösök személye ismeretlen, a kézbesítést hirdetmény útján kell teljesíteni. A hirdetményt polgári és büntetőeljárásban a bíróságon, közigazgatási eljárásban a polgármesteri hivatalban kell 15 napi időtartamra a hirdetőtáblára kifüggeszteni.

hitel: /pénzügyi jog/ A hitelszerződés alapján nyújtott szolgáltatás. Pénzürtékre szóló kölcsön, halasztott fizetés /kereskedelmi hitel, áruhitel, céghitel/, 1 évet meghaladó előleg és előrefizetés, kifejezetten hátrányos visszavásárlási megállapodás.

hitelesítési záradék: (közigazgatási jog, ingatlan-nyilvántartás) Azt bizonyítja, hogy a másolat a kiadást megelőző napig az eredetivel megegyezik. Ha például az ingatlan-nyilvántartási tulajdoni lapon elintézetlen beadvány van széljegyzve, a hitelesítési záradékban a széljegyzett bead-

vány rövid tartalmára is utalni kell.

hitelezési család: /büntetőjog/ Aki a gazdasági tevékenység gyakorlásához folyósítandó hitel nyújtásának, megszüntetésének vagy a hitelfeltételek megváltozásának kedvező elbírálása érdekében valótlan tartalmú okiratot használ fel, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

hitelező: /pénzügyi jog/ Olyan jogalany, aki vagy amely önálló foglalkozása vagy gazdasági tevékenysége körében hitelt nyújt.

hitelezői választmány: /gazdasági jog/ A csődeljárás és felszámolási eljárás során a hitelezők által választott testület, amely az eljárás során a hitelezői érdekeket képviseli. Csődegyezséget vagy felszámolási egyezséget is köthet a hitelezők képviselői, ha a választmányi megállapodás erre feljogosította.

hitelkamat: /pénzügyi jog/ A fogyasztó (ügyfél) által igénybe vett hitelösszeg rögzített vagy változó százalékában, éves szinten meghatározott pénzösszeg.

hitelközvetítő: /pénzügyi jog/ Olyan – a hitelezőtől eltérő – jogalany, aki önálló foglalkozása vagy gazdasági tevékenysége keretében, ellenszol-

gáltatás ellenében (ideértve bármilyen díjat, jutalékot vagy költséget) a fogyasztónak hitelt ajánl, vagy a hitelszerződés megkötése érdekében a fogyasztónak segítséget nyújt, vagy a hitelező nevében a fogyasztóval hitelszerződést köt.

hitelsértés: /büntetőjog/ Aki a hitel fedezetét egészben vagy részben elvonja, vagy a hitelezőnek a fedezetből való kielégítést más módon meghiúsítja, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

hitelszerződés: /pénzügyi jog/ Kölcsönszerződés.

hitelviszonyt megtestesítő értékpapír: /pénzügyi jog/ Kötvény, letéti jegy, kincstárjegy, valamint minden olyan, sorozatban kibocsátott értékpapír, amely tartalmában hitelviszszafizetést és plusz szolgáltatást /kamat, prémium vagy más/ vállal teljesíteni.

hivatalból való eljárás: /eljárásjogok/ A hatóságot jogszabály által meghatározott esetekben eljárás kötelezettség terheli, ha az eljárás alapjául szolgáló tény, adat, információ jut a tudomására. Ezekben az esetekben a hatóság akkor is köteles eljárni és az eljárást megindítani, ha nem érkezett a hatósághoz kérelem, fellejtés, panasz vagy más beadvány.

hivatali visszaélés: /büntetőjog/ Az a hivatalos személy, aki azért, hogy jogtalan hátrányt okozzon vagy jogtalan előnyt szerezzen, hivatali kötelességét megszegi, hatáskörét túllépi vagy hivatali helyzetével egyébként visszaél, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

hivatalos irat: a közigazgatás és az igazságszolgáltatás szervei által feladott olyan postai küldemény, melynek feladásához vagy kézbesítéséhez jogszabály jogkövetkezményt fűz, illetve mely határidő számitásának alapjául szolgál. A hivatalos iratok az e célra rendszeresített tértivevénnyel adhatók fel.

hivatalos személy elleni erőszak: /büntetőjog/ Aki a hivatalos személyt jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti, vagy eljárása alatt, illetőleg emiatt bántalmazza, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

hivatalos személy: /büntetőjog/ Országgyűlési és helyi önkormányzati képviselő, köztársasági elnök, miniszterelnök, kormánytag, politikai államtitkár, alkotmánybíró, bíró, ügyész, országgyűlési biztos, közigazgató és közjegyző-helyettes, bírósági végrehajtó és

bíróági végrehajtó-helyettes, államhatalmi-igazságszolgálati-közigazgatási szervnél rendeltetésszerű működéshez tartozó feladatot ellátó személy, közhatalmi-államigazgatási feladatot jogszabály szerint ellátó személy.

holding: /gazdasági jog/ Vállalatsoport tevékenységének koordinálására, irányítására és ellenőrzésére szolgáló központi szervezet.

holtnak nyilvánítás: /polgári jog/ A bíróság holtnak nyilváníthatja azt a személyt, akinek eltűnésétől számítva legalább 5 év telt el anélkül, hogy életbenlétére utaló bármilyen adat ismertté vált volna. A holtnak nyilvánított személyt az ellenkező bizonyításig halottnak kell tekinteni. Jogi jelentősége az öröklés beálltában és az új házasságkötés lehetőségében van.

honorárium: /polgári jog/ Szerzői díj, tiszteletdíj.

honosítás: /nemzetközi jog/ Külföldi képesítésnek, végzettségnek, szakképzettségnek, minősítésnek, diplomának, oklevélnek, bizonyítványnak a hazaival egyenértékűként tekintése, ennek okirati tanúsítása, s az ebből következő jogosultságok biztosítása. /Például külföldi iskolai bizonyítvány honosítása esetén

a továbbtanulásra jelentkezés, meghatározott munkakörök betöltésére, foglalkozás, illetve tevékenység folytatására jogosultság./

hontalan: /nemzetközi jog, közigazgatási jog/ Olyan személy, akinek nincsen állampolgársága, akit saját törvényei szerint egyetlen állam sem ismer el állampolgárának.

honvédelem: /közigazgatási jog/ Idegen hatalom fegyveres támadása ellen az ország függetlensége, területi sérthetlensége, a lakosság és az anyagi javak katonai erővel megvédelése; illetőleg az államszervezet, továbbá a nemzetgazdaság, a társadalmi szervezetek és az állampolgárok erre való összehangolt felkészítése.

honvédelmi kötelezettségek: /alkotmányjog/ Az állampolgárok a haza védelme érdekében személyes szolgálatot és vagyoni szolgáltatást kötelesek teljesíteni. Személyes honvédelmi kötelezettség a hadkötelezettség, a polgári védelmi kötelezettség és a honvédelmi munkakötelezettség. Vagyoni szolgáltatás a törvényben meghatározott gazdasági szolgáltatás és anyagi szolgáltatás.

hozomány: /polgári jog/ Házasságkötés alkalmából kapott ajándék.

hozzátartozó: /eljárásjog/ Az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvér, a házastárs, az élettárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.

hozzátartozó: /polgári jog/ A házastárs, az egyeneságbeli rokon, örökbefogadott-, mostoha- és nevelt gyermek, illetve örökbefogadó-, mostoha- és nevelőszülő, testvér, élettárs, egyeneságbeli rokon házastársa, jegyes, házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.

hozzátartozói személyi jog: /közigazgatási jog/ Közforgalmú gyógyszerár működésére irányuló személyi jog korábbi jogosultjának túlélő házastársát, ennek hiányában pedig kiskorú leszármazóit megillető jog arra, hogy határidőn belül kérelmezzék a hozzátartozói jogon a személyi jog folytatásának engedélyezését.

hűtlen kezelés: /büntetőjog/ Akit idegen vagyon kezelésével bíztak meg, és ebből folyó kötelességének megszegésével vagyoni hátrányt okoz, bűncselekményt/vétséget/követ el. Büntett miatt vonható

felelősségre a nagyobb -, jelentős -, vagy különösen nagy vagyoni hátrány okozása.

I

idegenforgalmi adó: /pénzügyi jog/ A települési önkormányzat képviselőtestülete által bevezethető helyi adó, amely az egy vendégéjszakát meghaladó településen tartózkodást, valamint a megkezdett második és további vendégéjszakra eső szállásdíjat adóztatja.

ideiglenes intézkedés: /polgári eljárásjog/ Bírói intézkedés, amellyel a bíróság ítélethezatal előtt biztosítja a végrehajtási intézkedést a jogosult számára, ha követelését valószínűsíti és tartásdíjról, járadékról, ingók kiadásáról, birtoksérelem megszüntetéséről vagy nemzetgazdasági érdekről van szó; s egyébként is, ha alaposan feltehető, hogy az ítélet jogerőt követő végrehajtására vagyon vagy kielégítési alap hiányában már nem kerülhetne sor.

ideiglenes kényszergyógykezelés: /büntető eljárásjog/ A bíróság által elrendelhető kényszerintézkedés, amelynek akkor van helye, ha az igazságügyi szakértő szakvéleményét és az eljárás egyéb adatait figyelembe véve alaposan felte-

hető, hogy a terhelt kényszer-
gyógykezelését kell elrendel-
ni.

idényjellegű tevékenység:
/pénzügyi jog/ Az a vállalko-
zási tevékenység, amelyet a
vállalkozó állandó szék-
hellyel, telephellyel az év
meghatározott szakához kö-
tötten rendszeresen végez.

idénymunka: /munkajog/ Az
előállított áru vagy a nyújtott
szolgáltatás természete miatt –
a munkaszervezés körülmé-
nyeitől függetlenül – évszak-
hoz, az év adott valamely idő-
szakához vagy időpontjához
kötődik (például mezőgazda-
sági vagy turisztikai idény-
munka); feltéve, hogy azonos
felek között a határozott időre
szóló munkaviszony időtarta-
ma nem haladja meg egy nap-
tári éven belül a százhusz na-
pot.

idézés: /eljárásjogok/ Az eljáró
szerv hivatalos felszólítása ar-
ra, hogy meghatározott ügy-
ben, adott időpontban és adott
helyen a személy /fél, ügyfél,
terhelt, védő, szakértő stb./ je-
ljenjen meg. A hatóság, bíróság
azt a személyt idézi, akinek je-
lenléte az eljárási cselekmény-
nél kötelező. Az idézés elmu-
lasztásának jogszabályban
meghatározott jogkövetkez-
ményei /kérelem elutasítása,
bírság, elővezetés/ vannak.

idióta: /polgári jog/ Súlyosan
gyengeelméjű. Cselekvőké-
peséget kizáró gondnokság-
gal járó tudati, elmebeli álla-
potban lévő személy.

időbeli hatály: /jogelmélet/ A
jogi szabálynak, ítéletnek
vagy határozatnak, illetve
szerződésnek vagy más jogi
aktusnak alkalmazási lehető-
sége abból a szempontból,
hogy időbelileg meghatározva
már vagy még hatályos-e.

időközi választás: /alkotmány-
jog/ Az egyéni választókerü-
letben szükséges választás ab-
ban az esetben, ha a képviselői
megbízatus a választás máso-
dik fordulója után sem jött ér-
vényesen létre, vagy ha a meg-
bízatus időtartamának lejártá
előtt megszűnt.

időszaki lap: /közigazgatási
jog/ Olyan napilap, folyóirat
és egyéb lap, amely egy nap-
tári évben legalább egyszer
megjelenik, azonos címmel és
tárgykorrel kerül kiadásra, év-
folyamszámmal, sorszámmal,
kelezzéssel van ellátva és új-
ságróiró, írói vagy tudományos
írásművet, fényképet, grafí-
kát, karikatúrát vagy rejtvényt
közöl.

idült alkoholizmus: /büntető-
jog/ Az alkoholizmusnak az a
fokozata, amelyben már a
szenvélybetegség elvonási
tüneteket produkál az alkohol

hiányára és túlkompenzációt
az alkoholhoz jutásra. Ennek
megfelelően kis mennyiségű
alkohol is elegendő már a be-
teg szervezetében az ital
mennyiségével egyébként
normál esetben nem arányos
hatások kiváltására. Az idült
alkoholista már nem közvetle-
nül az elfogyasztott alkohol
hatása alatt áll, hanem beteg-
ségének aktuális tüneteit pro-
dukálja. Büntetőjogi szem-
pontból az idült alkoholista
beszámítási képessége – az ál-
landósult erős személyiségza-
var vagy leépülés következté-
ben – általában korlátozott; de
konkrét esetben vizsgálva az
igazságügyi orvosszakértő
megállapíthatja a beszámítási
képesség teljes hiányát vagy
teljes körű meglétét is.

igazolási kérelem: /eljárás-
jogok/ Mulasztott eljárási cse-
lekmény esetén a mulasztás
önhibán kívülségének és az
igazolással egyidejű teljesítés-
nek elfogadására irányuló ké-
relem.

igazságszolgáltatás: /alkot-
mányjog/ Az állam büntető-
igényének és a jogviták elbírá-
lásának tárgyában indult jog-
viták elbírálására és a dönté-
sek végrehajtására szolgáló el-
különült állami szervezet-
rendszer /ez a bírói szervezet/
amely a helyi bíróságokból,

megyei /fővárosi/ bíróságok-
ból és a Legfelsőbb Bíróságból
áll.

igényper: /polgári eljárásjog/
Lásd végrehajtási igényper.

igénypontok: /polgári jog/ A
szabadalmi leírásban rögzített
tartalma, terjedelme, tárgya az
adott szabadalomnak.

illegális: /jogelmélet/ Törvény-
telen, jogellenes, joggal nem
alátámasztott, nem engedé-
lyezett.

illegálitás: /jogelmélet/ Törvé-
nyen kívüli működés, jogelle-
nes állapot.

illeték: /pénzügyi jog/ Az ügy-
fél által az állami költségvetés-
nek fizetendő pénzösszeg,
amely valamilyen vagyoni-
mozgással /öröklés, ajándéko-
zás, visszerthes vagyonátruhá-
zások/, vagy állami és önk-
ormányzati tevékenységgel
/közhitel telekkönyvi nyil-
vántartás, bírósági eljárás, ha-
gyatéki eljárás, közigazgatási
engedélyezés/ áll összefüg-
gésben.

illetékes bíróság: /eljárásjogok/
Több azonos hatáskörű bírósá-
g közül az eljárásra jogosult.

illetékesség: /eljárásjogok/ Azo-
nos hatáskörű szervek között
az ügyek megosztása; annak
meghatározása, hogy a jogsza-
bályban meghatározott szem-
pontok szerint /például terüle-

ti vagy személyi elv alapján/ az azonos típusú ügyek közül melyek tartoznak egy szerv elintézési jogosultsági körébe.

illetékmentesség: /pénzügyi jog/ A törvény meghatározza azokat az eljárásokat, amelyek mentesek az illetékfizetési kötelezettség alól/ez a tárgyi illetékmentesség/, s azokat a jogalanyokat, amelyeknek nem kell illetéket fizetni./Ez az anyai illetékmentesség./

illetmény: /munkajog/ A köztisztviselői -, közalkalmazotti -, és a fegyveres erők, illetve testületek hivatásos állományi jogviszony alapján pénzbeli járandóság, díjazás.

illetménykiegészítés közalkalmazottaknál: /munkajog/ A közalkalmazott a fizetési fokozata alapján járó illetményén felül illetménykiegészítésben részesülhet. A kollektív szerződés, ennek rendelkezése hiányában a munkáltató határozza meg, hogy a munkáltató a gazdálkodás eredményének mely hányadát és milyen feltételek szerint fordítja illetménykiegészítésre. A munkáltató, ha az elért teljesítménytől függően térítésben részesül, annak meghatározott hányadát illetménykiegészítésre fordíthatja jogszabályban, vagy ennek hiányában kollektív szerződésben foglaltak sze-

rint. Ebben az esetben a közalkalmazottal külön megállapodásban kell meghatározni a részére járó illetménykiegészítés feltételeit és mértékét.

illetménynövekedés közalkalmazottaknál: /munkajog/ Ha a közalkalmazottnak a munkaköre ellátásához a besorolás alapjául szolgáló iskolai végzettség, illetve szakképesítés, szakképzettség mellett a kinevezésében feltüntetett további szakképesítésre, szakképzettségre vagy azzal jogszabályban egyenértékűnek elismert képesítésre is szükség van, és azzal a közalkalmazotti rendelkezik, a közalkalmazotti garantált illetménye egy további szakképesítés esetén legalább 5%-kal, kettő vagy több további szakképesítés esetén legalább 8%-kal növekszik. Az illetménynövekedés feltétele, hogy a közalkalmazott a további szakképesítését munkaidejének legalább 10%-ában hasznosítja.

illetménynövekedés pedagógusoknál: /munkajog/ A pedagógus-munkakörben foglalkoztatott közalkalmazottat illetménynövekedés akkor illeti meg, ha a besorolása alapjául szolgáló iskolai végzettsége és szakképzettsége mellett – a kinevezésében feltüntetett – további szakképzettségét a köte-

lező óra legalább tíz százalékában hasznosítja. Ha a számitás során az egészszámhoz kapcsolódó töredék szám a két tizedet nem haladja meg, lefelé, egyéb esetben – kéthavi tanítási időkeretre vetítve – a kerekítés általános szabályai szerint kell a tíz százalékot megállapítani. A kinevezésben feltüntetett további szakképesítés hasznosításának mértékétől függetlenül illetménynövekedés illeti meg a pedagógust, ha magasabb vezetői vagy vezetői megbízást kapott, vagy a jogszabályban meghatározott munkakörök mellett a szintén meghatározott szakképzettségek valamelyikét szerezte meg.

illetménypótlékok közalkalmazottaknak: /munkajog/ A törvény alapján illetménypótléokra jogosult a megbízott vezető; címpótlékra jogosult a főtanácsos, főmunkatárs, tanácsos és munkatárs; munkavédelmi jellegű pótléokra jogosult a munkaideje legalább felében egészségkárosító kockázatok között foglalkoztatott közalkalmazott és a fokozott megterhelést jelentő egyéni védőeszköz állandó vagy tartós használata mellett dolgozó közalkalmazott. Idegennyelvtudási pótléokra jogosult a közalkalmazott, ha olyan munka-

kört tölt be, amelyben a magyar nyelv mellett meghatározott idegen nyelv rendszeres használata indokolt. Jogszabály további ágazati, szakmai sajátosságokra tekintettel további illetménypótlékok állapíthat meg, ha ezt a munkakörbe tartozó, valamely, az általánostól eltérő munkafeltétel indokolja.

illetménypótlékok pedagógusoknál: /munkajog/ A pedagógus-munkakörökben foglalkoztatott közalkalmazott pedagógusnak a következő illetménypótlékok járnak: a) osztályfőnöki pótlék; b) diákönkormányzatot segítő pedagóguspótlék; c) munkaközösség-vezetői (tanszakvezetői, tagozatvezetői, szakosztályvezetői) pótlék; d) gyógypedagógiai pótlék; e) gyakorló óvodai és gyakorló iskolai pótlék; f) nemzetiségi pótlék; g) területi pótlék; h) számítástechnikai pótlék. A pedagógus-munkakörökben foglalkoztatott közalkalmazott pedagógusnak a következő illetménypótlékok adhatók: a) felzárkóztatói pótlék; b) kollégiumi pótlék; c) különlegesen nehéz körülmények között végzett munka utáni pótlék; d) összevont osztályban, csoportban nevelő és oktató pótlék; e) cím-

zetes óvodavezetői, illetve címzetes igazgatói pótlék.

imbecil: /polgári jog/ Elmebe-tegségben szenvedő. Általában cselekvőképességet kizáró gondnoksággal járó tudati, elmebeli állapotban lévő személy.

immateriális jog: Nem anyagi jellegű, például személyiségi jogok, szerzői jogok, szabad-ságjogok.

immunitás: /nemzetközi jog/ Védetség, mentesség.

importálás: /gazdasági jog/ Külföldi áru vagy szolgáltatás itthonra értékesítése.

impresszum: /közigazgatási jog/ A szerkesztésre és a kiadásra vonatkozó legfontosabb adatok. Sajtótermékeken és kiadványokon, könyveken kötelező feltüntetni a szerkesztésért felelős személyt, a kiadót és a kiadásért felelős személyt, nyomdát és annak felelős vezetőjét, a sokszorosítás helyét, idejét és a megrendelés sorszá-mát.

indoklás: /eljárásjogok/ A hatá-rozatok, ítéletek kötelező tar-talmi eleme. A hatóság, bíróság köteles írásban megindokolni döntését; kivéve, ha nincs ellenérdeklő fél és kére-lemnek helyt adó döntés szü-letett.

ingatlan: /pénzügyi jog/ A föld és a földdel alkotóreszri kap-csolatban álló minden dolog.

ingatlanárverés: /polgári eljá-rásjog/ Bírósági végrehajtási eljárásban a lefoglalt ingatlan értékesítésének általános módja.

ingatlanátruházás: /polgári jog/ Föld, telek, épület, épít-mény, lakás, garázs, üdülő tu-lajdonjogának másra történő átruházása. Ez történhet adás-vétellel, cserével, ajándéko-zással, társasági vagyonba apportálással, vagy bármilyen más jogcímmel, amely tulaj-donosváltozást eredményez.

ingatlan-nyilvántartás: Ez in-gatlanok nyilvántartására szol-gáló közhiteles állami nyil-vántartó rendszer. Gyakorlati-lag ez a földhivatalokban ve-zetett telekkönyvekben való-sul meg.

ingóárverés: /polgári eljárásjog/ Bírósági végrehajtási eljá-rásban a lefoglalt ingóság értéke-sítésének általános módja.

ingyenes: /polgári jog/ Ellen-szolgáltatás nélküli.

inkasszó: /pénzügyi jog/ Lásd: beszédési megbízás.

inkasszóüzlet: /pénzügyi jog/ A pénzintézeteknek az tevé-kenysége, amely olyan követe-léseket beszédésére irányul, amely követelések teljesítése

okmányok bemutatása ellené-ben történik. A beszédési fo-lyamat abból áll, hogy a meg-bízó megbízást ad egy bank-nak /ez a küldő bank/, hogy mutasson be meghatározott okmányokat a címzetnek egy másik bankon keresztül /ez a beszédő vagy bemutató bank/ fizetés – vagy váltóelfogadás céljából. Az inkasszóüzlet le-het tiszta beszédési megbízás /amely kizárólag fizetési ok-mányok: váltól, csekket, nyugták beszédését jelenti/ és okmányos beszédési megbí-zás, amely kereskedelmi ok-mányok /számlák, fuvarozási okmányok, tulajdonjogot megtestesítő okmányok/ be-szédésére irányul. Az in-kasszós fizetés lényege a vevő-nek az a kötelezettségvállalá-sa, hogy mindenféle kifogás, beleszólás, további vizsgáló-dás nélkül a szerződésnek megfelelő okmányok bemutatá-sa ellenében fizet vagy a vál-tót elfogadja.

inkorporáció: /jogelmélet/ Ko-difikációs módszer, amelynek lényege az, hogy egy hatályos joganyagba beillesztik, be-szerkesztik az új jogtételt.

innováció: /gazdasági jog/ Új termék vagy gazdasági eljárás létrehozását, fejlesztését, al-kalmazását és elterjesztését eredményező minőségi ugrás.

integrációs felkészítés az isko-lában: /oktatási jog/ Az esélyt teremtő nevelésnek és oktatás-nak az oktatásért felelős mi-niszter által kiadott oktatási program alkalmazásával törté-nő megszervezése, melyben a szociális helyzetükből és fej-lettségükből eredő hátrányok ellensúlyozása céljából részt vevő gyermekek, tanulók a többi gyermekkel, tanulóval együtt, azonos óvodai cso-portban, iskolai osztályban, osztálybontás esetén azonos csoportban vesznek részt a foglalkozáson, illetve tanul-nak, oly módon, hogy az érin-tett gyermekeknek, tanulóknak a többi gyermekekhez, ta-nulókhöz viszonyított aránya nem haladhatja meg a jogsza-bályban meghatározott mérté-ket. Integrációs felkészítésben vesznek részt azok a képes-ség-kibontakoztató felkészí-tésben részt vevő tanulók, akik egy osztályba, osztály-bontás esetén egy csoportba járnak azokkal a tanulókkal, akik nem vesznek részt a ké-pesség-kibontakoztató felké-sztésben. Az integrációs fel-készítés megszervezése nem járhat együtt a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók el-különítésével.

integrált nevelés, oktatás: /ok-tatási jog/ A sajátos nevelési

igényű tanulók többségi intézményekben megvalósuló nevelése, oktatása. A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk. Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védelemet. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják: a) Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, a szülők közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására. b) Az együttnevelés megvalósításában, a különböző pedagógiai szintekeken a habilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. c) A nyitott tanítási-tanulási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely

lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanítás-tanulást segítő speciális eszközök alkalmazását. d) A sajátos nevelési igényű tanulókat integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki: d/1. a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait; d/2. szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; d/3. a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyság-vizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz; d/4.

egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres; d/5. alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez; d/6. együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

interfész: /közigazgatási jog/ Villamos, mechanikai és informatikai jellemzőkkel rendelkező fizikai vagy logikai csatlakoztatási felület, különösen az analóg televízió-vevőkészülék vagy integrált digitális televízió-vevőkészülék meghatározott villamos és mechanikai jellemzőkkel rendelkező csatlakoztatási felülete.

internálás: /közigazgatási jog/ Közbiztonsági, államvédelmi és politikai igazgatási jellegű, általában határozatlan időtartamú személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedés, amely meghatározott lakóhelyen tartózkodást és kapcsolódó jelleggel általában kényszermunkavégzést jelent.

interpelláció: /alkotmányjog/ Az országgyűlési képviselő által feltehető olyan kérdés, amelyre a kormányfő vagy a miniszter által adott válaszból az Országgyűlés határozatban dönt. A képviselő viszontválaszra is jogosult. Ha a parla-

ment az interpellációra adott választ nem fogadja el, azt országgyűlési bizottságnak kell tárgyalásra kiadni, s a bizottság írásos jelentése alapján ismét az Országgyűlésben kell megtárgyalni.

interpretálás: /jogelmélet/ Jogszabály értelmezése, magyarázata. Jelenti ezen kívül cselekvés, magatartás értelmezését és magyarázatát is; például keresetlevélben, perbeszédben, jogorvoslati kérelemben.

intervenció: /gazdasági jog/ Állami piaci beavatkozás.

intervenció: /nemzetközi jog/ Külső hatalom beavatkozása egy másik állam belügyeibe.

interveniálás: /jogelmélet/ Közbenjárás, közvetítés, beavatkozás, közbelépés, harmadik személy javára intézkedés kérése.

intézeti gyámság: /családjog/ Az a kiskorú gyermek, akit intézeti nevelésbe vagy állami nevelésbe vettek, vagy ideiglenes hatállyal intézetbe utaltak, s szülője ellen szülői felügyelet megszüntetése iránt per van folyamatban, intézeti gyámság alá tartozik. A gyám ilyen esetben az intézet vezetője vagy igazgatási ügyekben eljáró helyettese.

intézeti gyógyszerár: /közigazgatási jog/ Fekvőbeteg gyógy-

intézet részeként létrehozott, annak működtetéséhez teljes körű költségterhelést biztosító intézmény.

intézkedés: /közigazgatási jog/ A katonai szolgálat rendjében az előjáró normatív rendelkezése. Intézkedésben állapíthatók meg egyes rendszeresen ismétlődő tevékenységek végrehajtásának szakmai, technikai vagy eljárási szabályai.

intézkedések: /büntetőjog/ Megrovás, próbára bocsátás, kényszergyógykezelés, kényszergyógyítás, elkobzás, pártfogó felügyelet. Az intézkedést elsősorban az különbözteti meg a büntetéstől, hogy büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okok fennállása esetén alkalmazza őket a bíróság; a bűncselekmény elkövetésének legfeljebb megállapítása történik a határozatban, de büntetékiszabásra nem kerül sor. Ebből következően az intézkedésekhez semmilyen hátrányos büntetőjogi jogkövetkezmény nem fűződik.

invázió: /nemzetközi jog/ Másik ország katonai lerochanása, előzőnlése, megtámadása tömeges, mennyiségileg jelentős erőkkkel.

ipari mintaoltalom: /polgári jog/ Az ipari termék új külső formájára mintaoltalom szerzhető, amely fennállása alatt

a jogosultnak kizárólagos jogot biztosít a minta szerinti termék előállítására, illetőleg forgalomba hozatalára.

iparűzési adó: /pénzügyi jog/ A települési önkormányzat képviselőtestülete által bevezethető helyi adó, amely az önkormányzat illetékességi területén végzett vállalkozási tevékenység eredményét adóztatja.

írányelv: /alkotmányjog/ A Legfelsőbb Bíróság teljes ülése az ítélkezési gyakorlat egységeségének biztosítása érdekében jogértelmezési kérdésben írányelvet adhat ki. A Legfelsőbb Bírósági írányelv a bíróságokra kötelező, s azt a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

írányelv: /közigazgatási jog/ A jogi íránymutatások, mint az állami írányítás – jogszabályon kívüli – eszközének egyik fajtája. Írányelvet az Országgyűlés és a Kormány általános érvényű célok, programok meghatározása és politikai-társadalmi állásfoglalás céljából –, a miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője pedig adott jogszabály egységes alkalmazási gyakorlatának kialakítása érdekében adhat ki. Ez utóbbi írányelvben ajánlást fogalmaznak meg a

jogszabály végrehajtásának fő irányára és módszerére.

írásbeli magánvégrendelet: /polgári jog/ Az örökhatyó által írt vagy íratott végrendelet, amelyből annak végrendeleti minősége, keltének helye és ideje magából a végrendeletből kitűnik, s amely az aláírás tekintetében akkor érvényes ha: 1. elejétől végig az örökhatyó sajátkezüleg kézírással írta és aláírta; vagy 2. a nem saját kezűleg írt végrendeletet két tanú együttes jelenlétében az örökhatyó aláírta, vagy az aláírását sajátjának ismeri el, s a végrendeletet a tanúk is e minőségükben aláírták; vagy 3. az örökhatyó aláírta és azt a közjegyzőnél végrendeletként személyesen letétbe helyezi.

irat: /közigazgatási jog/ Levéltári szempontból minden olyan szöveg, számadatsor, térkép, tervrajz és vázlat, amely valamely szerv működésével, illetőleg személy tevékenységével kapcsolatban bármilyen anyagon, alakban, bármely eszköz felhasználásával és bármely eljárással keletkezett.

iratbetekintési jog: /közigazgatási jog/ Az ügyfél és képviselője a közigazgatási eljárás során keletkezett iratokba betekinthez és azokról másolatot készíthet.

iratbetekintési jog: /pénzügyi jog/ Az adózás rendjéről szóló törvény biztosítja az adózónak vagy adó megfizetésére kötelezett személynek az adózásra vonatkozó iratok megismerését azzal, hogy minden olyan iratba betekinthez és azokról másolatot készíthet, amelyek jogainak érvényesítéséhez, közteleztségeinek teljesítéséhez szükségesek, kivéve az iratnak azt a részét, amely más személyre vonatkozó adótitkot tartalmaz.

iratismertetés: /büntető eljárásjog/ A nyomozás befejezésekor a nyomozó hatóság a gyanúsítottal és a védővel a keletkezett nyomozati iratokat ismerteti. A gyanúsított és a védő az iratok megismerése során a nyomozás kiegészítését indítványozhatja, s egyéb indítványokat és észrevételeket tehet.

írott jog: /jogelmélet/ Tételes jog, jogszabályok összessége. Szemben a szokásjoggal, amelyet gyakran nem írott jognak neveznek.

iskola: /oktatási jog/ Iskola az a) általános iskola; b) szakiskola; d) gimnázium és a szakközépiskola, mint középiskolák; e) alapfokú művészetoktatási intézmény.

iskola fenntartó: /oktatási jog/ Az a jogi személy (helyi ön-

kormányzat, állami szerv, egyházi jogi személy, felsőoktatási intézmény, vállalat, szervezet, alapítvány, társadalmi szervezet, nemzeti és etnikai kisebbségi érdek-képviselői szervezet, kisebbségi önkormányzat, egyesület és más jogi személy), illetőleg természetes személy (mint egyéni vállalkozó), amely, illetve aki a közoktatási szolgáltató tevékenység folytatásához szükséges jogosítvánnyal rendelkezik, és az e törvényben meghatározottaknak megfelelően a közoktatási intézmény működéséhez szükséges feltételekről gondoskodik.

iskolai bizonyítvány: /oktatási jog/ A közoktatásban a tanuló által elvégzett évfolyamokról kiállított év végi bizonyítványokat egy bizonyítványkönyvbe kell bevezetni, függetlenül attól, hogy a tanuló hányszor változtatott iskolát, iskolatípust. Az egyes évfolyamokról a bizonyítványt a törzslap alapján kell kiállítani. A tanuló által elvégzett évfolyamokról év végi bizonyítványt kell kiállítani. A bizonyítványban fel kell tüntetni az iskola OM azonosítóját és a tanuló azonosító számát. A bizonyítványban, záradék formájában, fel kell tüntetni az érettségi vizsga, a szakmai

vizsga, a művészeti alapvizsga és záróvizsga letételét.

iskolai előképzettség: /oktatási jog/ A szakképzés megkezdéséhez szükséges iskolai végzettség.

iskolai fegyelmi határozat elleni jogorvoslat: /oktatási jog/ Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. Az eljárást megindító kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tíz munkanapon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani. A fegyelmi határozat elleni eljárást megindító (jogorvoslati) kérelmet a fenntartó bírálja el. A fenntartó jogerős döntésének bírósági felülvizsgálatát lehet kérni. (Kivéve a megrovás és szigorú megrovás büntetések esetét. Ezekben nincsen bírósági út.)

iskolai rendszerű szakképzés: /oktatási jog/ A közoktatás keretében a közoktatási és a szakképzési törvényben meghatározott szakképző iskolában, illetőleg a felsőoktatási törvényben meghatározott felsőoktatási intézményben folyó szakképzés. Résztvevői a szakképzést folytató intézménnyel tanulói, illetőleg hallgatói jogviszonyban állnak.

iskolai törzslap: /oktatási jog/ Az iskola és a kollégium a tanulókról – a tanévkezdést követő harminc napon belül – nyilvántartási lapot (iskolában törzslapot, kollégiumban törzskönyvet) állít ki. A nyilvántartási lapon fel kell tüntetni az iskola, illetve a kollégium nevét, címét, OM azonosítóját és a tanuló azonosító számát. A nyilvántartási lap csak a közoktatási törvény 2. számú mellékletében meghatározott adatokat tartalmazhatja. Az iskolában a törzslapon fel kell tüntetni a tanuló év végi szöveges minősítéseit, osztályzatait, továbbá a tanuló ügyeivel kapcsolatos döntéseket, határozatokat.

iskolai, kollégiumi diákönkormányzat: /oktatási jog/ Az iskolában működő, a tanulók által szabályszerűen létrehozott diákönkormányzat. Ha az iskolában, kollégiumban több diákönkormányzat tevékenykedik, az járhat el a nevelési-oktatási intézmény egészét érintő ügyekben, amelyek megválasztásában a legtöbb tanuló vett részt, feltéve, hogy ily módon a tanulók több mint ötven százalékának képviselte biztosított. Ilyen diákönkormányzat hiányában az iskolában, kollégiumban működő diákönkormányzatok a neve-

lési-oktatási intézmény egészét érintő ügyek intézésére közös szervezetet hozhatnak létre, vagy megbízzhatják valamelyik diákönkormányzatot (a továbbiakban: iskolai, kollégiumi diákönkormányzat).

iskolai, kollégiumi fegyelmi büntetések tanulóval szemben: /oktatási jog/ Ha a tanuló a kötelezéseit vétkesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A fegyelmi büntetés lehet a) megrovás; b) szigorú megrovás; c) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetőleg megvonása; d) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthba vagy iskolába; e) eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától; f) kizárás az iskolából. A kollégium tagja ellen a kollégium rendjének megsértéséért a) megrovás; b) szigorú megrovás; c) kizárás fegyelmi büntetés szabható ki.

iskolaotthonos nevelés és oktatás: /oktatási jog/ Az oktatás megszervezése a délutáni és a délutáni tanítási időszakban – melyben a tanulók elsajátítják az új ismereteket, tananyagot, és a következő tanítási napokra is felkészülnek – a kötelező tanórai foglalkozások, a nem kötelező tanórai foglalkozá-

sok, a napközis foglalkozások és a mindennapos testedzés foglalkozásai időkeretében. Iskolaotthonos nevelést és oktatást akkor szervez az iskola, ha a kötelező tanórai foglalkozásokat, a nem kötelező tanórai foglalkozásokat, a napközis foglalkozásokat és a mindennapos testedzés foglalkozásait a délelőtti és délutáni tanítási időszakban, egymást váltva, a tanulók arányos terhelését figyelembe véve szervezi meg.

iskolarendszeren kívüli hatósági jellegű képzés: /oktatási jog/ Jogszámban meghatározott, illetve hatóság által szabályozott tartalmú és célú képzés, melynek eredményeként hatóság által meghatározott tevékenység folytatására felfüggesztő irat (engedély, bizonyítvány, a képző intézmény által kiállított igazolás stb.) kiadására kerül sor.

iskolaszék: /oktatási jog/ Az iskolában a nevelő és oktató munka segítése, a nevelőtestület, a szülők és a tanulók, az intézményfenntartók, továbbá az intézmény működésében érdekelt más szervezetek együttműködésének előmozdítására iskolaszék alakulhat. Az iskolaszékbe a szülők, a nevelőtestület, az iskolai diákönkormányzat azonos számú

képviselőt küldhet; továbbá egy-egy képviselőt delegálhat az iskolaszékbe az érdekelt fenntartó; az érdekelt nevelőotthon vagy gyermek- és ifjúságvédő intézet; a települési, területi kisebbségi önkormányzat, térségi vagy országos feladatot ellátó iskola esetén az országos kisebbségi önkormányzat, ha nem az iskola fenntartója; szakiskolában és szakközépiskolában a területi gazdasági kamara. Az iskolaszék minden kérdésben tájékozódhat és véleményt nyilváníthat. Egyetértési joga van a Szervezeti és Működési Szabályzat, továbbá a házirend elfogadásakor, valamint a vállalkozással kapcsolatos iskolai tevékenység feltételeinek kialakítása tárgyában. Döntési jogkörébe tartozik a felülbírálati kérelmekben határozathozatal, és azok az ügyek, amelyeket a nevelőtestület vagy az intézmény fenntartója saját hatásköréből az iskolaszékre ruházott át.

ítélet: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ Bírószági határozat az ügy érdeméről. Ítélet polgári perben a per érdemét dönti el a kereseti kérelemről szóló határozattal, büntető perben az ítélet a vádlott bűnösségéről és annak jogkövet-

kezményeiről, illetve vád alóli felmentéséről határoz.

ítélőképessége birtokában lévő gyermek: (közigazgatási jog) Az a kiskorú, aki életkorának és értelmi, érzelmi fejlettségének megfelelően képes – meghallgatása során – az őt érintő tények és döntések lényegi tartalmát megérteni, várható következményeit belátni.

ítélt dolog: /polgári eljárásjog/ Az anyagi jogerő szokásos kifejezése. Lényege, hogy a jogerős döntés véglegesnek tekinthető; tehát ugyanazon fellek és jogutódaik vonatkozásában, ugyanabban a tárgyban, ugyanabból a tényalapról származó ugyanazon jog iránt ismételt jogvita vagy eljárás nem indítható.

izgatás: /büntetőjog/ Közösség elleni izgatás bűncselekményt /büntetett/ követ el az, aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzet vagy valamely nemzetiség; valamely nép, fellekezet vagy faj, továbbá a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít.

J

járadék: /polgári jog, társadalombiztosítási jog, munkajog/ Rendszerez pénzbeli szolgáltatás.

járművezetéstől eltiltás: /büntetőjog/ Büntetőbírósg által kiszabható mellékbüntetés olyan elkövetővel szemben, aki az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követte el a bűncselekményt, vagy bűncselekmények elkövetéséhez járművet használ. Végleges hatállyal az tiltható el a járművezetéstől, aki arra alkalmatlan. A határozott időtartamú foglalkozástól eltiltás 1 évtől 10 évig terjedhet.

járuklébkírság: /társadalombiztosítási jog/ A járuklébbevallási kötelezettség megsértésének jogkövetkezménye.

játékautomata: /közigazgatási jog/ Mechanikusan vagy elektronikusan vezérelt berendezés, amely tétfitetés fejében játékra alkalmas, s nyerés esetén a játékos semmilyen formában nem válik jogosítottá vagyoni értékű nyereményre. A játékautomata szerencsejátéknak minősül.

játékkaszinó: /közigazgatási jog/ Olyan szerencsejátékok folyamatos újízésére alkalmas, biztonságos helyiségcsoport, amelyben különféle kártya- és játékasztalok, pénznyerő automaták és vendéglátás célját szolgáló kiszolgáló létesítmények működnek.

javak: /polgári jog/ Mindaz, ami emberi szükséglet kielégítésére alkalmas. Vagyontárgyak /ingatlan, ingó/, eszmei értékek és a jogok is.

javítóintézeti nevelés: /büntetőjog/ Bíróság által alkalmazható intézkedés akkor, ha a fiatalok eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. A javítóintézeti nevelés 1-3 évi időtartamban a fiatalok számára kötelező javítóintézeti tartózkodást jelent. A bíróság 1 évi letöltött javítóintézeti nevelés után a fiatalok ideiglenesen elbocsáthatja. A javítóintézetből a 19. életévét betöltött személyt el kell bocsátani akkor is, ha a javítóintézeti nevelés teljes időtartama még nem telt el.

jegyajándék: /polgári jog/ Eljegyzés alkalmából kapott ajándék. Későbbi házasság esetén a házastárs különvagyonába tartozik.

jegybank: /pénzügyi jog/ A bankjegy- és érme kibocsátásra jogosult bank, a nemzetgazdaság központi bankja. Magyarországon jegybank a Magyar Nemzeti Bank /MNB/.

jegyző: /közigazgatási jog/ A települési önkormányzat polgármesteri hivatala apparátusának vezetője, az önkormányzati hatósági hatáskörök gyakorlója, a képviselő-testü-

let szakmai munkájának előkészítője és végrehajtója, a törvényességért hivatali felelősséget viselő köztisztviselő. A jegyzőt a képviselő-testület nevezi ki határozatlan időre.

jegyzőkönyv: /eljárásjogok/ Eljárási cselekményről /meghallgatás, tárgyalás, nyomozati cselekmény, bizonyítás, iratismertetés, nyilatkozatok stb./, valamely tényről, eseményről készült irat, dokumentum, amely legalább tartalmazza a jegyzőkönyv készültének helyét és idejét, a jelenlévők nevét és jelenlétük minőségét, a cselekmény pontos leírását, a jelenlévők erre tett nyilatkozatait, a jelenlévők aláírását vagy ennek hiányában a jegyzőkönyv vezetőjének és hitelesítőjének aláírását.

jelenérték: /gazdasági jog/ Aktuális, reális piaci értéke a vagyontárgynak.

jelölési fajta: (alkotmányjog) az országgyűlési képviselők választásán az egyéni választókerületi, a területi listás, az országos listás jelölés; a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán a polgármester-/főpolgármester-, a kislistas, az egyéni választókerületi, a kompenzációs listás, a megyei/fővárosi listás, a kisebbségi kislistas jelölés.

jelzáloghitel: /pénzügyi jog/ A fogyasztó részére ingatlanra alapított jelzálogjog – ideértve az önálló zálogjogként alapított jelzálogjogot is – fedezete mellett nyújtott hitel,

jelzálogjog: /polgári jog/ Az ingatlan elzálogosításának módja. Jelzálogjogot írásbeli szerződéssel, és csak pénzbeli követelésre lehet alapítani oly módon, hogy a jelzálogjogot az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzik. A zálogjogosultat a zálogszerződés sem jogosíthatja fel törvényesen a jelzáloggal terhelt ingatlan birtoklására, használatára vagy hasznai szedésére.

jelzés: /alkotmányjog/ Ügyészi általános törvényességi felügyeleti intézkedés, amelyet törvényesítésnek nem minősülő hiányosság vagy csekély jelentőségű törvénytörés esetén nyújt be az ügyész az érintett szerv vezetőjéhez.

jóerkölcsbe ütköző szerződés: /polgári jog/ Semmis az olyan szerződés, amely nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik. A jóerkölcs védelme alatt a törvény a közérdekebe ütköző törekvéseket kifejező magatartások tiltását érti. Nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik például a tartási szerződések esetében az eltartott súlyos betegségének kalkulálása az érintett

személy tudomása nélkül; vagy az állami tulajdon privatizációja során a társadalmi közmegegyezéssel ellentétes – ám formailag szabályos – ügyletek megkötése.

jogalakítási kereset: /polgári eljárásjog/ Lásd kereseti kérelemnél.

jogalap nélküli gazdagodás: /polgári jog/ Olyan vagyonnövekmény, amelyhez jogi alap /például érvényes jogviszony/ nélkül másnak a rovására jutnak. Az ilyen vagyoni előnyt a jogalap nélkül gazdagodó személy köteles visszatéríteni.

jogállam: /alkotmányjog/ Az alkotmány által használt, de törvényben vagy jogszabályban tartalmilag nem kifejtett kategória. „A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.” /A jogirodalmi feldolgozások szerint a jogállamiság főként az emberi-állampolgári jogok teljes körű érvényesülését, a törvényesség biztosítását, a klasszikus polgári alkotmányos alapintézmények kiépülését és működését, a törvényhozó hatalomnak a végrehajtó hatalom felletti kontrollját és az igazságszolgáltatás függetlenségének folyamatos garantálását jelenti.

jogcím: /jogelmélet/ Az a jogi rendelkezés vagy joginté-

mény, amely az adott magatartást lehetővé teszi vagy előírja.

jogcím nélküli lakáshasználó: /közigazgatási jog/ Az, aki a lakását a bérbeadó hozzájárulása vagy a vele való megállapodás nélkül használja.

jogegyenlőség: /alkotmányjog/ A jogképesség egyenlő mértékének joga, az alapvető emberi és állampolgári jogok mindenkit egyenlően megillető jellege, a törvény előtti egyenlőség joga és az igazságszolgáltatáshoz való egyenlő jog.

jogelőd: /jogelmélet/ A jogalany megszűnése vagy átalakulása esetén a jogok és kötelezettségek szempontjából az előző állapot jogosultja, illetve kötelezettje. Tágabb értelemben egy konkrét jogviszony alanyának bármely okból bekövetkező változása esetén az előző jogosult vagy kötelezett.

jogerő: /eljárásjogok/ Jogi hatás, amely azt eredményezi, hogy a határozat – törvényben meghatározott kivételekkel – jogorvoslattal megtámadhatatlan, végleges és végrehajtható. A jogerő tehát három elemből áll: 1. Az alaki jogerő joghatása az, hogy a határozat ellen jogorvoslati kérelem/fellebbezés, ellentmondás, kifogás, stb./ nem nyújtható be. 2. Az anyagi jogerő joghatása az,

hogy a jogerős döntés véglegesnek tekinthető; tehát ugyanazon felek és jogutódai vonatkozásában, ugyanabban a tárgyban, ugyanabból a tényalapból származó ugyanazon jog iránt ismételtan jogvita vagy eljárás nem indítható. /Ezt nevezik a polgári eljárásjogban ítélt dolognak./ 3. A végrehajthatóság joghatása az, hogy a jogerős határozat végrehajtása érdekében a jogosult állami kényszert is igénybe vehet. Például végrehajtási bírság, bizonyos esetekben karhatalmi végrehajtás, a bírósági végrehajtó eljárása lehetnek a jogerős határozat végrehajthatóságából eredő jogkövetkezmények.

jogfenntartás: /polgári jog/ A szerződésben vagy azzal kapcsolatosan tett jognyilatkozat, amely a szerződés tárgyával kapcsolatos valamely jogot a meghatározott feltétel beállásáig külön nevéstíle is fenntart magának. /Például az eladó az ingatlan tulajdonjogát mindaddig fenntartja magának, ameddig a vételár teljes összegét a vevő ki nem fizeti./

jogforrás érvényessége: /jogelmélet/ A jogalkotónak legyen hatásköre, a jogforrás /jogszabály/ ne ütközzön magasabb szintű jogforrásba, a jogszabályt megfelelő eljárásban

hozzák, s szabályszerűen ki-lyen hirdetve.

jogforrás hatályossága: /jogelmélet/ Időbeli, tárgyi, területi és személyi hatály szempontjából való alkalmazhatóság.

jogforrás: /jogelmélet/ Egyik értelemben a jogszabályt alkotó állami szerv /Országgyűlés, Kormány, miniszter, önkormányzati képviselő-testület/; másik értelemben a jogszabály maga, annak megjelenési formája /törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet/.

joggal való visszaélés: /polgári jog/ A jog által tiltott a jog olyan gyakorlása, amely a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul. Ilyennek minősül különösen a nemzetgazdaság megkárosítására, a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbitására vagy illetéktelen előnyök szerzésére irányuló joggyakorlás. Joggal való visszaélésnek minősül a jogszabály által megkívánt jognyilatkozat megtagadása is, ha ez súlyos köz- vagy magánérdekeket sért, s az érdeksérelem másként nem hárítható el.

jogharmonizáció: /jogelmélet/ Egy állam jogrendszerének, vagy jogrendszere bizonyos részeinek összhangba hozása

más államok jogrendszerével, vagy egy nemzetközi szervezet vagy nemzetközi jogi normagyűjtemény szabályaival. /Például az EK-jogharmonizáció, vagy a gyermekjogi egyezményen harmonizáció./ A jogharmonizáció egyaránt tartalmaz újraszabályozó, közelítő, koordináló, utaló, eltérést engedő, más elismerő, és de-regulációs elemeket.

joghatóság: /nemzetközi jog/ Azt határozza meg, hogy melyik állam jogát kell alkalmazni, ha polgári jogi, családjogi vagy munkajogi jogviszonyban külföldi elem szerepel, s ezért több állam joga lenne alkalmazható. A magyar állam kizárólagos joghatóságot tart fenn magának a magyar állampolgár személyállapoti perreiben és a magyarországi ingatlannal vonatkozó perekben, valamint a magyarországi hatyagatékre vonatkozó hagyatéki nemperes eljárásra. Minden más ügyben jogszabály párhuzamos joghatóságot elismerhet, vagy nemzetközi szerződés, viszonyosság, illetve a felek szerződése határozhatja meg a joghatóságot.

joghézag: /jogelmélet/ Szabályozást igénylő társadalmi viszony, jelenség, probléma; amelyre jelen pillanatban a tételes jog konkrétan nem vo-

natkozik, ezért csak jogértelmezéssel és a jogértelmezésre hivatott szervek jogi iránymutatásai alapján, valamint a bírósági gyakorlat jogalkalmazást befolyásoló szerepe szerint lehet jogi megoldást találni rá.

jogi információ: /jogelmélet/ A hatályos jogról /jogszabályról, miniszteri utasításokról, jogi iránymutatásokról, Legfelsőbb Bírósági gyakorlatról/ rendelkezésre álló információ.

jogi iránymutatás: /jogelmélet/ Összefoglaló elnevezése az irányelvnek /általános érvényű célok és programok az Országgyűlés, Kormány részéről, és ajánlás a jogszabály végrehajtásának fő irányára és módszerére a miniszter részéről/, és a tájékoztatónak /a jogszabály végrehajtásához szükséges tények és adatok közlése a miniszter és országos hatáskörű szerv vezetője részéről/.

jogi minősítés: /jogelmélet/ A tényállásnak megfelelő jogszabályhoz rendelése.

jogi norma: /jogelmélet/ A jogalkotási törvény szerint a jogi normák két csoportja a jogszabályok /alkotmány, törvény, miniszterelnöki rendelet, kormányrendelet, miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet/, és az állami irányítás egyéb jogi eszközei. /Határo-

zat, utasítás, jegybanki rendelkezés, bankfelügyeleti rendelkezés, jogi iránymutatás./

jogi személy honossága: /nemzetközi jog/ A jogi személy és az állam közötti kapcsolat. A jogi személy honossága megállapításának vezérlőelve lehet a székhely, a tevékenység, az alakulási szabályok, az irányító személyek állampolgársága /kontroll elv/.

jogi személy: /polgári jog/ Jogképességgel rendelkező nem természetes személy. Jogi személy többek között az állami vállalat, tröszt, az állami és önkormányzati költségvetési szerv, a szövetkezet, a gazdasági társaság, a társadalmi szervezet, az alapítvány, közalapítvány, köztisztület, ügyvédi iroda. A jogi személy saját neve alatt szerezhet minden olyan jogot és vállalkozhat minden olyan kötelezettséget, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek. A jogi személy nevében a jogi személy képviselője jár el, de a bankszámla felletti rendelkezéshez minden esetben két képviselői joggal felruházott személy aláírása szükséges. Ha jogszabály vagy – annak felhatalmazása alapján – az alapító okirat kifejezetten úgy rendelkezik, akkor a jogi személy törvényes

feltételeknek megfelelő szervezeti egysége is külön jogi személy.

jogi személyisége közoktatási és felsőoktatási intézménynek: /oktatási jog/ A közoktatási intézmény és a felsőoktatási intézmény saját törvényeik rendelkezései folytán jogi személyek.

jogi személyiség nélküli gazdasági társaság: /társasági jog/ Közkereseti társaság és a betéti társaság.

jogképesség: /polgári jog/ A jogokhoz és kötelezettségekhez való jog. A magyar jogban minden ember jogképes, tehát jogai és kötelezettségei lehetnek. Az emberen kívül jogképes még az állam, a jogi személyek és a jogi személyiség nélküli gazdasági társaság.

jogkövetés: /jogelmélet/ A jogalanyok jogszabálynak megfelelő magatartása jogalkalmazással és igazságszolgáltatással közvetített állami kényszer nélkül.

jogkövetkezmény: /jogelmélet/ Jogszerű szankció jogszabály, határozat /ítélet/, illetve szerződés alapján.

jognyilatkozat pótlása: /polgári jog/ Ha a joggal való visszaélés abban valósul meg, hogy a jogszabály által megkívánt jognyilatkozatot megtagad-

ják, és ez a magatartás nyomós közérdeket vagy különös méltánylást érdemlő magánérdeket sért, a bíróság a fél jognyilatkozatát ítéletével pótolhatja, feltéve, hogy az érdeksérelem másképpen nem hárítható el.

jognyilatkozat: /jogelmélet/ A személynek egy adott jogviszonnyal –, vagy az ezzel kapcsolatos jogalkalmazói eljárással kapcsolatos szóbeli, írásbeli vagy ráutaló magatartás útján tett kinyilatkoztatása.

jogorvoslat: Minden olyan kérelem, amely egy jogszabály alapján hozott döntés megváltoztatására irányul. /Elnevezése szerint a jogszabályok az egyes eljárások jogorvoslatára többféle nevet használnak: fellebbezés, kifogás, panasz, fellelvizsgálati kérelem, felszólítás, észrevétel stb./

jogorvoslat az iskolai fegyelmi határozat ellen: /oktatási jog/ Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. Az eljárást megindító kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tíz munkanapon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani. A fegyelmi határozat elleni eljárást megindító (jogorvoslati) kérelmet a fenntartó bírálja el.

A fenntartó jogerős döntésének bírósági felülvizsgálatát lehet kérni. (Kivéve a megrovás és szigorú megrovás büntetések eseteit. Ezekben nincsen bírósági út.)

jogos önhatalom: /polgári jog/ A birtokos a birtoka elleni jogellenes támadást önmaga is elháríthatja.

jogos védelem: /büntetőjog/ Büncselekmény elkövetése miatt nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges, a támadással vagy fenyegetéssel arányos cselekményt követ el.

jogosítvány: /jogelmélet/ Valamely jog gyakorlására jogosultság, s az ezt igazoló okirat.

jogösszehasonlítás: /jogelmélet/ Jogtudományi módszer a jogrendszerek vizsgálatára. Bevett fajtái a történeti jogösszehasonlítás, a nemzetközi jogösszehasonlítás, és a kettő összekapcsolódása a világ meghatározó jogrendszereinek összehasonlító elemzése. E kötet szerzője és tudományos gyakorlata szerint létezik a jogösszehasonlításnak egy további dimenziója is: a jogrendszeren belüli jogösszehasonlítás, amely jogágakat át-

ívelő módon egyes jogintézmények szabályait hasonlítja össze a vizsgálat és elemzés céljával.

jogrendszer: /jogelmélet/ A jogalkotás, jogalkalmazás, igazságszolgáltatás és törvényességi kontrollok átfogó rendszere.

jogsegély: /nemzetközi jog/ Az egymással jogsegélyegyezményt kötött államok, vagy ennek hiányában is viszonyossági alapon a joggyakorlatukban hasonlóan eljáró államok együttműködése abban, hogy az igazságszolgáltatási és jogalkalmazó szervek a másik állam megfelelő szerveivel együttműködjenek és a szükséges eljárási cselekményeket kölcsönösen elvégezzék.

jogsértés: /jogelmélet/ Jogellenes magatartás /cselekedet vagy mulasztás/.

jogszabály: /alkotmányjog/ Alkotmány, törvény, kormányrendelet, miniszterelnöki rendelet, miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet.

jogszavatosság: /polgári jog/ Felelősség azért, hogy a szerződés teljesítésének nincsen jogi akadály; tehát a jogosult megszerezheti azokat a jogokat, amelyeket a szerződés át ruház rá vagy biztosít neki.

jogtalan elsajátítás: /büntetőjog/ Aki a talált, vagy véletlenül, tévedésből hozzá került idegen dolgot eltulajdonítja vagy nyolc nap alatt vissza nem adja, büncselekményt /vétséget/ követ el.

jogtanácsos: /gazdasági jog/ Jogi személyek jogi képviselőtét ellátó, jogi szakvizsgával rendelkező alkalmazott.

jogutód: /jogelmélet/ A jogalany megszűnése vagy átalakulása esetén a jogok és kötelezettségek szempontjából az új állapot jogosultja, illetve kötelezettje. Tágabb értelemben egy konkrét jogviszony alanyának bármely okból bekövetkező változása esetén az új jogosult vagy kötelezett.

jogvédelmi biztosítás: /pénzügyi jog/ Biztosítási ágazat, amely biztosítási jogvita esetére nyújt az ügyfélnek eljárási, ügyintézési, egyeztetési és tájékoztatási különjogokat, illetve szolgáltatást.

jogvesztés kikötése: /polgári jog/ A szerződő felek írásbeli megállapodása arról, hogy a szerződésszegésért felelős fél elveszt valamely jogot vagy kedvezményt, amely őt a szerződés alapján megilletné.

jogvesztő határidő: /eljárásjogok/ Olyan határidő, amelyről a törvény kifejezetten kimondja, hogy elmulasztása

esetén igazolásnak nincsen helye. A jogosultság tehát az ilyen határidő elmulasztásával véglegesen és visszavonhatatlanul elveszik.

jogviszony: /jogelmélet/ A jogalanyok között a jogtárgyakkal kapcsolatosan létrejött, jogszabály által meghatározott társadalmi viszony.

jóhírnév sérelme: /polgári jog/ A jóhírnév sérelmét jelenti az, ha valaki más személyre vonatkozó valótlan és sértő ténnyel állít, híresztel, vagy valóságos ténnyel hamis színben tüntet fel.

jóhiszemű eljárás: /polgári eljárásjog/ Az a magatartás, amely nem valósít meg rosszhiszemű pertelést.

jóhiszemű joggyakorlás: /polgári jog/ A személy úgy jár el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható.

jókarbantartó tevékenység: /közigazgatási jog/ A meglévő építmény, építményszerű kármegelőzésére, kárelhárítására, karbantartására, helyreállítására, felújítására, javítására, rendeltetésszerű és biztonságos használatra alkalmassá tételére, illetve ennek és üzembiztonságának megtartására irányuló építési-szerelési munka.

jószolgálat: /nemzetközi jog/ A jogvitában, viszályban köz-

vetlenül nem érdekelt harmadik állam a vitában álló felek számára lehetőséget teremt a közvetlen tárgyalásokra.

jótállás: /polgári jog/ A jótállást vállaló vagy erre kötelezett fél /például az eladó/ a jótállás alapján a Polgári Törvénykönyvbe foglalt szavatossági szabályoknál szigorúbb felelősséggel tartozik. E szigorúbb felelősség azt jelenti, hogy a jótállás időtartama alatt a felelősség alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés /például áruvásárlás/ után keletkezett.

jövedéki termék: /közgazgatási jog/ Dohány, alkohol, közlejtértermék /például motorbenzin/, kávé, fűszerpaprika-őrlemény.

jövedéki tevékenység: /közgazgatási jog/ A jövedéki termékek termelése, raktározása, bel- és külkereskedelme.

jubileumi jutalom: /munkajog/ A huszonöt, harminc, illetve negyvenévi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkező közalkalmazottnak jubileumi jutalom jár. A jubileumi jutalom: a) huszonöt év közalkalmazotti jogviszony esetén kéthavi, b) harminc év közalkalmazotti jogviszony esetén háromhavi, c) negyven év közalkalmazotti jogviszony esetén

öthavi illetményének megfelelő összeg.

K

kamara: (gazdasági jog) A „kamara” elnevezés használatára csak a kereskedelmi és iparkamarák, agrárkamarák, továbbá a külön törvényekben szabályozott szakmai kamarák jogosultak. Jogosultak a „kamara” elnevezés használatára azok a társadalmi szervezetek is, amelyeket az előzőekben írt kamarák vagy külföldi kamarák – közösen vagy önállóan – hoztak létre kamarai feladatokkal összefüggő tevékenység folytatására. Azok a társadalmi szervezetek, amelyeknek kamarák a tagjai, elnevezésükben e körülményre utalhatnak.

kamat: /polgári jog/ A szerződéses kapcsolatokban – ha jogszabály kivételt nem tesz – pénztartozás esetében kamat jár. Magánszemélyek egymás közti szerződési viszonyában kamat csak kikötés esetében jár. A kamat mértéke – ha jogszabály kivételt nem tesz – megegyezik a jegybanki alapkamattal. A fizetendő kamat számításakor az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki

alapkamat irányadó az adott naptári félév teljes idejére.

kamatozó részvény: /gazdasági jog/ Előre meghatározott kamatra jogosító részvény. A kamat az ilyen részvény tulajdonosát akkor is megilleti, ha az adott évben a részvénytársaságnak nincsen nyeresége.

kapsolt vállalkozás: /pénzügyi jog/ Az adózásban különleges /szigorúbb/ szabályokat alkalmaznak az egymással szerződéses kapcsolatban álló olyan vállalkozásokra, amelyek kapcsolatát a szerződéses viszonyon túl a másik fél vállalkozásában 25%-nál nagyobb döntéshozói, irányítási, tulajdonosi, ellenőrzési jogosítvány jellemzi, vagy legalább ilyen arányban a két cégen belül ugyanazok a személyek vagy hozzátartozói, alárendeltjeik gyakorolják a jogokat.

kár: /oktatási jog/ Egy vagy több képzési területen, tudományterületen; több, a képzési programban rögzített szakmailag összetartozó képzés oktatási és tudományos kutatási, illetve alkotó művészeti tevékenység feladatait ellátó szervezeti egysége a felsőoktatási intézménynek (egyetemnek).

kár: /polgári jog/ A jogellenes magatartással okozott va-

gyonban beálló értécsökkenés, az elmaradt vagyoni előny, valamint a károkozással okozott hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges költségek összessége; valamint a nem vagyoni kár.

kárenyhítés: /polgári jog/ A károsult a kár elhárítása és csökkentése érdekében úgy köteles eljárni, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. A károkozó nem köteles megtéríteni a kárnak azt a részét, amely abból származott, hogy a károsult nem tett eleget kárenyhítési kötelezettségének.

kárfelelősség: /polgári jog/ Elvileg kártérítési, kártalanítási és kárpótlási felelősség együtt. A gyakorlatban a kártérítési felelősség megfelelőjeként használják e kifejezést.

kárképviselő: /pénzügyi jog/ A határon átnyúló szolgáltatás esetében a biztosító által a gépjármű-felelősségbiztosítási károk rendezésével, a biztosító peres és peren kívüli képviselétével megbízott, illetve arra jogosult személy vagy szervezet.

kárpótlás: /polgári jog/ Általában a személyiségi jogok megsértésével okozott nem vagyoni kár /eszmei kár, immateriális kár, erkölcsi kár/ esetére

biztosított olyan pénzösszeg vagy más szolgáltatás, amely megközelítőleg kiegyenlíti azokat a hátrányokat, amelyek a károkozó magatartás következtében a károsultnak a társadalmi életben történő részvételét negatíván befolyásolták, illetőleg az életét megnehezítették.

kártalanítás: /büntető eljárásjog/ Az állam kártalanítást köteles fizetni az utóbb törvényszerűnek bizonyult egyes büntetőeljárás cselekmények/előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés, szabadságvesztés büntetés, javítóintézet elnevelés intézkedés/ szabályszerű végrehajtásával okozott hátrányok kompenzációjaként.

kártalanítás: /polgári jog/ Törvényes magatartással okozott vagyonszökkenés vagy más joghátrány megtérítése. Kártalanítás jár például a kisajátításért, valamint az építészeti korlátozásért, ha utóbb az ingatlan mégsem sajátítják ki. A biztosító által nyújtott szolgáltatás is természeténél fogva kártalanítás. A közelmúlt aktuális példája a szovjet csapatok vagy a NATO IFOR erőinek magyarországi átvonulásával és tartózkodásával okozott károkért nyújtott kártalanítás.

Kártalanítási Számla (Garciaalap): /pénzügyi jog/ A törvény szerint a biztosítók által létrehozott és folyamatosan finanszírozott pénzalap, amelynek feladata a biztosítási kötelezettség ellenére biztosítással nem rendelkező üzemben tartó gépjárműve által vagy az ismeretlen gépjárművel okozott károk megtérítése, amennyiben a kötelezettségvállalás országa a Magyar Köztársaság.

kártérítés: /polgári jog/ A károkozás folytán a károsult vagyonaiban beálló értékcsökkenésnek –, az elmaradt vagyoni előnynek –, továbbá annak a kárpótlásnak vagy költségnek a megtérítése, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

kártérítési felelősség: /polgári jog/ Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

kártérítési járadék: /munkajog/ A munkáltató által fizetett rendszeresen ismétlődő kártérítési összeg, amely a munkavállaló vagy a vele szemben tartásra jogosult hozzátarto-

zója tartását, illetőleg tartásának kiegészítését szolgálja.

katonai: /büntetőjog/ Fegyveres erő tényleges állományú tagja, rendőrség hivatásos állományú tagja, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja.

katonai állomány: /közigazgatási jog/ A tényleges katonai állomány, a tartalékos hadkötelesek, köztisztviselők és közalkalmazottak. Tényleges katonai állományba tartoznak a hivatásosok, a továbbszolgálók és szerződésesek, a tartalékosokból az éppen szolgálatot teljesítők és a katonai tanintézeti hallgatók.

katonai mellékbüntetések: /büntetőjog/ lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése, rendfokozatban visszavetés, várakozási idő meghosszabbítása.

katonai szolgálati viszony: /közigazgatási jog/ Az állam és a tényleges katonák között a haza fegyveres védelmére létesített olyan sajátos jogviszony, amelyben a fegyveres szolgálat teljesítése szigorú függelmi rendszerben, fokozott veszélyeztettségben történik. A hivatásosok katonai szolgálati viszonya határozatlan időtartamú különleges közszolgálati jogviszony. A továbbszolgálók és szerződésesek katonai szolgálati viszonya határozott idő-

tartamú, munkajogi és polgári jogi elemeket is tartalmazó szolgálati viszony. A sorkatonai, tartalékos és póttartalékos katonai szolgálati jogviszony határozott idejű, közigazgatási elemeket is tartalmazó szolgálati viszony. A katonai tanintézeti hallgatók katonai szolgálati viszonya határozott idejű, katonai szolgálat teljesítése közben megvalósuló tanulmányok folytatása céljából létesített – tanulói és hallgatói jogviszony elemeit is tartalmazó – szolgálati viszony.

kaució: /polgári jog/ Biztosíték. /Övadék, jótállás, kezesség, zálog./

kegyelem: Rendelkezés arról, hogy meghatározott bűncselekményfajták elkövetői /közkegyelem/ vagy konkrét személy /egyéni kegyelem/ nem büntethető, illetve a kiszabott büntetés nem hajtható végre. Az egyéni kegyelemben a köztársasági elnök részesítheti az elkövetőt, a közkegyelmet ünnepnek és nagyobb társadalmi változások alkalmával az Országgyűlés hirdeti ki. A büntetőjog rendszerében a kegyelem büntethetőséget megszüntető ok.

kegyeltsértés: /büntetőjog/ Aki halottat vagy emléket rágalmazással vagy becsületsértés-

sel meggyalázza, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

kegyelmi eljárás: /büntető eljárásjog/ A kegyelem gyakorlásának eljárási rendje. Eszerint kegyelmi kérelmet a terhelt, a védő és a terhelt hozzátartozója nyújthat be; kegyelem iránti előterjesztést a legfőbb ügyész és az igazságügyminiszter tehet a köztársasági elnökhöz.

kegyelmi mentesítés: /büntetőjog/ A köztársasági elnök az elítéltet mentesítheti a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól akkor is, ha ennek a Büntető Törvénykönyv szerint sem a törvényi mentesítés, sem a bírósági mentesítés útján nem lenne helye.

kellékszavatosság: /polgári jog/ Felelősség azért, hogy a szolgáltatott dologban a teljesítéskor megvannak a törvényben és a szerződésben meghatározott tulajdonságok.

kényszer: /büntetőjog/ Olyan hatás, amely miatt az elkövető képtelen az akaratának megfelelő magatartásra. A kényszer hatása alatt elkövetett bűncselekmény miatt az elkövető nem büntethető.

kényszerszűnyggyújtás: /büntetőjog/ Büntetőjogi intézkedés, amely akkor alkalmazható, ha a bűncselekmény elkövetése alkoholistára, illetőleg kábítószerélvező életmóddal függ

össze, és az elkövetőt a bíróság 6 hónapot meghaladó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéli.

kényszerszűnyggyógykezelés: /büntetőjog/ A személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekmény elkövetőjének kényszerszűnyggyógykezelését kell elrendelni, ha elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén 1 évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni. A kényszerszűnyggyógykezelés zárt gyógyintézetben végrehajtandó határozatlan időtartamú intézkedés, amelyet haladéktalanul meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

kényszerintézkedések: /büntető eljárásjog/ Örízetbe vétel, előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszerszűnyggyógykezelés, lakhelyelhagyási tilalom, elővezetés, lefoglalás, házkutatás, motozás, zár alá vétel, rendbíróság.

kényszerítés: /büntetőjog/ Aki más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz – amennyiben súlyosabb bűncselek-

mény nem valósul meg –, büntetett követ el.

kényszerszűnyggyógykezelés: /közjegazgatási jog/ Állategészségügyi okokból jószágnak az állományból kiemelése és elpusztítása.

kényszerszűnyggyógykezelés: /büntetőjog/ Az a hivatalos személy, aki vallomás vagy nyilatkozat kiadásra kényszerítése céljából erőszakot, fenyegetést, vagy más hasonló módszert alkalmaz, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

képesség-kibontakoztató felkészítés: /oktatási jog/ Az iskola a tanuló szociális helyzetéből és fejlettségéből eredő hátrányának ellensúlyozása céljából képesség-kibontakoztató felkészítést szervez, melynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, a fejlődésének elősegítése, a tanuló tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése folyik. A képesség-kibontakoztató felkészítés keretében – a tanuló igényéhez igazodva – oldja meg az iskola a) a személyiségfejlesztéssel, közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat; b) a tanulási kudarcnak kitett tanulók fejlesztését segítő programot; c) a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet. A képesség-kibontakoztató fel-

készítésben részt vevő tanulók nevelése és oktatása a többi tanulóval együtt, azonos osztályban, csoportban folyik.

képmással vagy hangfelvétellel visszaélés: /polgári jog/ A személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvétellel kapcsolatos bármiféle visszaélés. Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.

képviselés: /eljárásjogok/ Ha jogszabály nem írja elő a fél, ügyfél, terhelt személyes eljárását, helyette törvényes képviselője, meghatalmazottja, védője is eljárhat; kivéve a jogszabály által kifejezetten személyhez kötött jognyilatkozatokat vagy eljárási cselekményeket. /Például házasságkötési nyilatkozat vagy tanúvallomás tárgyaláson./

képviselő-testület szervei: /alkotmányjog/ Polgármester, képviselő-testület bizottságai, részönkormányzat testülete, képviselő-testület hivatala.

képzelt apa: /családjog/ Ha a gyermek apjának kiléte nem állapítható meg, a születési anyakönyvbe a gyermek apjaként képzelt személyt jegyezzék be a gyámhatóság intézkedésére.

kereset: /polgári eljárásjog/ A polgári per útján érvényesíthető jogok védelmében a bírósághoz fordulás ténye.

kereseti kérelem: /polgári eljárásjog/ A keresetlevélnek az a része, amely a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet tartalmazza. A kereseti kérelem irányulhat az alperes marasztalására /marasztalási kereset/, bizonyos tény vagy körülmény megállapítására /megállapítási kereset/, valamely jogviszony létrehozására, átalakítására vagy megszüntetésére /jogalakítási kereset/.

keresetindítás: /polgári eljárásjog/ A keresetlevél bírósághoz történő benyújtása.

keresetkiegészítés közalkalmazottaknál: /munkajog/ A közalkalmazottat a munkáltató meghatározott munkateljesítmény eléréseért, illetve átmeneti többletfeladatok teljesítéseért a megállapított személyi juttatások előírányzatán belül egyszeri vagy meghatározott időre szóló, havi rendszerességgel fizetett keresetkiegészítésben részesítheti. A keresetkiegészítés feltételeit a kollektív szerződés, ennek hiányában a munkáltató állapítja meg.

keresetlevél: /polgári eljárásjog/ A per megindítását szolgáló

kérelem, amely tartalmazza a bíróságra és annak hatáskörére és illetékességére vonatkozó adatokat, a felek adatait, az érvényesíteni kívánt jogot, a tényállást, a bizonyítékokat és a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

kereskedelmi bank: /pénzügyi jog/ A pénzintézeti tevékenységek teljes körének végzésére felhatalmazott, az ügyfélkör korlátozása nélkül működő pénzintézet.

kereskedelmi hitel: /pénzügyi jog/ Az egymással áruszállítási vagy szolgáltatási kapcsolatban álló gazdálkodók által a jogviszonyra tekintettel adott fizetési halasztás vagy előleg.

kereső tevékenység: /közgazgatási jog/ Minden olyan munkavégzéssel járó tevékenység, amelyért ellenérték jár.

keresőképtelenség: /munkajog/ Betegség vagy baleset miatt munkavégzésre egészségügyi okból miatt alkalmatlan állapot.

kerettörvény: /alkotmányjog/ Olyan törvény, amely közvetlen rendelkezések helyett első sorban deklarációkat, elvek rögzítését, felhatalmazást, útmutatást, irányelveket tartalmaz valamely kérdés konkrét szabályozására. Keretet ad a későbbi -, vagy alacsonyabb

jogforrási szintű szabályozásra.

kerítés: /büntetőjog/ Aki házszonszerzés céljából valakit közösülésre vagy fajtalanagra másnak megszerez, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

késedelmi kamat: /polgári jog/ Pénztartozás esetében az adós a késedelembe esés napjától kezdve akkor is köteles a jegybanki alapkamattal megegyező összegű kamatot megfizetni, ha a tartozás egyébként a lejáratig kamatmentes volt. Magánszemélyek között a lejáratig sem kamatmentes tartozást késedelem esetén a szerződés vagy jogszabály alapján járó kamatnak a jegybanki alapkamat egyharmadával növelt összegével kell viszszafeizetni. Gazdálkodó szervezetek között a késedelmi kamat törvény szerinti mértéke a késedelemmel érintett naptári félévét megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat hét százalékkal növelt összege.

késedelmi pótlék: /társadalombiztosítási jog/ A társadalombiztosítási, egészségbiztosítási és nyugdíjárulék, valamint a baleseti járulékfizetési kötelezettség határidőn túli teljesítésének jogkövetkezménye.

készenlét: /munkajog/ A munkavállaló a munkáltató által

meghatározott helyen és ideig történő rendelkezésre állásra (ügyelet), illetve az általa megjelölt – a munkavégzés helyére tekintettel elérhető – helyen töltendő készenlétre kötelezhető, a) a társadalmi közszükségletet kielégítő alapvető szolgáltatás folyamatos biztosítása; b) baleset, elemi csapás vagy súlyos kár, továbbá az életet, egészséget, testi épséget fenyegető veszély megelőzése, illetőleg elhárítása; c) az alkalmazott technológia biztonságos, rendeltetésszerű alkalmazásának fenntartása érdekében. Az ügyelet és a készenlét időtartama alatt a munkavállaló köteles gondoskodni a munkára képes állapotának megőrzéséről. Készenlét esetén a személyi alaphér húsz százaléka, ügyelet esetén a személyi alaphér negyven százaléka megfelelő munkabér jár.

készíftető kezesség: /polgári jog/ A kezességnek az a fajtája, amikor a kezes az eredeti kötelezettséggel egy sorban felel, s nem követelheti, hogy a jogosult a követelését először a kötelezettől hajtsa be.

kétszavazatos választási rendszer: /alkotmányjog/ A 10000 lakosnál nagyobb településen a választópolgárok két szavazatot adnak le, egyiket

az országgyűlési képviselőjelöltek közül az egyik személyre, a másikat pedig a pártok által állított listákra. Az országgyűlési képviselők felét ily módon egyéni választókerületben, másik felét pedig pártlistáról választják.

készletárgyak iskolában: /oktatási jog/ Például az ének-zene, rajz, technika, testnevelés.

kettős adóztatás elkerülése: /nemzetközi jog/ Külföldről származó jövedelem, külföldi tevékenység vagy bármilyen más olyan esetben, amelyben adózási szempontból külföldi elem felmerül, s ebből következően külföldi állam adóztatási joga keletkezhet, nemzetközi szerződések vagy ennek hiányában viszonyosság alapján igyekeznek az államok elkerülni azt, hogy mindkét állam adóztassa a személyt, vállalkozást, tevékenységet.

kettős állampolgárság: /alkotmányjog/ Két államnak is állampolgára egyidejűleg a személy.

kettős házasság: /büntetőjog/ Aki házasságának fennállása alatt újabb házasságot köt, vagy aki házassági kötelékben lévő személlyel köt házasságot, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

kettős könyvvitel: /pénzügyi jog/ Eszközöket /aktívákat/ és

forrásokat /passzívák/ kimutató könyvvitel. Az egyszeres könyvvittel szemben a bizonyultabb, részletesebb számviteli nyilvántartási rendszer.

kettős vagy többes állampolgárság: /alkotmányjog/ Ugyanazon személyt egyidejűleg két vagy több állam egyaránt saját polgárának tekinti.

kézbesítési vélelem: /közigazgatási jog/ A hivatalos iratot kézbesítettnek kell tekinteni, ha a a címzett a nála hagyott postai értesítés ellenére öt munkanapon belül a küldeményt nem veszi át a postán. Erről a posta „Nem kereste” jelzéssel ellátott küldeményvisszaküldéssel értesíti a feladót.

kézbesítési vélelem elektronikus irat esetében: /közigazgatási jog/ Ha a címzett a hivatalos iratnak az elektronikus kézbesítési tárhelyen történő elhelyezését követő ötödik munkanapon sem veszi át a küldeményt, akkor a hivatalos iratot az ezt követő munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni. A kézbesítési vélelem beálltáról a címzettet és a feladót az Állami Elektronikus Kézbesítési Szolgáltató automatikusan tájékoztatja az elektronikus kézbesítési tárhelyükön.

kezes: /polgári jog/ A kezes azt vállalja, hogy amennyiben

az a személy, akiért kezességet vállalt, nem teljesíti szerződéses kötelezettségét, helyette ő maga fog helytállni. A kezes /hacsak nem készfizető kezességet vállalt/ mindaddig megtagadhatja a teljesítést, ameddig a követelés az eredeti kötelezettől vagy a sorban őt megelőző más kezestől behajtható.

kézizálogjog: /polgári jog/ Olyan zálogszerződés alapján jön létre, amely szerint a zálogtárgy tényleges átadása is megtörténik akár a jogosult, akár harmadik személy /zálogtartó/ kezéihez.

kft: /társasági jog/ Korlátozott felelősségű társaság.

kht: /polgári jog/ Közhasznú társaság.

kiadatás: /büntetőjog/ Büncselekmény elkövetése miatti eljárásra a külföldi állampolgár vagy hontalan elkövető kiadása. Magyar állampolgár más államnak nem adható ki; külföldi elkövető nemzetközi szerződés alapján, ennek hiányában pedig az illető állammal esetlegesen fennálló viszonyosság alapján adható ki külföldi büntető hatóságnak. Meg kell tagadni annak a kiadását, aki menedéjogot kapott.

kiadatási letartóztatás: /büntető eljárásjog/ Ha külföldi ható-

ság kér kiadatást, és megkereséséhez bűnösséget megállapító, végrehajtható ítéletet vagy elfogatóparancsot csatol, a bíróság – ha a kiadatásnak egyébként helye van – elrendeli a kikért személy letartóztatását kiadatás céljából.

kiadói szerződés: /polgári jog/ A szerző a művet átadja, a kiadó pedig szerzői díj ellenében jogosult azt meghatározott időn belül és meghatározott példányszámban kiadni, illetve forgalomba hozni.

kiegészítő illetmény: /munkajog/ A pedagógus-munkakörben foglalkoztatott közalkalmazott részére kiegészítő illetmény jár, ha az integrációs és képesség-kibontakoztató támogatás rendszerébe bekapcsolódott közoktatási intézmény keretét között vesz részt az óvodai nevelés, az általános iskolai nevelés-oktatás feladataiban. Általános iskola esetén akkor jár kiegészítő illetmény, ha a képesség-kibontakoztató felkészítést vagy az integrációs felkészítést szervező közoktatási intézményben a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (a továbbiakban: érintett tanulók) iskolai aránya meghaladja az öt százalékot. Óvoda esetén a kiegészítő illetmény akkor jár, ha a személyiségfejlesztő, tehetséggon-

dozó, felzárkóztató programban részt vevő halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai aránya meghaladja a tizenöt százalékot.

kiegészítő műsorszolgáltatás: /közigazgatási jog/ A rádió, illetve televízió műsorszolgáltatással egyidejűleg, kiegészítő műszaki megoldás segítségével, ugyanazon műsorelosztó, műsorszóró csatornán továbbított, a műsorszolgáltatáshoz szorosan kapcsolódó többletinformáció.

kielégítési jog: /polgári jog/ Kézizálogjog fennállása esetén a jogszabály vagy a felek szerződése megengedheti, hogy a jogviszony egyik alanya közvetlenül kielégítse a másik féllel szemben fennálló lejárt követelését a másik fél nála lévő dolgaiból vagy azok értékesítésével. Ilyen eset például a fuvardíj mértékéig a küldeményből, mint zálogtárgyból.

kielégítési sorrend: /polgári eljárásjog/ Ha a bírósági végrehajtás során a befolyt összeg nem fedezi valamennyi követelést, azokat a következő sorrendben kell kielégíteni: gyermektartásdíj, egyéb tartásdíj, munkabér és hasonló járandóság, büntető- és szabálysértési eljárásban az állam javára megállapított fizetési kötele-

zettség /például a büntetés/, adó és tb.követelés, más köztartozás, minden egyéb követelés. E sorrendben előbb álló követelés teljes kielégítése után lehet a sorrendben hátrább lévő követelést kielégíteni. Azonos sorrendben álló követelések között /például adó és tb.tartozás/ a tartozások összegeivel arányosan kell a rendelkezésre álló összeget kielégítésre fordítani.

kiesés az öröklésből: /polgári jog/ Halál, törvényes kizárók fennállása, érdemtelenység, lemondás, kizárás, kitagadás vagy visszautasítás miatt az örökös nem örököl. Helyén általában a kiesett személy utáni törvényes öröklés rendje szerinti örökös örököl.

kifogás: /alkotmányjog/ A választási törvény megsértése miatt, a választási szervek tevékenysége /intézkedése, döntése, mulasztása/ ellen az érintett választópolgárok, a jelöltek és a pártok által a választási bizottságnál benyújtható jogorvoslati kérelem.

kifogás: /gazdasági jog/ Felszámolási eljárásban a felszámoló által hozott jogszabálysértő, valamint a felek vagy más személy jogos érdekét sértő intézkedése, mulasztása ellen a felszámolást elrendelő bíróság-

hoz benyújtható jogorvoslati kérelem.

kifogás: /közigazgatási jog/ Ha a rádió vagy televízió műsorszolgáltató a vételkörzet lakosságát foglalkoztató társadalmi kérdésben egyoldalúan tájékoztat, vagy egyéb módon megsérti a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét, a sérelmet szenvedett fél kifogásával a műsorszolgáltatóhoz fordulhat, kérve álláspontjának megjelenítését a műsorban. Elutasítás esetén a sérelmet szenvedett fél panaszt nyújthat be az Országos Rádió és Televízió Testület Panaszbizottságához.

kifogás: /munkajog/ A szakszervezet által a munkavállalókat, illetve a munkavállalói érdekvépviseleti szerveket közvetlenül érintő jogellenes munkáltatói intézkedés, mulasztás ellen 5 munkanapon belül a munkáltatóhoz benyújtható, halasztó hatályú jogorvoslati kérelem. Nincs helye kifogásnak, ha az intézkedéssel szemben a munkavállaló munkaügyi jogvitát kezdeményezhet.

kifogás: /polgári eljárásjog/ A fél az eljárás szabálytalanságát a per folyamán bármikor kifogásolhatja. A kifogás esetleges figyelmen kívül hagyását a bíróság legkésebb az eljárást be-

fejező határozatában köteles megindokolni.

kifogás: /szabálysértési jog/ A tárgyalás nélkül hozott szabálysértési határozat ellen a kézbesítéstől számított 8 napon belül benyújtható jogorvoslati kérelem. A kifogás alapján a szabálysértési hatóság tárgyalás nélküli határozatát visszavonhatja vagy módosíthatja, illetve tárgyalást tarthat.

kifosztás: /büntetőjog/ Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el másától, hogy ebből a célból lerészegíti, vagy az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak vagy élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

kihallgatás: /büntető eljárásjog/ A gyanúsított meghallgatása büntetőügyben.

kijavítás: /eljárásjogok/ Lásd határozat kijavítása.

kijelölt nevelési-oktatási intézmény: /oktatási jog/ A közoktatási törvény 30. § (3) bekezdése szerint a szülő által kiválasztott és a 30. § (4) bekezdése alapján a jegyző által kijelölt iskola együtt.

kiküldetés: /munkajog/ A munkáltató által elrendelt, a mun-

kaszerződésben lévőtlől eltérő helyen történő munkavégzés.

kincstári ügyfél: /közigazgatási jog/ Az a kincstári körbe tartozó költségvetési szerv, előirányzat, elkülönített állami pénzalap, társadalombiztosítási alap vagy pénzforgalmi számlatulajdonosnak minősülő más szervezet, amely számára jogszabály alapján a Kincstár számlát vezet.

kinevezés: /munkajog/ Törvényben meghatározott munkáltatóknál a munkajogviszony keletkezésének feltétele. Például a közszolgálati, közalkalmazotti jogviszony a kinevezéssel és annak elfogadásával létesül.

kirendelés: /munkajog/ A munkáltató utasítása a munkaszerződésben lévőtlől eltérő helyen, esetleg másik munkáltató irányítása alatt történő ideiglenes munkavégzésre.

kisajátítás: /polgári jog/ Állami, önkormányzati szerv határozata alapján ingatlanok közérdekből, törvényben meghatározott esetekben, célra és módon történő igénybevétele a tulajdonostól. A kisajátítást feltétlen és azonnali kártalanítás jár.

kisebbségi önkormányzat: /alkotmányjog/ A települési önkormányzat mellett választott nemzeti és etnikai kisebbségi

önkormányzást megvalósító testület.

kísérlet: /büntetőjog/ A szándékos bűncselekmény elkezdése, annak befejezése nélkül.

kiskorú: /polgári jog/ Az a személy, aki 18. életévét még nem töltötte be. /Kivétel a házasságkötéssel szerzett nagykorúság./

kiskorú elhelyezésének megváltoztatása: /büntetőjog/ Aki végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz, avagy a kiskorút rejtve vagy titokban tartja, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

kiskorú veszélyeztetése: /büntetőjog/ A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti, bűncselekményt /bűntettet/ követ el.

kislistás választási rendszer: /alkotmányjog/ A 10000 lakosnál kisebb településeken a település egésze egyetlen országgyűlési választókerületet alkot, így a választók csak személyekre adják le szavazata-

taikat, s nem voksolnak pártlistákra.

kistelepülés: /pénzügyi jog/ A tanya, valamint az a település, ahol az állandó lakosok száma az 500 főt nem haladja meg.

kitagadás az öröklésből: /polgári jog/ Kötelesrész sem jár annak, akit az örökhagyó végintézkedésében – az ok kifejezett megjelölésével – érvényesen kitagadott. A kitagadási okokat a törvény részletesen felsorolja.

kitartottság: /büntetőjog/ Aki üzletszerű kéjelgést folytató személlyel egészben vagy részben kitartatja magát, bűncselekményt /bűntettet/ követ el.

kiterjesztő értelmezés: /jogelmélet/ A jogszabály értelmezése során a vitatott rendelkezések tágabb tartalmát elfogadó értelmezés.

kitiltás: /büntetőjog/ A Büntető Törvénykönyvben meghatározott esetekben a szabadságvesztésre ítélt elkövető mellékbüntetésként egy vagy több helységből vagy az ország meghatározott részéből kitiltható, ha e helyeken tartózkodása a közérdeket veszélyezteti. A kitiltás időtartamát 1-5 év között a büntetőbíróság határozza meg.

kiutasítás: /büntetőjog/ Az olyan külföldi elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, a bíróság mellékbüntetésként arra kötelezi, hogy az ország területét hagyja el, s csak külön engedéllyel térhet vissza.

kívánat: /büntető eljárásjog/ A diplomáciai és a nemzetközi jogon alapuló egyéb személyes mentességet élvező személy sérelmére elkövetett – egyébként magánindítványra büntethető – bűncselekmények a sértett diplomáciai úton kifejezett kívánatára büntethetők. /Rágalmazás, becsületsértés./

kivásárlás: /gazdasági jog/ Gazdasági társaságok állami tulajdonban lévő részesedéseit e társaságok vezető tisztségviselői, vezető alkalmazottai és egyéb munkavállalói – a törvényben meghatározott kedvezményekkel – kivásárlás útján megszerezhetik.

kivételes eljárás: /alkotmányjog/ Az Országgyűlés kivételes eljárásban tárgyalhatja azokat a törvényhozási tárgyakat, amelyekről úgy dönt, hogy sürgösségük vagy más ok miatt a szokásos parlamenti menetrend helyett egy felgyorsított, rendkívüli tárgyalási módot alkalmaz.

kizárás az öröklésből: /polgári jog/ Az öröklésgyő azt, aki törvényes örököse lenne vagy azá válhat, kizárhatja – akár indoklás nélkül is – a törvényes öröklésből. A kizárás végrendeletben történhet: más személynek örökössé nevezésével vagy a kizárást tartalmazó kifejezett nyilatkozattal. A kizárással a volt törvényes örökös öröklése a kötelesrészre szorul.

kizárás tagsági jogviszonyból: /alkotmányjog/ Társadalmi szervezetben, szövetségben, kamarában fennálló tagsági jogviszony megszüntetése a jogszabálynak és a tagsági jogviszonyra alkalmazandó belső szabályoknak megfelelően.

kizárás: /büntető eljárásjog/ Büntető ügyben a hatóság, bíróság tagjaként nem járhat el, aki az ügyben terhelt, védő, sértett, feljelentő vagy ezek hozzátartozója, képviselője; továbbá akinek az ügyben tanúként, szakértőként van szerepe, vagy akitől bármely más okból az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható. A kizárás az egész szervre kiterjed, ha vezetőjével szemben áll fenn.

kizárás: /közigazgatási jog/ A köztisztviselő nem vehet részt saját ügyének elintézésében, az olyan másodfokú ügyben,

amelynek elsőfokú elbírálásában részt vett, s olyan ügyekben, amelyeknek tárgyalagos megítélése bármely okból tőle nem várható el.

kizárás: /társasági jog/ A gazdasági társaságból a tagok kizárhatják azt a másik tagot, aki írásbeli felszólítás ellenére sem tesz eleget jogszabályban vagy szerződésben előírt kötelezettségeinek, illetve ha a társaság céljának elérését egyéb magatartásával nagymértékben veszélyezteti. Jogi személyiség nélküli gazdasági társaság esetében ezeken felül kizárásra alapot adhat az is, ha a tag tartósan fizetéseképtelen. A kizárásról a tagok döntenek a törvényben meghatározott arányú szavazattöbbséggel, a kizárással érintett tag nem szavazhat. A határozat ellen per indítható.

kizárólagos illetékeség: /eljárásjogok/ Az általános illetékeségtől eltérő olyan illetékeségi ok, amely csak és kizárólag egy adott szerv illetékeségét alapozza meg. A polgári eljárásjogban például a gazdálkodó szervezetek egymás elleni pereinek elbírálására a fővárosban a PPKB, végrehajtási igényperben a foglaltság helye szerinti helyi bíróság kizárólagosan illetékes.

kizárt közjogi tiszttségviselő: /közigazgatási jog/ Nem indulhat közpénzből finanszírozott pályázaton pályázóként, és nem részesülhet támogatásban a törvény által kizárt közjogi tiszttségviselő: a Kormány tagja, a kormánybiztos, az államtitkár, a közigazgatási államtitkár, a helyettes államtitkár, a regionális fejlesztési tanács elnöke, a fejlesztéspolitikai ügyekben feladatkörrrel rendelkező központi hivatal vezetője, a regionális fejlesztési tanács által törvény előírása alapján létrehozott társaság vezető tiszttségviselői, felügyelő bizottsága tagjai, illetve az Ágazati Operatív Programok Közműködő szervezetei vezető tiszttségviselői és ellenőrző szervének tagjai; és mindezek közeli hozzátartozója, üzlettársa, alkalmazottja, gazdasági és egyéb érdekeltje.

kkt: /gazdasági jog/ Közkereseti társaság.

klauszula: /polgári jog/ Lásd felvétel.

kleptománia: /büntetőjog/ Betegség, amelynek a lényege az erős lopási hajlam. Ha a beszámítási képességet korlátozó mértékű, akkor büntethetőséget is korlátozó vagy kizáró ok lehet.

klinika: /oktatási jog/ Az olyan egészségügyi szolgáltató,

amely közreműködik az orvosképzéssel összefüggő képzési és kutatási feladatok ellátásában,

klíring: /pénzügyi jog/ Fizetési elszámolások összefüggő általaiban országok közötti külkereskedelmi forgalomra. Lényege, hogy kikapcsolja az egyedi ügyletekhez kapcsolódó konkrét elszámolásokat, kikapcsolja a devizaváltásokból adódó elszámolásokat, a konkrét kereskedelmi partnerek a követeléseiket hazai valutában kapják kézhez, s a folyamat végpontjaként egyenlegek keletkeznek a partnerek között.

know-how: /polgári jog/ Különlleges gyártási, előállítási, kezelési értékesítési folyamat, módszer, technológia. A termék vagy tevékenység ezen információk nélkül nem, vagy csak nagyon nehezen állítható elő, illetve végezhető.

kockázati díj: /pénzügyi jog/ A biztosítási díjnak az átvállalt kockázat ellenértékét kitevő része.

kódex: /jogelmélet/ Általában nagyobb terjedelmű törvény, amelynek sajátos belső szerkezete egy jogág vagy jogágazat alapintézményeit tartalmazza oly módon, hogy a szabályokat általános és különös részben csoportosítja, a jogtételle-

ket egymással összefüggő rendszerben közli, s az egész kódexre az jellemző, hogy a jogi szabályozást a lehető legmagasabb általánosítási szintig viszik, majd onnan struktúráltan bontják le a különösség és konkrétság különböző szintjeire egészen az egyes konkrét jogtételig.

kodifikáció: /jogelmélet/ A jog megalkotásának folyamata. Módszerei például a kompiláció, az inkorporálás, a revízió, vagy az egységes szerkezetbe foglalás.

kogens jogszabály: /jogelmélet/ Eltérést nem engedő, feltétlenül érvényesülő, kényszerítő erejű jogi norma.

kollegium: /oktatási jog/ A kollegium egyrészt a közoktatásban olyan nevelési-oktatási intézmény, amelynek feladata megteremteni a feltételeket az iskolai tanulmányok folytatásához azoknak, a) akiknek a tanuláshoz, a szabad iskolaválasztáshoz való joguk érvényesítéséhez, nemzeti vagy etnikai kisebbségi nyelven, illetve gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben való tanuláshoz, a lakóhelyükön nincs lehetőségük, illetve b) akiknek a tanuláshoz megfelelő feltételeket a szülő nem tudja biztosítani. A kollegiumban externátusi ellátás biztosítható

annak a tanulónak, akinek férőhely hiányában nem lehet kollégiumi elhelyezést biztosítani. Másrészt pedig a kollegium oly felsőoktatási intézményrész, amely a hallgatóknak lakhatási feltételeket biztosít, s ezen kívül elláthatja a felsőfokú tanulmányok megkezdését elősegítő felkészítés feladatait, és részt vehet a felsőfokú képzésben is.

kollektív munkaügyi vita: /munkajog/ A munkáltató és az üzemi tanács vagy szakszervezet között felmerült, jogvitának nem minősülő, munkaviszonnyal összefüggő vita.

kollektív szabadságjogok: /alkotmányjog/ Az Alkotmányban rögzített alapvető emberi jogok közül azok, amelyek jellegüknek fogva csak csoportosan gyakorolhatók, vagy a jogok tartalma nem kizárólag személyhez kötődik. /Például egyesületi és békés gyülekezési jog, sajtószabadság, menedékjog, nemzeti és etnikai kisebbségek kollektív jogai, vallásszabadság egyházi-intézményi vonatkozásai, sztrájkjog/

kollektív szerződés: /munkajog/ Egyfelől a munkáltató, munkáltatói érdekképviselői szervezet; másfelől a szakszervezet közötti szerződés, amely a munkaviszonyból származó

jogokat és kötelezettségeket, ezek gyakorlásának és teljesítésének módját, s az ezzel kapcsolatos eljárás rendjét; továbbá a felek közötti kapcsolatrendszer szabályozza.

kollektív: /munkajog/ Közösségi.

kollektív szabályok: /nemzetközi jog/ A nemzetközi magánjog tárgyát alkotó belső jogi normák, amelyeknek célja, hogy kiküszöböljék a különböző országok jogrendszereinek összeütközéséből /kollektívjából/ fakadó jogalkalmazási problémákat. Nemzetközi szerződéseknek is lehet tárgya a kollektív szabályozás.

komfort nélküli lakás: /közigazgatási jog/ Félkomfortos lakás követelményeinek nem felel meg, de legalább 12 m² alapterületű lakószobával, főzőhelyiséggel, WC-használattal, egyedi fűtési móddal és vízvétel lehetőségével rendelkezik.

komfortos lakás: /közigazgatási jog/ Olyan lakás, amely legalább 12 m² alapterületű lakószobával, főzőhelyiséggel, fürdőhelyiséggel és WC-vel, közművesítettséggel, melegvízellátással és egyedi fűtési móddal rendelkezik.

kommentár: /jogelmélet/ Magyarázatok. Nagy törvénykönyvekhez, kódexekhez szoktak

kommentárokat kiadni, mint például a Polgári Törvénykönyv Magyarázata.

kommunális adó: /pénzügyi jog/ A települési önkormányzat képviselő-testülete által bevezethető helyi adó, amely a helyi kommunális szolgáltatások igénybevételét adóztatja az ingatlanhasználók, valamint a vállalkozások foglalkoztatottjai száma szerint.

kommunális beruházás: /pénzügyi jog/ A közműberuházás, valamint az út- és járdaépítés.

kompiláció: /jogelmélet/ Kodifikációs módszer, amelynek az a lényege, hogy a hatályos joganyag megállapítása érdekében az érvénytelen részeket elhagyják és az egész tárgykört újraserkesztik a hatályosítás eredményeként.

kompromisszum: /nemzetközi jog/ Olyan nemzetközi szerződés, amelyben a felek megállapodása arról szól, hogy jogvitáikat valamely nemzetközi bírói szerv útján döntik el.

koncessziós jog: /gazdasági jog/ Törvény által meghatározott tevékenységekre az állam és a helyi önkormányzat több évre szóló kizárólagos vagy korlátozott számú szerződést köt az erre a célra meghirdetett pályázat nyertesével. Ilyen tevékenység például a fogadás-szervezés, a közműszolgáltatás.

tások, autópályaépítés, bányászati, postai szolgáltatás, közcélú távközlési szolgáltatás, vasúti szállítás.

koncessziós pályázat: /gazdasági jog/ Koncessziós szerződés megkötéséhez alkalmas fél kiválasztására szóló eljárás.

koncessziós társaság: /gazdasági jog/ A koncessziós szerződéshez rendelt tevékenységek folytatására a szerződést aláíróknak meghatározott időn belül saját részvételével belföldi székhelyű gazdasági társaságot kell alapítani.

konduktív pedagógiai ellátás: /oktatási jog/ Szülési agyi károsodott gyermekek holisztikus szemléletű, a mozgásra összpontosító fejlesztési módszertanán (a Pető-módszeren) alapuló közoktatási szolgáltatás. A konduktív pedagógiai ellátás az óvodai neveléshez, iskolai neveléshez és oktatáshoz kapcsolódóan vagy egyéni fejlesztő foglalkozás keretében nyújtható. A fejlesztő foglalkozás a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében meghatározottak szerint lehet egyéni vagy csoportos foglalkozás. A konduktív pedagógiai ellátás a tanév rendjéhez igazodik és év közben is megkezdhető. Feladatainak megvalósításában a szülő közreműködhet.

konföderáció: /nemzetközi jog/ Lásd államszövetség.

konfúzió: /polgári jog/ A dolgok, vagy a szerződés alanyainak /jogosultjának és kötelezettjének/ összeolvadása, egyggyé válása. Használatos a szervezetek, cégek, intézmények egyesülése, egybeolvadása, összevonása kifejezésére is.

konkurrencia: /gazdasági jog/ Gazdasági versenytárs.

konszenzus: /jogelmélet/ Teljes megegyezés, megállapodás mindenki egyetértésével. Tésztületi szavazás esetében egyhangú támogatottságot jelent. A konszenzus általában valamely vitatott kérdés kompromisszummal történő rendezése mellett alakul ki.

konszignációs raktár: /pénzügyi jog/ Vámszabad bizományi raktár. A vámrhatóság felügyelete alatt, az általa vezetett konszignáció /jegyzék, kimutatás/ alapján meghatározott ideig tárolási lehetőséget biztosít a külkereskedőknek és megbízottjaiknak. A vámszabad jelleg miatt az itt tárolt áruk után nem kell importvámot fizetni; ez csak a konszignációs raktárból belföldi felhasználásra kivitt áruk esetében történik meg. A konszignációs raktárnak az alkatrész-ellátásban, közvetítő kereske-

delemben, fuvarozás során történő közbelső raktározásnál, és az importőr által valamely okból át nem vett áruknál van jelentősége.

konszolidáció: /pénzügyi jog/ Összevonás a számvitelben. /Például konszolidált éves beszámoló, konszolidált üzleti jelentés, — tőkekonszolidáció, adósságkonszolidáció, konszolidált eredménykimutatás, társult vállalkozások konszolidálása./

kontinentális talapzat: /nemzetközi jog/ Tengerparti államok esetében a tengerfenékek és az altalajnak a szárazföld mellett elterülő, de a parti tengeren kívül eső része addig, ameddig a fölötté levő tenger mélysége a 200 métert nem haladja meg, illetve azon túl is addig a mélységig, amely a természeti kincsek /például olaj/ kiaknázását általában lehetővé teszi. A kontinentális talapzat nem a parti állam területe, de a természeti kincsek vonatkozásában a vonatkozó nemzetközi szerződések szerint a parti államnak kizárólagos, vagy legalábbis elsőbbségi kiaknázási joga van.

kontraktus: /polgári jog/ Szerződés.

konvertibilis pénznem, deviza, valuta: /pénzügyi jog/ A Ma-

gyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyam lapján, illetőleg valutaárfolyam lapján feltüntetett pénznem, deviza, valuta.

konzul: /nemzetközi jog/ A külföldi országban a hazai állampolgárok, jogi személyek, szervezetek, intézmények ügyeivel és érdekvédelmével foglalkozó diplomata.

konzuli jog: /nemzetközi jog/ A konzuli tevékenységgel, a konzulok státuszával, a diplomáciai munkamegosztásban elfoglalt helyükkel kapcsolatos nemzetközi jogi normák rendszere.

koordináció: /jogelmélet/ Összehangolás, összeegyeztetés, mellérendelés.

korai fejlesztés és gondozás: /oktatási jog/ A sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót megillető különleges gondozáshoz való jog egyik eleme, formája; a pedagógiai szakszolgáltatás része. Kötelező minimális mennyisége a 0-5 éves gyermekek körében egyéni foglalkozás esetében heti 2-4 óra, legfeljebb három-öt gyermekből álló csoportfoglalkozás esetében heti 4-6 óra. A korai fejlesztés és gondozás megvalósítható otthoni ellátás, bölcsődei gondozás, fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában nyújtott gon-

dozás, gyermekotthonban nyújtott gondozás, gyógy-
pedagógiai tanácsadás, korai fej-
lesztés és gondozás keretében
biztosított fejlesztés és gond-
ozás, konduktív pedagógiai el-
látás keretében.

korlátolt felelősségű társaság:
/gazdasági jog/ Gazdasági tár-
saság, amely előre meghatáro-
zott összegű törzsbetétekből
álló törzstőkével alakul, és
amelyben a tag a társasággal
szemben törzsbetétének
/pénzbetétének vagy/és nem
pénzbeli betétének/ szolgálta-
tására terjed ki, egyébként a
társaság kötelezettségeiért a
tag nem felel.

korlátozott cselekvőképesség:
/polgári jog/ A cselekvőkép-
ség részleges hiányának álla-
pota. Aki korlátozottan cselek-
vőkép, annak jognyilat-
kozatai érvényességéhez tör-
vényes képviselőjének előze-
tes beleegyezése vagy utóla-
gos jóváhagyása kell.
A Polgári Törvénykönyv meg-
határozza azokat az eseteket,
amikor a korlátozottan cselek-
vőkép személy törvényes
képviselőjének közreműködé-
se nélkül is érvényes szerző-
dést köthet vagy más jognyil-
latkozatot tehet. Korlátozott-
an cselekvőkép: 1. A tör-
vény erejénél fogva a 14-18 év
közötti kiskorú személy; 2.

Jogerős bírósági ítélet alapján
az, akit a bíróság ilyen ha-
tállyal gondnokság alá helye-
zett/elmeállapota, szellemi fo-
gyatkozása vagy valamilyen
kóros szenvedélye miatt/.

kormánybiztos: /alkotmányjog/
A miniszterelnök által kineve-
zett miniszteri rangú személy
egy adott problémakör vagy
konkrét feladat kormányzati
megoldásának, kezelésének
irányítására.

kormányforma: /alkotmányjog/
A hatalommegosztás súly-
pontjai szerint egymástól kü-
lönöző rendszerek, amelyek-
ben eltérő súly, szerepe és ha-
tásköre van a kormányzatnak
az államrendszer többi elemé-
hez képest. /Törvényhozás,
igazságszolgáltatás, helyi ha-
talm, alkotmánybíróság, om-
budsman stb./ Kormányforma
például az alkotmányos mo-
narchia, a parlamentáris mo-
narchia, köztársasági kor-
mányforma, a prezidenciális
kormányzati rendszer.

kóros elmeállapot: /büntetőjog/
Az elméműködés olyan kóros
állapota, amely a bűncselek-
mény elkövetőjét képtelenné
teszi cselekménye követke-
zményeinek felismerésére vagy
arra, hogy e felismerésnek
megfelelően cselekedjék. Kó-
ros elmeállapotot eredmé-
nyezhet különösen az elmebe-

tegség, gyengeelméjűség, szel-
lemi leépülés, tudatzavar, sze-
mélyiségzavar. A kóros elme-
állapotú elkövető nem büntet-
hető.

**kóros hyperkinetikus vagy kó-
ros aktivitászavar, figyelem-
zavar:** /oktatási jog/ A kóros
hyperkinetikus vagy kóros ak-
tivitászavar, a figyelemzavar
megléte esetén az érintett ta-
nuló rövidebb ideig tud a fel-
adathelyzetben megmaradni,
az általánosnál sokkal több
cselekvéses tanulási helyzetet
igényel. Azok a tanulók, akik
súlyos figyelemzavaruk (hely-
zetidegenség, hibás-hiányos
helyzettelismerés) vagy fejlet-
len önirányítás, gyenge önérté-
kelési képesség miatt nem
tudnak a tanulási szituációba
beilleszkedni, állandó szemé-
lyes kontrollra, megerősítésre
szorulnak. Míg a részképes-
ségzavarok gyakran ép érzék-
szervek esetén is az érzékszervi
fogyatékoság (gyengénlátás,
nyhe nagyothallás) lát-
szatát kelthetik, addig a
hiperaktivitás, a nyugtalan-
ság, a túlmozgások, a figye-
lemzavar előfordulásakor a ta-
nulók általánosan gyenge ké-
peségűnek, értelmi fogyaté-
kosnak tűnhetnek. Az ideg-
rendszer csökkent terhelhető-
ségének, érési lelassulásának
jelei a tanulási, magatartási za-

var tüneteit mutató tanulók-
nál a következők: meteoroló-
giai változásokra érzékeny-
ség, fáradékonyság, kisebb
zajtűrési képesség, nehezen
viselik el a várakozási feszül-
séget, gyakrabban van szüksé-
gük pihenésre, szünetre, egye-
düllésre és fokozottabban
igénylik a tevékenységet meg-
határozó állandó kereteket,
érthető és követhető szabályo-
kat.

kóros szenvedélykeltés: /bünte-
tőjog/ Az a 18. életévét betöl-
tött személy, aki 18. életévét be-
nem töltött személynek kábító
hatású anyag vagy szer kóros
élvezetéhez segítséget nyújt,
vagy arra őt rábírni törekszik,
bűncselekményt /büntettet/
követ el.

korrigált forgalmi érték: /pénz-
ügyi jog/ Az illetékekről szóló
törvény alkalmazásával meg-
alapított forgalmi érték
50%-a.

korruptió: /büntetőjog/ Meg-
vesztegetés, hivatali hatalom-
mal visszaélés, hamisítás, csa-
lás és más bűnös magatartás a
közéletben és gazdasági kap-
csolatok körében. A bűnözés
és a közigazgatás, igazság-
szolgáltatás összekapcsolódá-
sa.

kölcsönszerződés: /pénzügyi
jog/ A hitelező meghatározott
pénzösszeget az adós rendel-

kezésére bocsát, az adós pedig köteles azt a szerződés szerinti időpontban, ütemezésben és módon visszafizetni.

költségmentesség: /közigazgatási jog/ Annak a magánszemélynek, aki kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt az eljárás költséget nem képes viselni, a közigazgatási szerv jogai érvényesítésének megkönnyítése érdekében teljes vagy részleges költségmentességet engedélyezhet. A költségmentesség az illetékmentességet és az eljárás költséget alóli mentességet jelenti.

költségmentesség: /polgári eljárásjog/ A bíróság azt a felet, aki jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán a perköltséget nem tudja fedezni, jogai érvényesítésének megkönnyítése céljából illetékmentességben, költségek őt terhelő megelőlegezése alóli mentességben, perköltségbiztosíték letétele alóli mentességben, pártfogó ügyvéd kirendelésében részesítheti. A költségmentességről személyes költségmentesség esetén részben a jogszabály, részben a bíróság dönt; a tárgyi költségmentesség eseteit viszont kizárólag jogszabály határozhatja meg.

költségterítés: /pénzügyi jog/ A bevétel-szerző tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó ki-

adások megtérítése a munkáltató, megrendelő, megbízó által. A költségterítés nem tartalmazhat munkadíjat, ellenértéket, jövedelmet, járulékot, kamatot vagy más, költségeken kívüli tételeket, s nem szolgálhatja a személyes vagy családi szükségleteket szolgáló kiadások fedezését.

költségvetés: /pénzügyi jog/ Olyan pénzügyi terv, illetve pénzügyi alap, amely az érvényességi időtartam alatt a feladat ellátásához teljesíthető jóváhagyott kiadásokat és a teljesítendő várható bevételeket előirányzatként, illetve előirányzat-teljesítésként tartalmazza.

költségvetési szerv: /pénzügyi jog/ Állami vagy önkormányzati költségvetésből működő és gazdálkodó szerv. Az államháztartás részét képező, a törvény szerint nyilvántartásba vett olyan jogi személy, amely jogszabályban meghatározott és az alapító okiratban rögzített állami, illetve önkormányzati feladatokat (közfeladatot) közérdekből, alaptevékenységként, haszonszerzési cél nélkül, jogszabályban meghatározott követelmények és feltételek alapján, jogszabályban meghatározott szerv vagy személy irányítása vagy felügyelete mellett, az alapító

okiratban megjelölt működési körben közfeladat-ellátási kötelezettséggel, éves költségvetéséből vagy költségvetési keretéből gazdálkodva végez. Költségvetési szervek: központi költségvetési szerv, társadalombiztosítási szerv, önkormányzati szerv kisebbségi önkormányzati szerv, köztestületi szerv.

könnnyített testnevelés: /oktatási jog/ Könnnyített testnevelési órán vesz részt a tanuló, ha hosszabb betegség miatt fizikai állapota leromlott, kismértékű mozgásszervi, belgyógyászati stb. elváltozása van, s emiatt a testnevelési órák egyes gyakorlatait nem végezheti. A könnnyített testnevelés a testnevelési órák keretében vagy azok helyett is megszervezhető.

könnnyű testi sértés: /büntetőjog/ Büncselekményt /vétséget/ követ el, aki más testi épességét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy betegség 8 napon belül gyógyul. Az elkövető csak magánindítványra büntethető.

könnnyvezetési kötelezettség: /pénzügyi jog/ A számviteli törvényben előírt könnnyvelési és nyilvántartási kötelezettsége a vállalkozásoknak /egyszeres könnnyvvitel, kettős könnnyvvitel/.

körjegyzőség: /alkotmányjog/ Kistéleplelések önkormányzatainak igazgatási feladatai ellátására létrehozott közös jegyzői hivatal.

környezeti hatásvizsgálat: /közigazgatási jog/ A tevékenységre a környezeti elemekre (földre, levegőre, vízre, élővilágra, épített környezetre, ez utóbbi részeként az építészeti és régészeti örökségre is), a környezeti elemek rendszereire, folyamataira, szerkezetére (különösen a tájra, teleplelésekre, klímára, természeti, ökológiai rendszerre) való hatásainak, továbbá az előbbi hatások következtében az érintett emberek egészségi állapotában, valamint társadalmi, gazdasági helyzetében – különösen életminőségében, területi használati feltételeiben – várható változásokra kiterjedő vizsgálat.

körzeti feladat ellátása a közoktatásban: /oktatási jog/ Körzeti feladatot lát el a közoktatási intézmény, ha őt évi átlagában a szolgáltatásait igénybe vevők legalább ötvenegy százaléka a székhelyteleplelés határain kívül élők közül kerül ki, beleértve a teleplelés külterületén élőket is; többcélu intézmény esetén akkor is, ha e feltételnek valame-

lyik intézményegysége megfelelő.

körzeti műsorszolgáltatás: /köz-igazgatási jog/ Vételkörzete meghaladja a helyi műsorszolgáltatást, de vételkörzetében az ország lakosságának kevesebb mint a fele él.

kötbér: /polgári jog/ A szerződő fél kötbér fizetésére kötelezheti magát arra az esetre, ha olyan okból, amelyért felelős, a szerződést nem teljesíti vagy hibásan teljesíti.

kötelesrész: /polgári jog/ Az örökösök leszármazóját, szülőjét és házastársát megillető vagyon a hagyatékból abban az esetben, ha az öröklés megnyíltakor az örökösök törvényes örököse, vagy végintézkedés hiányában az lenne. Kötelesrész címen annak a fele jár, amely a kötelesrészt jogosultnak, mint törvényes örökösnek jutna. Az özvegyi haszonélvezeti jogból kötelesrészként olyan korlátozott mértékű jogosultság jár, amely az egyéb vagyoni forrásokat is figyelembe véve az özvegy szükségleteit biztosítja.

kötelezettségvállalás közérdekű célra: /polgári jog/ Közérdekű célra, ingyenesen, vagyoni szolgáltatás teljesítésére kötelezettség vállalása.

kötelmi jog: /polgári jog/ A szerződésekkel, felelősséggel, kár-

térítéssel, jogalap nélküli gazdagodással, egyes szerződéstípusokkal kapcsolatos polgári jogi szabálycsoport.

kötelmi jogviszony, kötelelem: /polgári jog/ A polgári jogviszonyoknak az a fajtája, amely relatív szerkezetű /meghatározott két vagy több alanya van/ és pozitív tartalom /aktív cselekvést követel/. Ilyen jogviszonyok keletkeznek például a szerződésekből, az egyoldalú akaratnyilatkozatokból, a károkozásból, jogalap nélküli gazdagodásból.

kötvény: /polgári jog/ Kamatozó és általában hosszabb lejáratú értékpapír, amelyben a kibocsátó arra kötelezi magát, hogy előre meghatározott időpontban vagy időpontokban a kötvény névértékének megfelelő összeget visszafizeti és az addig esedékes kamatokat kifizeti.

kötvénykölcson: /pénzügyi jog/ Életbiztosítás esetében a biztosító által a visszavásárlási összeg erejéig nyújtható kamatozó kölcsön, amelyet a felek legkésőbb a biztosítási jogviszony megszűnésekor vagy az elhalálozáskor rendeznek.

követségi jog: /nemzetközi jog/ A követek küldésének és fogadásának joga, valamint a képviselőre vonatkozó szabályok rendszere.

közalapítvány: /nonprofit jog/ Az Országgyűlés, a Kormány vagy a helyi önkormányzat képviselő-testülete által alapított alapítvány, amelyet közfeladat ellátásának folyamatos biztosítása érdekében hoznak létre. A közalapítvány létrejöhet már működő alapítvány átalakulása és átalakítása útján is. Az alapító okiratot hivatalságban /közlöny, értesítő/ közzé kell tenni. Közalapítványt 2006. augusztus 24. napja után nem lehet alapítani; az ekkor már létező közalapítványok külön törvény szabályai szerint működhetnek tovább.

közalkalmazotti jogviszony: /munkajog/ Egyrészt az állami és helyi önkormányzati költségvetési szervek, mint munkáltatók; másrészt az itt foglalkoztatott személyek, mint közalkalmazott munkavállalók között létrejött munkajogi viszony. A Munka Törvénykönyve a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényben meghatározott eltérésekkel irányadó a közalkalmazotti jogviszonyra.

közalkalmazotti jogviszonyra vonatkozó szabályok: /munkajog/ A közalkalmazotti jogviszonnyal összefüggő kérdéseket törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, tovább-

bá kollektív szerződés és közalkalmazotti szabályzat rendezi. A kollektív szerződés és a közalkalmazotti szabályzat nem lehet jogszabállyal ellentétes. Az a rendelkezés, amely e tilalomba ütközik semmis. A közalkalmazotti jogviszonyra a Munka Törvénykönyve szabályait a Kjt-ben írt eltérésekkel kell alkalmazni.

közalkalmazotti törvény (Kjt.) hatálya: /munkajog/ Az állami és a helyi önkormányzati költségvetési szerveknél, valamint a helyi önkormányzat által a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonya.

közbénjárás: /pénzügyi jog/ A váltó kibocsátója, átruházója vagy kezeze által kijelölhető olyan személy, aki a váltót szükségilyetben elfogadja vagy kifizeti.

közbenső ítélet: /polgári eljárásjog/ Ha a keresettel érvényesített jog, illetve az ennek alapján támasztott követelés összecszerúsége kérdésében a vita elkülöníthető, a bíróság közbenső ítélettel megállapíthatja a jog fennállását.

közbeszerzés: /gazdasági jog/ Az állam, a helyi önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok, köztestületek, közalapítványok, költségvetési szer-

vek, közszolgálati műsorszolgáltatók, társadalombiztosítási szervek és mindezek részvételével működő gazdasági társaságok törvényben meghatározott értéket meghaladó árubeszerzéseire, beruházásaira és szolgáltatás-megrendelésére vonatkozó eljárási szabályrendszer. A közbeszerzési eljárás célja az ajánlatkérés, ajánlattétel, elbírálás, megvalósítás ellenőrzése folyamatának szabályozásával a költségvetési forrásokkal való takarékosabb gazdálkodás és a feketegazdaság visszaszorítása.

közbeszerzési biztosok: /gazdasági jog/ A Közbeszerzési Tanács által kinevezett köztisztviselők, akik a közbeszerzési törvény hatálya alá eső jogorvoslati ügyben 3 tagú bizottságként járnak el, vizsgálják ki a kérelmet vagy hivatali információt, s hoznak döntést.

közbiztonsági őrizet: /közigazgatási jog/ A rendőrség az előállított személyt 24 óra időtartamra jogosult őrizetbe venni a személyazonosság megállapítása vagy az őrizetbe vett személy érdekeinek megvédése /ittasság, ön- és közveszélyes állapot/ céljából.

közeli hozzátartozó: /polgári jog/ a házastárs, a gyermek, unoka, szülő, örökbefogadott-, mostoha- és nevelt gyer-

mek, illetve örökbefogadott-, mostoha- és nevelőszülő, testvér.

középiskola: /oktatási jog/ A gimnázium és a szakközépiskola.

középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló: /oktatási jog/ A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók igen eltérő egyéni adottságokkal bírnak, fejlesztésük során egyénenként is eltérő nevelési, oktatási igények és szükségletek jelentkeznek. A fejlesztés szokásos útjait, módszereit jelentősen módosítja a kommunikáció és a beszéd fejlődésének sajátos útja, a megismerő funkciók késleltetettsége, a lassúbb tanulási tempó, a figyelem ingadozása, az alacsonyabb fokú terhelhetőség. Mindezek konkrétan megfigyelhető és mérhető fejlődésbeli elmaradást okoznak ép kortársaikhoz viszonyítva.

középület: /közigazgatási jog/ Az önkormányzati képviselő-testület és szervei elhelyezésére szolgáló épület.

közérdekű adat: /közigazgatási jog/ Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, illetve egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő olyan adat, amely nem minősül személyes adatnak.

közérdekű igényérvényesítés joga a közoktatásban: /oktatási jog/ A közérdekű igényérvényesítés joga alapján a szülő – a közérdekű kérelmekkel, panaszokkal és bejelentésekkel kapcsolatos eljárásokra vonatkozó rendelkezések szerint – eljárást indíthat, vizsgálatot kezdeményezhet az intézmény vezetőjénél, az intézmény fenntartójánál, a jegyzőnél, a főjegyzőnél, a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatalnál vagy más hatóságnál minden olyan esetben, amikor konkrétan nem határozhatók meg a jogaiban sértett személyek, illetve a veszélyeztetett személyek köre.

közérdekű kötelezettségvállalás: /polgári jog/ Közérdekű célra ingyenesen vagyoni szolgáltatás teljesítésére kötelezettségvállalás.

közérdekű munka: /büntetőjog/ Büntetőbíróság által kiszabható büntetés, amely szerint a közérdekű munkára ítélt köteles a részére meghatározott munkát hetenként legalább 1 napon, a heti pihenőnapon vagy a szabadnapján díjazás nélkül végezni. A közérdekű munka büntetés leghosszabb tartama 100 nap lehet. Ha az elítélt a közérdekű munkakötelezettségének nem tesz eleget, a közérdekű munka hátra-

lévő része helyébe fogház-fokozatú szabadságvesztés büntetés lép.

közérdekű önkéntes tevékenység: /nonprofit jog/ A törvény által meghatározott fogadó szervezeteknél (közhasznú civil nonprofit szervezetek, költségvetési intézmények, stb.) meghatározott tevékenységi körben ellenszolgáltatás nélkül végzett munka, kivéve, ha a) a személy a tevékenységet maga vagy közeli hozzátartozója javára végzi; b) a tevékenység jogszabályi kötelezésen, jogerős bírósági határozaton, illetve hatósági kötelezésen alapul; c) a felek úgy állapodnak meg, hogy azt más jogviszony keretében végzik, így különösen polgári jogi jogviszonyban, társadalmi szervezet, közhasznú társaság, illetve egyház tagjaként, alapítvány, közalapítvány kezelő szervének tagjaként vagy egyházi személyként. A közérdekű önkéntes tevékenységhez a törvény – főként költségelszámoláshoz kapcsolódó – adó- és járulékkedvezményeket rendel.

közérdekvédelmi bejelentés: /közigazgatási jog/ Ha a munkavállalónak tudomása van arról, vagy kellő alappal feltételezi, hogy a munkáltatónál a munkáltató magatartása, vagy

a munkáltató működési körébe tartozó okok következtében a közérdek bármilyen sérelme következett vagy következhet be, bejelentéssel fordulhat a munkáltatóhoz vagy annak felügyeleti szervéhez vagy a közérdekvédelmi bejelentés kivizsgálására jogosult hatóságnál.

közérkölcs megsértése: (szabálysértési jog) Közterületen vagy nyilvános helyen a közérkölcbe ütköző magatartást tanúsítása, szexuális áru elhelyezése mások számára észlelhető módon közterületen vagy kirakatban, illetőleg a szexuális áruk forgalmazására vonatkozó előírások egyéb megszegése, az erőszakot öncélúan bemutató reklám közvététele. (Öncélú a bemutatás, ha az erőszak bemutatását a reklám tárgya vagy témája nem teszi feltétlenül indokolttá.)

közfeladat: /polgári jog és munkajog/ A közalapítvány célja szempontjából és a foglalkoztatási törvény alkalmazásában az olyan állami vagy helyi önkormányzati feladat, amelynek ellátásáról – jogszabály alapján – az államnak vagy a helyi önkormányzatnak kell gondoskodnia.

közfeladatot ellátó személyek: /büntetőjog/: A postás, a tö-

megközlekedési szolgáltató közforgalomban munkát végző alkalmazottja, a katona, a polgárőr, a mentős, bírósági és hatósági eljárásban a jogi képviselő és szakértő; egészségügyi dolgozó, pedagógus és a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott, a felsőoktatási intézmény oktatója, tanára, tudományos kutatója; a tűzoltó, polgárőr, lelkeső, gyermekvédelmi és szociális dolgozó, erdész, közmű-felhasználási helyek műszaki felülvizsgálatát, ellenőrzését, kikapcsolását és leolvasását végző személyek.

közfeladatot ellátó személy elleni erőszak: /büntetőjog/ A hivatalos személy elleni erőszak büntett szabályai alkalmazandók a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak eseteire is. A közfeladatot ellátó pedagógus ellen elkövetett bűncselekményt a törvény a többi sértettnél súlyosabb büntetési tételű szabadságvesztéssel rendeli büntetni.

közforgalmú gyógyszertár: /közigazgatási jog/ A betegek közvetlen és teljes körű gyógyszerellátását biztosító gyógyszerár.

közgyógyellátás: /közigazgatási jog/ A szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapot megőrzéséhez és hely-

reállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében közgyógyellátási igazolványt állíthat ki a lakóhely szerint illetékes jegyző. A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személy térítésmentesen jogosult egyes gyógyszerre és gyógyászati segédeszközökre, gyógyító és gyógyítást elősegítő szolgáltatásokra.

közhasznú szervezet: /nonprofit jog/ A törvény feltételeinek megfelelő létesítő okirattal rendelkező nonprofit szervezet, amelyet a bíróság közhasznú vagy kiemelkedően közhasznú minősítéssel nyilvántartásba vesz.

közhasznú tevékenység: (nonprofit jog) A társadalom és az egyén közös érdekeinek kielégítésére irányuló – a szervezet létesítő okiratában szereplő – cél szerinti tevékenységek, amelyeket a közhasznú szervezetekről szóló törvény tételesen meghatároz.

közigazgatási államtitkár: /alkotmányjog/ A minisztérium hivatali apparátusának vezetésére a miniszternek a miniszterelnök útján előterjesztett javaslat alapján a köztársasági elnök által kinevezett államtitkár.

közigazgatási per: /polgári eljárásjog/ Közigazgatási határo-

zat tárgyában indított per. Közigazgatási határozatnak minősül ebből a szempontból az államigazgatási szerv hatósági határozata, a helyi önkormányzat határozata, belső szabályzata és egyéb döntése, más szervnek az a határozata, amelynek felülvizsgálatára vonatkozóan jogszabály közigazgatási per megindítását engedi.

közigazgatási ügy: /közigazgatási jog/ Minden olyan ügy, amelyben a közigazgatási szerv az ügyfelet érintő jogot vagy köteleességet állapít meg, adatot igazol, nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez.

közirat: /közigazgatási jog/ A keletkezés idejétől és az őrzés helyétől függetlenül minden olyan irat, amely a közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozik vagy tartozott.

közjegyző: /polgári jog/ A törvény által közhitelességgel felruházott személy, aki a jogügyletekről és jogi jelentőségű tényekről közokiratot állít ki, okiratokat őriz meg, másolatot és aláírást hitelesít, értéktárgyakat ad át, lefolytatja a hagyatéki eljárást és a jogszabály által hatáskörébe utalt más eljárásokat.

közjog: /jogelmélet/ A jogágak csoportosításának, a jogrend-

szertagozódásnak legrégibb kategóriacsoportja a közjog-magánjog kettősség. A közjog az állam és a polgárok közötti jogviszonyokkal foglalkozó jogágcsoport; minden ami közérdekű, közhasznú; közösségi, kollektív, nyilvánosságra tartozó – tehát az állam, a köz, a közösség megjelenik közvetlenül jogalanyként e jogviszonyokban. A közjogi viszonyokra a felek közötti hatalmi viszonyok, az alá-fölérendeltség jellemző. Közjogba tartoznak az Állammal, mint különleges jogalannyal kapcsolatos sajátjogú szabályozások is. Közjogi jellegű mai jogágelvezéseink közül mindenekelőtt az alkotmányjog, államjog, államigazgatási jog, büntetőjog, gazdasági jog /abban az értelemben, hogy főként az állam gazdasági tevékenységének szabályaival foglalkozik/, nemzetközi jog, pénzügyi jog.

közkegyelem: /büntetőjog/ Meghatározott bűncselekmények elkövetői – kilétiüktől függetlenül – mentesülnek a büntetőjogi felelősségre vonás alól, vagy a már kiszabott büntetés végrehajtása alól. Ünnepek vagy nagyobb társadalmi változások alkalmával szoktak kihirdetni közkegyelmet. /Amnesztia/

közkereseti társaság: /társasági jog/ Olyan gazdasági társaság, amelyben a tagok korlátlan és egyetemleges felelősségük mellett közös gazdasági tevékenységet folytatnak és az ehhez szükséges vagyont a társaság rendelkezésére bocsátják. A közkereseti társaság nem jogi személy.

közlevéltár: /közigazgatási jog/ A nem selejtezhető köziratokkal kapcsolatos levéltári feladatokat – ideértve a tudományos és igazgatási feladatokat is – végző, közfeladatot ellátó szerv által fenntartott levéltár.

közműszolgálat: /polgári jog/ Lásd szolgálat.

közokirat: /polgári eljárásjog/ Bíróság, közjegyző vagy más hatóság által az ügykörén belül, megszabott alakban kiállított okirat. A közokirat teljesen bizonyítja a benne foglalt intézkedést vagy határozatot, az okirattal tanúsított adatok és tények valóságát, az okiratra foglalt nyilatkozat megtételét, valamint annak idejét és módját. Az okirati fajták /egyszerű magánokirat, teljes bizonyító erejű magánokirat, közokirat/ közül csak a közokirat az, amely feltétlenül és teljes mértékben bizonyíték a benne foglaltakra.

közoktatás: /oktatási jog/ Magába foglalja az óvodai neve-

lést, az iskolai nevelést és oktatást, valamint a kollégiumi nevelést. Az iskola a szakképzésről szóló törvényben foglalt feltételekkel vehet részt a szakképzés feladatainak megvalósításában. Az óvoda, az iskola és a kollégium a közoktatási törvényben meghatározottak szerint vehet részt a pedagógusképzésben és a pedagógus-továbbképzésben.

közoktatás: /oktatási jog/ Óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás, kollégiumi nevelés. A közoktatás rendszerének működtetése állami feladat.

közoktatási érdek: /oktatási jog/ Olyan közoktatási feladat ellátása, amely nem tartozik a kötelező önkormányzati feladatkörbe, illetve amely fejlesztési célt szolgál.

közoktatási intézmény: /oktatási jog/ A törvényben meghatározott közoktatási feladatok ellátására létesített intézmény, amely a törvény erejénél fogva jogi személy. Közoktatási intézmények a nevelési-oktatási intézmények, a pedagógiai szakszolgálat intézményei és a pedagógiai szakmai szolgáltató intézmények. Nevelési-oktatási intézmény az óvoda, iskolai végzettséget és szakképesítést igazoló bizonyítvány kiadására jogosult iskola /például általános iskola, gimnázium,

szakmunkásképző iskola, szakiskola/, alapfokú műveltségoktatási intézmény, kollégium; pedagógiai szakszolgálat például a gyógypedagógiai, nevelési és pályaválasztási tanácsadók, beszédjavító intézetek, konduktív pedagógiai intézmény, szakértői és tanuló rehabilitációs bizottság; pedagógiai szakmai-szolgáltató intézmények a megyei pedagógiai intézetek és a központi műhelyek.

közös igazgatású közoktatási intézmény: /oktatási jog/ Szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységek keretében különböző típusú közoktatási intézmények feladatait látja el. A közös igazgatású közoktatási intézményben egységes vagy összetett iskola feladatait ellátó -, egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó -, egységes gyógypedagógiai módszertani feladatot ellátó -, valamint a nevelő és oktató munkához kapcsolódó, nem közoktatási tevékenységet ellátó intézményegység is működhet.

közös tulajdon: /polgári jog/ Ugyanazon a dologon több személyt megillető tulajdonjog.

közös vállalat: /gazdasági jog/ Gazdasági társaság, amelyet jogi személyek alapítanak - alaptőke rendelkezésre bocsá-

tásával és önálló gazdálkodási céllal. A közös vállalat vagyont meghaladó tartozásokért a tagok együttesen, vagyoni hozzájárulásaik arányában kezességet felelnek.

közösség elleni izgatás: /büntetőjog/ Aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzet vagy valamely nemzetiség; valamely nép, felekezet vagy faj, továbbá a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

központi közigazgatási szervek: /közigazgatási jog/ Miniszterelnöki Hivatal, minisztériumok, országos hatáskörű szervek.

központi program (tanterv szakképzésben): /oktatási jog/ A miniszter által kiadott dokumentum a szakmai és vizsgakövetelmény teljesítésére szolgáló iskolai rendszerű szakképzés megszervezéséhez, valamint további nevelési-oktatási dokumentumok (szakmai program, tankönyv, egyéb tanulmányi segédlet) elkészítéséhez.

közraktárgy: /pénzügyi jog/ A közraktárban elhelyezett áruval /zálogtárggyal/ kapcsolatos jogokat megtestesítő értékpapír. Egyik része az árújegy, amely az áru feletti rendelkezés jogát testesíti meg /tulaj-

dönjogátruházásra alkalmas/, a másik része a zálogjegy, amely a zálogjoggal rendelkezésre szolgál, tehát a közraktárban elhelyezett áru ellenében felvett kölcsön és járulékai mértékéig zálogjogot ad.

köztemetés: /közigazgatási jog/ A haláleset helye szerint illetékes települési önkormányzat gondoskodik annak a vagyonatlan személynek a közköltségben történő eltemetetéséről, akinek nincsen, vagy nem lelhető fel tartásra köteles és képes hozzátartozója.

közterület: /közigazgatási jog/ Közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet a rendeltetésnek megfelelően bárki használhat, és az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván. Egyéb ingatlanoknak a közhasználat céljára átadott területrésze – az erről szóló külön szerződésben foglaltak keretei között – a közterületre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Közterület rendeltetése különösen: a közlekedés biztosítása (utak, telek), a pihenő és emlékhelyek kialakítása (parkok, köztéri szobrok stb.), a közművek elhelyezése.

köztisztület: /polgári jog/ Közfeladat ellátására törvény által

létrehozott, önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal, valamint önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezet. /Például a Magyar Tudományos Akadémia, gazdasági kamarák, szakmai kamarák./

köztisztviselő: /munkajog/ A törvényben meghatározott központi és helyi közigazgatási szervek feladat- és hatáskörében eljáró ügydöntő és érdemi feladatot ellátó vezető, ügyintéző.

köztulajdonban álló gazdasági társaság: /közigazgatási jog/ Az a gazdasági társaság, amelyben a Magyar Állam, helyi önkormányzat, a helyi önkormányzat jogi személyiséggel rendelkező társulása, többcélú kistérségi társulás, fejlesztési tanács, kisebbségi önkormányzat, kisebbségi önkormányzat jogi személyiségű társulása, költségvetési szerv vagy közalapítvány külön-külön vagy együttesen számítva többségi befolyással rendelkeznek.

közüti veszélyeztetés: /büntetőjog/ Aki a közüti közlekedés szabályainak megszegésével más vagy mások életét vagy testi épségét közvetlen veszélynek teszi ki, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

közügyektől eltiltás: /büntetőjog/ Büntetőbírósg által ki-

szabható mellékbüntetés azal szemben, akit szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnék, és méltatlan arra, hogy a közügyekben részt vegyen. A közügyektől eltiltott a büntetés hatálya alatt nem vehet részt országgyűlési vagy önkormányzati választásban, népszavazásban és népi kezdeményezésben; nem lehet hivatalos személy, nem működhet önkormányzatban vagy annak bizottságában, nem viselhet tisztséget társadalmi szervezetben és szövetkezetben, nem érhet el katonai rendfokozatot, nem kaphat kitüntetést. A közügyektől eltiltás tartama 1 évtől 10 évig terjedhet.

közüzeti szerződés: /polgári jog/ Közüzeti szolgáltatásra /például gáz, elektromos áram, víz, csatorna, szemét, antenna/ irányuló szerződés, amelynek alapján a szolgáltató köteles meghatározott időponttól a fogyasztó számára folyamatosan és biztonságosan a fogyasztó igénye szerint meghatározott közüzeti szolgáltatást nyújtani, a fogyasztó pedig köteles időszakonként a díjat megfizetni. A szolgáltatási jogai a közüzeti szerződés esetén jogszabály által erősen korlátozottak a szerződéskö-

tés megtagadását, a szerződés tartalmának meghatározását, a felmondást, illetve a szolgáltatás korlátozását vagy szüneteltetését illetően.

közvégrendelet: /polgári jog/ Közjegyző vagy bíróság előtt tett végrendelet.

közveszélyokozás: /büntetőjog/ Aki /árviz okozásával, robbanó-, sugárzó-, avagy más anyag, energia vagy tűz pusztító hatásának kiváltásával közveszélyt idéz elő, vagy a közveszély elhárítását, avagy következményeinek enyhítését akadályozza, bűncselekményt /büntetett/ követ el. A Büntető Törvénykönyv vétség miatt büntetni rendeli a gondatlan közveszélyokozást is.

közvetett bizonyíték: /jogelmélet/ Olyan bizonyíték, amely nem a bizonyítandó tényre vonatkozik, hanem egy olyan másik tényre, amelyekből következtetni lehet a bizonyítandó tényre vagy annak egyes tényezőire.

közvetett tettes: /büntetőjog/ A bűncselekményt úgy valósítja meg, hogy felelősségre nem vonható más személyt – például gyermeket, beszámíthatatlan személyt vagy tévedésben eljáró személyt – használ fel a bűncselekmény elkövetésére. A közvetett tettes is tettesként felel a cselekményéért;

gyermek „elkövetési eszközként” használata esetében még súlyosabban is, mintha a bűncselekményt saját maga követte volna el.

közvetítés: /munkajog/ A kollektív munkaügyi vitában a felek által a konfliktus rendezése érdekében közösen felkért – a vitában nem érintett – közvetítő személy egyeztető tevékenysége.

közvetítő: /nemzetközi jog/ A jogszolgálatot meghaladóan a közbenjárására létrejött tárgyalásokba érdemben is bekapcsolódik, az álláspontokat közvetíti, s esetlegesen javaslatokat is tesz a feleknek a vizsály, jogvita rendezésére.

közvetlen bírósági felhívás: /polgári eljárásjog/ Tartásdíjra kötelező bírósági határozatban egyúttal a végrehajtásról is rendelkezik a bíróság: a munkáltatót közvetlenül felhívja arra, hogy a határozatban megállapított összeget vonja le, és fizesse ki a jogosultnak.

közvetlen bírósági letiltás: /polgári eljárásjog/ Végrehajtási lap kiállítása, vagy végrehajtási záradékolás helyett a bíróság közvetlenül letiltó végzést hoz, ha kizárólag az adós munkabéréből kell behajtani a követelést. A letiltó végzés felhívja az adós mun-

káltatóját, vagy az adós számára járandóságot és juttatást folyósító szervet, hogy az adósnak kifizetendő összegből a végzésben feltüntetett összeget vonja le, és haladéktalanul fizesse ki a végrehajtást kérőnek. Kizárólag közvetlen letiltással hajthat be például a tartásdíj iránti követeléseket.

közvetlen demokrácia jogintézményei: /alkotmányjog/ Népszavazás, népi kezdeményezés.

közvetlen kártérítésre kötelezés: /munkajog/ A kollektív szerződés által meghatározott értékhatárig a munkáltató által a munkavállalóval szemben közvetlenül érvényesített /nem pedig az általános szabálynak megfelelően bírósági úton kezdeményezett/ kártérítés.

közvetlenség elve: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ A bíróság ügydöntő határozatát /ítéletét/ a tárgyaláson közvetlenül megvizsgált bizonyítékokra alapítja.

közszemérem megsértése: /büntetőjog/ Aki a szexuális áruk forgalmazásával kapcsolatos előírásokat súlyosan megszegi, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

közszolgálati jogviszony: /munkajog/ Egyik részről az állam

és az önkormányzat, másik részről a köztisztviselő, ügykezelő, fizikai alkalmazott között munkavégzés céljából létesített jogviszony, amelyben a felek munkajogi helyzetét, jogait és kötelezettségeit külön törvény szabályozza.

közszolgálati jogvita: /munkajog/ A köztisztviselő által a közszolgálati jogviszonyából származó igényének érvényesítése érdekében, valamint a munkáltató fegyelmi, kártérítési vagy egyéb sérelmes intézkedése és mulasztása ellen közvetlenül a munkaügyi bíróság előtt indítható jogorvoslati eljárás.

közszolgálati műsorszolgáltatás: /közigazgatási jog/ Működését közszolgálati műsorszolgáltatási szabályzat határozza meg, feladata többségében közszolgálati műsor szolgáltatása, fenntartása alapvetően közpénzekből történik, társadalmi felügyelet alatt áll, alapvető jogait és kötelességeit a rádiózásról és televíziózásról szóló törvény állapítja meg.

kredit: /foktatási jog/ Felsőoktatási intézmények által folytatott akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben, alapképzésben és kiegészítő alapképzésben, szakirányú továbbképzésben, dokto-

ri, illetve mesterképzésben, valamennyi képzési formában, illetve tagozaton a végzettséget, szakképzettséget igazoló oklevél megszerzésének feltételül előírt minden tanulmányi munkaidő-ráfordítással járó tanulmányi követelmény teljesítésének mérésére szolgáló tanulmányi pontok. A kreditek azon – a hazai és nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével kialakított becslés alapján megállapított – összes hallgatói tanulmányi munkaidőn alapulnak, amely egy átlagos képességű hallgatótól a tanulmányok teljesítése érdekében elvárható. A kreditekkel elismert összes hallgatói tanulmányi munkaidő a tanórákat (kontaktórákat) és az egyéni hallgatói tanulmányi munkaórákat is tartalmazza. A hallgatói tanulmányi munkaórák abban az esetben eredményeznek kreditet, ha a követelmények teljesítéséről a hallgató sikeresen számot adott, azaz az intézményi szabályzatban meghatározott követelményeknek megfelelt. A kredit értéke nem függhet a megfelelés fokozatától. A kredit a tanulmányi munka mértékegysége, amely kifejezi azt a pedagógiai tervezhető időt, amely a tantárgy, illetve a tantárgyi egy-

ség vonatkozásában a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott ismeretek elsajátításához, követelmények vagy modulok teljesítéséhez szükséges. Egy kredit a felsőoktatásban harminc tanulmányi munkaórát jelent.

kriminalisztika: /büntetőjog/ Bűnügyi nyomozástan. Abűnüldözés technikájával, a bűncselekmények nyomozásával foglalkozó tudományág.

kriminológia: /büntetőjog/ Tudományág, amely a bűncselekmények elkövetésének társadalmi, gazdasági, személyiségben és szocializációban, sértetti magatartásban rejlő okaival, körülményeivel, valamint a bűnüldözés, illetve bűnmegelőzés lehetséges társadalmi eszköztárával és rendszerével foglalkozik.

kuratórium: /polgári jog/ Az alapítvány kezelő szervének általánosan használt elnevezése.

kuruzslás: /büntetőjog/ Aki jogosulatlanul ellenszolgáltatásért vagy rendszeresen az orvosi gyakorlat körébe tartozó tevékenységet fejt ki, bűncselekményt /vétséget/ követ el. Súlyosabb bűncselekmény /büntett/ valósul meg, ha a kuruzslást az orvosi gyakorlatra jogosultság színlelésével követik el.

küldött: /jogelmélet/ Képviselőre választott személy.

külföldi jogi tanácsadó: (eljárásjogok) Az, aki a törvényben meghatározott jogi tevékenységét magyar ügyvéddel, illetve ügyvédi irodával kötött együttműködési szerződés alapján végzi. A külföldi jogi tanácsadó a tevékenységét kizárólag annak az ügyvédnek, ügyvédi irodának adott megbízás alapján végezheti, amellyel az együttműködési szerződést kötötte. A külföldi jogi tanácsadó a külföldi ügyvédi bejegyzésének helye szerinti hazai jogáról, az Európai Községek jogáról, valamint a nemzetközi jogról és az ezekkel összefüggő joggyakorlatról adhat jogi tanácsot.

külföldi minősített adat: /közigazgatási jog/ Más állam vagy nemzetközi szervezet által átadott minősített adat. Ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, az átadó fél által meghatározott érvényességi idő lejártáig hazai minősített adatként kell kezelni.

külföldi: /idegenrendészeti jog/ A nem magyar állampolgár és a hontalan;

külön intézkedés: /közigazgatási jog/ Ha a közigazgatási eljárás során jogszabálysértés történt, intézkedni kell a megállá-

pított hibák és az azokat előidéző okok megszüntetéséről.

különleges adat: /közigazgatási jog/ Olyan személyes adat, amely a faji eredetre, nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, politikai véleményre és pártállásra, vallásra vagy más meggyőződésre, egészségi állapotra, kóros szenvedélyre, szexuális életre, büntetett előéletre vonatkozik.

különleges gondozási igénye a sajátos nevelési igényű tanulóknak: /oktatási jog/ A sajátos nevelési igényű tanulók különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonság-együttes, amely a tanuló nevelhetőségének, oktathatóságának, képezhetőségének az átlagtól eltérő jellegzetes különbségeit fejezi ki. A tanulók között fennálló egyéni adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a helyi pedagógiai programok kialakításakor veszik figyelembe.

különös hatáskör: /eljárásjogok/ Meghatározott ügytípusra vagy ügyre az általános hatáskörűtől eltérő másik bíróságnak van hatásköre. A polgári eljárásjogban a megyei bíróság hatáskörébe tartoznak például a tízmillió forint pertárgyértéket meghaladó va-

gyonjogi perek, a szerzői jogi perek és az iparjogvédelmi perek.

különös illetékesség: /eljárásjogok/ Az általános illetékességtől eltérő illetékességi ok. Lehet vagylagos illetékesség, amely az általános illetékességi ok mellett mint választható másik illetékesség jelenik meg /például polgári eljárásjogban a felperes választása szerint a károkázás helye, tartásra jogosult lakóhelye, gyermekelhelyezési perben a gyermek lakóhelye/, és lehet különös visszaeső: /büntetőjog/ Az olyan visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el.

külszolgálat: /munkajog/ A munkáltató által elrendelt, külföldön történő munkavégzés.

külterület: /közigazgatási jog/ a település közigazgatási területének belterületnek nem minősülő, elsősorban mezőgazdasági, erdőművelési, illetőleg különleges (pl. bánya, vízmeder, hulladéktelep) célra szolgáló része.

kvázi bíróságok: /alkotmányjog/ Igazságszolgáltatási funkciókat, úgymint állami büntetőigény érvényesítése vagy a felek jogvitájának elbírálása, a nagy tömegű és viszonylag

egyszerűen elbírálnak ügy előzetes elintézése, valamint az elbíráláshoz szükséges speciális szakértelem okán közigazgatási szervek is ellátnak. /Például szabálysértési, családjogi, polgári jogi ügyekben./ A kvázi bíróságok /szabálysértési hatóság, birtokvédelmi hatóság, államhatóság/ határozatai ellen általában nyitva áll a rendes bírósági út.

L

lajstromozott vagyontárgy: /közigazgatási jog/ Olyan ingó dolog vagy jog, amelyre vonatkozóan a tulajdonjog vagy a lajstromozott jog megszerzését belföldön vezetett közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzés igazolja.

lakás: /közigazgatási jog/ Olyan összefüggő helyiségcsoport, amely lakhatási célt szolgál, s helyiségei, közművesítettége, melegvízellátása és fűtési módja alapján valamelyik komfortfokozatba /élszkomfort, komfort, félkomfort, komfort nélküli/ sorolható.

lakásbérleti jog folytatása: /közigazgatási jog/ A bérló halála esetén a hozzátartozó és az eltartó törvényben meghatározott feltételek mellett joga a bérlové válásra.

lakásbérleti szerződés: /polgári jog/ Lakás bérbeadásáról szóló – határozott vagy határozatlan idejű, esetleg feltételhez rendelt – megállapodás, amelynek alapján a bérbeadó a lakás birtokbaadására és rendeltetésszerű használatban tartására, a bérló pedig bérleti díj fizetésére és karbantartásra köteles.

lakásszövetkezet: /polgári jog/ A lakásszövetkezet lakóépület fenntartására alakult, közhasznú tevékenységet ellátó kommunális szervezet; önálló jogi személy. A lakásszövetkezetben a lakások a tagok magántulajdonában vannak; minden más /az épülethez tartozó földrészlet, a lakóház lakáson kívüli részei és nem lakás céljára szolgáló helyiségei/ pedig a szövetkezet tulajdonában. Ha az alapszabály szerint a lakások is a szövetkezet tulajdonában vannak, a tagokat az általuk használt lakásra megilleti a használati joga.

lakhelyelhagyási tilalom: /büntető eljárásjog/ Az ügyész és a bíróság azokban az esetekben, amelyekben előzetes letartóztatásnak lenne helye – ha ezt elegendőnek tartja –, a letartóztatás elrendelése helyett a terheltnek megtilthatja, hogy lakóhelyét engedély nélkül elhagyja.

lakóépület: /közigazgatási jog/ Az olyan épület, amelyben kizárólag vagy túlnyomórészt /az épület összalapterületének 50%-át meghaladó mértékben/ lakás van.

lakóhely: /polgári jog/ Ahol az állampolgárnak bejelentett lakása van.

lakossági hitel: /pénzügyi jog/ Fogyasztási hitel, lakás- és üdülvászárllási hitel, építési hitel, közműfejlesztési hitel.

látássérült tanuló: /oktatási jog/ A látássérülés a szem, a látóideg vagy az agykérgi látóközpont sérülése következtében kialakult állapot, mely megváltoztatja a tanuló megismerő tevékenységét, alkalmazkodó képességét, személyiségét. Gyógypedagógiai szempontból azok a tanulók látássérültek, akiknek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0-0,33 (látásteljesítmény 0-33%) közötti. Ezen belül: a) vakok azok a tanulók, akiknek látóképessége teljesen hiányzik (vízus: 0); b) aliglátók azok a tanulók, akik minimális látással rendelkeznek: fényt érzékelők, ujjolvasók, nagytárgylátók (vízus: fényérzés -0,1); c) gyengénlátók azok a tanulók, akiknek az életvitelt nagymértékben korlá-

tozza a csökkent látásteljesítmény (vizus: 0,1-0,33).

láthatás: /családjog/ Házassági bontóperben a feleknek meg kell egyeznie – ennek hiányában pedig a bíróság meghatározza – a közös gyermeknek azzal a szülővel való kapcsolattartását, aki nem él közös háztartásban a gyermekkel. Ennek keretében a láthatás joga általában legalább kéthetente munkaszüneti napon megilleti a szülőt.

leányvállalat: /polgári jog/ Jogszabályban meghatározott gazdálkodó szervezetek által létrehozott, önálló jogi személyiséggel rendelkező, de a létesítő szervvel szoros gazdasági együttműködésben működő másik vállalat.

lefoglalás: /büntető eljárásjog/ A hatóság, bíróság lefoglalhatja a tárgyi bizonyítási eszközt, a Büntető Törvbénkönyv szerint elkobozható dolgot, valamint az olyan dolgot, amelynek birtoklása jogszabályba ütközik. A lefoglalt dolgot a hatóság letétbe helyezi, vagy más módon gondoskodik a megőrzéséről.

lefoglalás: /szabálysértési jog/ A szabálysértési hatóság lefoglalhatja azt a dolgot, amely bizonyítékkul szolgál, vagy elkobzás alá eshet. A lefoglalás csak megőrzésre és az eljárás

során felhasználásra átvételt jelent, tulajdonjogi változást azonban csak akkor, ha a jogosult ismeretlen, s ezért a lefoglalt dolog az állam tulajdonába kerül.

legális: /jogelmélet/ Törvényes, törvénynek megfelelő, engedélyezett.

legalitás: /jogelmélet/ Törvényes állapot, jogszabálynak megfelelőség, jogszerűség.

legfőbb szerv: (nonprofit jog) Az alapítvány és a közalapítvány kezelő szerve (szervezete), a társadalmi szervezetek alapszabály szerinti legfőbb szerve, valamint a közhasznú társaság, nonprofit gazdasági társaság taggyűlése, közgyűlése.

lettárfelelősség: /munkajog/ A lettárhiányért a lettárfelelősségi megállapodást kötött munkavállaló vétkességére tekintet nélkül felelősséggel tartozik. A lettárhiányért való felelősség feltételei: a) lettárfelelősségi megállapodás megkötése; b) a lettári készlet szabályszerű átadása és átvétele; c) a lettárhiánynak a lettározási rend szerint lebonyolított, a teljes lettári készletet érintő lettárfelvétel alapján történő megállapítása. Ha a lettári készletet a lettárhiányért nem felelős munkavállaló is kezeli, a felelősség megállapításához

szükséges az is, hogy a lettárhiányért nem felelős, de a lettári készletet kezelő munkavállalót a munkáltató a lettárhiányért felelős munkavállaló előzetes hozzájárulásával foglalkoztassa az adott munkakörben, illetve munkahelyen. Lettárhiányért való felelősség csak azzal a munkavállalóval szemben érvényesíthető, aki a két egymást követő lettározás közötti időszakra (lettáridőszak) legalább a felelősségi munkáltatónál, illetve az adott munkahelyen dolgozott. A lettárfelelősségi megállapodást írásba kell foglalni és ebben meg kell határozni a lettári készletnek azt a körét, amelyért a munkavállaló felelősséggel tartozik. Ha a lettári készletet több munkavállaló kezeli, velük csoportos lettárfelelősségi megállapodás is köthető. Ebben az esetben meg kell határozni azokat a munkaköröket is, amelyek betöltésének megváltozásakor lettározást kell tartani. A csoportos lettárfelelősségi megállapodás meghatározhatja a felelősségi munkavállalók közötti megosztást is, de egyetemleges felelősség megállapításának nincs helye. Ha a csoportos lettárfelelősségi megállapodás a felelősség megosztását nem rendezi, a munka-

vállalók átlagkeresetük arányában felelnek. A lettárfelelősségi megállapodás eltérő rendelkezése hiányában a lettári készletet állandóan egyedül kezelő munkavállaló a lettárhiány teljes összegéért felel.

lettárhiány: /munkajog/ A kezelésre szabályszerűen átadott és átvett anyagban, áruban ismeretlen okból keletkezett, a természetes mennyiségi csökkenés és a kezeléssel járó veszteség mértékét meghaladó hiány.

lemondás az öröklésről: /polgári jog/ Aki törvényes örökös lenne, az örökhagyóval kötött írásbeli szerződésben egészben vagy részben lemondhat az öröklésről.

létesítő okirat: (nonprofit jog) A társadalmi szervezet alapszabálya, az alapítvány és a közalapítvány alapító okirata, a közhasznú társaság társasági szerződése, illetőleg alapító okirata.

letét különös nevei: /polgári jog/ A megőrzési felelősséggel, mint a letéti szerződés tárgyával kapcsolatos különös /speciális/ rendelkezéseket tartalmaz a Polgári Törvénykönyv: 1. bankletét, közgyűjteményi letét, és bírói letét, amelyekre jogszabály eltérően rendelkezhet, de ha ez hiány-

zik, akkor a Ptk. általános szabályai irányadóak; 2. szállodában a vendég dolgainak elveszése, elpusztulása vagy károsulása esetén a kárért a szálloda felel, kivéve, ha a kárt elháríthatatlan külső ok vagy a vendég maga okozta; 3. éttermek, színházak, közszolgáltató intézmények, ruhátartó üzemből tartók felelősségére a szállodában elhelyezett dolgokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a felelősség a látogatóknak csak azokra a dolgokra terjed ki, amelyeket ilyen helyre a látogatók általában magukkal szoktak vinni. Ha megőrzésre szolgáló helyet külön kialakítottak és üzemeltetnek, a felelősség csak az itt elhelyezett dolgokért áll fenn.

letéti jegy: /pénzügyi jog/ Pénzintézetek által kibocsátható, általában közepes időtartam-lejáratú, forgalomképes értékpapír, amelyben a pénzintézet arra kötelezi magát, hogy a megjelölt összeget a letéti jegy tulajdonosának a meghatározott időben és módon kifizeti, s addig időközönként a pénzösszeg előre meghatározott kamatát fizeti.

letéti szerződés: /polgári jog/ Az egyik fél /a letető/ megbízza a másik felet /letéteményest/ azzal, hogy a rábízott

dolgot időlegesen őrizze meg, s esetleges külön kikötés alapján kezelje.

levéltár: /közigazgatási jog/ Maradandó értékű iratok tartós megőrzésének, levéltári feldolgozásának és rendeltetésszerű használatának biztosítása céljából létesített intézmény.

levéltitok megsértése: /büntetőjog/ Aki másnak közlést tartalmazó zárt küldeményét, tartalmának megismerése végett felbontja, megszerzi, vagy ilyen célból illetéktelen személynek átadja, úgyis, aki távközlési berendezés útján továbbított közleményt kifürkész, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

lex: /jogelmélet/ Törvény.

likvid bérlet a dolog tulajdonjogát megszerzi, vagy egyoldalú nyilatkozattal megszerezheti.

likviditási tartalék: /pénzügyi jog/ A pénzintézetek számára jogszabály vagy a jegybank által előírt arány /likviditási ráta/ az összes banki eszköz és a jegybankképes eszköz arányára vonatkozóan.

lízing: /polgári jog, pénzügyi jog/ Bérlettel vegyes adásvételi szerződés, amelynek alapján a dolgot meghatározott időre bérbe adják azzal, hogy legkésőbb a bérlet lejártának utolsó

napján a hátralévő bérleti díj megfizetésével egyidejűleg a polgári jog/ A szabadalom jogosultja által másnak adott engedély a találmány hasznosítására.

logopédiai ellátás: /oktatási jog/ A logopédiai ellátás keretében el kell végezni az óvodai nevelésben részt vevő, ötödik életévüket betöltött gyermekek beszéd- és nyelvi fejlettségének alapvizsgálatát, szűrését, és ennek eredménye alapján szükség szerint a gyermek további pedagógiai, pszichológiai, orvosi vizsgálatának kezdeményezését. Részletes logopédiai diagnosztikai vizsgálat és logopédiai vizsgálati vélemény alapján kell a gyermek további logopédiai ellátását megszervezni legalább heti három alkalommal egyéni foglalkozás, illetve legfeljebb hat gyermekből, tanulóból álló csoportfoglalkozás keretében. A logopédiai ellátás a pedagógiai szakszolgáltatás része.

lopás: /büntetőjog és szabályszétségi jog/ Idegen dolgot másról azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa. Értéktől és az elkövetés módjától független szabálysértés, vétség vagy bűntett.

M

magánfél: /büntető eljárásjog/ Az olyan sértett, aki a büntetőeljárásban polgári jogi igényt /például kártérítést/ érvényesít.

magánindítvány: /büntetőjog/ A Büntető Törvénykönyvben meghatározott esetekben a bűncselekmény csak a sértett által előterjesztett magánindítványra /az elkövető megbüntetésének kívánását tartalmazó kérelemre/ büntethető. A magánindítvány nem vonható vissza.

magánirat: /közigazgatási jog/ A nem közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozó, valamint a természetes személyek tulajdonában lévő irat.

magánjog: /jogelmélet/ A jogágak csoportosításának, a jogrendszer tagozódásának legrégibb kategóriacsoportja a közjog-magánjog kettősség. A magánjog a polgárok személyi, vagyoni viszonyaival foglalkozó jogágcsoporthoz tartozik, minden ami magánérdeket, magánhasznát, egyéni, individuális, intim – tehát az állam, közösség, köz általában nem jelenik meg közvetlenül jogalanyként e jogviszonyokban. A magánjogi viszonyokra a felek nagyfokú autonómiája és melléren-

deltsége, egyenjogúsága jellemző. Magánjogi jellegű mai jogágelnevezéseink közül mindenekelőtt a polgári jog, a családjog, nemzetközi magánjog, munkajog.

magánlakásértés: /büntetőjog/ Aki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe, vagy ezekhez tartozó bekerített helyre erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színtelisével bemegy vagy ott bent marad, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

magánlakásértés: /szabálysértési jog/ Aki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe, vagy ezekhez tartozó bekerített helyre az ott lakónak vagy az azzal rendelkezőnek akarata ellenére vagy megtévesztéssel bemegy vagy ott bent marad, az szabálysértést követ el.

magánokirat: /polgári eljárásjog/ Minden olyan okirat, amely nem minősül közokiratnak. Két fajtája az egyszerű magánokirat és a teljes bizonyító erejű magánokirat.

magánszemély: /polgári jog/ Nem jogi személy. Ilyen a természetes személy, valamint a természetes személyek jogi személyiséggel nem rendelkező személyegyesülései és vagyonszövetségei. /Például nyilvántartásba nem vett egyesület, polgári jogi társaság, közkereseti társaság és betéti tár-

saság, építőközösség, társasházközösség./ A magánszemélyek személyegyesüléssel /például társadalmi szervezet/ és vagyonegyesüléssel /például alapítvány, gazdasági társaság/ hozhatnak létre jogi személyeket.

magántanuló: /oktatási jog/ A szülő választása alapján a tankötelezettség magántanulóként is teljesíthető. (Ha az iskola igazgatója vagy a gyámhatóság, illetve a gyermekjóléti szolgálat megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét. A jegyző dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának a döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét.) A magántanuló az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A sajátos nevelési igénye vagy súlyos betegsége miatt magántanulónak az egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként átlagosan

heti tíz óra áll a rendelkezésre. A magántanulót az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozáson részvétel alól fel kell menteni; tudásáról az igazgató által meghatározott időben, és a nevelőtestület által meghatározott módon ad számot. Annak a magántanulónak, aki nem sajátos nevelési igénye és nem tartós betegsége miatt magántanuló, hanem egyéb más okból, a szülő egyénileg köteles biztosítani felkészítését, a tananyag elajátítását és az osztályozó vizsgákra való felkészülést. Az iskola pedig, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll, megállapítja a tanuló érdemjegyeit és osztályzatait, továbbá dönt a tanuló magasabb évfolyamra lépésével kapcsolatos kérdésekben. A magántanulónak joga részt venni az iskola tanórákon kívüli közösségi életében, s kérelemre felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásra is.

magántitok: /polgári jog/ Minden olyan adat, tény, információ, amely a törvény szerint nem minősül államtitoknak, szolgálati titoknak vagy üzleti titoknak, s az érintett személy számára a titok más által történő megismerése hátrányt okozhat. Magántitok tehát a szolgálati titoknak nem minő-

sülő munkahelyi titok és a személyes titok.

magánvádoló: /büntető eljárásjog/ Könnyű testi sértés, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, rágalmaság, becsületsértés és kegyeletsértés magánindítványra büntetendő eseteiben a vádat mint magánvádoló a sértett képviseli a bíróság előtt.

magánvégrendelet: /polgári jog/ Nem közjegyző és nem bíróság előtt tett végrendelet. Lehet írásbeli magánvégrendelet és szóbeli végrendelet.

magánnyomozói tevékenység: (eljárásjogok) Adatgyűjtés, felvilágosítás kérése; az igazolvány bemutatását követően a hivatalos iratokba, nyilvántartásokba akkor tekinthet be, készíthet azokról kivonatot, másolatot, ha erre a személyes eljárás esetén a megbízó is jogosult és arra kifejezetten felhatalmazta, feltéve, hogy a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról, az államtitokról és a szolgálati titokról szóló törvény másként nem rendelkezik; kép- és hangfelvételt a Ptk. személyiségi jogok védelmére vonatkozó szabályai betartásával készíthet, illetve használhat fel; a más részére szóló zárt küldemény tartalmát csak az

érintett előzetes hozzájárulással ellenőrizheti.

magasabb vezetői megbízás közoktatási intézményben: /munkajog/ Az intézményvezetői megbízás; a tagintézmény és többcéli intézmény intézményegysége vezetőjének (igazgatójának, óvodavezetőjének, kollégiumvezetőjének) a megbízása; valamint az intézményvezető-helyettesi megbízás.

magasabb vezetői munkakör a közoktatási intézményben: /munkajog/ A magasabb vezetői megbízás alapján ellátott munkakörök és a központi műhely vezetői munkakör, a központi műhely vezető-helyettesi munkakör, valamint a gazdasági, az ügyviteli, a műszaki, a személyzeti intézményvezető-helyettesi munkakör.

magyar jelnelyv: /közigazgatási jog/ A hallássérült személyek által használt, vizuális nyelvi jelekből álló, saját nyelvtani rendszerrel és szabályokkal rendelkező, Magyarországon kialakult önálló, természetes nyelv.

mandátum: /alkotmányjog/ A választók által a választással adott megbízatás, felhatalmazás, s annak jogi kerete. A mandátum keletkezéséhez a megválasztás ténye, a megbí-

zólevél átadása, a mandátum-hitelesítés és a képviselői eskü letétele szükséges. Magyarországon az országgyűlési és önkormányzati választással is a képviselők kötetlen, szabad mandátuma jön létre, amely nem tartalmaz konkrét megkötöttségeket, behatároltságot a képviselői tevékenységgel kapcsolatosan, hanem a képviselők lelkiismeretére bízva az adott kérdésekben helyes döntés megválasztását, s ehhez nem szükséges a választók újabb vagy külön véleménykérese, megerősítése.

maradékjogok: /pénzügyi jog/ Életbiztosítási szerződés felteteleiben meghatározott olyan jogok, amelyek fennmaradnak akkor is, ha a díjfizetés elmarad, illetve a szerződés a biztosítási összeg kifizetése nélkül szűnik meg.

marasztalási kereset: /polgári eljárásjog/ Lásd kereseti kérelemnél.

másodfokú eljárás: /eljárásjogok/ Az adott ügyben és eljárási típusban a második hivatalos eljárás. Az első fokon eljárt szerv döntése, határozata, ítélete elleni jogorvoslati kérelmet bírálják el a másodfokú eljárásban.

médiatörvény: /közigazgatási jog/ A rádiózásról és televíziózásról szóló törvény.

megalapozatlan: /jogelmélet/ Tényekkel nem alátámasztott állítás, tényállásnak nem megfelelő döntés, tényeknek elmentmondó ténybeli és jogi következtetés.

megállapítási kereset: /polgári eljárásjog/ Lásd kereseti kérelemnél.

megbízás nélküli ügyvitel: /polgári jog/ Aki valamely ügyben más helyett eljár anélkül, hogy arra megbízás alapján vagy más okból jogosult volna, az ügyet úgy köteles ellátni, ahogyan azt annak érdeke és feltehető akarata megkívánja, akinek javára beavatkozott. Ha ez a feltétel teljesült /különösen, ha a beavatkozás a személyt károsodástól óvta/, a beavatkozást helyénvalónak kell tekinteni, s a jogviszonyra a megbízás szabályait kell alkalmazni. Ha a beavatkozás nem volt helyénvaló, a megbízás nélküli ügyvivő díjazásra nem tarthat igényt, s viseli mindazt a kárt, amely beavatkozása nélkül nem következett volna be. A megbízás nélküli ügyvivő köteles értesíteni azt, akinek érdekében beavatkozott.

megbízási szerződés: /polgári jog/ A megbízott köteles a rábízott ügyet a megbízó utasításainak és érdekeinek megfelelően ellátni, a megbízó pedig a díjat megfizetni.

megdönthetetlen vélelem: /polgári jog/ Lásd vélelem.

megdönthető vélelem: /polgári jog/ Lásd vélelem.

megelőzés: /közigazgatási jog/ Több illetékes közigazgatási szerv közül az jár el, amelynek az eljárás előbb indult meg.

mege erősítés: /nemzetközi jog/ Nagyobb jelentőségű és többoldalú nemzetközi szerződések esetében a parafálást /aláírást, kézjeggyel ellátást/ követő megerősítési aktus /ratifikálás/.

megfelelőségértékelési ellenőrzés: /közigazgatási jog/ A termék tervének, a terméknek, a gyártási folyamatnak – ideértve a létesítményt, technológiát és a folyamatban részt vevő személyeket is –, valamint a termék beszerelésének vizsgálatát és a jogszabályban, illetve az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusában előírt követelményeknek való megfelelés megállapítása a megfelelőségértékelési tanúsítás alapjaként vagy azt követően.

megfelelőségi jelölés: (közigazgatási jog) A gyártónak az áruk biztonságosságával összefüggő külön jogszabályok előírásainak való megfelelés igazolására a forgalomba hozatala előtt az árut megfelelő-ségi jelölésekkel kell ellátnia.

A megfelelőségi jelölés az árun akkor tűnethető fel, ha az valamennyi rá vonatkozó, az áruk biztonságosságával összefüggő és a megfelelőségi jelölés alkalmazását előíró külön jogszabály előírásainak megfelel, és az áru megfelelőség értékelése a jogszabályban meghatározott eljárás szerint megtörtént.

meghagyás: /polgári jog/ Az örökhatyó a hagyatékából részesülő személyt olyan kötelezettséggel is terhelheti, amelynek követelésére más nem válik jogosulttá. Kivétel ez alól a közérdekű meghagyás, mert annak teljesítését az érdekelt szerv követelheti, ha a meghagyás szerződési tárgynak alkalmas szolgáltatás teljesítését írja elő.

meghatalmazás: /polgári jog/ Egyoldalú nyilatkozat, amelylyel a meghatalmazó személy képviselteti jogot enged a meghatalmazott képviselőjének adott ügyben, adott hatóság, bíróság vagy más szerv, szervezet, illetve a másik fél előtti eljárásra.

megismerési engedély: /köz igazgatási jog/ A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény alapján a minősítő által adat megismerésére a jogo-

sultnak személyre szólóan adott írásbeli felhatalmazás.

megismételt eljárás: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ Az elsőfokú bíróság határozatának hatályon kívül helyezése folytán ismét lefolytatandó eljárás.

megkeresés: /eljárásjogok/ A hatóságok, bíróságok egymás tevékenységének segítésére kötelesek akként, hogy egy adott eljárásban szükséges irat beszerzése, eljárási cselekmény lefolytatása céljából a másik hatóságot, bíróságot megkeressék. A megkeresett hatóság, bíróság a megkeresésnek köteles eleget tenni és a megkeresésben írt cselekményt, eljárást elvégezni /például tanúkihallgatás, helyszíni szemle, adat vagy irat felkutatása és közlése/.

megrontás: /büntetőjog/ Aki 14. életévét be nem töltött személlyel közösül, vagy az a nagykorú személy, aki 14. életévét be nem töltött személlyel fajtalanodik vagy őt rábírná törekszik arra, hogy vele vagy mással közösüljön vagy fajtalanodik, bűncselekményt /büntetett/ követ el. A megrontásnak lényeges tényállási eleme, hogy a sértett szándékai, esetleges beleegyezése – éppen a gyermek életkori adottságaiból fakadó fokozott vé-

delme okán – közömbös a bűncselekmény megvalósulása szempontjából.

megrovás: /büntetőjog/ Büntetőjogi intézkedés, amelyben az ügyész vagy a bíróság rosszsallását fejezi ki írásbeli határozattal a cselekmény elkövetése miatt, s az elkövetőt felhívja arra, hogy a jövőben tartózkodjék bűncselekmény elkövetésétől. Megrovásban a csekély súlyú bűncselekmények elkövetőit és a társadalomra olyannyira csekély mértékben veszélyes személyiségi elkövetőket részesítik, akiknek esetében a legenyhébb büntetés vagy intézkedés alkalmazása is szükségtelen.

megszorító értelmezés: /jogelmélet/ A jogszabály értelmezése során a vitatott rendelkezések szűkebb tartalmát elfogadó értelmezés.

megtámadható nemzetközi szerződés: /nemzetközi jog/ Az egyik szerződő fél vagy egyes szerződő felek jogos érdekeit sértő módon vagy tartalommal megkötött szerződés /belső jog megsértése, tévedés, megvesztegetés, megtevészetés/ A megtámadás tényével a szerződés – általában megkötésére visszamenőleges hatállyal és teljes egészében – érvénytelenné válik.

megtámadható szerződés: /polgári jog/ A szerződés akkor megtámadható, ha 1. a felek valamelyike a szerződés megkötésekor tévedésben volt, vagy megtevésztés, illetve jogellenes fenyegetés állapotában tette szerződéses nyilatkozatát; 2. az általános szerződési feltételek szerint megkötött szerződés a jogi személy részére indokolatlan egyoldalú előnyt biztosít; 3. a felek szolgáltatásai között feltűnő aránytalanság áll fenn.

megtámadhatóság: /polgári jog/ Az érvénytelenség egyik típusa. /Másik érvénytelenségi típus a semmisség./ A megtámadást 1 éven belül először a féllel kell közölni, majd ennek eredménytelensége esetén haladéktalanul a bíróság előtt érvényesíteni. A megtámadás eredményeképpen a szerződés a megkötésének időpontjától számítva érvénytelen.

megváltozott munkaképességű dolgozó: /munkajog/ Betegség, baleset vagy foglalkozási megbetegedés következtében munkaképességét elvesztő vagy csökkent mértékben bíró munkavállaló. A munkáltatónak kötelessége a megváltozott munkaképességű dolgozó foglalkoztatását elősegíteni.

megváltoztató ítélet: /eljárásjogok/ Az olyan másodfokú ítélet, amely az elsőfokú bíróság ítéletét részben vagy egészben megváltoztatja, s új eljárásra utasítás helyett érdemben módosítja az ítélet rendelkező részét.

méhmagzat gondnoka: /polgári jog, közigazgatási jog/ A jogképesség az embert élve születés esetén a fogamzás időpontjától kezdve illeti meg. A méhmagzat tehát jogképes /örökölhet, tulajdona lehet, testi épsége jogi védelem alatt áll/, ezért a gyermekekre irányadó szabályok szerint törvényes képviselője is van. Előfordulhat azonban olyan eset, amelyben a törvényes képviselő akadályoztatása vagy a gyermekkel fennálló érdekelentéte miatt a méhmagzatnak /a még meg nem született gyermeknek/ ügygondnokra van szüksége. Ezeken az eseteken kívül a születendő gyermek családi jogállásának teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal történő rendezése érdekében a méhmagzat részére gondnokot kell rendelni, ha az anya cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes. A méhmagzat gondnokának a tevékenysége a gyermek születése időpontjáig terjed. A szülő törvényes képviseleti jo-

gát korlátozó rendelkezéseket a méhmagzat tekintetében is alkalmazni kell. A méhmagzat gondnokát a gyámhatóság rendeli ki, s az adott ügyben olyan joggal jár el, mint a gyám.

mellékbüntetés: /büntetőjog/ Közügyektől eltiltás, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, kiutasítás, vagyonelkobzás, pénzmellékbüntetés. Katonai mellékbüntetés ezeken kívül a lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése, rendfokozatban visszavetés, várakozási idő meghosszabbítása.

mellékszolgáltatás: /gazdasági jog/ Korlátozott felelősségű társaság tagjának a törzsbetéten kívül vállalt egyéb vagyoni értékű szolgáltatása, amely személyes közreműködés esetén a társasági szerződés szerint nem minősül más jogviszonynak, például munkaviszonynak vagy megbízási jogviszonynak. A mellékszolgáltatásért a tagot a társasági szerződésben meghatározott külön díjazás illeti meg.

méltányosság: /jogelmélet/ A jogalkalmazó figyelembe veheti döntésének meghozatalánál azokat a körülményeket, amelyeket a tényállás tisztázása során – vagy az ügyfél kérelméből – megismert, s ame-

lyeknek figyelmen kívül hagyása nem eredményezne jogszabálysértő döntést, határozatot, ítéletet. A méltányosság gyakorlása – a jogalkalmazó szerv mérlegelési jogkörébe tartozó saját elhatározás kérdése. A méltányosság gyakorlása vagy megtagadása sem eredményezhet azonban negatív diszkriminációt, joggal való visszaélést, vagy más – a méltányosság gyakorlásának keretétől szolgáló – jogi norma megsértését.

memorandum: /nemzetközi jog/ Emlékirat. Állapotot, összefüggéseket megállapító és rögzítő hivatalos okirat, amelynek célja a későbbi eseményekért viselt felelősség szempontjából fontos adatok és tények leírása.

menedékjog: /alkotmányjog/ A menekülteknek biztosított jog arra, hogy más államnak nem kiadhatók. Jogcím a Magyar Köztársaság területén való tartózkodásra, s egyidejű védelem a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás ellen.

menedékjog: /közigazgatási jog, nemzetközi jog/ Jogcím a Magyar Köztársaság területén való tartózkodásra, egyidejű védelem a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás ellen.

menedékjog: /büntetőjog/ A bűncselekményt elkövető kül-

földi állampolgár kiadatását megakadályozó jog.

menekült: /alkotmányjog és nemzetközi jog/ Az a külföldi vagy hontalan személy, akit hazájában vagy tartózkodási helyén faji, vallási, nemzeti, nyelvi vagy politikai okból üldöznek, s az üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága – hontalan esetén szokásos tartózkodási helye – szerinti országon kívül, a Magyar Köztársaság területén tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni, feltéve, hogy az érintettet kérelmére a menekültügyi hatóság menekültként elismerte.

mentelmi jog: /alkotmányjog/ Az országgyűlési képviselőket megillető jog arra, hogy ellenük bíróság és más hatóság előtt büntetőeljárást vagy szabálysértési eljárást indítani csak az Országgyűlés hozzájárulásával lehet /sérthetetlenséget biztosító mentelmi jog/; továbbá arra, hogy képviselői minőségükben végzett tevékenységével kapcsolatosan – kivétel a becsületesítés, rágalmazás, polgári jogi felelősség – felelősségre nem vonható /felelőtlenéget biztosító mentelmi jog/.

mentesítés: /büntetőjog/ A büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesítés. Három típusa a törvényi mentesítés, a bírósági mentesítés és a kegyelmi mentesítés.

mentesítés az értékelés, minősítés alól: /oktatási jog/ Az első évfolyamra felvett tanuló, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi – a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – az igazgató mentesíti az értékelés és minősítés alól. Ha a tanulót mentesítették az értékelés és minősítés alól, az első évfolyamot a többi tanulóval azonos osztályban előkészítő évfolyamként végzi és fejezi be. Az előkészítő évfolyam során a tanuló játékos felkészítés keretében készül az iskolai követelmények teljesítésére. Az előkészítő évfolyam megszervezhető a délelőtti napközis foglalkozások keretében is. Előkészítő évfolyamra a tanuló csak egy tanévben kereshet járhat, és csak abban az esetben, ha tanulmányait legkésőbb a hetedik életévében megkezdte.

mentorprogram: /oktatási jog/ A képzésnek az a sajátos formája, amelyben a hátrányos helyzetű hallgató felkészítéséhez a felsőoktatási

intézmény hallgatója, oktatója segítséget nyújt.

mértékaadó befolyás: /pénzügyi jog/ A számviteli konszolidáció folyamatában a társult vállalkozás szempontjából az a konszolidálásba bevont vállalat, amely egy másik gazdasági társaságnál legalább a jegyzett tőke, illetve szavazatok 25%-ával /pénzügyintézetnél 10%-ával/ közvetlenül vagy közvetetten rendelkezik.

mesterfokozat: (oktatási jog) A mesterképzésben résztvevő részére, a doktori tanács vagy a mesterterület által odaítélhető fokozat, melynek megszerzése szakonként megállapított követelményekhez igazodó egyéni munkaprogramok alapján történik.

mesterképzés felsőoktatásban: (oktatási jog) A művészeti egyetemek, illetve művészeti karok, az egyetemek művészeti szakjai, valamint a mesterfokozattal záruló képzést is folytató egyetemek által doktorandusz-hallgatói jogviszony keretében folytatott, legalább kétéves időtartamú posztgraduális szintű képzés, amely szakonként megállapított követelményekhez igazodó egyéni munkaprogramok alapján folyik.

mesterképzés szakképzésben: /oktatási jog/ Olyan képzési

forma, amelynek során meghatározott szakképesítéssel és szakmai gyakorlattal rendelkező szakembereket – a szakmai tevékenység mester szintű gyakorlásához szükséges szakmai elméleti és gyakorlati, a vállalkozás vezetéséhez szükséges gazdasági, jogi és munkaügyi, a tanulók képzéséhez szükséges alapvető pedagógiai ismeretek elsajátításával – mestervizsgára készítik fel. A gazdasági kamara – az országos gazdasági érdekképviseleti szervezetekkel együttműködve – határozza meg azoknak a szakképesítéseknek a körét, amelyekre mesterképzés folytatható, illetőleg mestervizsgáztatás szervezhető.

mikrovállalkozás: /pénzügyi jog/ Az a vállalkozás, amelynek az összes foglalkoztatotti létszáma 10 főnél kevesebb, és az utolsó teljes üzleti évben éves árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 2 millió euró vagy az ennek megfelelő forintösszeg.

minimálbér: /munkajog/ Jogszabályban meghatározott kötelező legkisebb munkabér.

minőségirányítás közoktatásban: /oktatási jog/ Az a tevékenység, amelynek során a közoktatási intézmény folyamatosan biztosítja a szakmai

célkitűzések és az intézmény működésének egymáshoz való közelítését, a tanulók, a szülők, a pedagógusok, valamint a fenntartók, továbbá a munkaerőpiac igényeinek kielégítése céljából.

minőségpolitika, minőségfejlesztési rendszer, minőségirányítási program közoktatásban: /oktatási jog/ A közoktatási intézmény feladatai hatékony, törvényes és szakszerű végrehajtásának folyamatos javítása, fejlesztése céljából meghatározza minőségpolitikáját. A minőségpolitika végrehajtása érdekében minőségfejlesztési rendszert épít ki és működtet. A minőségpolitikát és minőségfejlesztési rendszert a közoktatási intézmény minőségirányítási programjában kell meghatározni, amelyet – a közoktatási törvény részletes tartalmi követelményeinek megfelelően – az intézmény vezetője készíti el, és az alkalmazotti közösség fogadja el. Elfogadása előtt be kell szerezni az iskolaszék és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat véleményét. Az intézményi minőségirányítási program a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

minősítése közalkalmazottaknak: /munkajog/ A közalkalmazottat a törvényben meg-

határozott alkalmakkor és időpontokban minősíteni kell. A közalkalmazott minősítésének célja a közalkalmazott munkaköri feladatai ellátásának megítélése, az ezt befolyásoló ismeretek, képességek, személyi tulajdonságok értékelése, továbbá a szakmai fejlődés elősegítése. A minősítés a munkáltatói jogkör gyakorlójának feladata. A közalkalmazott minősítésének eredményeként kiválóan alkalmas, alkalmas, kevésbé alkalmas, illetve alkalmatlan minősítést kaphat. A közalkalmazottal minősítését ismertetni kell, és annak egy példányát az ismeretésekor a közalkalmazottnak át kell adni. A minősítési lap egy példányát a közalkalmazotti alapnyilvántartás tartalmazza. A közalkalmazott a minősítés hibás vagy valótlan ténymegállapításának, személyiségi jogát sértő megállapításának megsemmisítését a minősítés közlésétől számított harminc napon belül a bíróságtól kérheti.

minősített adat: /közigazgatási jog/ Olyan adat, amelyről jogszabály szerinti minősítési eljárásban megállapították, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználá-

sa, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül károsítja, és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozták.

minősített befolyás: /pénzügyi jog/ Egy vállalkozással létrejött olyan közvetett és közvetlen kapcsolat, amely alapján a befolyással rendelkező a) vállalkozásban fennálló tulajdoni hányadának (részesezésének) mértéke vagy az általa gyakorolható szavazati jog aránya legalább tíz százalék, vagy b) a vállalkozás döntéshozó, ügyvezető vagy felügyelő szervei, testületi tagjainak legalább húsz százalékát kinevezheti vagy felmentheti, vagy c) létesítő okirat, megállapodás alapján döntő befolyást gyakorolhat a vállalkozás működésére.

minősített elektronikus aláírás: (polgári jog) olyan – fokozott biztonságú – elektronikus aláírás, amely biztonságos aláírás-létrehozó eszközzel készült, és amelynek hitelesítése céljából minősített tanúsítványt bocsátottak ki.

minősített többség: /jogelmélet/ Szavazáskor valamely jogsza-

bály vagy belső szabályzat, illetve a döntéshozó testület saját elhatározása alapján a szavazatok minimálisan szükséges aránya (2/3, 3/4, egyhangú).

mintaoltalom: /polgári jog/ Lásd ipari mintaoltalom.

modulterkép a szakképzésben: /oktatási jog/ Az egyes szakképesítések – szakmai és vizsgakövetelményeiben meghatározott – szakmai modulját vagy moduljait, valamint azok egymáshoz történő kapcsolódásait tartalmazó dokumentum.

modus vivendi: /nemzetközi jog/ Ideiglenes megállapodással történő átmeneti rendezése valamely kérdésnek azzal, hogy a felek közötti nézeteltérések az állandó és hosszútávú rendezést még nem tették lehetővé.

monetáris politika: /pénzügyi jog/ Pénz és hitelpolitika, amelyeknek eszközeivel a jegybank irányítja a pénzintézeteket, s befolyásolja a pénz- és hitelkinálatot, illetve keresletet. A monetáris politika eszközei a refinanszírozás, a pénzintézetek kötelező jegybanki és likviditási tartalékának szabályozása, árfolyamok és kamatok befolyásolása, nyíltpiaci műveletek.

monetáris: /pénzügyi jog/ Pénzügyi jellegű.

moratórium: /pénzügyi jog/ Törlesztési halasztás, a részteljesítések követelésének meghatározott időre történő felfüggesztése, türelmi idő az adóssal szemben a jogkövetkezmények teljes körű érvényesítése vonatkozásában.

moratórium: /pénzügyi jog/ Törlesztési halasztás, a végrehajtási cselekmények és szankciók felfüggesztése vagy elhalasztása meghatározott időre.

mostohagyermek: /családjog/ A házastárs gyermeke, aki nem vérszerinti és nem örökbe fogadott gyermeke a másik házastársnak.

mostohaszülő: /családjog/ A vérszerinti szülő házastársa, ha a gyermeket nem fogadta örökbe.

motívum: /büntetőjog/ A bűncselekmény elkövetésének indítók. Ha a bűncselekmény törvényi tényállása a motívumot nem tartalmazza /mint például az emberölés egyik minősített eseténél, ahol a bűncselekmény elkövetéséhez az „aljas indok” motívuma kell/, akkor annak csak a büntetés kiszabása körében, mint a bíróság által mérlegelendő enyhítő vagy súlyosító körülményként van jelentősége.

motozás: /büntető eljárásjog/ Tárgyi bizonyítási eszköz megtalálása érdekében a hatóság intézkedésére meg lehet motozni azt, akiről alaposan feltehető, hogy ilyen tárgyat tart magánál.

mozgáskorlátozott tanuló: /oktatási jog/ Az a tanuló, akinél a mozgásszervrendszer vele született vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció.

mulasztási bírság: /társadalombiztosítási jog/ A társadalombiztosítással kapcsolatos bejelentési, nyilvántartási, adatszolgáltatási kötelezettség megsértésének jogkövetkezménye.

multilaterális: /nemzetközi jog és pénzügyi jog/ Kettőnél több oldalú, sokoldalú. Például multilaterális egyezmények, multilaterális pénzügyi elszámolások.

multinacionális: /gazdasági jog/ Több állam területén működő.

multipler: /közigazgatási jog/ Digitális műsorterjesztés céljára szolgáló, televíziós és rádiós műsorszolgáltatásokat, kiegészítő digitális szolgáltatá-

sokat, elektronikus hírközlési szolgáltatásokat, valamint ehhez kapcsolódó más azonosító jeleket és adatokat tartalmazó szabványosított jelfolyam.

munkaadói járuléka: /munkajog/ A foglalkoztatáshoz és a munkanélküliek ellátásához történő hozzájárulásként a munkaadó az általa bérköltségként a munkavállalónak kifizetett bruttó munkabér, kereset, illetmény törvényben meghatározott %-át köteles az állami költségvetés erre a célra létrehozott alapjába befizetni.

munkabaleset: /munkajog/ Az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától, valamint a munkavállaló /sérült/ közrehatásának mértékétől függetlenül. Munkabaleset a munkavégzéshez kapcsolódó közlekedés, szállítás, anyagmozgatás, üzemi étkeztetés során elszenvedett baleset; nem minősül munkabalesetnek viszont a lakásról a munkahelyre, illetve a munkahelyről a lakásra menet közben bekövetkezett baleset. /Kivételez, ha a munkáltató által biztosított járművel történt a baleset./

munkabér visszakövetelése: /munkajog/ A munkabért a munkáltató a munkavállaló-

tól – jogalap nélküli kifizetés esetén – legfeljebb 60 napon belül, írásbeli felszólítással követelheti vissza.

munkabér: /munkajog/ A munkaviszonyban elvégzett munka ellenértéke. Munkabérnek minősül a személyi alapbér, időbér, teljesítménybér, természetbeni munkabér, bérpótlék, távolléti díj, helyettesítési díj, készenléti díj.

munkaerő-kölcsönzés: /munkajog/ Az olyan tevékenység, amelynek keretében a kölcsönbeadó a vele kölcsönzés céljából munkaviszonyban álló munkavállalót ellenérték fejében munkavégzésre a kölcsönvevőnek átengedi. A kölcsönbeadó a vele kölcsönzés céljából munkaviszonyban álló munkavállalót munkavégzésre, kölcsönzés keretében a kölcsönvevőnek átengedi és munkáltatói jogait, illetve kötelezettségeit a kölcsönvevővel megosztva gyakorolja.

munkaidőkeret: /munkajog/ A munkaidő heti, havi, vagy ennél hosszabb, de legfeljebb éves keretben történő megállapítása a napi munkaidő meghatározás helyett.

munkaközi szünet: /munkajog/ Hat órát meghaladó napi munkaidő esetén a munkavállaló részére legalább 20 perc szünetet kell biztosítani. Ahol

az étkezés a napi munkaidőn belül megoldható, a munkaközi szünet a munkaidőbe beszámít.

munkáltatói jogkör: /munkajog/ A munkaviszonyból eredő munkáltatói jogok és köteleességek gyakorlására jogosultság.

munkanélküli járadék: /munkajog/ Rendszeres állami juttatás a munkanélküliek törvényben meghatározott körének.

munkanélküli: /munkajog/ Az a személy, aki a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, nem nappali tagozatos tanuló vagy hallgató, nem áll munkaviszonyban és egyéb kereső tevékenységet sem folytat, és a munkaügyi központ munkanélküliként nyilvántartásba vette.

munkaruha: /munkajog/ A ruházat nagymértékű szennyeződésével vagy elhasználódásával járó munka esetén a munkáltató által a munkavállalónak biztosított munkavégzésre alkalmas öltözet.

munkaszerződés: /munkajog/ Munkaviszony létrehozására irányuló, a munkáltató és a munkavállaló által kötött szerződés, amelynek tartalmaznia kell a munkavállaló személyi alapbérét, munkakörét és a munkavégzés helyét. A szer-

zódó felek ezen túlmenően más kérdésekben is megállapodhatnak.

munkaszüneti nap: /közigazgatási jog/ Január 1., március 15., húsvét, május 1., pünkösd, július 1., augusztus 20., október 23., november 1. és december 24-26.

munkaügyi jogvita: /munkajog/ A munkáltató munkaviszonyra vonatkozó szabályt sértő intézkedése, mulasztása ellen, valamint munkaviszonyból származó igény érvényesítése érdekében a munkavállaló, a szakszervezet és az üzemi tanács munkaügyi jogvitát kezdeményezhet. A munkaügyi jogvita kötelező egyeztetéssel indul, majd ennek eredménytelensége esetén az ügyben a bíróság határoz.

munkaügyi kapcsolatok: /munkajog/ A Munka Törvénykönyve által szabályozott kapcsolatrendszer a munkavállalók és a munkáltatók, illetve ezek érdekképviselői szervezetei között.

munkavállalói járulékok: /munkajog/ A foglalkoztatáshoz és a munkanélküliek ellátásához történő hozzájárulásként a munkavállaló a munkaadótól kapott bruttó munkabér, kereset, illetmény törvényben meghatározott %-át köteles az

állami költségvetés erre a célra létrehozott alapjába befizetni.

munkavédelem: /munkajog/ A szervezett munkavégzésre vonatkozó biztonsági és egészségügyi követelmények, továbbá az ezek megvalósítására szolgáló törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere, valamint mindezek végrehajtásának gyakorlata.

munkavédelmi képviselő: /munkajog/ A munkavállalók által az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéssel összefüggő jogaik és érdekeik képviseletére választott személy. Hatáskörét a munkavédelmi törvény tartalmazza; jogi helyzetére pedig az üzemi tanács tagjára, üzemi megbízottra irányadó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

munkaviszony alanyai: /munkajog/ Munkáltató és a munkavállaló.

munkaviszony: /munkajog/ A munkaszerződéssel a munkáltató és a munkavállaló között létrejött jogviszony.

munkaviszonyra vonatkozó szabály: /munkajog/ Törvény, törvényi felhatalmazás alapján jogszabály, kollektív szerződés.

működési bizonyítvány: /munkajog/ A munkavállaló kérelmére a munkaviszony megszűnésekor, illetve az ezt követő 1 éven belül a munkáltató köteles működési bizonyítványt adni, amely tartalmazza a munkáltatónál a munkavállaló által betöltött munkakört és a munkavállaló munkájának értékelését.

műsorszolgáltatás: /közigazgatási jog/ Allandó megnevezéssel ellátott rádió- vagy televízióműsor rendszeres szolgáltatása előzetesen nyilvánosságra hozott adásidőben, bármely műsorterjesztő rendszer meghatározott és nyilvánosan ismertett csatornáján bárki számára, aki megfelelő vevőkészülékkel üzemeltet. A vételkörzetre figyelemmel lehet helyi műsorszolgáltatás, körzeti és országos.

műsorszolgáltatási szerződés: /közigazgatási jog/ A pályázati eljárásban kiválasztott műsorszolgáltató és az Országos Rádió és Televízió Testület között létrejött szerződés, amelyet földfelszíni rendszerű műsorszórás útján megvalósuló, illetve a Kormány rendelkezési jogába tartozó műholdas, valamint rádiótávközli eszközzel végzett műsorszolgáltatás esetén kell kötni.

N

nagy nyilvánosság: /büntetőjog/ A bűncselekménynek saját, egyéb tömegtájékoztatási eszköz vagy sokszorosítás útján elkövetését is érteni kell nagy nyilvánosságon.

nagykorú: /polgári jog/ Nem kiskorú személy. /18. életévét betöltött személy, vagy házasságkötéssel nagykorúságot szerzett kiskorú személy./

nagykorú tanuló jogai: /oktatási jog/ Nagykorú és cselekvőképes tanuló esetében a közoktatási törvénynek a szülő jogaira és kötelességeire vonatkozó rendelkezéseit nem kell alkalmazni. Ha a törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály a szülő, a szülői szervezet (közösség) vagy a szülők képviselője részére jogot vagy kötelezettséget állapít meg, nagykorú tanuló esetén a jogok gyakorlása, a kötelezettségek teljesítése a tanulót – az iskolaszékbe történő delegálás kivételével –, a diákönkormányzatot, a tanulók képviselőjét illeti meg, illetve terheli. Ha a nagykorú tanuló önálló jövedelemmel nem rendelkezik, és a szülővel közös háztartásban él, a tanulói jogviszony, kollégiumi tagsági viszony megszűnésével, a tanuló tanulmányi kötelezettségének

teljesítésével és a fizetési kötelezettséggel járó iskolai, kollégiumi döntésekről a szülőt is értesíteni kell.

nap: /munkajog/ Naptári nap.

napirend: /jogelmélet/ Testületek, bizottságok, kuratóriumok, közgyűlések, taggyűlések tárgyalási témái.

negatív diszkrimináció: /jogelmélet/ Hátrányos megkülönböztetés törvénytörő okból.

nem kizárt közjogi tiszttségviselő: A közpénzből finanszírozott pályázaton pályázóként induló köteles kezdeményezni e körülménynek az e célra szolgáló honlapon történő közzétételét a pályázat benyújtásával egyidejűleg, ha a törvény szerint nem kizárt közjogi tiszttségviselő: a köztársasági elnök, az Országgyűlés által választott vagy a köztársasági elnök által kinevezett tiszttségviselő, az országgyűlési és az európai parlament képviselő, a polgármester, az alpolgármester, a főpolgármester, a főpolgármester-helyettes, a helyi önkormányzat képviselő-testülete bizottságának tagja, a központi államigazgatási szerv vezetője és helyettesei, a regionális fejlesztési tanács tagja; és mindezek közeli hoz-

zártartozója, üzlettársa, alkalmazottja.

nem lakás céljára szolgáló épület: /közigazgatási jog/ Az olyan épület, amely kizárólag ipari, kereskedelmi, szolgáltatató és egyéb /nem lakás/ tevékenységet, gazdasági célt szolgál, tekintet nélkül a benne lévő munkakörrel kapcsolatos szolgálati lakásra.

nem pénzbeli betét: /gazdasági jog/ Gazdasági társaság alapításához, vagyoni hozzájárulás növeléséhez, törzstőke emeléséhez szolgáltatott vagyoni értékkel rendelkező forgalomképes dolog, szellemi alkotás, vagyoni értékű jog.

nem szakrendszerű oktatás: /oktatási jog/ A kulcskompetenciák megalapozása, megszilárdítása, a tanulók egyéni képességeihez igazodó fejlesztéssel, a tanulók tanulási sajátosságának figyelembevételével, a műveltségterületenként meghatározott fejlesztési feladatok kulcskompetenciák szerint történő feldolgozásával, a tantárgyi szerkezet kialakításának mellőzésével;

nem vagyoni kár: /polgári jog/ Vagyoni értékben közvetlenül nem kifejezhető, erkölcsi, eszmei kár. Ilyen például a jóhírnéven esett csorba, személyiségi jogok sérelmének erkölcsi következményei, az

átélt jogellenesség egészségi és lelki következményei, a jövőbeni érvényesülés esélyének csökkenése vagy időbeli késedelve, a jogsértésnek a közmegbízatra gyakorolt kedvezőtlen politikai és társadalmi hatása, újraválasztási esélyek csökkenése stb.

nemesfém: /pénzügyi jog/ Arany, ezüst, platina.

nemesfém tárgy: /pénzügyi jog/ Aranyból, ezüstből, platínából, továbbá az e fémek más fémekkel való ötvözetiből készült ékszer, dísz tárgy, használati tárgy.

nemi erkölcs elleni bűncselekmények: /büntetőjog/ Erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak, természet elleni fajtalanság, természet elleni erőszakos fajtalanság, megrontás, vérfertőzés, üzletszerű kéjelgés elősegítése, kitarthatóság, kerítés, szemérem sértés.

nemesleges megállapítás: /polgári jog/ Annak megállapítása iránti eljárás, hogy az előállított vagy előállítandó termék, illetve alkalmazott vagy alkalmazandó eljárás nem ütközik egy meghatározott szabadalomba.

nemzeti szabvány: /közigazgatási jog/ A nemzeti szabványügyi szervezet által megalkotott vagy elfogadott szabvány. A nemzeti szabványt a nyilvá-

nosság számára hozzáférhetővé kell tenni. Magyarországon a nemzetközi és európai szabványokat csak nemzeti szabványként lehet közzétenni. A nemzeti szabvány jele MSZ /Magyar Szabvány/. A nemzeti szabvány nem lehet jogszabállyal ellentétes.

nemzetközi jog: /jogelmélet/ Két vagy több állam akaratának megegyezése révén létrejött szabályrendszer, ezek alkalmazási gyakorlata, s a kapcsolódó jogtudományi tevékenység.

nemzetközi magánjog: /polgári jog és nemzetközi jog/ Vonatkozó nemzetközi szerződés hiányában annak meghatározása, hogy a polgári jogi, család jogi, munkajogi viszonyokban külföldi elem /személy, vagyontárgy, jog/ jelenlétekor melyik állam jogát kell alkalmazni, s milyen joghatósági, illetve eljárási szabályok alapján kell eljárni a külföldi elemet tartalmazó jogvitákban.

nemzetközi szerződés: /nemzetközi jog/ Egyezmény, megállapodás, jegyzőkönyv, nyilatkozat, paktum, alapokmány, akta, kompromisszum, modus vivendi, jegyzékváltás.

népi ülnök: Az ülnök korábbi elnevezése. Lásd: ülnök.

népszuverenitás: /alkotmányjog/ Lásd szuverenitás.

nevelési év: /oktatási jog/ Az óvodában szeptember 1-jétől a következő év augusztus 31-éig tartó időszak;

nevelési-oktatási intézmény: /oktatási jog/ Nevelési-oktatási intézmény az a) óvoda; b) általános iskola; c) szakiskola; d) gimnázium és a szakközépiskola, mint középiskolák; e) alapfokú művészetoktatási intézmény; f) gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény; g) diákotthon és kollégium.

nevelési tanácsadás, nevelési tanácsadó: /oktatási jog/ A nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, ennek alapján szakvélemény készítése, valamint a gyermek fejlesztő foglalkoztatása a pedagógus és a szülő bevonásával. A nevelési tanácsadás az óvoda megkeresésére szakvéleményt készít az iskolakezdéshez, segítséget nyújt a gyermek óvodai neveléséhez, a tanuló iskolai neveléséhez és oktatásához, ha a gyermek, tanuló egyéni adottsága, fejlettsége, képessége, tehetsége, fejlődésének üteme indokolja. A nevelési tanácsadás segítségét kérheti a szülő, továbbá a szülő egyetértésével az óvoda, az iskola és a kollé-

gium. A nevelési tanácsadás feladatai körében pedagógiai, pszichológiai támogatást, fejlesztést, terápiás gondozást nyújt a gyermeknek, a tanulóknak, illetve támogatja a pedagógus nevelő és oktató munkáját, segíti a családdal való kapcsolattartást. A nevelési tanácsadás elláthatja az iskola-pszichológiai szolgáltatás feladatait is. A nevelési tanácsadás feladata továbbá, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság által készített és a nevelési tanácsadó részére megküldött szakvélemény alapján segítse azoknak a gyermekeknek, tanulóknak az óvodai, iskolai, kollégiumi ellátását, akik a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdenek. Az e körbe tartozó tanulók részére a törvényben meghatározott időkeret terhére kell az iskolai fejlesztő foglalkozást biztosítani abban a nevelési-oktatási intézményben, amellyel tanulói jogviszonyban állnak. A nevelési tanácsadás keretében kell szakvéleményt készíteni abban az esetben, ha a) a szülő kéri; b) az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megállapítása céljából kell; c) a beilleszkedési, tanulási, magatar-

tási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló óvodai nevelésével, illetve iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatok meghatározása céljából; d) a kötelező óvodai nevelésben való részvételről kialakult jogvitában a fenntartói döntéshez. A nevelési tanácsadó a szakvéleményében foglaltak végrehajtásának ellenőrzése keretében feltárja a gyermek, tanuló fejlődését segítő, illetve hátráltató körülményeket, hiányosságokat. A hiányosságok megszüntetése érdekében szükség szerint tájékoztatást nyújt az érintett nevelési-oktatási intézmény vezetőjének, pedagógusainak, nevelőtestületének, közreműködik a megoldási javaslatok kidolgozásában, felhívja a fenntartó figyelmét, ha intézkedés megtétele érdekében azt indokoltnak tartja.

nevelő és oktató munkához kapcsolódó, nem közoktatási tevékenység: /oktatási jog/ A felsőoktatás, a köz- és felsőoktatási kutatás, a gyermekjóléti szolgálat, a családsegítő szolgálat, a bölcsődei ellátás, a gyermekvédelmi ellátás, a közművelődés, a kultúra, a művészet, a könyvtár, a múzeum, a sport, a pályaválasztási tanácsadás, a szociális ellátás,

a rehabilitáció és habilitáció, az iskola-egészségügyi ellátás.

nevelőtestület: /oktatási jog/ A nevelési-oktatási intézmény pedagógusainak közössége, nevelési és oktatási kérdésekben az intézmény legfontosabb tanácskozó és határozathozó szerve. Tagja a nevelési-oktatási intézmény valamennyi pedagógus-munkakört betöltő alkalmazottja, a gazdasági vezető, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező összes alkalmazott.

nevelt gyermek: /családjog/ Nevelőszülőnél élő gyermek.

nevezett gyám: /családjog/ A gyámság viselése elsősorban azt illeti, akit a szülők közokiratban vagy végrendeletben gyámul megneveztek.

névjog védelme: /polgári jog/ A névviseles minden polgár alapvető joga. A névviselesi jog sérelmét jelenti különösen, ha valaki jogtalanul más nevét használja, vagy jogtalanul máséhoz hasonló nevet használ.

névre szóló részvény: /gazdasági jog/ Olyan részvény, amelynek átruházására a rendeletre szóló váltó átruházására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy az átruházás a részvénytársasággal szemben csak akkor hatályos,

ha az új tulajdonos nevét a részvénykönyvbe bejegyezték.

nominálás: /közgazgatási jog/ A közüzemi (gáz, víz, áram) rendszerhasználó által a betáplálási és kiadási pontokra igénybe venni tervezett kapacitás, valamint a szállítási, elosztási, tárolási feladat gáznapra vagy más szolgáltatási időtartamra történő megadása. *Újránominálás* e nominálásnak a szolgáltatató Kereskedelmi Szabályzatában rögzített eljárási rend szerint történő módosítása.

nonprofit gazdasági társaság: /polgári jog, nonprofit jog/ Bármely gazdasági társasági forma megalapítható nonprofit jelleggel, s a már létező gazdasági társaság is válathatja társasági szerződésének megfelelő módosítása útján ezt a működési módot. A nonprofit működési mód azt jelenti, hogy a társaság vállalkozási tevékenységet csak a nonprofit alaptevékenységét kiegészítő jelleggel végezhet, s a tagok a nyereséget osztalékként nem vehetik ki a cégből. A nonprofit gazdasági társaságnak nevében jeleznie kell nonprofit jellegét. Közhasznú és kiemelkedően közhasznú minősítést is szerezhethet ugyanúgy, mint a civil szervezetek.

nonprofit: /polgári jog, nonprofit jog/ Nem forprofit, nem vállalkozási, nem üzletszerű, nem nyereségorientált.

normatíva: /jogelmélet/ Szabály, jogi szabály, jogszabály.

normatíva: /pénzügyi jog/ Egysegnyi jogalanyra kifejezett támogatás, ellátmány, járandóság, költség.

növedéki jog: /polgári jog/ A föld tulajdonosát illeti azoknak a dolgoknak a tulajdonjoga, amelyek utóbb váltak a föld alkotórészévé. Ilyen növedékek például a vadon növényfa, vagy a természetes iszapoldás következtében előállott területrészt. A föld termése, terménye, szaporulata nem növedék, s ebből következően nem illeti meg a föld tulajdonosát, ha az valamely egyéb jogviszony alapján mást illet.

növedékjog: /polgári jog/ Ha több végrendeleti örökös van, valamelyikük helyettes örökös nélküli kieselése arányosan növeli a többi végrendeleti örökösnek ugyanerre a hagyatékra vonatkozó részese-dését – feltéve, hogy a törvényes öröklés ugyanerre a vagyonra kizárt.

növekmény: /polgári jog/ A dolog természetes gyarapodása. Ilyen például a növényzet kifejlődése, a kisebb fából na-

gyobb fa. A növekmény a dolog tulajdonosát illeti.

Ny

nyereménybetét: /pénzügyi jog/ Olyan takarékbetét, amely a betételhelyezés idejére a kamat mellett a sorsolás eredményétől függően nyereményt is fizet.

nyiladék: /közgazgatási jog/ Az erdőgazdálkodási egységek térbeli rendjének kialakítását, vagy a vonalas jellegű létesítmények fenntartását szolgáló, az erdőben mesterségesen kialakított, fátlan terület;

nyilvános kibocsátás: /pénzügyi jog/ Az értékpapír első, nyilvános ajánlattétel útján történő eladása.

nyomozás felfüggesztése: /büntető eljárásjog/ A nyomozás folytatásának időleges akadály van /például a gyanúsított ismeretlen helyen tartózkodása, előzetes kérdés más eljárásban történő elbírálása/, a nyomozó hatóság a nyomozást határozattal felfüggeszti. A nyomozás felfüggesztése után – annak folytatása előtt – csak olyan nyomozati cselekmények végezhetők, amelyek nem a gyanúsított személyével kapcsolatosak.

nyomozás megszüntetése: /büntető eljárásjog/ A törvényben

meghatározott okokból /például azért, mert a cselekménnyől bebizonyosodott, hogy nem bűncselekmény, vagy a gyanúsított büntethetősége megszűnt/ a nyomozást a hatóság vádemelés nélkül befejezi.

nyomozás megtagadása: /büntető eljárásjog/ A törvényben meghatározott okokból /például azért, mert a feljelentésben írt cselekmény nem bűncselekmény, vagy az elkövető nem büntethető/ a nyomozást a hatóság el sem kezdi.

nyomozás mellőzése: /büntető eljárásjog/ A gyanúsított kihallgatása után a további nyomozást mellőzni lehet olyan bűncselekmény vagy szabálysértés miatt, amelynek az elkövetett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincsen jelentősége.

nyomozó hatóságok: /büntető eljárásjog/ Rendőrség, ügyés-ség; egyes bűncselekményekben a vám- és pénzügyőrség.

nyugellátások: /társadalombiztosítási jog/ Öregségi nyugdíj, rokkantsági nyugdíj, öregségi járadék és munkaképtelenségi járadék – saját jogon; özvegyi nyugdíj, végkielégítés, árvaellátás, szülői nyugdíj és özvegyi járadék – hozzátartozói jogon.

nyugta: /pénzügyi jog/ Adóigazgatási azonosításra alkalmas bizonylat, amely legalább tartalmazza a nyugta sorszáma, a nyugta kibocsátója nevét, címét, adószámát, nyugta kibocsátásának keltét és a fizetendő összeget.

O

objektív felelősség: /polgári jog/ A felróhatóságtól, vétkességtől /szándékosságtól, gondatlanságtól/ függetlenül, pusztán a károkozás tényéből következő felelősség. Az objektív felelősséghez közelít például a munkáltató felelőssége a munkabaleset következtében a munkavállalónál elszenvedett kárért, ugyanis ez abban az esetben is fennáll, ha a munkáltató nem sértett meg semmilyen szakmai vagy jogi előírást, s persze a munkavállalónak sem felróható a baleset bekövetkezése. /Például nem megelőzhető anyagtörésből eredő baleset./

objektív felelősség: /közigazgatási jog/ A gépjármű üzemben tartója, illetve a gépjárművet használatra szabályszerűen átvevő személy objektív alapon felel (tehát a terhére felróható mulasztás vagy jogellenes magatartás nélkül) azért, hogy az általa üzemeltetett, il-

letve használt gépjárművel a) megengedett legnagyobb sebességre, b) a vasúti átjárón való áthaladásra, c) a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülék jelzéseire, d) a járművel történő megállásra és várakozásra, e) az autópálya leálló sávjának igénybevételére, f) a behajtási tilalomra, a korlátozott övezetre (zóna), a kötelező haladási irányra, g) a természet védelmére vonatkozó – külön jogszabályban meghatározott – előírások betartására kerüljenek. Ha ezeket az előírásokat megszegik, az üzemben tartóval, illetve a gépjárművet használatra átvevő személlyel szemben közigazgatási bírságot kell kötelezően kiszabni.

obligáció: /polgári jog/ Kötelezettség, kötelem.

obstrukció: /alkotmányjog/ Parlamenti tiltakozásnak azon eszköze, amikor formai és alaki kifogásokkal, időhúzással akadályozzák meg vagy késleltetik az érdemi döntések meghozatalát.

okirat: /eljárásjogok/ Bizonyítási eszköz, amely a benne foglalt tények, adatok, nyilatkozat, körülmény, cselekmény valóságát a kiállító személytől és a kiállítás módjától függő bizonyító erővel bizonyítja. Fajtái: egyszerű magánokirat,

teljes bizonyító erejű magánokirat, közokirat.

okirathamisítás: /büntetőjog/ Büncselekményt követ el az, aki hamis vagy meghamisított közokiratot készít vagy illet felhasznál, vagy valótlan tartalmú közokirat kiállításában közreműködik; illetve a hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú magánokiratot felhasználja.

okirattal való visszaélés: /büntetőjog/ Lásd visszaélés okirattal.

okmány: /közigazgatási jog/ Meghatározott alakban kiállított okirat.

oksági összefüggés: /jogelmélet/ Az ok és az okozat közötti közvetlen hatás. Ez alapozza meg a kárértéítési felelősséget a polgári jogban, és a büncselekmény eredményének bekövetkezéséért felelősséget a büntetőjogban.

oktatás munkarendje: /oktatási jog/ Az iskola helyi tantervében meghatározott tananyag elsajátítására történő felkészítés megszervezésének rendje, amely ha a tanórai foglalkozások száma eléri – az iskolában tanítási év átlagában – a közoktatási törvényben meghatározott kötelező tanórai foglalkozások a) kilencven százalékat, nappali oktatás; b) ötven százalékat, esti oktatás; c) tíz

százalékát, levelező oktatás munkarendje szerint folyó oktatás. Más sajátos munkarend szerint folyik az oktatás, ha a tanulóknak tanórai foglalkozáson egyáltalán nem kell részt vennie, illetve, ha a tanórai foglalkozások száma nem éri el a levelező oktatásra meghatározott óraszámot.

oldalági rokonok: /polgári jog/ Olyan rokonok, akiknek legalább egy közös felmenőjük van, ők maguk azonban egyeneságon nem rokonok.

oltalmi idő: /polgári jog/ Védelmi idő az iparjogvédelem és szerzői jogi védelem területén.

ombudsman: /alkotmányjog/ Állampolgári jogok országgyűlési biztosa.

opció: /nemzetközi jog/ Terület-átcsatolásból következő részleges állampolgársági jogutódlás esetén az átcsatolt területek lakóinak választási joga abban, hogy az előd- vagy utódállam állampolgárságát választják.

opció: /polgári jog/ Vételi jog, amelynek alapján a jogosult a dologt egyoldalú jognyilatkozattal megvásárolhatja. A vételi jogot írásba kell foglalni úgy, hogy az tartalmazza a dolog és a vételár meghatározását. Vételi jogot legfeljebb 5 évre lehet kikötni, a határozatlan

időre engedett vételi jog 6 hónap elteltével megszűnik.

óraadó tanár: /oktatási jog/ Az a pedagógus, akit polgári jogviszony keretében a munkakörre előírt kötelező óra kevesebb mint negyven százalékára alkalmaztak.

óradíj pedagógus túlmunkáért: /oktatási jog, munkajog/ A rendes munkaidőn belül végzett tanításért óradíj kizárólag a tanítási időkereten felül teljesített többlettanításért állapítható meg. A munkáltató elrendelheti, hogy a pedagógus a rendes munkaidőn belül, a munkakörére, beosztására e törvényben megállapított kötelező órájánál többet tanítson, ha erre a nevelő és oktató munka zavartalan megszervezése érdekében szükség van. Az ily módon teljesített kötelező óráért a munkáltató óradíjat köteles fizetni. Az elrendelhető tanítási órák száma – kormányrendeletben meghatározott kivétellel – egy tanítási napon a kettő, egy tanítási héten a hat tanítási órát nem haladhatja meg. Óradíj jár annak a pedagógusnak, aki olyan munkakörben dolgozik, amelyre jogszabály kötelező órasmódot állapít meg, ha a munkakörre előírt kötelező órasmámánál, a rendes munkaidőn belül, a munkáltató el-

rendelése alapján többet tanít. Az óradíj megilleti a magasabb vezető és a vezető beosztású közalkalmazottat is. Azt, hogy a pedagógus a munkakörre előírt kötelező órasmámánál többet tanított, a közoktatási törvényben meghatározott, a tanítási időkeret teljesítésébe beszámítható órák együttes száma alapján kell meghatározni. Óradíj abban az esetben állapítható meg, ha a tanítási időkeret teljesítésébe beszámítható órák együttes száma meghaladja a tanítási időkeret órasmát.

orgazda: /büntetőjog/ Az orgazdaság elkövetője.

orgazdaság: /büntetőjog és szabálysértési jog/ Vagyon elleni bűncselekményből származó dolog vagyoni haszon végett történő megszerzése, elrejtése vagy elidegenítésében közreműködés. Értéktől és az elkövetés módjától függően szabálysértés, vétség vagy bűntett.

országos feladat ellátása a közoktatásban: /oktatási jog/ Országos feladatot lát el a közoktatási intézmény, ha a szolgáltatásait igénybe vevők legalább ötvenegy százalékára feladatellátási helyenként külön-külön vizsgálva, leszámítva azt a megyét (fővárost), ahol a feladatellátási hely ta-

lálható – legkevesebb öt különböző megyéből (fővárosból) élők közül kerül ki, feltéve, hogy az adott feladatot ellátó, szolgáltatást nyújtó közoktatási intézményből legfeljebb három működik az országban (például nemzeti, etnikai kisebbségi feladatot lát el, vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett intézményként működik, gyógypedagógiai feladatot lát el); továbbá akkor is, ha kisebbségi nevelés, oktatás feladatait látja el, illetve vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett nevelést, oktatást folytat és az országban legfeljebb egy ilyen intézmény található, amelyek egy településen, a fővárosban egy kerületben működik.

országos hatókörű civil szervezet: /nonprofit jog/ A Nemzeti Civil Alapprogram Rendszében az a civil szervezet, mely a jogszabályban meghatározott módon, hitelt érdemlően bizonyítja, hogy a létesítő okirata szerinti tevékenységét legalább hét megyére kiterjedő hatókörrel végzi.

Országos Képzési Jegyzék (OKJ): /oktatási jog/ Az állam által elismert szakképesítéseket tartalmazza. Az OKJ-ben kell meghatározni a) a szakképesítés megszerzéséhez szükséges képzés képzés-szervezé-

si formától függő maximális időtartamát (szakképzési évfolyamok számát, az órasmótot); b) a szakképesítések körét és szakmacsoportját; c) a jegyzékbe kerülés évét; d) a kizárólag iskolai rendszerű szakképzésben megszerezhető szakképesítéseket; e) a szakképesítés megszerzéséhez szükséges képzés maximális időtartamát (a szakképzési évfolyamok számát, az órasmótot); f) a szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményei meghatározására a Kormány által rendeletben kijelölt minisztert.

országos műsorszolgáltatás: /közigazgatási jog/ Vételkörzetében az ország lakosságának legalább a fele él.

orvosi műhiba: /közigazgatási jog/ Az orvos által foglalkozásának szabályai megsértésével elkövetett szakmai tévedés, mulasztás, hiba.

osztalék: /pénzügyi jog/ A gazdasági társaság adózott eredményéből a tagsági jogviszonyra tekintettel kifizetett részesedés, valamint a gazdasági társaság vagy szövetkezet jegyzett tőke emelésével a tagnak ellenérték nélkül juttatott értékpapír, illetve meglévő értékpapír vagy törzsbetét névértékének emelése.

osztályos egyezség: /polgári jog/ A hagyatéki eljárásban az örökösként érdekelték között létrejött – a hagyatékban való részesedés mellett és kizárólag a hagyatéki vagyonra (annak egészére vagy részére) vonatkozóan kötött –, a hagyatékból való részesedést a hagyaték megnyitására visszamenőlegesen hatállyal meghatározó megállapodás.

osztályrabocsátás: /polgári jog/ Ha több leszármazó /gyermek, unoka/ örököl, az örök-hagyótól még életében ingyenesen kapott vagyontárgy értékét a leszármazó köteles hozzászámítani a hagyaték értékéhez akkor, ha ezt az örök-hagyó a juttatáskor kikötötte vagy a juttatást erre utalóan tette.

osztályozó értekezlet: /oktatási jog/ Az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról,

és indokolt esetben változtatás meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

osztályozó vizsga: /oktatási jog/ A félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához szükséges vizsga. A tanulóknak osztályozó vizsgát kell tennie, ha a) felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól; b) engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget; c) a jogszabályban meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet; e) a tanuló a félévi, illetőleg év végi osztályzatának megállapítása érdekében független vizsgabizottság előtt tesz vizsgát.

osztályzat: /oktatási jog/ A tanuló teljesítményét, előmenetelét a pedagógus félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni. Az osztályzatról a tanulót és a kiskorú szülőjét értesíteni kell. Az osztályzat megállapítása a

tanuló teljesítményének, szorgalmának minősítésekor nem lehet figyelemzési eszköz.

óvadék: /polgári jog/ Pénzösszeg, takarékettkönyv vagy értékpapír, amelyet azzal a céllal nyújtottak, hogy abból az egyik szerződő fél a másik fél nem-teljesítése vagy hibás teljesítése esetén követelését közvetlenül elégítse ki.

óvás: /alkotmányjog/ Ügyészi általános törvényességi felügyeleti intézkedés, amelyet törvénysértő jogszabály vagy jogi iránymutatás; illetve jogerős, végrehajtható határozat ellen nyújthat be az ügyész a támadott rendelkezést hozó szerv vezetőjéhez.

Ö

ökológiai termelés: /közigazgatási jog/ A termelési módszereknek a vonatkozó környezetvédelmi jogi szabályozással harmonizáló alkalmazása a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás valamennyi szakaszában.

ökoszisztéma (erdei életközösség): /közigazgatási jog/ Fából és egyéb fás növényekből, valamint a társult élőlényekből kialakult életközösség.

adóózás: /pénzügyi jog/ Adózási rendszer, amelyben az adót maga az adózó köteles

megállapítani, bevallani és megfizetni.

önálló bírósági végrehajtó: /polgári eljárásjog/ Lásd bírósági végrehajtó.

önálló életvitelre képtelen: /közigazgatási jog/ Az a súlyosan fogyatékos személy, aki a) a mindennapi életviteléhez, társadalmi életben való részvételéhez szükséges tevékenységeket testi, illetőleg érzékszervi fogyatékosága vagy az azzal összefüggő kommunikációs képtelenség miatt még a szükség szerinti segédeszköz igénybevételével sem képes más személy közreműködése nélkül elvégezni, vagy b) a mindennapi életvitelében értelmi fogyatékosága miatt állandó felügyeletet, irányítást igényel, mivel térben és időben tájékozódni nem tud, a lakásban nem képes egyedül élni anélkül, hogy ez önmagára vagy másokra nézve veszélyt ne jelentene, továbbá a pénz értékét nem ismeri, így a mindennapi élet szintjén önálló gazdálkodásra képtelen.

önbíráskodás: /büntetőjog/ Aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen

vagy eltűnjön, bűncselekményt/büntettet követ el.

önhiba: /polgári jog/ A károsult saját hibája, felróható magatartása a káresemény bekövetkezésében.

önkéntes elállás: Nem büntethető kísérlet miatt az általános szabályok szerint a befejezett bűncselekményre meghatározott büntetési tétellel az elkövető, ha a bűncselekmény befejezése az elkövető önkéntes elállása folytán maradt el. Ilyen esetben csak akkor lehet büntetést kiszabni, ha a Büntető Törvénykönyv a kísérletet önálló bűncselekményként is büntetni rendeli.

önkéntes tevékenység: /nonprofit jog/ Másnál, másnak vagy más javára ellenszolgáltatás nélkül, személyesen végzett bármilyen tevékenység. Ellenszolgáltatásnak minősül minden olyan vagyoni előny, amelyhez az önkéntes vagy közeli hozzátartozója az önkéntes tevékenységhez kapcsolódóan jut.

önkéntes: /jogelmélet/ Kizárólag saját elhatározáson és mérlegelésen alapuló, mások szempontjait nem figyelembe vevő, aktuális és eseti szempontok alapján elhatározott, kiszámíthatatlanul változó és rendszertelen magatartás, amely általában egyszersmind

jogellenes is. Ilyen például az önkényes lakásfoglalás.

önkiszolgálási képesség hiánya: /közigazgatási jog/ Akkor áll fenn, ha valaki mások személyes segítsége nélkül nem képes étkezni vagy tisztálkodni vagy öltözködni vagy illemhelyet használni, vagy lakáson belül – a szükség szerinti segédeszköz igénybevétele mellett sem – közlekedni.

önkormányzat: /alkotmányjog/ A helyi önkormányzás testülete és szervezete. Helyi önkormányzat a község, a város, a főváros és a kerületei, valamint a megye önkormányzata. Települési önkormányzat a község, város, főváros és kerületei önkormányzata.

önkormányzati társulás: /alkotmányjog/ A települési önkormányzatok által feladataik hatékonyabb, célszerűbb megoldására létrehozott közös szervezet, intézmény, munkamegosztás. Főbb típusai: hatósági igazgatási társulás, intézményirányító társulás, közös képviselő-testület.

önrevízió: /pénzügyi jog/ Önellenőrzés.

önsegély: /nemzetközi jog/ A nemzetközi jog szabályainak érvényesítése érdekében a sérelmet szenvedett fél által gyakorolt és a jogsértő államot

hátrányosan érintő magatartás. Az önsegély alkalmazása nem valószínűsíthető agressziót.

örizetbevétel: /büntető eljárásjog/ A nyomozó hatóság által legfeljebb 72 órára elrendelhető kényszerintézkedés abban az esetben, ha az elkövetőt tettenérték és személyazonossága nem állapítható meg, vagy ha az előzetes letartóztatás elrendelésének oka áll fenn. Az őrizetben töltött idő teljes egészében beszámít a kiszabott büntetésbe.

örökbefogadás: /családjog/ Az örökbefogadott mind az örökbefogadóval, mind annak rokonaival szemben az örökbefogadó gyermekének jogállásába lép.

örökhagyó: /polgári jog/ Az a meghalt személy, akinek hagyatéka öröklés alá esett.

öröklés megnyílása: /polgári jog/ Az öröklés az örökhagyó halálával nyílik meg. Az örökös az öröklés megnyíltával a hagyatékokat vagy annak neki jutó részét bármely külön jogcselekmény nélkül megszerzi.

öröklés: /polgári jog/ Az ember halálával hagyatékának, mint egésznek az örökösre átszállása. Az öröklés a törvény erejénél fogva /törvényes öröklés/ vagy végintézkedés folytán történhet.

öröklésből kiesés: /polgári jog/ Halál, törvényes kizáró ok fennállása, érdemtelenység, lemondás, kizárás, kitagadás vagy visszautasítás miatt az örökös nem örököl. Helyén általában a kiesett személy gyermeke örököl.

öröklésből kitagadás: /polgári jog/ Kötelesrész sem jár annak, akit az örökhagyó végintézkedésében – az ok kifejezett megjelölésével – érvényesen kitagadott. A kitagadási okokat a törvény részletesen felsorolja.

öröklésből kizárás: /polgári jog/ Az örökhagyó azt, aki törvényes örökös lenne, kizárhatja – akár indoklás nélkül is – a törvényes öröklésből. A kizárás végrendeletben történhet más személynek örökössé nevezésével vagy a kizárást tartalmazó kifejezett nyilatkozattal. A kizárással a volt törvényes örökös öröklése a kötelelésre szorul.

öröklési illeték: /pénzügyi jog/ Az öröklés, mint vagyonátvitel után az állami költségvetés irányába fennálló fizetési kötelezettség.

öröklési szerződés: /polgári jog/ Az örökhagyó arra kötelezi magát, hogy a másik felet tartás vagy életjáradék fejében örökösévé teszi. Az örökhagyó arról a vagyonáról, ame-

lyet öröklési szerződéssel lekött, sem élők között, sem halál esetére nem rendelkezhet.

öröklésre érdemtelenég: /polgári jog/ Érdemtelen az öröklésre, aki az örökös életére tört, aki a végintézkedést vagy annak érvényesítését szándékosan megakadályozta, aki az öröklés okán másik örökös életére tört.

öröklésről lemondás: /polgári jog/ Aki törvényes örökös lenne, az örökösével kötött írásbeli szerződésben egészben vagy részben lemondhat az öröklésről.

örökös: /polgári jog/ Az, akinek az örökös az egész hagyatékát, illetőleg annak meghatározott hányadát juttatja – jogokkal és kötelezettségekkel együtt.

örökösnevezés: /polgári jog/ Az örökös 'végrendeletben egy vagy több örököst nevezhet.

örökség visszautasítása: /polgári jog/ Az örökös az örökös halál után az örökséget, mint egészet visszautasíthatja. /Kivétel a mezőgazdasági földterület és hozzá tartozó eszközök, gépek, állatállomány, mert ezeket az örökös külön is visszautasíthatja./ Visszautasítás esetén a kiesett

örökös helyén általában annak gyermeke örököl.

örökség: /polgári jog/ A meghalt személy hagyatéka, mint egész; javakkal, jogokkal, terhekkel és kötelezettségekkel együtt. Az örökös által a hagyaték megnyíltával megszerzett hagyaték vagy annak neki jutó része, meghatározott tárgya.

összbüntetés: /büntetőjog/ Ha az elkövetőt több, határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, a jogerősen kiszabott büntetéseket összbüntetésbe foglalják. Az összbüntetés tartama meghaladja az össz-foglalt legsúlyosabb büntetést, de nem éri el a büntetések együttes tartamát.

összeférhetetlenség: /jogelmélet/ Kizáró ok valamely tiszt-ség betöltéséhez, foglalkozás vagy tevékenység gyakorlásához. /Például képviselői összeférhetetlenség, bírói-ügyészi összeférhetetlenség, köztisztviselői összeférhetetlenség, gazdasági társaság tisztviselőjének összeférhetetlensége más foglalkozással, beosztással, megbízással./

összehasonlító jogtudomány: /jogelmélet/ Nemzetközi, törvényi és jogrendszeren belüli /belső/ jogösszehasonlítás mód-

szerével folytatott tudományos tevékenység.

összetett iskola: /oktatási jog/ Az összetett iskola a különböző típusú iskolák feladatait az egyes feladatoknak megfelelő külön tananyag és követelményrendszer alkalmazásával valósítja meg.

összkomfortos lakás: /közgazgatási jog/ Olyan lakás, amely legalább 12 m² alapterületű lakószobával, főzőhelyiséggel, fürdőhelyiséggel és WC-vel, közművesítettséggel /villany, víz, csatorna/, melegvízellátással és központi fűtési móddal rendelkezik.

özvegyi jog: /polgári jog/ A házastárs haszonélvezeti joga öröklés esetén. Ennek tartalma, hogy az örökös a házastárs öröklő mindannak a vagyonnak a haszonélvezetét, amelyet egyébként nem ő örököl.

P

paktum: /jogelmélet/ Kiegyezés, megállapodás.

paktum: /nemzetközi szerződés/ Újszerű és ünnepélyes nemzetközi szerződés.

panasz: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárás nyomozati szakaszában benyújtható jogorvoslati kérelem. Panaszsal élhet az, akinek a hatóság hatá-

rozata, intézkedése vagy mulasztása a jogait, érdekeit sérti. A panaszt helytadás esetén a hatóság maga orvosolja, ellenkező esetben az iratokkal együtt elbírálás céljából felterjeszti az illetékes ügyészhez.

panasz: /közgazgatási jog 1/ Döntést, eljárást vagy állapotot sérelmező és egyben intézkedést kérő általános jogorvoslati eszköz. A közérdekű javaslatokról, bejelentésekről és panaszokról szóló törvény alapján bármely jog- vagy érdeksérelemmel kapcsolatosan a szerv vezetőjéhez panasz nyújtható be. A panaszra a vezető 30 napon belül köteles írásbeli választ adni.

panasz: /közgazgatási jog 2/ Ha a rádió vagy televízió műsorszolgáltató a vételkörzet lakosságát foglalkoztató társadalmi kérdésben egyoldalúan tájékoztat, vagy egyéb módon megsérti a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét, és a sérelmet szenvedett fél kifogását a műsorszolgáltató elutasította vagy figyelmen kívül hagyta, a sérelmet szenvedett fél panaszt nyújthat be az Országos Rádió és Televízió Testület Panaszbizottságához.

parafál: /nemzetközi jog/ Kézjeggyel lát el.

parancs: /közigazgatási jog/ A katonai szolgálat rendjében az előjáró egyedi rendelkezése.

paritás elve: /alkotmányjog/ A részvétel, jelenlét jogán járó, egyenlő erejű döntéshozatalban részvétel elve; szemben a választási eredményeket tükröző többségi elvvel szemben.

parlament: /alkotmányjog/ Országgyűlés. A nép által választott legfelsőbb népképviselői és államhatalmi, törvényalkotó szerv.

parlamentar: /nemzetközi jog/ Lásd békekövet.

párt: /alkotmányjog/ Olyan társadalmi szervezet, amely nyilvántartott tagsággal rendelkezik, s a nyilvántartásba vételi eljárásban a bíróság előtt ki nyilvánítja, hogy magára nézve a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló törvényt kötelezőnek ismeri el.

pártfogó felügyelet: /büntetőjog/ A próbára bocsátott elkövető, a felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt elkövető, valamint feltételes szabadságra bocsátott elítélt magatartásának rendszeres figyelemmel kísérése céljából a bíróság előírhatja az intézkedés alanyának, hogy az előírt magatartási szabályokat ne szegje meg, a pártfogóval rendszeresen tartson kapcsolatot és részére az ellenőrzéshez szükséges felvi-

lágosítást adja meg. A magatartási szabályok olyan kötelezettségeket és tilalmakat írnak elő, amelyek a pártfogolt érdekében a képességek szerinti rendszeres munkavégzésre, törvénytisztelő életmód folytatására irányulnak.

pártfogó felügyelete fiatalokának: /büntetőjog/ Pártfogó felügyelet alatt áll az a fiatalok, akit felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték, próbára bocsátottak, feltételes szabadságra bocsátottak, javítóintézetből ideiglenesen elbocsátottak, és akivel szemben a vádemelést elhalasztották.

parti tenger: /nemzetközi jog/ A tengerparti állam tengeri határa. A parti tenger még a tengerparti állam felségterülete.

passzív szolgálatom: /polgári jog/ Lásd szolgálatom.

patológias részség: /büntetőjog/ Eseti kóros részség. Csekély mennyiségű ital is kiválthat bizonyos esetekben a részséghez hasonló, de valószínűleg idegrendszeri, elmebetegséghez hasonló tüneteket. A személyt ez általában váratlanul éri, bekövetkezéséről nem tehet, hiányzik tehát a bűnösséghez szükséges önhiba, így a patológias részség állapotában, mint zavart tudat állapotban elkövetett bűncse-

lekményért az elkövető általában nem büntethető.

pedagógiai intézet: /oktatási jog/ Pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátására létrehozott intézmény, pedagógiai kabinet, pedagógiai szolgáltatási intézet stb.

pedagógiai szakszolgálat: /oktatási jog/ A szülő és a pedagógus nevelő munkáját valamint a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását pedagógiai szakszolgálati tevékenységek segítik: a) gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás; b) fejlesztő felkészítés; c) tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, továbbá az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység; d) nevelési tanácsadás; e) logopédiai ellátás; f) továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás; g) konduktív pedagógiai ellátás; h) gyógytestnevelés.

pedagógiai szakszolgálati intézmények: /oktatási jog/ A gyógypedagógiai tanácsadó, korai fejlesztő és gondozó központ; a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, valamint az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző bizottság; a nevelési tanácsadó, a logopédiai intézet, a továbbtanulási, pályaválasztási ta-

nácsadó és a konduktív pedagógiai intézmény.

pedagógiai-szakmai szolgáltatás: /oktatási jog/ A közoktatási intézmények és fenntartók, valamint a pedagógusok munkáját, továbbá a tanulói érdekvédelemmel összefüggő tevékenységet pedagógiai-szakmai szolgáltatások segítik: a) a pedagógiai értékelés, melynek feladata mérni és értékelni a nevelési-oktatási intézményben végzett nevelő- és oktatómunka eredményességét, és segíteni a helyi, a térségi és az országos közoktatási feladatellátás szervezését; b) a szaktanácsadás, amelynek feladata az oktatási, pedagógiai módszerek megismertetése és terjesztése; c) a pedagógiai tájékoztatás, amelynek feladata a szakmai információk, adatok és tanügyi dokumentumok (tantervek, tankönyvek, segédletek stb.) gyűjtése, őrzése, feldolgozása és használatba adása, tájékoztatás nyújtása; d) az igazgatási, pedagógiai szolgáltatás, melynek feladata programok, tantervek készítése, iskolaszervezeti tanácsadás, közgazdasági, jogi stb. információk közvetítése, tantervek, tankönyvek, taneszközök megismertetése, felhasználásuk segítése, az óvodai nevelési program, az iskolai és

kollégiumi pedagógiai program készítésében való közreműködés; e) a pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének segítése, szervezése; f) a tanulmányi és tehetséggondozó versenyek szervezése, összehangolása; g) a tanuló tájékoztató, tanácsadó /szolgálat, amelynek feladata a tanulók, a tanulóközösségek, a diákönkormányzatok segítése, a jogaik érvényesítéséhez szükséges ismeretek nyújtásával, tanügyigazgatási, közgazdasági, jogi stb. információk közvetítésével.

pedagógusok büntetőjogi védelme: /büntetőjog/ A pedagógust a törvény közfeladatot ellátó személynek minősíti. A közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetett ugyanúgy kell elbírálni, mint a hivatalos személy elleni erőszakot. A közfeladatot ellátó pedagógus ellen elkövetett bűncselekményt a törvény a többi sértettnél súlyosabb büntetési tétellel szabadságvesztéssel – alapesetben egy évtől öt évig tartó szabadságvesztéssel, csoportosan vagy felfegyverkezve két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel, csoportos elkövetés szervezőjeként vagy vezetőjeként és fegyveresen elkövetve pedig öt évtől tíz évig terjedő sza-

badságvesztéssel – rendeli büntetni.

pedagógusok helyettesítési díja: /munkajog/ Ha a pedagógus más pedagógus osztályát, tanulócsoportját, foglalkozási csoportját – a munkakörére előírt kötelező óraszámának keretében – a sajátjával együtt tanítja, helyettesítési díj illeti meg, melynek egy órára eső összege az óradíj ötven százaléka. Az óradíj ötven százalékaának megfelelő helyettesítési díj jár a rendes munkaidőben végzett munka legfeljebb napi kettő órájára az óvodapedagógusnak, ha az átfedési időben egyedül látja el az óvodai csoporttal kapcsolatos feladatokat.

pedagógusok illetménypótlékai: /munkajog/ A pedagógus-munkakörökben foglalkoztatott közalkalmazott pedagógusnak a következő illetménypótlékok járnak: a) osztályfőnöki pótlék; b) diákönkormányzatot segítő pedagóguspótlék; c) munkaközösség-vezetői (tanszakvezetői, tagozatvezetői, szakosztályvezetői) pótlék; d) gyógypedagógiai pótlék; e) gyakorló óvodai és gyakorló iskolai pótlék; f) nemzetiségi pótlék; g) területi pótlék; h) számítástechnikai pótlék. A pedagógus-munkakörökben foglalkoztatott köz-

alkalmazott pedagógusnak a következő illetménypótlékok adhatók: a) felzárkóztatási pótlék; b) kollégiumi pótlék; c) különlegesen nehéz körülmények között végzett munka utáni pótlék; d) összevont osztályban, csoportban nevelő és oktató pótlék; e) címzetes óvodavezetői, illetve címzetes igazgatói pótlék.

pedagógusok kiegészítő illetménye: /munkajog/ A pedagógus-munkakörben foglalkoztatott közalkalmazott részére kiegészítő illetmény jár, ha az integrációs és képesség-kibontakoztató támogatás rendszerbe bekapcsolódott közoktatási intézmény keretei között vesz részt az óvodai nevelés, az általános iskolai nevelés-oktatás feladataiban. Általános iskola esetén akkor jár kiegészítő illetmény, ha a képesség-kibontakoztató felkészítést vagy az integrációs felkészítést szervező közoktatási intézményben a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (a továbbiakban: érintett tanulók) iskolai aránya meghaladja az öt százalékot. Óvoda esetén a kiegészítő illetmény akkor jár, ha a személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, felzárkóztató programban részt vevő halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai aránya

meghaladja a tizenöt százalékot.

pedagógusok óradíja: /oktatási jog, munkajog/ A rendes munkaidőn belül végzett tanításért óradíj kizárólag a tanítási időkereten felül teljesített többlettanításért állapítható meg. A munkáltató elrendelheti, hogy a pedagógus a rendes munkaidőn belül, a munkakörére, beosztására e törvényben megállapított kötelező órájánál többet tanítson, ha erre a nevelő és oktató munka zavartalan megszervezése érdekében szükség van. Az ily módon teljesített kötelező órát a munkáltató óradíjat köteles fizetni. Az elrendelhető tanítási órák száma – kormányrendeletben meghatározott kivétellel – egy tanítási napon a kettő, egy tanítási héten a hat tanítási órát nem haladhatja meg. Óradíj jár annak a pedagógusnak, aki olyan munkakörben dolgozik, amelyre jogszabály kötelező óraszámot állapít meg, ha a munkakörre előírt kötelező óraszámánál, a rendes munkaidőn belül, a munkáltató elrendelése alapján többet tanít. Az óradíj megilleti a magasabb vezető és a vezető beosztású közalkalmazottat is. Azt, hogy a pedagógus a munkakörre előírt kötelező óraszámánál többet tanított, a közok-

tatási törvényben meghatározott, a tanítási időkeret teljesítésébe beszámítható órák együttes száma alapján kell meghatározni. Óradíj abban az esetben állapítható meg, ha a tanítási időkeret teljesítésébe beszámítható órák együttes száma meghaladja a tanítási időkeret óraszámát.

pénz: /pénzügyi jog/ A bárhol forgalomban levő és a forgalomban levőre még átváltható bankjegy és fémpénz /érme/.

pénzbetét: /gazdasági jog/ Gazdasági társaság alapításához, vagyoni hozzájárulás növeléséhez, törzstőke emeléséhez szolgáltatott pénzösszeg.

pénzbírság: /eljárásjogok/ Az eljárásjogi szabályok szándékos és súlyos megsértése, illetve rosszhiszemű eljárás esetén az eljáró szerv, hatóság, bíróság a felet, ügyfelet, terheltet pénzbírsággal sújthatja.

pénzbírság: /szabálysértési jog/ Szabálysértés miatt kiszabható büntetés. Meg nem fizetése esetén – ha az munkabérből, járandóságból nem vonható le – elzárásra kell átváltoztatni, amelynek időtartama 60 napnál nem lehet hosszabb.

pénzbüntetés: /büntetőjog/ Büntetőbíróság által kiszabható büntetés, amelyet a bíróság úgy határoz meg, hogy megállapítja a pénzbüntetés napi té-

teleinek számát /a bűncselekmény súlyától függően 10 és 360 nap között/, valamint ezzel egyidejűleg az egy napi tételek megfelelő összegét. /Az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életviteléhez mérten 50 és 10000 forint között/. A pénzbüntetést meg nem fizetés esetén fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre kell átváltoztatni oly módon, hogy 1 napi tétel összegének helyébe 1 napi szabadságvesztés lép.

pénzhelyettesítő eszköz: /pénzügyi jog/ A csek, hitelkártya, bankkártya, váltó, utalvány, bemutatóra szóló takarékbetétkönyv és más hasonló gazdasági rendeltetésű okmány.

pénzüntézet: /pénzügyi jog/ Pénzüntézeti tevékenységet folytató jogi személy. Fajtái: kereskedelmi bank, szakosított pénzüntézet, befektetési bank, takarékpénztár.

pénzüntézeti tevékenységek: /pénzügyi jog/ Betétügylet, hitel és kölcsönügylet, bankszámlaügylet, bankletéti ügylet, értékpapírforgalmazás, bankügynöki tevékenység, pénzüntézetekkel kereskedelem, deviza- és valutakereskedelem, határidős és opciós pénzüntézet ügylet, értékpapírügylet, elszámolásforgalmi ügylet, értékpapírletéti ügylet,

készpénzt helyettesítő eszközök forgalmazása, faktoring ügylet, pénzüntézet lízing, vállalkozási tőkeforgalmazás, széfügylet, fejlesztési tőkejuttatás szervezése, hitelképeség vizsgálat és igazolás, pénzváltási ügylet.

pénzmellékbüntetés: /büntetőjog/ Akit hasznoszerzés céljából elkövetett bűncselekmény miatt határozott tartamú szabadságvesztésre ítélnék – s megfelelő keresete, jövedelme, vagyona van – a bíróságnak pénzmellékbüntetést kell megállapítani. Mérlegelése szerint alkalmazhat pénzmellékbüntetést a bíróság akkor, ha az elkövetőt ezzel újabb bűncselekmény elkövetésétől határozottan lehet visszatartani. A pénzmellékbüntetés összegének legkisebb és legnagyobb összegét a Büntető Törvénykönyv határozza meg.

pénzmosás: /büntetőjog/ Aki a Büntető Törvénykönyv által meghatározott egyes súlyos bűncselekményekkel összefüggésben keletkezett anyagi javakat elrejtí azáltal, hogy valódi természetét, illetve eredetét eltitkolja vagy leplezi, illetve ezekről hamis adatot szolgáltat, bűncselekményt /büntetett/ követ el. Az is büntetett követ el, aki a pénzmosásról

szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget.

pénznyerő automata: /közgazgatási jog/ Mechanikusan vagy elektronikusan vezérelt berendezés, amely tétfizetés fejében játékokra alkalmas, s nyeresé esetén a játékos bármely formában vagyoni értékű nyereségre válik jogosítottá. A pénznyerő automata szerenczejátéknak minősül.

pénzüntézet: /pénzügyi jog/ Értékpapírszerűen, sorozatban kibocsátott, pénzkövelésre szóló – ám értékpapírnak nem minősülő – okirat.

pénztárjegy: /pénzügyi jog/ Pénzüntézetek által önmagukra kibocsátott kamatozó fizetési kötelezvény. Általában betétkönyvek helyett használatos kamatozó utalvány.

pénzüntézet lízing: /pénzügyi jog/ Hitellel kombinált lízing. A lízingbeadó a lízingbevevő megbízása alapján azért szerzi meg a lízingtárgy tulajdonjogát, hogy speciális feltételek mellett egy későbbi időpontban azt a lízingbevevőnek lízingbe adja.

pénzváltás: /pénzüntézet jog/ Külföldi fizetőeszközök megvásárlása és eladása, valamint külföldi valuták címleteinek és valuták egymás közötti azonnali átváltása.

per: /polgári elárásjog/ A polgári jogviták bíróság által, első sorban tárgyaláson, kontradiktórius eljárásban történő, közvetlen és nyilvános elbírálásának módja; amelynek során a felek által előadott bizonyítékokat mérlegelve a bíróság, a vonatkozó jogszabályokat megfelelően alkalmazza és ennek alapján saját meggyőződése szerint hoz döntést az igazság érvényesülése érdekében.

perbehívás: /polgári eljárásjog/ Az a fél, aki pervesztessége esetére harmadik személy ellen kíván követelést érvényesíteni, vagy harmadik személy követelésétől tart, illetőleg alperesként harmadik személy nevében járt el, ezt a harmadik személyt az elsőfokú ítélet meghozataláig perbe hívhatja.

perbeli cselekvőképesség: /polgári eljárásjog/ A polgári perben, mint fél az járhat el /személyesen vagy meghatalmazottja útján/, akinek a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképessége van, illetőleg ennek hiánya esetén is az, aki a polgári jog szabályai szerint a per tárgyról érvényesen rendelkezhet.

perbeli jogképeség: /polgári eljárásjog/ A polgári perben az lehet fél, akinek a polgári jog

szabályai szerint jogai és kötelezettségei lehetnek.

perbevonás: /polgári eljárásjog/ Ha perben álló személyek valamelyikénél jogutódlás történik, a jogutódot az ellenfél perbevonhatja.

perel: /polgári eljárásjog/ Pert indít, vagy pertársasághoz csatlakozik, vagy perbe a felperes oldalán beavatkozik.

peres fél: /polgári eljárásjog/ A felperes, az alperes és a beavatkozó.

perképesség: /polgári eljárásjog/ A perbeli jogképeség és perbeli cselekvőképesség együttes fennállása; a perlés és perelhetőség, illetve a perben cselekvés képessége. A perképesség tehát a polgári eljárásban a félnek az a képessége, hogy egyrészről a perben egyáltalán fél lehet, másrészről a perben, mint fél személyesen vagy meghatalmazottja útján el is járhat.

perköltség biztosíték: /polgári eljárásjog/ A külföldi felperes a perrel felmerülő költségek fedezése céljából az alperes kívánságára biztosítékot köteles adni, amelynek összegét a bíróság állapítja meg, s amelyet készpénzben letétbe kell helyezni.

perköltség: /polgári eljárásjog/ Mindaz a költség, amely a fe-

lek célszerű és jóhiszemű pervitelével kapcsolatban akár a bíróság előtt, akár a bíróságon kívül merült fel. Perköltség például az előzetes levelezés és tudakozódás költsége, az illetékköltsége, tanú- és szakértői díj, helyszíni tárgyalás és szemle költsége, ügyvédi költségek és munkadíj, útiköltségek.

pernyertes: /polgári eljárásjog/ Akinek kérelmének /a felperes kereseti kérelmének vagy az alperes ellenkérelmének/ megfelelő döntést hozott a bíróság.

persona non grata: /nemzetközi jog/ Nemkívánatos személy.

perszonálunió: /nemzetközi jog/ Lásd unió.

pertárgy értéke: /polgári eljárásjog/ A bírósági hatáskör /helyi vagy megyei bíróság jár el/ megállapítása a pertárgy értéke alapján történik. A pertárgy értéke a keresettel érvényesíteni kívánt követelés vagy más jog értékéhez igazodik a polgári perrendtartásban részletezett módon.

pertársaság: /polgári eljárásjog/ Több felperes együtt indít pert, vagy több alperest együtt perelnek. Pertársaság jön létre: 1. ha a per tárgya a pertársakat közösen érintő jog vagy kötelezettség; 2. a perbeli követelések ugyanabból a jogviszony-

ból erednek; 3. a perbeli követelések hasonló ténybeli és jogi alapból erednek és ugyanannak a bíróságnak az illetékesége mindegyik alperessel szemben megállapítható.

perújítás: /büntető eljárásjog/ Jogorvoslati lehetőség abban az esetben, ha a bíróság jogerős ítéletével elbíralt bűncselekménnyel kapcsolatosan olyan új bizonyíték kerül elő, amely a terhelt felmentését, illetve bűnösségének megállapítását, illetve lényegesen enyhébb vagy lényegesen súlyosabb büntetését valószínűsíti. Szintén perújításnak van helye abban az esetben is, ha a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több ítéletet hoztak, vagy az alapügyben hamis, hamisított bizonyítékot használtak fel, illetve az ítéletet a terhelt távollétében tartott tárgyaláson hozták. A perújítási eljárást indítvánnyal az ügyész, kérelemmel a terhelt, a védő és az elhunyt terhelt hozzátartozója kezdeményezhet az első fokon eljáró bíróságnál.

perújítás: /polgári eljárásjog/ Perorvoslati lehetőség a jogerős ítélet ellen azon az alapon, hogy: 1. olyan új tényre, bizonyítékra, jogerős bírói vagy más határozatra hivatkozik a fél, amelyet a bíróság a

perben nem bírál el, s az elbírálás esetén a perújító félre kedvezőbb ítélet született volna; 2. a bíró, a másik fél vagy más, perben közreműködő személy által elkövetett bűncselekmény folytán lett a perújító fél pervesztes; 3. a perben hozott ítéletet megelőzően ugyanarra a jogra nézve már korábban jogerős ítéletet hoztak.

perújrafelvételi kérelem: /bűntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ Perújítási eljárás megindítása iránti kérelem a bírósághoz.

pervesztes: /polgári eljárásjog/ Akinek kérelmét /a felperes kereseti kérelmét vagy az alperes ellenkérelmét/ a bíróság elutasította.

petíció: /jogelmélet/ Kérelem, beadvány.

pihenőidő: /munkajog/ A napi munka befejezése és a másnapi munkakezdés közötti idő. Minimális mértéke 8 óra.

pihenőnap: /munkajog/ Általában két pihenőnap illeti meg a munkavállalót, ezek közül az egyiknek vasnapra kell esnie. Nem heti munkarendben foglalkoztatott munkavállalónál a pihenőidő minimális mértéke hetenként legalább 42 óra megszakítás nélküli idő.

pinceszolgálatom: /polgári jog/ Lásd szolgálatom.

plágium: /polgári jog/ Más munkája eredményének jogosulatlan felhasználása, eltulajdonítása. Általában szerzői jogi védelem vagy iparjogvédelem alá eső alkotások vonatkozásában használt kifejezés a bitorlásra.

polgári jogi felelősség: /polgári jog/ A jogellenes magatartás következményeiért viselt felelősség. Négy feltétellel együttes fennállása esetén valósul meg: 1. jogellenes magatartás, 2. kár bekövetkezése, 3. a károkozó felrögzöttsége, 4. az ok-okozati összefüggés a jogellenes magatartás és a kár bekövetkezése között.

polgári jogi igény: /bűntető eljárásjog/ A büntetőeljárásban a magánfél vagy az ügyész által érvényesített polgári jogi igény, amely a bűncselekménnyel okozott kár megtérítésére irányul.

polgári jogi társaság: /polgári jog/ Gazdasági tevékenységet is igénylő közös cél érdekében a felek együttműködnek, s az ehhez szükséges vagyoni hozzájárulást közös rendelkezésre bocsátják. /Pjt./ Polgári jogi társaság az is, amelyet a szerződő felek közös gazdasági érdekeiknek csak előmozdítására, s tevékenységük összeha-

golására hoznak létre, akár vagyoni hozzájárulás nélkül is. A polgári jogi társaság nem önálló jogi személy.

polgári perrendtartás: /jogelmélet/ Polgári eljárásjogi kódex, amely a polgári per lefolytatásának szabályait, a polgári bíróság peres és nemperes eljárásokban követhető gyakorlatának szabályrendszerét tartalmazza /Pp./.

polgári szolgálat: /közigazgatási jog/ A honvédelmi szolgálati kötelezettség – a hadköteles által lelkiismereti okra hivatkozással előterjesztett kérelemre – polgári szolgálatként is engedélyezhető, amely polgári szolgálatot kijelölt polgári munkahelyen kell teljesíteni.

polgári védelem: /közigazgatási jog/ Rendkívüli állapot idejére a lakosság felkészítése a támadóerőkre és más rendkívüli esemény által okozott károk megelőzésére, felszámolására és hatásuk csökkentésére, továbbá az ezzel összefüggő mentési és mentesítési feladatokat végrehajtására. A polgári védelmi kötelezettség, mint állampolgári kötelezettség a férfiakra 16-60, a nőkre 18-55 éves korban terjed ki.

polgármester: /alkotmányjog/ A helyi önkormányzat képviselő-testületének elnöke. Har-

madik személy irányában a képviselő-testület és az egész önkormányzat képviselője.

portfólió vagyongazdálkodási szerződés: /gazdasági jog/ Az állami tulajdonos vagyongazdálkodási szerződő fél vállalja, hogy díj ellenében gyakorolja a vagyon feletti tulajdonosi jogokat – beleértve az elidegenítést is – oly módon, hogy a szerződésben meghatározott hozadék, illetőleg vagyongyarapodás elérésére vállalt kötelezettséget. Ez történhet készpénzzel vagy más társaságban tagsági jog megszerzésével is.

posztumusz: /jogelmélet/ Halál utáni. /Például posztumusz kitüntetés./

pótbefizetés: /gazdasági jog/ A korlátozott felelősségű társaság tagjának a társasági szerződés felhatalmazása alapján a taggyűlés által meghatározott kötelezettsége arra, hogy a veszteségek fedezésére – törzsbe-tétarányosan – pénzt fizessen be a társasághoz. A pótbefizetés a törzsbe-téteket, s a társaság törzstőkéjét nem növeli.

pótnyomozás: /bűntető eljárásjog/ A nyomozás befejezése után az ügyész vagy a bíróság pótnyomozást rendelhet el, ha a tényállás nincsen kellően felderítve, vagy olyan eljárási szabálysértés történt, az ügy elintézését lényegesen befo-

lyásolja. /Például, ha a gyanúsított vagy a védő a törvényes jogait a nyomozás során nem gyakorolhatta./

pótszabadság: /munkajog/ A fiatal munkavállalónak utóljára abban az évben, amelyben a tizenharmadik életévét betölti, a szülők döntése alapján a tizenhat évesnél fiatalabb gyermeke nevelésében nagyobb szerepet vállaló munkavállalónak és a tizenhat évesnél fiatalabb gyermekét egyedül nevelő szülőnek, továbbá a vak munkavállalónak és a föld alatti munkát vagy ionizáló sugárzásnak kitett munkahelyen dolgozónak a Munka Törvénykönyvében meghatározott mértékű pótszabadság jár évente. A pótszabadság – kollektív szerződés eltérő rendelkezése hiányában – a munkavállalót az alapszabadságon felül, és a többféle címen járó pótszabadság egymás mellett is megilleti. Kollektív szerződés, illetve munkaszerződés egyéb pótszabadságokat is megállapíthat. Jogszabályok egyes ágazatokra, szakmákra, foglalkoztatási jogviszonyokra külön pótszabadságokat is meghatároznak. (Például a pedagógusokra, felsőoktatásban oktatókra, közalkalmazottakra, egészségügyi dolgozókra, stb.)

pótvádindítvány: /büntető eljárásjog/ Pótnyomozás eredményeként az eredeti vádindítványhoz képest más vétség miatt vagy más gyanúsítással szemben is vádat kell emelni, ezért az ügyész pótvádindítványt nyújt be a bírósághoz.

pótvádirat: /büntető eljárásjog/ Pótnyomozás eredményeként az eredeti vádirathoz képest más bűncselekmény miatt vagy más gyanúsítással szemben is vádat kell emelni, ezért az ügyész pótvádiratot nyújt be a bírósághoz.

praeambulum: /jogelmélet/ A fontosabb és nagyobb törvények, nemzetközi szerződések és gazdasági szerződések rövid, ünnepélyes, paragrafusokba nem szedett bevezető szövege, amely a kibocsátót, illetve a feleket vezérlő célokat rögzítik.

precedens: /jogelmélet/ Példaértékű jogeset, analógiára alkalmas másik ügy.

preferencia: /pénzügyi jog/ Kedvezmény, kedvezményezettiség, előnyben részesítés, előbbiségi jog.

prevenció: /jogelmélet/ Megelőzés. Generális prevenciónak nevezik az általános megelőző hatást – például büntetésnél a büntetőjogban –, a speciális prevenció a konkrét szintű és erejű megelőző hatást jelenti –

például az agresszió megakadályozását a nemzetközi jogban.

privatizálás: /gazdasági jog/ Állami tulajdonnak magántulajdonosok részére történő értékesítése.

próbaidő: /munkajog/ A munkaszerződésben kikötött, általában 30 napos időtartam, amely alatt a munkaviszonyt bármelyik fél azonnali hatállyal megszüntetheti.

próbára bocsátás: /büntetőjog/ A bíróság a büntetés kiszabását 1-3 év közötti tartamú próbaidőre elhalaszthatja, s az elkövetőt ezzel egyidejűleg pártfogó felügyelet alá helyezi, ha az eljárás 3 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt indult, s alaposan feltehető, hogy a büntetőeljárás célja így is elérhető. Ha az elkövető a próbaidő tartama alatt a pártfogó felügyelet szabályait súlyosan nem szegi meg és nem követ el bűncselekményt, a büntetőeljárás mindenféle hátrányos jogkövetkezmény nélkül megszűnik.

processzuális: /jogelmélet/ Eljárásjogi.

proporcionális: /büntetőjog/ Arányos mértéke a büntetésnek az elkövetett bűncselek-

mény súlyához viszonyítottan.

pszédonimizált genetikai minta vagy adat: /közgazgatási jog/ Olyan kódolt genetikai minta vagy adat, amelynél a személyazonosító adatot helyettesítő kódot az érintett személy kizárólagos rendelkezésére bocsátották.

pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanuló: /oktatási jog/ A súlyos tanulási, beilleszkedési és magatartási zavarok hátterében részképességzavarok, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, az iskolai teljesítmények eléréséhez szükséges pszichikus funkciók kialakulatlansága, fejletlensége vagy a felsoroltak halmozott előfordulása áll fenn. Nem határozhatóak meg egységes jellemző jegyek; az egyes állapotok a tünetek/tünetegyüttesek komplexitásától függően a funkciógyengeségtől a komplex személyiség-, illetve általános tanulási zavarig terjedhetnek. A perceptációs bázis többdimenziós érintettsége miatt az olvasás, írás, számolás elsajátításában különböző súlyosságú akadályt jelent, az enyhe zavartól egészen a funkcióképtelenség-

gig. A pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanuló például a dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar miatt a szakértői és rehabilitációs bizottság által 2006. december 31-éig ilyenek minősített, továbbá az a tanuló, akit 2007. január 1-jétől a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenessége miatt a szakértői és rehabilitációs bizottság sajátos nevelési igényű tanulónak nyilvánított.

Q

quasi halmazati büntetés: /büntetőjog/ Az összbüntetés tartamát úgy kell meghatározni, mintha halmazati büntetés lenne abban az esetben, ha valamennyi bűncselekményt a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedése előtt követték el. Ilyen esetben a quasi halmazati büntetesként megállapított összbüntetés mértékének meg kell haladnia az elbírálásba összevont bűncselekmények közül a leg súlyosabbnak a büntetését, de nem érheti el a büntetések együttes tartamát.

R

rablás: /büntetőjog/ Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el másától, hogy evégből valaki ellen erőszakot avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

ráépítés: /polgári jog/ Jogosultság nélkül másnak a földjére építés.

rágalmazás: /büntetőjog/ Aki valakiról más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

ratifikálás: /nemzetközi jog/ Nagyobb jelentőségű és többoldalú nemzetközi szerződések esetében a parafálást /aláírást, kézjeggyel ellátást/ követő megerősítési aktus.

ráutaló magatartás: /polgári jog/ Szerződéses nyilatkozatként értelmezhető cselekvés, viselkedés, magatartás.

reálérték: /pénzügyi jog/ A pénzben kifejezett érték és az árinдекс hányadosa.

reálunió: /nemzetközi jog/ Lásd unió.

referencia-árfolyam: /pénzügyi jog/ A pénzforgalmi szolgáltatást által közzétett vagy a nyilvánosság számára hozzáférhető pénznemek közötti mindenkori átváltási árfolyam,

referencia-kamatláb: /pénzügyi jog/ Bármilyen alkalmazandó kamat számításának alapjául szolgáló, a nyilvánosság számára hozzáférhető mindenkori kamatláb.

referendum: /alkotmányjog/ Népszavazás.

refinanszírozás: /pénzügyi jog/ Visszafinanszírozás. Jegybanki eszköz, amelynek során az MNB értékpapírokat számítólé vagy visszleszámitól, refinanszírozási hiteleket nyújt, értékpapírügyleteket köt visszavásárlási megállapodással.

regió: /közigazgatási jog/ Tervezési-statisztikai és fejlesztési célokat szolgáló egy vagy több megyére (a fővárosra) kiterjedő, az érintett megyék közigazgatási határával lehatárolt társadalmi, gazdasági vagy környezeti szempontból együtt kezelendő területfejlesztési egység.

regionális hatókörű civil szervezet: A Nemzeti Civil Alap-program rendszerében az a civil szervezet, amely a jogszabályban meghatározott módon, hitelt érdemlően bizo-

nyítja, hogy a létesítő okirata szerinti tevékenységét legalább egy megyére kiterjedő hatókörrel végzi.

rehabilitáció: /közigazgatási jog/ az egészségügyi, mentálhigiénés, oktatási, képzési, át-képzési, foglalkoztatási, szociális rendszerekben megvalósuló folyamat, amelynek célja a fogyatékos személyek képességének fejlesztése, szinten tartása, a társadalmi életben való részvételének, valamint önálló életvitelének elősegítése.

rehabilitáció: /munkajog/ Jogszabályban meghatározott orvosi, foglalkoztatási, szociális, képzési és egyéb tevékenységek komplex rendszere, amelynek célja az egészségkárosodott szenvedett személy szakmai munkaképességének biztosítása.

rehabilitációs hozzájárulás: /munkajog/ A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatási rehabilitációjának elősegítése érdekében a társasági adó hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet a törvényben meghatározott – foglalkoztatási létszámhoz igazodó – mértékű rehabilitációs hozzájárulást köteles fizetni az állami költségvetés erre a célra létrehozott alapjába. Nem kell hozzájárulást fizetni a törvényben meghatározott

foglalkoztatási létszám alatti munkáltatóknak, valamint azoknak a gazdálkodó szervezeteknek, amelyek az átlagos állományi létszám törvényben meghatározott százalékának megfelelő számban alkalmaznak megváltozott munkaképességű dolgozót.

rehabilitációs intézmények: /közigazgatási jog/ A bentlakók önálló életvezetési képességének kialakítását, illetve helyreállítását szolgáló intézmények. Ilyenek például a pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, fogyatékosok rehabilitációs intézményei.

rehabilitációs képzés: /oktatási jog/ A megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő személy sajátos képességeire alapozó, illetőleg azt fejlesztő szakmai képzés, át- és továbbképzés, amely az érintett munkavállalási esélyének, további munkahelymegtartó képességének javítását szolgálja;

rejtett hiba: /polgári jog/ A szerződés hibás teljesítésének egyik formája. A szolgáltatás teljesítésekor a hiba jellege miatt, vagy a dolog természeténél fogva a hiba nem felismerhető. Ilyen esetben a jogosultnak lehetősége van az általános irányadó 6 hónapos szavatossági jogérvényesítési határidő helyett 1 éves – tartós

használatra rendelt dolog esetében 3 éves – határidőn belül érvényesíteni törvényes szavatossági jogait.

reklám: /közigazgatási jog/ Hirdetés. Olyan nyilvános tájékoztatóként ellenérték fejében közzétett műsorszám, amely meghatározott áru – termék, szolgáltatás, cégtevékenység, jog, ingatlan stb. – értékesítését vagy igénybevételét, vagy a reklámozó által elérni kívánt más hatás elérését segíti elő.

relatív többség: Szavazáskor az összes szavazásra jogosult érvényes szavazatainak többsége.

rendbírság: /büntető eljárásjog/ Az eljárási rend fenntartásának, az eljárási kötelezettségek megtartásának biztosítására a hatóság, bíróság rendbírságot szabhat ki.

rendbírság: /munkajog/ Aki a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló törvényben meghatározott bejelentési, adatszolgáltatási, nyilvántartási kötelezettségeket elmulasztja vagy nem az előírt módon és határidőben teljesíti, továbbá az a munkáltató, aki a munkaszerződés írásba foglalását elmulasztja, rendbírsággal sújtható a munkaügyi központ vagy a

munkaügyi felügyelőség határozatával.

rendelet: /alkotmányjog/ A Kormány, a miniszterelnök és a miniszterek által kibocsátható jogszabály.

rendelkezés: /alkotmányjog/ A Magyar Nemzeti Bank elnöke által jegybanki rendelkezés elnevezéssel, és az Állami Bankfelügyelet Elnöke által bankfelügyeleti rendelkezés elnevezéssel kibocsátható jogi norma, a jogalkotási törvény szerint az állami irányítás egyéb jogi eszköze. A jegybanki rendelkezés és a bankfelügyeleti rendelkezés is a tevékenységi körben érintett jogalanyokra tartalmazhat kötelező erejű rendelkezést.

rendelkezési jog: /polgári jog/ A tulajdonos joga, hogy tulajdonával rendelkezzen: átruhazza, tulajdonával felhagyjon, birtokát, használatát, hasznosítását, hasznai szedését másnak átengedje, vagy a dolgot biztosítésként adja, illetve megterhelje.

rendeltetésnek megfelelő joggyakorlás követelménye a közoktatásban: /oktatási jog/ A jogok rendeltetészerű gyakorlása során kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermeki és tanulói jogok érvényesítésére. A jog gyakorlása akkor

nem tekinthető az iskolában rendeltetészerűnek, ha a közoktatási és a szakképzési törvényben, illetve az e törvények végrehajtására kiadott jogszabályokban biztosított jogok csorbitására, érdekérvényesítési lehetőségek korlátozására, a véleménynyilvánítás elfojtására, a tájékoztatói jog korlátozására irányul, vagy erre vezet.

rendeltetészerű joggyakorlás: /munkajog/ A Munka Törvénykönyvében meghatározott jogokat és kötelezettségeket rendeltetésűknek megfelelően kell gyakorolni, illetőleg teljesíteni. A jog gyakorlása különösen akkor nem rendeltetészerű, ha az mások jogos érdekeinek csorbitására, érdekérvényesítési lehetőségének korlátozására, zaklatására, véleménynyilvánításának elfojtására irányul.

rendes felmondás: /munkajog/ A határozatlan idejű munkaviszony megszüntetése a munkáltató vagy a munkavállaló részéről olyan okból, amely nem ad alapot a rendkívüli felmondásra.

rendes szabadság: /munkajog/ A munkavállalót minden munkaviszonyban töltött nap-tári évben megilleti a rendes szabadság, amely a Munka Törvénykönyvében meghatá-

rozott alapszabadságból és a törvényben, kollektív szerződésben, munkaszerződésben meghatározott pótszabadságból áll.

rendkívüli felmondás: /munkajog/ A másik fél súlyos kötelezettségzegésére, munkaviszony fenntartását ellehetetlenítő magatartására alapozott azonnali hatályú munkaviszony megszüntetés.

rendkívüli munkavégzés: /munkajog/ A munkaidő-beosztástól eltérő -, a munkaidőkereten felüli -, illetve az ügyelet alatti munkavégzés; továbbá készenlét alatt elrendelt munkavégzés esetén a munkahelyre érkezéstől a munkavégzés befejezéséig - ha a munkavállalónak több helyen kell munkát végeznie, az első munkavégzési helyre érkezéstől az utolsó munkavégzési helyen történő munkavégzés befejezéséig - terjedő időtartam. Nem minősül rendkívüli munkavégzésnek, ha a munkavállaló az engedélyezett távollét idejét a munkáltatóval történt megállapodás alapján ledolgozza.

rendvédelmi szerv: /közigazgatási jog/ A rendőrség, a polgári védelem, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a büntetés-végrehajtási szervezet, a vám- és pénzügyőrség, vala-

mint az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság;

rendvédelmi szerv: /közigazgatási jog/ rendőrség, határőrség, polgári védelem állami szervei, hivatásos tűzoltóság, vám- és pénzügyőrség, büntetés-végrehajtási testület.

repatriálás: /alkotmányjog/ Állampolgárság újbóli megadása, visszahonosítás.

repatriálás: /nemzetközi jog/ Visszatelepítés. Hadifoglyok, menekültek, áttelepültek, kitelepítettek, bevándoroltak visszatérítése, esetleg visszaszállítása hazájukba.

represszália: /nemzetközi jog/ Büntető megtorlás; a szankció súlyosabb fajtája a nemzetközi jogban. Alkalmazása a nemzetközi jog megsértésének minősülne akkor, ha nem a jogsértés szankcionálásaként funkcionálna. /Ilyen például a diplomatak mozgási szabadságának korlátozása, nemzetközi szerződés teljesítésének megtagadása, embargó alkalmazása./

reprezentációs költség: /pénzügyi jog/ Az üzleti vendéglátáshoz, állami ünnepekhez, évfordulókhöz és társadalmi eseményekhez, továbbá közgyűlésekhez, taggyűlésekhez kapcsolódó természetbeni szolgáltatások /étel, ital, szál-

lás, utazás, ajándék, műsor, emléktárgy/ költsége.

representatív szakszervezet: /munkajog/ Az üzemi tanácsi és a társadalombiztosítási önkormányzati választásokon leadott szavazatok törvényben meghatározott hányadát megszerző szakszervezet. /Szakszervezeti tisztségviselő munkajogi kedvezményei szempontjából például az üzemi tanácsi választásokon leadott szavazatok legalább 10%-a a reprezentativitási küszöb, kollektív szerződéskötésre jogosultságnál több mint 50%./

részesek: /büntetőjog/ A bűncselekmény nem-tettes elkövetői: a felbújtó és a bűnsegéd.

részesművelés: /közigazgatási jog/ Termőföldre vonatkozó szerződés, amelyben a felek közösen határozzák meg, hogy a részesművelésbe adott földön mit termeljenek, a föld megművelésének egyes feladataiból a szerződő felek milyen részt vállalnak, és a megtermelt terményből milyen arányban részesednek.

részítélet: /polgári eljárásjog/ A bíróság egyes kereseti kérelmek vagy azok önállóan is elbírálnak részei tárgyában külön részítélettel is határozhat, ha ebben a vonatkozásban to-

vábbi tárgyalásra nincsen szükség és egyébként a tárgyalást el kell halasztani.

részképességzavarok a tanulási képességekben: /oktatási jog/ A részképességzavarok körébe az iskolai teljesítmények - elsősorban az alapvető esz-köztudás (olvasás, írás, számolás) - elsajátításának nehézségei, a képességek deficitjei, valamint az általuk kiváltott, következményes magatartási és/vagy tanulási zavarok komplex tünetegyüttese tartozik. Jellemző, hogy az adott részképességben az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos teljesítménybeli elmaradás mutatkozik, valamint teljesítményszóródás mutatható ki az intelligencia-faktorok, a mozgáskoordináció és a beszéd szintje között. A részképességzavarok tüneteit mutató tanulók általános jellemzője a számukra nehéz iskolai feladatok iránti feltűnő közömbösség, érdektelenség, amely a nehézségek következtében fokozatosan elmélyül, és a tanulással kapcsolatos tevékenységek (olvasás, írás, számolás) elutasításában fejeződhet ki.

részletvétel: /polgári jog/ Az eladó és a vevő megállapodása abban, hogy a vevő a vételárat meghatározott időpontokban,

több részletben fizeti meg az eladónak, de a dolgot már a vételár teljes kiegyenlítése előtt a vevőnek átadják.

részvény: /gazdasági jog/ A részvénytársaságban a tagsági jogokat megtestesítő értékpapír.

részvényfajták: /gazdasági jog/ A részvénytársaságon belül azonos tagsági jogokat biztosító részvények. Például elsőbbségi részvény, dolgozói részvény, kamatra jogosító részvény.

részvényjegyzés: /gazdasági jog/ A részvénytársaság alapítóje biztosításának módja, amely a jegyzési ív személyes vagy képviselő útján történő aláírásával történik.

részvénytársaság: /gazdasági jog/ Gazdasági társaság, amely előre meghatározott összegű és névértékű részvényekből álló alaptőkével alakul, s tag /részvényes/ felelősége a társasággal szemben a részvény névértékének vagy kibocsátási értékének szolgáltatására terjed ki. A részvénytársaság (Rt) kötelezettségeiért a részvényes egyébként nem felel.

részvénytípusok: /gazdasági jog/ Bemutatóra szóló részvény és névre szóló részvény.

retorzió: /nemzetközi jog/ Hátrányt jelentő ellenlépés; a szankció enyhébb fajtája a nemzetközi jogi gyakorlatban. Alkalmazása nem minősülne akkor sem nemzetközi jogsértésnek, ha nem a másik állam jogsértő magatartása váltotta volna ki. /Ilyen például a diplomáciai kapcsolatok megszakítása, kereskedelmi bojkott, pénzügyi segítség megvonása, vámtarifák megemlése./

retrocesszió (továbbengedélyezés): /pénzügyi jog/ Például a viszontbiztosító által vállalt kockázat egy részének vagy egészének viszontbiztosításba adása.

revízió: /jogelmélet/ A kodifikáció során meghatározott joganyagoknak a felülvizsgálata.

revízió: /pénzügyi jog/ Ellenőrzés, átvizsgálás, felülvizsgálat.

rokonság: /családjog/ Egyenesági rokonok /akik közül egyik a másiktól származik/ és oldalági rokonok /akiknek legalább egy közös felmenőjük van, ők maguk azonban egyeneságon nem rokonok/.

rokontartás: /családjog/ Rokonaival szemben a jogosult rokontartásra, aki magát eltartani nem tudja és akinek tartásra kötelezhető házastársa sincs. Elsősorban a leszármazókat terheli a rokontartási kötele-

zettség, ilyen hiányában a felmenő rokonokat.

rongálás: /büntetőjog és szabálysértési jog/ Idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kár okozása. Értéktől és az elkövetés módjától függően szabálysértés, vétség vagy bűntett.

rosszhiszemű pervittel: /polgári eljárásjog/ Olyan eljárás, cselekmény vagy egyéb magatartás, amely a per elhúzására vagy az igazság kiderítésének megghiúsítására irányul vagy erre vezethet. Különösen rosszhiszemű pervittelnek minősül a fél vagy képviselője részéről az, ha nyilatkozatok megtételével indokolatlanul késedelmeskedik vagy azt felhívás ellenére sem teszi meg; valamint az, ha szándékosan vagy nagyfokú gondatlanságból valótlan tényt állít, valós tényt tagad, az ügy eldöntése szempontjából jelentős tényt elhallgat, illetőleg alaptalanul hivatkozik valamely bizonyítékra.

rt: /gazdasági jog/ Részvénytársaság.

S

sajátos nevelési igény gyógypedagógiai tartalma: /oktatási jog/ A sajátos nevelési igény kifejezi a) a tanuló életkori sa-

játosságainak fogyatékossgal által okozott részleges vagy teljes körű módosulását; b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassabb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét. A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: /oktatási jog/ Az a gyermek, tanuló, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján a) testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékossgal együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd; b) a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd.

sajátos nevelési igényű neveléshez és oktatáshoz szükséges

feltételek: /oktatási jog/ A gyermek, tanuló külön óvodai neveléséhez, illetve iskolai neveléséhez és oktatásához, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és más segédletek; magánoktatáshoz, integrált óvodai neveléshez, iskolai neveléshez és oktatáshoz, a fejlesztő felkészítéshez, az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz szükséges szakirányú végzettségű gyógypedagógus foglalkoztatása; a foglalkozásokhoz szükséges speciális tanterv, tankönyv, valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök; a gyermek, tanuló részére a szakértői és rehabilitációs bizottság által meghatározott szakmai szolgáltatások biztosítása.

sajátos nevelési igényű tanulók különleges gondozási igénye: /oktatási jog/ A sajátos nevelési igényű tanulók különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonság-együttes, amely a tanuló nevelhetőségének, oktathatóságának, képezhetőségének az átlagtól eltérő jellegzetes különbségeit fejezi ki. A tanulók között fennálló – egyéni

adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a helyi pedagógiai programok kialakításakor veszik figyelembe.

sajtóhelyreigazítás: /polgári jog/ Ha valakiről a sajtó vagy média valótlan tényről közöl vagy híresztel, illetőleg valótlan tényeket hamis színben tüntet fel, követelheti helyreigazítás közzétételét. A helyreigazításban a sajtó vagy média – a megjelenéssel azonos helyen és időben – köteles közlenni, hogy közleményében mely tények voltak valótlanok, illetve mely tényeket tüntettek fel hamis színben. A közleménynek az igény bejelentésétől számított 8 napon belül kell megjelennie.

sajtóhelyreigazítási eljárás: /polgári eljárásjog/ Ha a sajtó a sajtóhelyreigazítási kötelezettségét határidőben nem teljesíti, a helyreigazítást kérő fél a sajtószerv ellen keresetet indíthat. A sajtóhelyreigazítási per tárgyában a bíróság soron kívül jár el, s legkésőbb a keresetlevél benyújtását követő nyolc napon belül tárgyalást tűz ki. Ha a bíróság a keresetnek helyt ad, az ítéletben az alperest a bíróság által megállapított szövegű helyreigazítás megszabott határidőn belül

közlésére és a felmerült költségek viselésére kötelezi.

sajtószerv: /közigazgatási jog/ Időszaki lap, műsorszolgáltató, hírügynökség.

sajtótérkép: /közigazgatási jog/ Sajtótérképek az időszaki lap egyes lapszámai, a rádió- és televízió-műsor, a könyv, a röplap és az egyéb szöveges kiadvány, a zeneművek, grafikák, rajzot vagy fotót tartalmazó kiadvány, a térkép, a nyilvános közlésre szánt műsoros filmszalag, videokazetta, videolemez, hangszalag és hanglemez, továbbá bármely más tájékoztatást vagy műsort tartalmazó, nyilvános közlésre szánt technikai eszköz.

semmis döntés a közoktatásban: /oktatási jog/ A fenntartói irányítás, illetőleg az intézményi hatáskörben hozott, az egyenlő bánásmód követelményét sértő, illetve a gyermek mindenképp álló érdekével ellentétes döntés semmis. A semmis döntés érvénytelenségére bárki határidő nélkül hivatkozhat.

semmis nemzetközi szerződés: /nemzetközi jog/ Erőszakkal létrejött, vagy a nemzetközi jog kogens szabályaival ellentétes rendelkezéseket tartalmazó nemzetközi szerződés. A semmis szerződés ex tunc hatályú érvénytelenségére

minden nemzetközi jogalany hivatkozhat.

semmis szerződés: /polgári jog/ Az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Semmis a szerződés akkor is, ha az nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.

semmisség: /polgári jog/ Az érvénytelenség egyik típusa. /Másik érvénytelenségi típus a megtámadhatóság./ A semmisségre határidő nélkül bárki hivatkozhat, a semmisség megállapításához külön eljárásra nincsen szükség. A semmis szerződést nemlétezőnek kell tekinteni.

semmissége közigazgatási határozatnak: /közigazgatási jog/ Az államigazgatási eljárás törvényben szabályozott jogorvoslati eljárások során a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogokra tekintet nélkül meg kell semmisíteni azt a közigazgatási határozatot, amely hatáskör hiányában született, illetve bűncselekmény elkövetése befolyásolta tartalmát. Még ezekben az esetekben sem lehet megsemmisíteni a határozatot, ha jogerőre emelkedése óta 3 év eltelt.

sértett: /büntető eljárásjog és szabálysértési jog/ Akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

siketvak személy: /közigazgatási jog/ Olyan egyidejűleg hallás- és látássérült személy, aki kommunikációja során speciális kommunikációs rendszert használ.

sikkasztás: /büntetőjog és szabálysértési jog/ A rabízott dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik. Értéktől és az elkövetés módjától függően szabálysértés, vétség vagy bűntett.

sorbaállítás: /pénzügyi jog/ A pénzforgalmi szolgáltató által vezetett fizetési számlára érkező fizetési megbízás fedezetlenség miatt történő nem teljesítése (függőben tartás) és várakozási sorba helyezése a jövőbeni teljesítés céljából.

sorozás: /közigazgatási jog/ A hadkötelest meg kell jelenítenie a hadkiegészítő parancsnokság felhívásában megjelölt helyen és időpontban a konkrét katonai szervezeti rendbe történő nyilvántartásba vétel, illetőleg katonai szolgálatra alkalmasság megállapítása céljából.

sorsolós játék: /közigazgatási jog/ Olyan szerencsejáték, amelyben a szerencsejáték

szervező a játékosnak pénzfizetés fejében vagyoni ellenszolgáltatást helyez kilátásba meghatározott szám, számsor, jel, ábra eltalálása vagy nyeresre jogosító szelvény, jegy kifizetése esetén. A nyeres vagy vesztes kizárólag a sorsolás eredményétől függ. Sorsolós játékok a sorsjáték, számsorsjáték /lottó, keno, bingo, joker/.

sportiskola: /közigazgatási jog/ Az a költségvetési szerv vagy közhasznú nonprofit gazdasági társaság, amely utánpótlás-nevelést végez, valamint az olyan iskola, amely a közoktatási törvény alapján köznevelésben.

státuszperek: /polgári jog/ Olyan perek, amelyek a személy polgári jogi, családi jogi, állampolgársági állapotával, státuszával kapcsolatosak. Ilyenek például a gondnokság alá helyezési perek, a származásmegállapítási perek /például apasági perek/, állampolgársági perek.

statútum: /jogelmélet/ Alapszabály, helyi vagy belső rendelkezés.

sugárzási szerződés: /polgári jog/ A szerző a művet a rádió és televízió rendelkezésére bocsátja, amely meghatározott időre megszerzi a mű sugár-

zásának jogát, valamint azt a jogot, hogy a műről saját felhasználás céljára hang-, illetve képfelvételt készítsen és a felvételt feliratozza.

súlyos bűncselekmény: /közigazgatási jog/ Az a bűntett, amelyet a törvény 5 évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyeget.

súlyos és halmozott fogyatékoság: /oktatási jog/ A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók – mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés-észlelés – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékoság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszer érintett komplex károsodás áll. A fogyatékoságok a legkülönbözőbb kombinációkban és súlyossági fokozatok-

ban, esetleg eltérő időben jelentkezhetnek meg. A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségével, támogatásával utaltak; személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében fejlesztő iskolai oktatásra van szükségük.

súlyos munkabaleset: /munkajog/ Az olyan munkabaleset, amely a sérült halálát, valamely érzékszerv vagy érzékelő és reprodukciós képesség súlyos károsodását, életveszélyes sérülést, illetve egészségkárosodást, súlyos csonkolást, kommunikációs képesség elvesztését okozta.

súlyos személyi sérülés: /pénzügyi jog/ A balesetből eredően legalább 25%-os össz-szervezeti egészségkárosodással járó maradandó fogyatékoságot okozó, vagy a balesetből ere-

dő, legalább 6 hónapos gyógytartammal járó súlyos egészségromlást okozó sérülés.

súlyos testi sértés: /büntetőjog/ Bűncselekményt /büntetett/ követ el az, aki más testi épségét vagy egészségét sérti és az okozott sérülés vagy betegség 8 napon túl gyógyul.

súlyosítási tilalom: /büntető eljárásjog/ Az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnségét megállapítani, vagy a vádlott büntetését súlyosítani a másodfokú bíróságnak csak akkor lehet, ha terhére fellebbezést jelentettek be. Az ügyész, a magánvádló és a magánfél fellebbezésének hiányában tehát a másodfokú bíróság nem hozhat az elsőfokúnál súlyosabb ítéletet.

súlyosító körülmények: /büntetőjog/ A büntetés kiszabásakor a bíróság mérlegelésében figyelembe vett olyan körülmények, amelyek arra utalnak, hogy az elkövető esetében nehezebben lehet elérni a büntetés célját. /Ilyen súlyosító körülmény lehet például a bűnismétlés, az elkövetés bizonyos módjai, a vádlott életmódja, parazita életmódja stb./

Sz

szabad bizonyítási rendszer: /eljárásjogok/ A bíróság előtti

bizonyításnak nincsen a törvény által meghatározott kötelező módszere, a bizonyítékoknak nincsen meghatározott prioritása vagy erősorrendje, a bíróságnak nincsen kötelezően előírt bizonyítási menetrendje. A bizonyítékokat a bíróság szabadon szerzi be és szabadon mérlegeli az igazság megállapítása céljából.

szabad felhasználás: /polgári jog/ Szerzői jogi védelem alá eső nyilvánosságra hozott művet a szerző hozzájárulása nélkül és díjtalanul lehet felhasználni idézet, iskolai oktatás, ismeretterjesztés céljaira. A szerzői jogi törvény a szabadfelhasználás további, speciális eseteit is meghatározza.

szabadalmas: /polgári jog/ A szabadalom jogosultja.

szabadalmi licencszerződés: /polgári jog/ Hasznosítási szerződés, amelyben a szabadalmas engedélyt ad másnak a találmány hasznosítására; a hasznosító pedig köteles ezért díjat fizetni.

szabadalmi oltalom újra érvénybe helyezése: /polgári jog/ A fenntartási illeték megfizetésének elmulasztása miatt megszűnt szabadalmi oltalom újraérvényesítése.

szabadalmi oltalom: /polgári jog/ A szabadalom jogosultja-

nak kizárólagos joga arra, hogy a találmányt hasznosítsa, vagy a hasznosításra másnak engedélyt /licencia/ adjon. A szabadalmi oltalom időtartama a bejelentés napjától számított 20 év; az oltalom terjedelmét a szabadalmi bejelentésben rögzített igénypontok határozzák meg.

szabadalmi ügyvivő: /polgári jog/ Iparjogvédelmi ügyekben az ügyfél jogai érvényesítéséhez és kötelezettségei teljesítéséhez segítséget nyújtó megbízott, aki képviseli az ügyfelet a bíróságok és más hatóságok előtt szabadalmi kérdésekkel kapcsolatos eljárásokban.

szabadalom: /polgári jog/ A találmányok jogi védelme. Szabadalmazható találmány minden új, haladást jelentő, műszaki jellegű megoldás, amely a gyakorlatban alkalmazható. Szabadalmi oltalmat nyer a találmány a törvényben meghatározott további feltételek fennállása esetén. A szabadalom a feltalálót vagy jogutódját illeti meg.

szabadalombitorlás: /polgári jog/ A szabadalmi oltalom alatt álló találmány jogosulatlan hasznosítása.

szabadság: /munkajog/ A munkavállalót minden munkaviszonyban töltött naptári évben megillető rendes szabadság

/alap- és pótszabadság/, a betegszabadság, a szülési szabadság és a fizetés nélküli szabadságok.

szabadságvesztés: /büntetőjog/ Büntetőeljárásban bíróság által kiszabott büntetés, amely életfogytig vagy határozott ideig /legfeljebb 15 évig, halmazati vagy összbüntetés esetén 20 évig/ tart. Szabadságvesztési fokozatok a büntetés súlyosságának sorrendjében: fegyház, börtön, fogház.

szabálysértés: /közigazgatási jog/ Törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet által jogellenessé nyilvánított magatartás vagy mulasztás, amelyek a társadalomra csekély fokban veszélyesek /ezért nem bűncselekmények/, s a jogsértések megelőzése végett a jogszabály büntetni rendeli őket.

szabálysértési büntetés: /közigazgatási jog/ Pénzbírság, elzárás.

szabálysértési hatóság: /közigazgatási jog/ Általános hatáskörű szabálysértési hatóság a helyi önkormányzat jegyzője. Jogszabály által meghatározott szabálysértések ügyében a rendőrkapitányság, a vám- és pénzügyőrség, a határőrhivatal, közegészségügyi felügyelet, fogyasztóvédelmi felügyelőség, bányaműszaki fel-

ügyelőség, munkavédelmi és munkügyi felügyelő, hírközlési felügyelet.

szabálysértési intézkedés: /közigazgatási jog/ Figyelmeztetés, elközbzés, határozat nyilvános közzététele.

szabvány: /közigazgatási jog/ Elismert szervezet által alkotott vagy jóváhagyott, kömegyezéssel elfogadott olyan műszaki /technikai/ dokumentum, amely valamely tevékenységre vagy azok eredményére vonatkozik, és rendszeresen ismétlődő műszaki-gazdasági, technológiai vagy más feladat megoldási módját, termék, termény vagy szolgáltatás jellemzőinek meghatározását tartalmazza. /Lásd még nemzeti szabvány/

szakalkalmazotti értekezlet nevelési-oktatási intézményben: /oktatási jog/ A vezetőkből és a közoktatási intézmény alapító okiratában meghatározott alapfeladatra létesített munkakörökben közalkalmazotti jogviszony, illetve munkaviszony keretében foglalkoztatottakból állók közössége.

szakértő: /eljárásjogok/ Ha jelentős tény, körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a hatóság vagy bíróság nem rendelkezik, szakértőt kell igénybe venni.

szakértői és rehabilitációs feladatok: /oktatási jog/ Országos szakértői és rehabilitációs feladatok a) a hallás-, látás-, mozgás- és beszédfigyatekosság, valamint az írott nyelvi képességek vizsgálata; b) az a) ponthoz kapcsolódó értelem- és személyiségvizsgálat. A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs feladatok a) az értelmi fogyatékossg megállapítása vagy kizárása; b) gyermek- és ifjúságpszichiátriai szakorvosi vagy gyermekneurológiai szakorvosi vizsgálat igénybevétele mellett ba) az autizmus spektrum zavarok megállapítása vagy kizárása, bb) a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődése organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességének (a továbbiakban: a) a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenessége) megállapítása vagy kizárása, bc) a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődése organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességének megállapítása vagy kizárása. A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs feladatok között ellátható a be-

szélt és írott nyelvi képesség, az értelem- és a személyiségvizsgálat feladata is.

szakhatóság: /közigazgatási jog/ Jogsabály által előírt előzetes hozzájárulás megadására jogosult közigazgatási szerv /például tűzvédelmi, közegészségügyi szakhatóság/.

szakképzési hozzájárulás: /közigazgatási jog/ A társasági adó alanyként működő gazdálkodó szervezet és egyéni vállalkozó – a szakképzés költségeihez történő hozzájárulásként – a bérköltségének törvényben meghatározott %ának megfelelő összegű hozzájárulást fizet az adóhatóságnak, vagy fejlesztési támogatást nyújt egy konkrét szakképző intézménynek.

szakiskola: /oktatási jog/ A közoktatási intézményrendszernek olyan nevelési-oktatási intézménye, amelynek – a törvényben meghatározott kivétellel – kilencedik-tizedik és az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges szakképzési évfolyama van. A szakképzési évfolyamok számát az Országos Képzési Jegyzék határozza meg. Ha a szakiskola több szakképesítés megszerzésére készít fel, a szakképzési évfolyamok száma – a felkészítési időtől függően – az

egyes szakképzésekben eltérhet egymástól. A szakiskola kilencedik-tizedik évfolyamán általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, továbbá a kötelező óra legfeljebb ötven százalékában pályaorientáció, gyakorlati oktatás, szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás folyik, valamint – az Országos Képzési Jegyzék szerinti – elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás is folyhat. A szakképzési évfolyamokon az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott, a középiszkola utolsó évfolyamának befejezéséhez vagy az érettségi vizsga letételéhez nem kötött szakképzettségek körében folyhat szakképzés. A szakképzési évfolyamokon a tanuló a szakmai vizsgára készül fel. A gyakorlati oktatást iskolai tanműhelyben kell megszervezni.

szakközépiskola: /oktatási jog/ A közoktatási intézményrendszernek olyan nevelési-oktatási intézménye, amelyben érettségire felkészítő és általános műveltséget megalapozó négy középiszkolai évfolyama van. A középiszkolai nevelés-oktatás a kilencedik évfolyamon kezdődik és a tizenkettedik vagy tizenharmadik évfolyamon fejeződik be. A kilen-

cedik évfolyamtól kezdődően a Nemzeti Alaptantervben meghatározott szakmai orientáció, a tizenegyedik évfolyamtól kezdődően – az Országos Képzési Jegyzék szerinti – elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás is folyhat. A szakmai vizsgára felkészítő, szakképzési évfolyamok számát az Országos Képzési Jegyzék határozza meg. Ha a szakközépiskola több szakképesítés megszerzésére készít fel, a szakképzési évfolyamok száma – a felkészítési időtől függően – az egyes szakképzésekben eltérhet egymástól.

szakképzési intézmények: /köz-
igazgatási jog/ szakközépiskola, szakmunkásképző iskola, szakiskola, speciális szakiskola, munkaerőfejlesztő és -képző központ.

szakképzési intézmények: /oktatási jog/ A szakközépiskola; a szakiskola, beleértve a speciális szakiskolát és a készségfejlesztő speciális szakiskolát is; a felsőoktatási intézmény; az állami felnőttképzési intézmény; a felnőttképzési törvényben meghatározott, iskolarendszeren kívüli szakmai képzést folytató intézmény; a központi képzőhely.

szakmai munkaközösségek az iskolában: /oktatási jog/ A ne-

velési-oktatási intézmény pedagógusai által létrehozható szakmai munkaközösség – a szervezeti és működési szabályzatban meghatározottak szerint – gondoskodik a pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak szakmai segítéséről. A nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzata a szakmai munkaközösség részére további feladatokat állapíthat meg. A munkaközösség szakmai, módszertani kérdésekben segítséget ad a nevelési-oktatási intézményben folyó nevelő és oktató munka tervezéséhez, szervezéséhez, értékeléséhez és ellenőrzéséhez. Szakmai munkaközösség hozható létre a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok, a szabaddíó hasznos eltöltésével összefüggő feladatok, a sajátos nevelési igényű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrációját szolgáló feladatok segítéséhez is.

szakmai vizsga a szakképzésben: /oktatási jog/ Az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ-ben) meghatározott állam által elismert szakképesítés megszerzéséhez szükséges, a szakképesítéshez tartozó feladatcsoport, feladatprofil szerinti munkakörök ellátásához meghatározott ismer-

tek elsajátítását tanúsító, külön jogszabályban meghatározott bizonyítvány kiadására irányuló eljárás.

szakosított pénzintézet: /pénzügyi jog/ Egyes pénzintézeti tevékenységek, illetve pénzintézeti tevékenységek meghatározott körének végzésére felhatalmazott pénzintézet.

szakrendszerű oktatás: /oktatási jog/ A kulcskompetenciák fejlesztése, a Nemzeti alaptantervben meghatározott kiemelt, továbbá a műveltségterületekben meghatározott fejlesztési feladatok elsősorban tantárgyi keretek között történő feldolgozásával;

szakszervezet: /munkajog/ A munkavállalók által létrehozott minden olyan társadalmi szervezet, amelynek elsődleges célja a munkavállalók munkaviszonnyal kapcsolatos érdekeinek előmozdítása és megvédése.

szaktanácsadó: /büntető eljárásjog/ A feljelentésre a nyomozás megtagadása vagy elrendelése tárgyában hozandó döntés valamely szakkérdésben állásfoglalástól függ, ezért a nyomozó hatóság a feljelentés kiegészítése keretében szaktanácsadót alkalmazhat.

szakvélemény: /eljárásjogok/ A szakértő válaszai a hatóság,

bíróság által feltett kérdésekre.

szállásdíj: /pénzügyi jog/ A szálláshely általános forgalmi adóval csökkentett ára a kötelező reggeli és egyéb szolgáltatások nélkül.

szálláshely: /pénzügyi jog/ Az egész éven át vagy csak időszakra, üzletszerűen működtetett olyan létesítmény, amely éjszakai elszállásolásra és tartózkodásra szolgál.

szállítási szerződés: /polgári jog/ A megrendelő és a szállító közötti – lényegét tekintve adásvételi tartalmú – szerződés, amelynek alapján a szállító köteles a szerződésben meghatározott dolgot a kikötött későbbi időpontban a megrendelőnek átadni, a megrendelő pedig köteles a dolgot átvenni és az árat megfizetni.

szállítmányozási szerződés: /polgári jog/ A szállítmányozó – díjazás ellenében – a saját nevében, megbízója javára és számlájára köti meg a küldemény továbbításához szükséges fuvarozási és egyéb szerződéseket, illetve végzi el a szükséges teendőket.

számadás: /családjog/ A gyámszolgálatának megszűnése után köteles a gyámszolgálatnak tevékenységéről jelentést ten-
ni, s a kezelése alatt volt va-

gyonról pedig végszámadást előterjeszteni.

számla: /pénzügyi jog/ Az általános forgalmi adóról szóló törvényben részletesen meghatározott tartalmi kellékeknek megfelelő, szabvány szerinti formájú, adóigazgatási azonosításra alkalmas bizonylat.

számvéevőszék: /alkotmányjog/ Az állami ellenőrzés legfőbb szerve.

szándéknyilatkozat: /polgári jog/ Annak írásbeli kifejezése, hogy valamely jognyilatkozatot, szerződést a jövőben meg kívánnak tenni. Egyoldali előszerződésnek tekinthető okirat, azzal az eltéréssel, hogy a jogosult személyét az előszerződésnek megfelelő joghatás kifejtéséhez a szándéknyilatkozatnak kifejezetten tartalmaznia kell.

szándékosság: /büntetőjog/ Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

szankció: /jogelmélet/ A jogszabálynak /vagy szerződésnek/ az a része, amely meghatározott tényállásra alkalmazandó rendelkezés megsértésére jogkövetkezményt rendel.

szankcionál: /jogelmélet/ Szankciót alkalmaz.

származási bizonyítvány: /pénzügyi jog/ Vámkezeléshez szükséges okirat az áruk származásának igazolására.

származási igazolás: /közigazgatási jog/ Állattenyésztési ágazatban az elismert tenyésztő szervezet által a tenyészállat és szaporítóanyag tenyésztési adatairól, a törzskönyv vagy a tenyésztési főkönyv alapján kiállított közokirat.

származási jelzés: /polgári jog/ A védjegyjelöléssel kapcsolatos lajstromozási eljárásban használatos földrajzi helymegjelölések nemzetközi rendszere. Azt a földrajzi helyet /általában országot/ jelzi, ahol az árut előállították. Különleges származási jelzés az eredetmegjelölés, amely az áruhoz közvetlenül kapcsolódó földrajzi jellegzetesség miatt egyes államokban külön védelemben részesül.

származási ország: /közigazgatási jog/ Az állampolgárság, illetve hontalan személy esetén a szokásos tartózkodási hely szerinti ország vagy országok.

származékos szerzés: /polgári jog/ A tulajdonjog keletkezésének az a módja, amikor egy korábbi jogosult jogai származékos módon, a közöttük lét-

rejtött jogviszony folytán háramolnak át az új tulajdonosra. Ilyen származékos szerzési mód például az adásvétel, öröklés, elbirtoklás. Másik tulajdonszerzési mód az eredeti szerzés.

szavatoló tőke: /pénzügyi jog/ Az a tőke, amellyel a pénzügyintézetnek, pénzügyi csoport egészének a működőképesség fenntartása és a kötelezettségek teljesíthetősége érdekében a működés során mindenkor – az általa végzett pénzügyi tevékenység kockázatának megfelelő nagyságban – rendelkeznie kell.

szavatosság: /polgári jog/ A kötelezett felelőssége a szerződés hibás teljesítése esetén. A szavatosság kiterjed arra, hogy a szolgáltatott dologban a teljesítéskor megvannak a törvényben és a szerződésben meghatározott tulajdonságok /ez a kellékszavatosság/; valamint arra, hogy a jogosult megszerezheti azokat a jogokat, amelyeket a szerződés átruház rá vagy biztosít neki. /Ez a jogszatosság./

széfénylet: /pénzügyi jog/ Értéktárgyak, értékpapírok biztonsági megőrzése pénzügyi tevékenységként.

székelye a közoktatási intézmények: Az alapító okiratban meghatározott, a közokta-

tási intézmény alaptevékenységének ellátását szolgáló feladatellátási hely, ahol a közoktatási intézmény képviselői jogának gyakorlására jogosult vezető munkahelye található.

szembesítés: /büntető eljárásjog/ A téis a tanú, illetve a terhelt, vagy a tanúk egyidejű kihallgatása abban az esetben, ha vallomásaik között ellentmondás van. A szembesítés során a hatóság, bíróság törekszik a vallomások közötti ellentmondások igazságnak megfelelő feloldására és tisztázására; ennek eredményéhez képest lesz a szembesítés eredményes vagy eredménytelen.

személyazonosító adat: (közigazgatási jog) a családi és utónév, leánykori név, a nem, a születési hely és idő, az anya leánykori családi és utóneve, a lakóhely, a tartózkodási hely, a társadalombiztosítási azonosító jel (a továbbiakban: TAJ-szám) együttesen vagy ezek közül bármelyik, amennyiben alkalmas vagy alkalmas lehet az érintett azonosítására.

személyazonosító adat: /közigazgatási jog/ Az érintett családi és utóneve, születési családi és utóneve, neme, születési helye és ideje, anyja születési családi és utóneve, az érintett személyi azonosítója, elő-

-ző családi és utóneve, állampolgársága, előző állampolgársága, valamint lakcíme;

személyazonosító igazolvány: /közigazgatási jog/ Hatósági igazolvány, amely a polgár személyazonosságát és a törvényben meghatározott adatait közhitelesen igazolja.

személyazonosító jel: /közigazgatási jog/ A polgárok egyedi azonosítására szolgáló, matematikai módszerrel, a törvényben leírt módon képzett kódjel.

személyegyesülés: /polgári jog/ Természetes személyek által létrehozott jogi személyek /ilyen például a társadalmi szervezet/ és jogi személyiséggel nem rendelkező más közösségek. /Például a nyilván tartásba nem vett egyesület, baráti vagy hobbitársaság, lakóközösség./ Ez utóbbi, jogi személyiség nélküli személyegyesüléseket személyösszességnak is nevezi a jogirodalom, utalva ezzel arra, hogy személyegyesüléssel általában új jogi személy jön létre, míg a polgárok személyösszessége csak közös tevékenységet hoz létre, új jogi minőséget nem feltétlenül.

személyes adat: /közigazgatási jog/ A természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, és az ebből levonható, az érin-

tettre vonatkozó következtetés.

személyes költségmentesség: /polgári eljárásjog/ Azt a felet, aki jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán a perköltséget nem tudja fedezni, költségmentesség illeti meg.

személyes szabadságjogok: /alkotmányjog/ Az Alkotmányban rögzített alapvető emberi jogok közül azok, amelyek jellegüknek fogva csak személyesen gyakorolhatók, vagy a jogok tartalma személyhez kötődik. /Például személyes sértetlenség, emberi méltósághoz való jog, ártatlanság védelme, mozgásszabadság; gondolat- és lelkiismereti szabadság, magántitok védelme, magánlakás sérthetlensége, személyes adatok védelme, jogorvoslat joga./

személyes szolgálat: /polgári jog/ Lásd szolgálat.

személyhez fűződő jogok: /polgári jog/ Hátrányos megkülönböztetés tilalma nem, faj, nemzetiség, felekezeti szerint; személyes szabadsághoz, testi épséghez, egészséghez való jog; becsület és emberi méltóság megsértése elleni védelem; névviselés joga; jóhírnév védelme; képmás és hangfelvétel útján való visszaélés elleni védelem, levéltitokhoz, magántitokhoz, magánlakás tiszt-

teletben tartásához jog; személyes adatok védelme.

személyi alaphér: /munkajog/ A munkaviszony alapján a munkavállalót a munkaszerződésben meghatározott mértékben megillető munkabér, amelyet időbérben kell meghatározni.

személyi hatály: /jogelmélet/ A jogi szabálynak, ítéletnek vagy határozatnak, illetve szerződésnek a személyi alkalmazási köre.

személyi jog: /közigazgatási jog/ Közforgalmú gyógyszerár létesítésére, illetve működtetésére a népjóléti miniszter által engedélyezett jogosítvány.

szemérem elleni erőszak: /büntetőjog/ Aki mást házassági életközösségen kívül erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanásra vagy ennek eltűrésére kényszerít, vagy másnak a védekezésére, illetve akaratnyilvánításra képtelen állapotát fajtalanásra használja fel, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

szeméremcsúszás: /büntető jog/ Aki magát nemi vágyának kielégítése végett más előtt szeméremcsúszó módon mutogatja, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

szemle: /büntető eljárásjog/ Ha a bizonyítandó tény felderíté-

séhez vagy megállapításához személy, tárgy, vagy helyszín közvetlen megtekintése illetőleg megfigyelése szükséges, akkor bizonyítási eszközként szemlét kell tartani.

szemle: /polgári eljárásjog/ Bizonyítási eszközként szemlének van helye, ha lényeges körülmény megállapításához vagy felderítéséhez személy, tárgy, tény, helyszín közvetlen megfigyelése, illetőleg megvizsgálása szükséges.

szerezésként szervezése: /közigazgatási jog/ Sorsolással járó szervezése, pénzügyi automaták üzemeltetése, játékasztal alapítása és működtetése, lóversenyfogatás szervezése és egyéb szerezésként szervezésére irányuló tevékenység.

szénátus: /oktatási jog/ A szenátus az alapító okiratban meghatározottak figyelembevételével határozza meg a felsőoktatási intézmény képzési és kutatási feladatait, továbbá ellenőrzi azok végrehajtását. A szenátus meghatározza működésének rendjét. A szenátus elnöke a rektor. Tagja az lehet – a hallgatói önkormányzat és a reprezentatív szakszervezetek képviselői kivételével –, aki a felsőoktatási intézményben munkaviszony, illetve közalkalmazotti jogviszony kereté-

ben oktatói, kutatói vagy egyéb munkakört tölt be.

szépkorú személyek: /közigazgatási jog/ A magyar kormány 2007. év óta közzönti a 90., a 95. és a 100. életévüket betöltött, Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárokat, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyeket. A jubileumi köszöntésről okirat és jubileumi juttatás jár. A jubileumi juttatás összege annyszor ezer forint ahányadik életévét a szépkorú személy betölti.

szerencsejáték: /közigazgatási jog/ Minden olyan játék, amelyben a játékos pénz fizetése, illetve vagyoni érték nyújtása fejében, meghatározott feltételek fennállása vagy bekövetkezése esetén – amelyeknek beállása túlnyomórészt a véletlentől függ – pénznyereményre, vagy más vagyoni értékű nyereményre válik jogosulttá. A törvény szerencsejátékként nevesíti a sorsolós játékot /sorsjáték, számsorsjáték/, a nem sorsolós játékot és pénznyerő automatát, a játékkaszinó üzemeltetését, a fogadást, a játékautomatákat és az ajándéksorsolást is.

szerződés: /polgári jog/ A felek egybehangzó akaratnyilatko-

zata. A szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére. A szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akaratúal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja. A szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdések tekintetében. Nem kell a feleknek megállapodniuk olyan kérdésekben, amelyeket jogszabály rendez.

szerződés érvénytelensége: /polgári jog/ Az érvénytelenség egyik típusa a semmisség; másik típusa a megtámadhatóság. A semmisségre bárki határidő nélkül hivatkozhat, a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség. A semmis szerződést nemlehetőnek kell tekinteni. A megtámadást 1 éven belül először a féllel kell közölni, majd ennek eredménytelensége esetén haladéktalanul a bíróság előtt érvényesíteni. A megtámadás eredményeképpen a szerződés a megkötésének időpontjától számítva érvénytelen.

szerződés felbontása: /polgári jog/ A szerződést a felek közös

megegyezőssel vagy elállással felbonthatják. A szerződés felbontása esetén a szerződés a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal szűnik meg, és a már teljesített szolgáltatások általában visszajárnak.

szerződés megszűnése: /polgári jog/ A szerződés a megkötésére visszamenőleges hatállyal megszűnik, ha a Polgári Törvénykönyv szerint elállásra jogosult fél az elállási nyilatkozattal a szerződést felbontja. A Polgári Törvénykönyvben meghatározott más esetekben is megszűnik a szerződés, például a teljesítés lehetetlenné válásával vagy a szerződés bírósági határozattal megszüntetésével. A szerződés megszüntése esetében a szerződéskötés előtti eredeti állapotot általában helyre kell állítani.

szerződés megszüntetése: /polgári jog/ A felek a szerződést közös megegyezőssel vagy felmondással megszüntethetik. A szerződés megszüntetése esetén a szerződés a jövőre nézve szűnik meg és a felek további szolgáltatással általában nem tartoznak. Megszünteti a szerződést az a tény is, ha ugyanaz a személy lesz a jogosult és a kötelezett /konfúzió/; vagy személyhez kötődő szolgáltatás esetén a jogosult vagy a kötelezett meghal, illetve jo-

gi személy esetében jogutód nélkül megszűnik.

szerződési szabadság: /polgári jog/ A szerződés tartalmát, formáját és elnevezését a felek szabadon határozzák meg; a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akaratúal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.

szerződéskötési kötelezettség: /polgári jog/ Jogszabály szerződés kötését kötelezővé teheti. A felek másik szerződésben /például előszerződésben/ is vállalhatnak szerződéskötési kötelezettséget.

szerzői és a szomszédos jogok megsértése: /büntetőjog/ Aki irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás szerzőjének műven, előadóművésznek előadói teljesítményén, hangfelvétel előállítójának hangfelvételén, rádiónak vagy televízióknak a műsorán fennálló jog megsértésével vagyoni hátrányt okoz, bűncselekményt /vétséget/ követ el. Büntét mint vonható felelősségre az elkövető a bűncselekmény általa okozott vagyoni hátrány nagysága szerint és az elkövetés módja szerinti törvényi differenciáltságban.

szerzői jogi védelem: (polgári jog) Szerzői jogi védelem alá tartozik a törvény erejénél fogva az irodalom, a tudomány és

a művészet minden alkotása. A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg, a védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értéktől. Nem tartoznak szerzői jogi védelem alá a jogszabályok, az állami irányítás vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések. Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet önmagában nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek. A szerzői jogi védelem személyhez fűződő jogokat és vagyoni jogokat jelent.

szerzői jogi védelmi idő: /polgári jog/ A személyhez fűződő jogok időben korlátlanok, a vagyoni jogok védelmi ideje 70 év a szerző halálának napjától számítottnak.

szindikátusi szerződés: /polgári jog/ Együttműködési megállapodás, amely általában a piacon elérendő meghatározó pozíció reményében alakít ki a

résztvevők között ideiglenes szövetséget.

színelti szerződés: /polgári jog/ A felek úgy járnak el, mintha szerződést kötöttek volna, valójában azonban szándékuk más joghatás elérésére irányult. A színelti szerződés semmis; ha pedig az egy másik szerződést leplez, akkor a szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni.

szóbeli végrendelet: /polgári jog/ Rendkívüli, életveszélyes, írásbeliségre alkalmatlan helyzetekben a szóban tett végrendelet is érvényes, ha a végrendelező két tanú jelenlétében a tanúk által értett nyelven végakarátát egész terjedelemben előadja, s ez alkalommal kifejezetten kijelenti, hogy ez az ő végrendelete.

szóbeliség elve: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ A bírósági tárgyalás szóbeli.

szociális intézmény: /pénzügyi jog/ A szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott személyes szociális gondoskodást nyújtó szervezet, vállalkozás.

szodómia: /közigazgatási jog/ Állattal elkövetett fajtalanság.

szokásjog: /alkotmányjog/ A jogalkalmazó szervek szokásos eljárására utalás, hagyományos eljárási és döntési

technikák, illetve tartalmak figyelembe vétele. Az ugyanolyan vagy hasonló esetekre szóló magatartások jogi jelentősége a magyar jogban a bíróságok jogalkalmazó tevékenységének életszerűsége törekvéseiben és a Legfelsőbb Bíróság jogfejlesztő szerepében jelenik meg.

szolgálati találmány: /polgári jog/ Annak a találmánya, akinek munkaviszonyból vagy más jogviszonyból folyó köteleltsége, hogy a találmány tárgykörébe tartozó megoldásokat dolgozzon ki. A szolgálati találmányra a szabadalom a munkáltatót illeti meg, de a feltalálót díjazás illeti meg, s a munkáltató a találmánnyal való feltalálói rendelkezéshez hozzájárulhat.

szolgálati titok: /közigazgatási jog/ Az olyan adat, amely a törvény által meghatározott szolgálati titokkörbe tartozik, s amelynek nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése vagy felhasználása sérti az állami vagy közfeladatot ellátó szerv működésének rendjét, akadályozza a feladat- és hatáskörök illetéktelen befolyástól mentes gyakorlását.

szolgáló telek: /polgári jog/ Lásd szolgálatom.

szolgálatom: /polgári jog/ Jogosultság arra, hogy másnak a

dolgát használják /aktív szolgálatom/. Azt is jelenti, hogy a tulajdonos köteles tartózkodni bizonyos őt megillető jogok gyakorlásától /passzív szolgálatom/. Két szolgálatmód van: egyik a személyes szolgálat, amely név szerint meghatározott személy javára szól /ilyen például a haszonélvezeti jog/, másik a telki szolgálat, amelynek jogosultja mindig egy telek, a „szolgáló telek” mindenkori birtokosa. /A telki szolgálat leggyakoribb fajtái az útszolgálat, átjárás szolgálat, vízvétel szolgálat, pinceszolgálat, épület megtámasztásának szolgálat, közműszolgálat, vezetékszolgálatom./

szolgáltatás állam javára megítélése: /polgári jog/ Ügyészi indítványra a bíróság köteles az állam javára megítélni uzsorás szerződés esetén a sérelmet okozó félnek visszaszajáró szolgáltatást. A bíróság az ügyész indítványára megítélheti az állam javára azt a szolgáltatást is, amely a tiltott, a jóerkölcsebe ütköző szerződést kötő, a megtevesztő vagy jogtalanul fenyegető vagy az ügyben csalárdul eljáró félnek járna vissza.

szomszédjog: /polgári jog/ A szomszédos telek, épület tulajdonosának jogai az épület

földtámaszával, az áthajló ágak gyümölcseivel, a telken való átjárással, a kerítéssel, a határvonalon álló gyümölcs-csel és termésrel kapcsolatos szabályok. A törvény és a települési önkormányzat rendelete határozhat meg szomszéd-jogi szabályokat.

szomszédos jogok: /polgári jog/ A szerzői joggal szomszédos jogokat jelenti: előadóművészek védelmét, hangfelvétel előállításának védelmét, rádió- és televízió-szervezetek védelmét célzó jogokat.

szövetkezet: /polgári jog/ A szövetkezés szabadsága és az önszegély elvének megfelelően létrehozott közösség, amely a tagok vagyoni hozzájárulásával alakul, a tagok személyes közreműködésére is épít működése során, s mindezzel a tagok érdekeit szolgáló vállalkozási és más tevékenységet folytat. A szövetkezet demokratikus önkormányzattal és önálló jogi személyiséggel rendelkezik. Fajtái: szövetkezet, lakásszövetkezet, iskolai szövetkezet, takarékszövetkezet, üdülőkészítőszövetkezet, garázs-szövetkezet, biztosító szövetkezet. *Új szövetkezet:* 2001. január 1. napja után alapított szövetkezet, amely az alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapí-

tott, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok saját gazdálkodása eredményességének előmozdítását – ideértve a természetes személy tagok fogyasztását is –, illetve esetenként tagjai, munkavállalói és azok hozzátartozói kulturális, oktatási, szociális szükségletei kielégítését szolgáló, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet. A szövetkezetek a kulturális, oktatási és szociális feladatainak a tagok, munkavállalók, illetve azok hozzátartozói támogatásával, vagy a szövetkezeti szövetségek számára nyújtott hozzájárulással tehet eleget.

szövetségi állam: /Nemzetközi jog/ Föderáció. A tagállamok új közös államszervezetet hoznak létre, amely az államiság minden ismérvével rendelkezik anélkül, hogy ezáltal a tagállamok államisága megszűnne. A szövetségi állam nemzeti és területi alapon szerveződhet. A közelmúlt történelmi folyamatai a nemzeti alapon szerveződött szövetségi államok felbomlásának tendenciáját mutatják /Sovjetunió, Jugoszlávia, Csehszlovákia/; míg a lakosság nemzeti összetételétől független szövetségi államok /Német Szövetségi Köz-

társaság, USA, Ausztria, Mexikó, Svájc/ működőképesnek bizonyultak.

sponzor: /gazdasági jog/ Támogató és segítő személy, aki az elsősorban anyagilag támogatott szervezetnek nem tagja.

szponzorálás: /pénzügyi jog/ Minden olyan hozzájárulás valamely rendezvényhez, tevékenységhez, továbbá – rendezvénytől vagy tevékenységtől összefüggésben – valamely személy számára, amelynek célja, illetve közvetlen vagy közvetett hatása valamely áru vásárlásának vagy igénybevételének ösztönzése.

sztrájkjog: /munkajog/ Munkabeszüntetéshez való jog a törvényben meghatározott keretek között és eljárásban.

szubdelegáció: /alkotmányjog/ A hatáskör átruházásának szabad lehetősége, az átruházhatóság. Az Alkotmány szerint például a Kormány a hatáskörét átruházhatja szerveire, a közigazgatás körébe tartozó bármely ügyben közvetlenül vagy valamely tagja útján is intézkedhet.

szubszidiárius: /jogelmélet/ Kiegészítő jellegű. /Például kiegészítő jellegű lehet egy jogszabály, egy tényállás, egy jogi eljárás. A jogszabályokban a konkrét rendelkezés szubszidiaritását

a „– ha jogszabály másként nem rendelkezik –” fordulat fejezi ki.

szubvenció: /pénzügyi jog/ Ellenszolgáltatás nélküli kapcsolat támogatott és támogató között. Megkülönböztetett, kiemelt támogatás.

szuverenitás: /alkotmányjog és nemzetközi jog/ Külső szuverenitásként azt jelenti, hogy az állam független; döntéseit önállóan és szabad elhatározásból hozza. Belső szuverenitásként a hatalom nép által választott legfőbb letéteményesét /az Országgyűlést/ és annak szabadon alkotott jogforrásait /az Alkotmányt, törvényeket/ jelenti az állam lakosságának viszonylatában. Ez a népszuverenitás.

szükséghelyzet: /polgári jog/ Az életet, testi épséget, vagyont közvetlenül fenyegető és más módon el nem hárítható veszély esetén a tulajdonos túrni köteles a veszély elhárítása érdekében tulajdonának használatát, sőt még az abban történő károkozást is.

szükségalakás: /közigazgatási jog/ Olyan helyiség vagy helyiségcsoport, amelynek alapterülete legalább a 6 m²-t meghaladja, külső határoló fala legalább 12 cm vastag téglafal vagy más anyagból épült ezzel

egyenértékű fal, ablaka vagy üvegezett ajtaja van, továbbá fűthető és WC használata, valamint vízvétel lehetősége biztosított.

szülői szabadság: /munkajog/ A terhes, illetve a szülő nő megillető szabadság, amelynek mértékét és kiadásának módját a Munka Törvénykönyve határozza meg.

születési név: /közigazgatási jog/ Az a név, amely az érintettet a születési anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti. A magyar állampolgár születési neve családi és utónévből áll. A születési családi név egy- vagy kétagú. A kétagú családi név tagjait kötőjel köti össze. Anyakönyvezni a szülők által meghatározott sorrendben legfeljebb két, a gyermek nemének megfelelő utónévet lehet a Magyar Tudományos Akadémia által összeállított utónévjegyzékből.

szülői felügyelet: /családjog/ A gyermek gondozásának, nevelésének, vagyona kezelésének, törvényes képviselőének joga és kötelezettsége.

szülői nyugdíj: /társadalombiztosítási jog/ Hozzá tartozói nyugellátás annak a szülőnek /nagyszülőnek/, akinek gyermeke /unokája/ nyugdíjasként – vagy az öregségi nyugdíjhoz

szükséges szolgálati idő megszerzése után – halt meg, és a szülő /nagyszülő/ ekkor már rokkant és eltartott volt.

szülői szervezet: /oktatási jog/ Az óvodában, az iskolában és a kollégiumban a szülők jogaik érvényesítése, kötelességük teljesítése érdekében szülői szervezetet (közösséget) hozhatnak létre.

szünetelése az eljárásnak: /polgári eljárásjog/ A törvényben meghatározott esetekben a polgári per szünetel. A szünetelés a határidők folyását nem érinti, s bármelyik fél kérelmére az eljárást folytatni kell. Hat hónapi szünetelés után a per megszűnik.

szünetelése tanulói jogviszony-nak: /oktatási jog/ Szünetel a tanulói jogviszonya annak, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa, illetőleg, akit fegyelmi határozattal a tanév folytatásától eltiltottak. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a tanulói jogviszony szünetelése alatt is gyakorolhatja; például joga, hogy látogassa az iskola létesítményeit, tájékoztatást kapjon az őt érintő kérdésekben, kérje átvételét másik iskolába.

T

tagintézmény: /oktatási jog/ A székhelyen kívül – azonos vagy más településen – működő – azonos vagy különböző feladatot ellátó – intézményegység, ha a székhelytől való távolság, a feladatok jellege miatt az irányítási, képviselői feladatok a székhelyről nem vagy csak részben láthatók el.

tagjegyzék: /gazdasági jog/ Korlátolt felelősségű társaság tagjairól vezetett nyilvántartás, amelyet a kft ügyvezetője köteles vezetni.

tagozat a közoktatásban: /oktatási jog/ Az óvodában, iskolában az alapfeladattal meg egyező felnőttoktatásra, sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésére, illetve sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatására, nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelésére, iskolai oktatására, két tanítási nyelvű iskolai oktatásra létrehozott intézményegység.

tagsági jogokat megtestesítő értékpapír: /pénzügyi jog/ Részvény és minden olyan értékpapír, amely a részvényhez hasonló tartalommal az értékpapír birtokosának meghatározott tagsági jellegű vagyoni és egyéb jogokat biztosít.

tájékoztató: /alkotmányjog/ A miniszter vagy országos hatáskörű szerv vezetője által kiadható jogi norma, a jogi iránymutatás egyik fajtája. Tartalma szerint olyan tény vagy adatot közöl, amelyet a jogszabály végrehajtásáért felelős szervnek feladata teljesítéséhez ismernie kell.

takarékbetét-szerződés: /pénzügyi jog/ A pénzügyintézet a betevőtől takarékbetétkönyv vagy más okmány ellenében a pénzt átveszi és annak összegét a szerződésnek megfelelően visszafizeti. A takarékbetét bemutatóra szóló vagy rendelkezési jog fenntartásos lehet. A takarékbetétre kamat jár.

takarékpénztár: /pénzügyi jog/ Betét elfogadására és hitelnyújtásra felhatalmazott, a pénzügyintézeti tevékenységeket elsősorban természetes személyek körében végző pénzügyintézet.

talajvédelem: /közigazgatási jog/ A termőföld minőségének védelme.

talajvédelmi bírság: /közigazgatási jog/ A talajvédelmi jogszabályi kötelezettségek, illetve követelmények felróható súlyos megsértése esetén fizetendő szankció.

találmány: /polgári jog/ Szabadalmazható találmány minden új, haladást jelentő, mű-

szaki jellegű megoldás, amely a gyakorlatban alkalmazható.
találmánybitorlás: /polgári jog/ A szabadalmi bejelentést vagy a szabadalomnak a tárgyát másnak a találmányából vették át.

támogatási intenzitás: /köz-igazgatási jog/ Az állami támogatásokra vonatkozó közösségi vívmányokban meghatározottak szerint számított támogatási mérték.

támogatási konstrukciók: /köz-igazgatási jog/ A pályázati felhívások, támogatási programok, egyedi támogatások összefoglaló elnevezése.

tandíjfizetési kötelezettség a közoktatásban: /oktatási jog/ A helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében tandíjért igénybe vehető közoktatási szolgáltatások a következők: a) alapfokú művészetoktatásban a törvény által ingyenesen nem biztosított tanórai foglalkozás, továbbá minden tanórai foglalkozás annak, aki nem tanköteles, feltéve, hogy nem áll tanulói jogviszonyban a nappali oktatás munkarendje szerinti oktatásban, továbbá annak, aki betöltötte a huszonekettedik életévét; b) a szakké-

pesítés megszerzéséhez szükséges, törvény által ingyenesen nem biztosított közoktatási szolgáltatások, c) az óvodában, az iskolában, a kollégiumban a nevelési, illetőleg a pedagógiai programhoz, a helyi tantervhez (alaptevékenységhez) nem kapcsolódó nevelés és oktatás, valamint az ezzel összefüggő más szolgáltatás; d) gimnáziumban, szakközépiskolában a tizenegyedik évfolyamtól kezdődően, továbbá a szakközépiskolában vagy a szakiskolában a szakképzési évfolyamon tanulmányi követelmények nem teljesítése miatt az évfolyam harmadik és további alkalommal történő megismétlésekor az egyébként ingyenes közoktatási szolgáltatások nagyobb köre; e) a tanulói jogviszony megszűnése után megkezdett érettségi vizsga és szakmai vizsga – beleértve a javító- és pótlóvizsgát is –, továbbá a tanulói jogviszony fennállása alatt megkezdett, de be nem fejezett vizsga esetén a második vagy további javítóvizsga.

tanév: /oktatási jog/ Az iskolában és kollégiumban általában szeptember 1. napjától következő év augusztus 31. napjáig tartó időszak.

tanítási nap: /oktatási jog/ Az egyes osztályokban a tanítási

órák, illetőleg a tanórán kívüli foglalkozások megtartására fordított nap, amennyiben a foglalkozási órák száma eléri a háromat.

tankönyv: /oktatási jog/ Tankönyvként az a nyomtatott formában megjelent, illetve elektronikus adathordozón rögzített könyv, hozható forgalomba, amelyet miniszteri rendeletben meghatározott eljárás keretében tankönyvvé nyilvánítottak, továbbá felvettek a hivatalos tankönyvjegyzékbe. A tankönyv borítóján vagy a belső címlapon, jól látható módon fel kell tüntetni a tankönyvvé nyilvánítás tényét, a jogerős határozat számát, időpontját. A digitális tananyag jóváhagyására, illetve az oktatási program (pedagógiai rendszer) részeként jóváhagyott információhordozó tankönyvvé nyilvánítására a könyv tankönyvvé nyilvánítására vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Tankönyvvé nyilvánítható a szótár, a szövegyűjtemény, az atlasz és a kislexikon.

tankötelezettség: /alkotmány-jog, oktatási jog/ A szülő alkotmányos kötelezettsége arra vonatkozóan, hogy kiskorú gyermekük taníttatásáról gondoskodjanak. Tanköteleessé válik minden gyermek – ha eléri

az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget – legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik –, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti. A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti. A tankötelezettség – a szülő válaszára alapján – iskolába járással vagy magántanulónként teljesíthető.

tanműhely a szakképzésben: /oktatási jog/ Tanműhely, tan-gazdaság, tanbolt, tanköterem, tankert, tanudvar, tan-konyha, laboratórium, taniroda, demonstrációs terem, gyakorló- és skatanterem.

tanórai foglalkozás: /oktatási jog/ Amelynek keretében a tananyag feldolgozása folyik. Tanórai foglalkozás elméleti és gyakorlati tanítási óra lehet. Elméleti tanítási óra minden olyan foglalkozás, amelynek keretében nem gyakorlati képzés folyik.

tanórai foglalkozás: /oktatási jog/ Elméleti vagy gyakorlati tanítási óra, amelynek keretében a tananyag feldolgozása folyik.

tanórán kívüli foglalkozás: /oktatási jog/ A napközis és tanulószobai foglalkozás; a szakör, érdeklődési kör, önképző-kör, énekkar, művészeti csoport, az iskolai sportkör; a tanulmányi, szakmai, kulturális verseny, házi bajnokságok, iskolák közötti versenyek, bajnokságok, diáknapi; az iskola pedagógiai programjában rögzített, a tanítási órák keretében meg nem valósítható osztály- vagy csoportfoglalkozás, így különösen a tanulmányi kirándulás, környezeti nevelés, a kulturális, illetőleg sportrendezvény.

tanszék: /oktatási jog/ A felsőoktatási intézménynek az a szervezeti egysége, amely el látja legalább egy tantárggyal összefüggésben a képzés, a tudományos kutatás, az oktatásszervezés feladatait.

tantárgyfelosztás: /oktatási jog/ Az iskolai pedagógiai munka tervezéséhez, a pedagógusok kötelező óraszámának (foglalkozási idejének), a kötelező órászámba beszámítható feladatainak, munkáinak meghatározásához tantárgyfelosztást kell készíteni. A tantárgyfelosztást az iskola igazgatója – a nevelőtestület véleményének kikérésével – hagyja jóvá. A tantárgyfelosztás alapján készített órarend tartalmazza

a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjét.

tanterv (központi program) szakképzésben: /oktatási jog/ A miniszter által kiadott dokumentum a szakmai és vizsgakövetelmény teljesítésére szolgáló iskolai rendszerű szakképzés megszervezéséhez, valamint további nevelési-oktatási dokumentumok (szakmai program, tankönyv, egyéb tanulmányi segédlet) elkészítéséhez;

tanú: /eljárásjogok/ Az a személy, akinek a bizonyítandó tényről tudomása van.

tanulási részképességzavarok: /oktatási jog/ A részképességzavarok körébe az iskolai teljesítmények – elsősorban az alapvető eszköz tudás (olvasás, írás, számolás) – elsajátításának nehézségei, a képességek deficitje, valamint az általuk kiváltott, következményes magatartási és/vagy tanulási zavarok komplex tünetegyüttese tartozik. Jellemző, hogy az adott részképességben az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos teljesítménybeli elmaradás mutatkozik, valamint teljesítményszóródás mutatható ki az intelligenciafaktorok, a mozgáskoordináció és a beszéd szintje között. A részképességzavarok tüneteit mutató tanulók ál-

talános jellemzője a számukra nehéz iskolai feladatok iránti feltűnő közömbösség, érdektelenség, amely a nehézségek következtében fokozatosan elmélyül, és a tanulással kapcsolatos tevékenységek (olvasás, írás, számolás) elutasításában fejeződhet ki.

tanulmányi szerződés: /munkajog/ A munkáltató szakember-szükségletének biztosítása érdekében a másik félnek a tanulmányok idejére támogatást nyújt; ez a másik fél pedig vállalja, hogy a tanulmányi szerződés szerinti tanulmányokat sikeresen befejezi, s meghatározott ideig a munkáltatónál munkaviszonyát fenntartja.

tanulói jogviszony: /oktatási jog/ A tanuló (a magántanuló is) az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A tanulói jogviszony a beiratás napján jön létre. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait ettől az időponttól kezdve gyakorolhatja. Az iskola házirendje egyes jogok gyakorlását az első tanév megkezdéséhez kötheti. Megszűnik a tanulói jogviszony átvétellel, az iskola utolsó évfolyamának elvégzésével, a tankötelezettség utolsó éve szorgalmi idejének utolsó napján, ha a tanuló ta-

nulmányait nem kívánja tovább folytatni; gimnáziumban, szakközépiskolában és szakiskolában az utolsó évfolyam elvégzését követő első vizsgaidőszak utolsó napján; szakiskolában és szakképzésben akkor, ha a tanuló tanulmányainak folytatására elegendőleg alkalmatlanná vált; alapfokú művészetoktatási intézményben kimaradással, továbbá az utolsó alapfokú évfolyam utolsó napján, ha a tanuló nem tesz művészeti alapvizsgát, valamint az utolsó továbbképző évfolyam záróvizsga letételének napján; a tankötelezettség megszűnése után kimaradással; fizetési hátralék miatti megszüntetéssel (a tanköteles és a hátrányos helyzetű tanuló kivételével); a jogszabályban meghatározott időnél több igazolatlan mulasztás esetében; „kizárás az iskolából” fegyelmi határozat jogerőre emelkedésével. Az iskola a tanítási év utolsó napján egyoldalú nyilatkozattal is megszüntetheti annak a tanulóknak a tanulói jogviszonyát, aki nem tanköteles, ha ugyanannak az évfolyamnak a tanulmányi követelményeit második alkalommal nem teljesítette.

tanulói jogviszonyra vonatkozó, jogszabályon túli rendel-

kezek: /oktatási jog/ Az óvoda, iskola, kollégium szervezeti és működési szabályzata, házirendje, nevelési vagy pedagógiai programja.

tanulói jogviszony szünetelése: /oktatási jog/ Szünetel a tanulói jogviszonya annak, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa, illetőleg, akit fegyelmi határozattal a tanév folytatásától eltöltöttak. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a tanulói jogviszony szünetelése alatt is gyakorolhatja; például joga, hogy látogassa az iskola létesítményeit, tájékoztatást kapjon az őt érintő kérdésekben, kérje átvételét másik iskolába.

tanulószerződés: /oktatási jog/ Az iskolai rendszerű szakképzés keretén belül a szakmai gyakorlati képzésre a tanuló és a gazdálkodó szervezet közötti írásbeli szerződés. Kötelező tanulószerződést kötni abban az esetben, ha a szakképző iskola nem rendelkezik a gyakorlati képzéshez szükséges feltételekkel, s azokat nem is tudja biztosítani.

tanúvallomás megtagadása: /büntető eljárásjog és polgári eljárásjog/ A tanúvallomást megtagadhatja a terhelt, illetve a felek bármelyikének hoz-

zártartozója; az, aki magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná; aki foglalkozásánál vagy köz megbízatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomással e kötelezettségét sértené meg, kivéve ha ez alól felmentették.

tárgyalás berekesztése: /polgári eljárásjog/ Ha a per vagy valamely külön eldöntésre alkalmas kérdés a határozathozatalra megérte, a bíróság a tárgyalást berekeszti.

tárgyalás elhalasztása: /polgári eljárásjog/ A tárgyalás időpontja előtt legalább nyolc nappal a felek által előterjesztett közös kérelemre a bíróság elhalasztja, egyéb esetekben pedig elhalaszthatja a tárgyalást.

tárgyalás felfüggesztése: /polgári eljárásjog/ Ha a per eldöntése olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, amely büntetőbíróági vagy államigazgatási hatáskörbe tartozik, a bíróság a per tárgyalását ennek jogerős elbírálásáig felfüggesztheti. Abban az esetben is a tárgyalás felfüggesztésének van helye, ha az előzetes kérdés tárgyában másik polgári per vagy eljárás van folyamatban.

tárgyalás mellőzése: /büntető eljárásjog/ Tárgyalás mellőzéseivel járhat az ügyész indítvá-

nyára a bíróság a szabadlábon lévő vádlottal szemben, ha végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést, pénzbüntetést, illetőleg önálló intézkedésként járművezetéstől vagy foglalkozástól eltöltést, kiutasítást, próbára bocsátást alkalmaz a vétségi eljárásra tartozó bűncselekmény miatt, és a bűncselekmény tényállása egyszerű, a vádlott az elkövetést beismerte. A tárgyalást a bíróság – mindezen feltételek megléte mellett is – csak akkor mellőzheti, ha a büntetés célja a tárgyalás nélkül is elérhető.

tárgyalás: /eljárásjogok/ A felek közvetlen meghallgatása, a bizonyítékok nyilvános feltárása, a vitás kérdések kontradiktórius /szóváltó/ megtárgyalása útján a tárgyaláson a bíróság tisztázza a tényállást, s annak jogi minősítéséhez, valamint a jogkövetkezmények meghatározásához szükséges körülményeket.

tárgyi bizonyítási eszköz: /büntető eljárásjog/ Minden olyan dolog, amely a bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas; így különösen az, amely a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozza, vagy a bűncselekmény elkövetése útján jött létre, vagy amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, illetve

amelyre a bűncselekményt elkövettek. A büntetőeljárásban tárgyi bizonyítási eszköz az irat, valamint minden olyan tárgy, amely általában műszaki vagy vegyi úton adatokat rögzít.

tárgyi hatály: /jogelmélet/ A jogi szabálynak, ítéletnek vagy határozatnak, illetve szerződésnek vagy más jogi aktusnak az alkalmazási lehetősége a tárgy /ügykör, tartalom, tényállás, szabályozási kör/ szerint.

tárgyi illetékmentesség: /pénzügyi jog/ Lásd illetékmentesség.

tárgyi jog: /jogelmélet/ A jogszabály anyagi jogi rendelkezéseinek összessége. Ezek érvényesítési eszközeire és módjára vonatkozó eljárási jogokat foglalja össze az alaki jog kifejezés.

tárgyi költségmentesség: /polgári eljárásjog/ A per vagy más polgári eljárás tárgyra tekintettel jogszabály által biztosított költségmentesség, amely azt jelenti, hogy nem kell illetéket fizetni, nem kell az eljárás során felmerülő költségeket megelőlegezni, nem kell perköltség-biztosítékot letenni és a vagyonai viszonyoktól függetlenül a fél igényt tarthat pártfogó ügyvéd kirendelésére. /Költségmentes ügy például

ul a társadalombiztosítási ellátással kapcsolatos per./

társadalmi szervezet: /alkotmányjog, nonprofit jog/ Az állampolgárok egyesülési jogának gyakorlásaként legalább 10 alapító tag által önkéntesen létrehozott jogi személyiségű szervezet, amely önkormányzattal és a tagság által elfogadott alapszabállyal rendelkezik, az Alkotmányba nem ütköző alapszabályba foglalt célra alakul – s ez nem elsődlegesen gazdasági-vállalkozási jellegű –, továbbá nyilvántartott tagsága van, és céljának elérésére szervezi tagjai tevékenységét. A társadalmi szervezet a bírósági nyilvántartásba vétellel nyeri el önálló jogi személyiségét. Az önálló ügyintéző és képviselői szervvel, valamint a működéséhez szükséges vagyonnal /önálló költségvetéssel/ rendelkező szervezeti egység az alapszabály rendelkezése alapján szintén jogi személy lehet.

társadalombiztosítási ellátások: /társadalombiztosítási jog/ Betegségi és anyasági ellátások, nyugellátások, baleseti ellátások.

társaság: /polgári jog és polgári eljárásjog/ Polgári jogi társaság /ezen belül az építőközség és az élettársak is/, gazdasági társaság, közhasznú tár-

saság, egyesületként működő társaság, vadásztársaság, pertársaság.

társasági szerződés: /polgári jog, gazdasági jog/ Társaságot megalapító okirat. Gazdasági társaságok körében a társasági szerződés funkcióját egyszemélyes kft-nél és zártkörű részvénytársaságnál az alapító okirat, általában a részvénytársaságnál pedig az alapszabály tölti be.

társasház: /polgári jog/ Lakóépületre létrejött magántulajdonközösség. A lakások a tulajdonosok magántulajdonában vannak; minden más /telekrész, közös használatú épületrészek, nem lakásnak használt helyiségek/ a tulajdonosok közös tulajdonában az alapító okirat szerint. Nem jogi személy.

társbérlet: /polgári jog/ A társbérlet a lakás meghatározott lakószobáját és egyes helyiségeit kizárólagosan, más helyiséget pedig közösen használnak.

társulás: /közigazgatási jog/ Települési önkormányzatok képviselő-testületei által feladatok hatékonyabb, célszerűbb elátására létrehozott szervezet, intézmény, munkamegosztás. Főbb típusai: hatósági igazgatási társulás egyes államigazgatási hatósági ügy-

fajták szakszerű intézésére, intézményirányító társulás közös vagy hasonló intézmények szakszerű alapítására-működtetésére-fejlesztésére, közös képviselő-testület az olcsóbb és hatékonyabb döntéshozatal és hivatal kialakítására.

társulat: /polgári jog/ Vízgazdálkodási társulat, erdőbirtokossági társulat.

társult vállalkozás: /pénzügyi jog/ Olyan gazdasági társaság, amelyben az anyavállalat vagy a számviteli konszolidálásba bevont leányvállalat jelentős részesedéssel rendelkezik, mértékadó befolyást gyakorol a társaság üzleti és pénzügyi politikájára.

tartás elmulasztása: /büntetőjog/ Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

tartási szerződés: /polgári jog/ Az eltartó köteles az eltartott életé végéig megfelelően eltartani: gondozni, gyógyíttatni, ápolni és eltemettetni.

tartást pótló járadék: /polgári jog/ A baleset következtében meghalt személy által eltartottak járadéka. Olyan összegben kell megállapítani, amely szükségleteiknek – tényleges és elvárható jövedelmüket is

figyelembe véve – a baleset előtti életszínvonalon történő kielégítését biztosítja.

tartós adományozás: (nonprofit jog) A közhasznú szervezet és támogatója által írásban kötött szerződés alapján nyújtott pénzbeli támogatás (nem magánszemély támogató esetében az értékpapír átadása is), ha a szerződésben a támogató arra vállal kötelezettséget, hogy a támogatást a szerződéskötés (szerződésmódosítás) évében és az azt követő legalább három évben, évente legalább egy alkalommal – azonos vagy növekvő összegben – ellenszolgáltatás nélkül adja, azzal, hogy nem számít ellenszolgáltatásnak, ha a közhasznú szervezet a közhasznú szolgáltatása nyújtása keretében utal az adományozó nevére, tevékenységére.

tartós használatra készült tankönyv: /oktatási jog/ Az a tankönyv, amely tartalma és kivitele alapján alkalmas arra, hogy a tanulók több tanévben használják; feltéve, hogy a kiadó a tankönyvvé nyilvánítási eljárásban vállalja – atlasz esetén legalább három évre, tankönyv, szöveggyűjtemény, szótár, kislexikon esetén legalább öt évre – a tankönyv változatlan kiadását.

tartozásátvállalás: /polgári jog/ A szerződés kötelezettjével való megállapodás abban, hogy a tartozást átvállalják, s a szerződésben a tartozásátvállaló a kötelezett helyébe lép. A tartozásátvállaláshoz a jogosult hozzájárulása kell. Ha ez hiányzik, akkor a tartozásátvállalási megállapodás alapján a tartozást átvállaló személy olyan helyzetbe köteles hozni az eredeti kötelezettet, hogy az a lejáratkor a szerződést teljesíteni tudja.

tartozáselismerés: /polgári jog/ Annak írásbeli nyilatkozattal történő elismerése, hogy a tartozás fennáll. Jogi jelentősége az, hogy a tartozáselismerést követően a bizonyítási terhet az előző állapothoz képest megfordul: az elismerőt terhel annak bizonyítása, hogy tartozása már nincsen vagy nem is volt.

tartozásigazolás: /polgári eljárásjog/ A munkáltató köteles a munkavállaló adós részére a munkaviszony megszűnésekor olyan igazolást kiállítani, amely feltünteti, hogy a munkabérből milyen tartozásokat, milyen határozat vagy jogszabály alapján, kinek a részére kell levonni. Igazolást kell adni arról is, hogy a munkavállalónak nincsen munkabérből,

járandóságból levonandó tartozása.

tartozék: /polgári jog/ A dolog rendeltetésszerű használatához vagy épségben tartásához szükséges másik dolog. A tartozék – erre irányuló eltérő rendelkezés hiányában – a dologhoz tartozik; a dolog tulajdonjoga kétség esetében kiterjed a tartozékra is.

tartózkodási hely: /közigazgatási jog/ Annak a lakásnak a címe, ahol – lakóhelye végleges elhagyásának szándéka nélkül – 3 hónapnál hosszabb ideig tartózkodik.

távközlési szolgáltatás: /gazdasági jog/ Gazdasági tevékenység, amelynek keretében a szolgáltató közcélú /koncesszióköteles/ vagy versenykörbe tartozó távközlési és ezzel szervesen összefüggő egyéb kiegészítő szolgáltatást végez díj ellenében más részére, vagy hálózatát – e célból – másnak átengedi.

távoktatás: /oktatási jog/ Sajátos információ-technológiai és kommunikációs taneszközök, valamint ismeretátadási-tanulási módszerek használatával az oktató és hallgató interaktív kapcsolatára és az önálló hallgatói munkára épülő képzés, amelyben a tanórak száma nem éri el a teljes idejű

képzés tanóráinak harminc százalékát.

távolléti díj: /munkajog/ A munkavállalónak munkavégzés hiányában járó díjazás. Munkaviszonyra vonatkozó szabály /jogszabály és kollektív szerződés/ határozza meg a távolléti díj fizetésének konkrét eseteit és összegét.

taxatív: /jogelmélet/ Kimerítő, teljes, részletes, pontos, kihagyás nélküli felsorolás. Ami a taxatív felsorolásban nincsen benne, az a vitatott rendelkezésre nem vonatkozhat.

teherlap: /közigazgatási jog/ Lásd telekkönyvi szemle.

telekadó: /pénzügyi jog/ A települési önkormányzat képviselő-testület által rendellel bevezethető helyi adó, amely az önkormányzat illetékességei területén fekvő beépítetlen belterületi földrészt nagyságát vagy értékét adóztatja.

telekkönyv: /közigazgatási jog/ Az ingatlanok, azok tulajdonosainak és jogi terheinek adatait közhitelesen nyilvántartó, földhivatalokban vezetett állami nyilvántartó rendszer.

telekkönyvi szemle: /közigazgatási jog/ Az ingatlan-nyilvántartást megvalósító telekkönyvből kiállított telekkönyvi szemle három részből áll: 1.

a tulajdoni lap, amely a tulajdonosra vonatkozó adatokat tartalmazza; 2. A birtoklap, amely magának az ingatlannak a ténybeli adatait rögzíti; 3. A teherlap, amelyből az ingatlanra bejegyzett terhek /más megillető jogok/ ismerhetők meg.

telephely: /oktatási jog/ Az alapító okiratban meghatározott, a székhelyen kívül működő szervezeti egység (tagintézmény, kihelyezett osztály, csoport, műhely, gyakorlóhely, iroda, napközi, tanulószoba, konyha stb.) elhelyezését szolgáló feladatellátási hely.

települési képviselő: /alkotmányjog/ A települési önkormányzatba választott önkormányzati képviselő.

települési önkormányzat: /alkotmányjog/ A község, város, főváros és kerületei önkormányzata.

teljes bizonyító erejű magánokirat: /polgári eljárásjog/ Az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, elfogadta vagy magára nézve kötelezőnek ismerte el, feltéve ha: 1. a kiállító az okiratot saját kezűleg írta és aláírta; vagy 2. két tanú az okiraton aláírásával igazolja, hogy a kiállító az okiratot előttük írta alá vagy

az aláírást magáénak ismerte el /a tanúk lajcmét is fel kell tüntetni az aláírás mellett/; 3. a kiállító aláírása vagy kézjegye az okirat bíróság vagy közjegyző által hitelesítve van; 4. a gazdálkodó szerv által üzleti körében kiállított okiratot szabályszerűen aláírták. Az okirat teljes bizonyító erejének az a jogi jelentősége, hogy a bíróság nem mérlegeli és az ellenfél sikeres ellenbizonyításig nem is vizsgálja az okirati bizonyíték valóságtartalmát, míg az egyszerű magánokirat bizonyítékként kezelésében az okiratba foglaltak valóságának megítélése a bírói mérlegelés tárgyába tartozó kérdés.

teljesítménypótlék: /oktatási jog/ A munkáltató és a beosztott pedagógus – teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetén – a munkaszervezésben vagy a közalkalmazotti kinevezésben megállapodhatnak abban, hogy a heti teljes munkaidő keretei között, az adott munkakörre meghatározott kötelező órát legfeljebb heti hét órával megemelik. A megállapodás időtartama nem lehet rövidebb egy nevelési évnél, egy tanítási évnél, és határozatlan időre is szólhat. A beosztott pedagógus részére – a végzett munkával arányos – teljesítménypótlék

jár, amelynek összegét és kiszámításának módját a közoktatási törvény határozza meg.

teljes hiteldíj mutató: /pénzügyi jog/ A hitel teljes díjának aránya a hitel teljes összegéhez éves százalékában kifejezve.

teljes hiteldíj: /pénzügyi jog/ A kölcsönért fizetendő ellenérték, amely tartalmazza a kamatokat, folyósítási jutalékokat, költségeket és minden egyéb – a kölcsön felhasználásával kapcsolatosan teljesítendő – ellenszolgáltatást.

telki szolgálatom: /polgári jog/ Lásd szolgálatom.

tényállás: /jogelmélet/ A jogszabály alkalmazásának alapjául szolgáló eseménysor, helyzet, magatartás és annak körülményei. Törvényi tényállás a jogszabályban megfogalmazott absztrakt eset; történeti tényállás a valóságban megtörtént cselekmény; határozati tényállás a hatóság vagy bíróság határozatában megállapított történet.

tényleges kár: /polgári jog/ A károkozó magatartás következtében a vagyonban beállott értékcsökkenés. /Az elmaradt vagyoni előny és a kárenyhítési költségek nélkül./

terheltség: /büntető eljárásjog/ Az a személy, akivel szemben a

büntetőeljárás folytatják. Összefoglaló elnevezése a nyomozati szakasz gyanúsítottjának, az ügyész szakasz vádlottjának és a büntetésvégrehajtási szakasz elítéltségének.

térítési díj-fizetési kötelezettség közoktatásban: /oktatási jog/ A helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások a következők: a) a nappali oktatás munkarendje szerinti oktatásban a második szakképzésre való felkészüléskor az egyébként ingyenes közoktatási szolgáltatások nagyobb köre; b) a törvény által ingyenesen nem biztosított tanórán kívüli foglalkozások; c) az iskolai oktatás tizenegyedik évfolyamától és az iskolai szakképzési évfolyamon a napközis foglalkozás valamint a tanulószoba; d) az alapfokú művészetoktatási intézményben heti hat tanórás foglalkozás a főtárgy gyakorlatának és elméletének elsajátításához, valamint tanévenkénti egy meghallgatás (vizsga, művészeti alapvizsga, művészeti záróvizsga) és egy művészi előadás, továbbá egy alkalommal – tanulmányi eredmények

nem teljesítése miatt – az évfolyam megismétlése egy művészeti képzésben való részvétel esetén; valamint ezen szolgáltatások körében az iskola létesítményeinek, felszereléseinek igénybevétele, használata; e) a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett oktatás kivételével – felnőttoktatásban a tizenegyedik évfolyamtól a gimnáziumban és a szakközépiskolában, valamint a szakközépiskolában vagy szakiskolában első szakképzés megkezdésekor a szakképzési évfolyamon az egyébként törvény szerint ingyenes közoktatási szolgáltatások nagyobb köre; f) gimnáziumban, szakközépiskolában a tizenegyedik évfolyamtól kezdődően, továbbá szakközépiskolában, szakiskolában a szakképzési évfolyamon tanulmányi követelmények nem teljesítése miatt az évfolyam második alkalommal történő megismétlésekor az egyébként törvény szerint ingyenes közoktatási szolgáltatások nagyobb köre; g) közétkeztetés igénybevétele.

termékfelelősség: /polgári jog/ Adásvétel esetében a vásárló közvetlenül a gyártóval /importálóval/ szemben érvényesítheti kárigényét a hibás teljesítéssel okozott károk ügyében; tehát a gyártó/importáló/

felel a termék hibája által okozott kárért. Ha a termék gyártója, illetőleg importálója nem állapítható meg, a termék mindazon forgalmazóját gyártónak kell tekinteni mindaddig, amíg a gyártót vagy az importálót meg nem nevezi. A károsult az igényét 3 éves elévülési időn belül érvényesítheti. A gyártót /importálót/ a termékfelelősség 10 éven át terheli.

természetbeni munkabér: /munkajog/ Olyan árucikk vagy szolgáltatás, amely a munkavállaló és családtagjai szükségleteinek kielégítéséhez járul hozzá, s a munkáltató nyújtja a munkavállalónak a munkaviszony alapján végzett munka részbeni ellenértékeként. A természetbeni munkabért a jogszabály vagy kollektív szerződés állapíthatja meg, legfeljebb a pénzben meghatározott munkabér 20%-a erejéig.

termőföld: /közigazgatási jog/ Az a földrésztlet, amelyet a település külterületén az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, gyeper, nádas, erdő művelési ághoz vagy halastóként tartanak nyilván.

termőföldvédelem: /közigazgatási jog/ A termőföld mennyiségének védelme /földvéde-

lem/ és a termőföld minőségének védelme /talajvédelem/.

terrorcselekmény: /büntetőjog/ Aki más személyi szabadságától megfoszt, vagy jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és a személy szabadonbocsátását, illetőleg a javak sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy társadalmi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé, bűncselekményt /büntettet/ követ el. A terrorcselekmény előkészületét, sőt a tudomásszerzésről szóló hatósági bejelentés elmulasztását is bünteti a törvény.

térségi feladat ellátása: /oktatási jog/ Térségi feladatot lát el a közoktatási intézmény, ha öt év átlagában szolgáltatásait legalább ötvenegyszázalékosan – az intézmény székhelyét leszámítva – kétfeladatra bontja meg, és a főváros határain kívül élők veszik igénybe.

tértivevény: olyan – könyvelt küldeményekhez kérhető – postai különszolgáltatás, melynek keretében a szolgáltató a küldemény kézbesítését a jogosult átvételével az erre szolgáló okiraton elismerteti, és az okiratot a feladónak visszaküldi.

területi hatály: /jogelmélet/ A jogi szabálynak, ítéletnek

vagy határozatnak, illetve szerződésnek a területi alkalmazási köre.

testamentum: /polgári jog/ Végrendelet.

testi sértés: /büntetőjog/ Bűncselekmény. Két formája van a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegségi gyógyulási időtartamától függően: a könnyű testi sértés 8 napon belül gyógyul, a súlyos testi sértés 8 napon túl.

tevékeny megbánás: /büntetőjog/ A bűncselekmény elkövetője – mielőtt a cselekményt felfedezték volna – a bűncselekményt a hatóságnak vagy a károsultnak bejelenti és a kárt megtéríti, vagy megtesz minden tőle elvárható a kár megtérítése érdekében. A tevékeny megbánás esetében a büntetés korlátlanul enyhíthető, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető is.

tilos önhatalom: /polgári jog/ A birtokvédelem alapjául szolgáló jogellenes magatartás, amelynek eredményeképpen a birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják.

tiltakozás: /nemzetközi jog/ Egyoldalú jogi aktus, amellyel az állam kinyilvánítja, hogy valamely helyzetet vagy cselekvést jogszerűtlennek tekint.

tiltott kéjelgés: /szabálysértési jog/ Aki pénzért közöszlív vagy fajtalanokodik, az szabálysértést követ el.

tiltott szerencsejáték: /közigazgatási jog/ Az engedély nélkül vagy az engedélyben foglaltaktól eltérően, illetve a szerencsejáték-törvény szabályainak kijátszásával vagy az abban foglalt kötelezettség, tilalom megszegésével szervezett szerencsejáték.

tiszteletbeli konzul: /nemzetközi jog/ Nem hivatásos konzul, aki – szemben a hivatásos konzullal – nem a küldő állam hivatásos tisztségviselője, hanem mellékfoglalkozású megbízottja. A tiszteletbeli konzul gyakran még csak nem is a küldő állam polgára, hanem a fogadó, vagy egy harmadik országa.

tiszteletbeli tag: /jogelmélet/ Társadalmi szervezetekben szokásos, alapszabályban intézményesített státusz, amely rendszerint nagy erkölcsi elismeréssel és kevés gyakorlati feladattal párosul. Például tiszteletbeli tag, tiszteletbeli elnök.

tisztességes eljárás: /közigazgatási jog/ A tisztességes eljárás követelménye alapján az eljáró személy, illetve döntéshozó testület előítélet-mentesen és elfogulatlanul, a mérle-

gelési jog gyakorlása során az eljárás résztvevőinek jogos érdekeit, ésszerűen méltányolható körülményeit is szem előtt tartva, az előírt határidőn belül köteles eljárni. A tisztességes eljárás követelményét kell alkalmazni a közpénzekből nyújtott támogatások odaítélésére és felhasználásának ellenőrzésére irányuló eljárásban, a közigazgatási szerv hatósági eljárásában, a közbeszerzési eljárásban, továbbá az állami és helyi önkormányzati vagyon hasznosításával és elidegenítésével kapcsolatos döntéshozatali eljárásban.

tisztességtelen gazdasági tevékenység: /gazdasági jog/ A versenytársak és a fogyasztók törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon, vagy más módon az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően folytatott gazdálkodás.

tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat: /közigazgatási jog/ Tisztességtelen az a kereskedelmi gyakorlat – és a törvény által tiltott – amely nem az elvárható szakmai gondossággal jár el; illetve amely érzékelhetően rontja azon fogyasztó lehetőségét az áruval kapcsolatos, a szükséges információk birtokában meghozott tájékozott döntésre, akivel kapcsolatban alkalmazzák (fo-

gyasztói magatartás torzítása). Tisztességtelen különösen az a kereskedelmi gyakorlat, amely megtevesztő vagy agresszív. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló törvény melléklete tételesen felsorolja a tisztességtelennek minősített kereskedelmi gyakorlatokat.

titok (levéltitok, magántitok, üzleti titok) védelme: /polgári jog/ Személyhez fűződő jogokat sért, aki a levéltitkot megsérti, továbbá aki a magántitok vagy üzleti titok birtokába jut, és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza vagy azzal egyéb módon visszaél. Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult – ide nem értve a magyar államot – jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértene vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette. Nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, ked-

vezménnyel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz – való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

titokbirtokos: /közigazgatási jog/ A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény alapján az adat minősítője; valamint az a személy vagy szerv, akinek vagy amelynek a minősített adatot hozzáférhetővé tették.

titoktartási kötelezettsége munkavállalónak: /munkajog/ A munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot, valamint a munkáltatóra, illetve a tevékenységére vonatkozó alapvető fontosságú információkat megőrizni. Ezen túlmenően sem közölhet illetéktelen személyvel olyan adatot, amely munkaköre betöltésével összefüggésben jutott a tudomásra, és amelynek közlése a munkáltatóra vagy más személyre hátrányos következménnyel járna. A titoktartás nem terjed ki a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, külön törvényben meghatározott adatszolgáltatási és tájékoztatási kötelezettségre.

titoktartási kötelezettsége pedagógusnak: /oktatási jog/ A pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában hivatásánál fogva harmadik személyekkel szemben titoktartási kötelezettség terheli a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás so-

rán szerzett tudomást. E kötelezettség független a foglalkoztatási jogviszony fennállásától, és annak megszűnése után, határidő nélkül fennmarad. A gyermek, illetve a kiskorú tanuló szülőjével minden, a gyermekével összefüggő adat közölhető, kivéve, ha az adat közlése súlyosan sértené vagy veszélyeztetné a gyermek, tanuló érdekét. Az adat közlése akkor sérti vagy veszélyezteti súlyosan a gyermek, tanuló érdekét, ha olyan körülményre (magatartásra, mulasztásra, állapotra) vonatkozik, amely a gyermek, tanuló testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza, és amelynek bekövetkezése szülői magatartásra, közrehatásra vezethető vissza. A titoktartási kötelezettség nem vonatkozik a nevelőtestületi értekezleten a nevelőtestület tagjainak egymás közötti, a gyermek, a tanuló fejlődésével, értékelésével, minősítésével összefüggő megbeszélésre. A titoktartási kötelezettség alól kiskorú esetén a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló írásban felmentést adhat.

titokvédelmi felügyelő: /közigazgatási jog/ Az a személy, aki a titokbirtokos szerv vezetőjének felhatalmazása alap-

ján irányítja és ellenőrzi a titokvédelmi feladatok végrehajtását.

tolmács: /közigazgatási jog/ A nyelvi tolmács és a jelbeszédben jártas személy.

totalitári rendszerű fogadás: /közigazgatási jog/ Olyan fogadásos szerencsejáték, amelyben a tételek összeadják, és a játékrendben előre engedélyezett arányban és rendszerben kerülnek szétosztásra.

továbbbenedményezés (retrocesszió) viszontbiztosításban: /pénzügyi jog/ A viszontbiztosító által vállalt kockázat egy részének vagy egészének viszontbiztosításba adása.

többcélú közoktatási intézmény: /oktatási jog/ Többcélú intézmény lehet az egységes iskola vagy összetett iskola, a közös igazgatású közoktatási intézmény, az általános művelődési központ (ÁMK), az egységes gyógypedagógiai, konduktív-pedagógiai módszertani intézmény, az egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény és az egységes óvodai és bölcsődei feladatokat ellátó intézmény.

többségi befolyás: /közigazgatási jog/ Az olyan kapcsolat, amelynek révén a befolyással rendelkező egy jogi személyben a szavazatok több mint ötven százalékával – közvetle-

nül vagy közvetetten – rendelkezik.

többszörös visszaeső: /büntetőjog/ Szándékos bűncselekmény elkövetését megelőzően visszaesőként szabadságvesztésre ítélt elkövető, aki az utolsó büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatóságának megszűnésétől számított 3 éven belül szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekményt követ el.

tőkebefektetési család: /büntetőjog/ Aki a gazdálkodó szervezet vagyoni helyzetéről valótlán adat közlésével, vagy híresztelésével, illetve adat elhallgatásával másokat tőkebefektetésre vagy a befektetés emelésére rábír, bűncselekményt /büntetett/ követ el.

tömeg: /közigazgatási jog/ 10 főt meghaladó csoportosulás /egységes akaratelhatározással fellépő csoport/.

tömegmozgalom: /alkotmányjog/ Olyan társadalmi szervezet, amelynek tevékenységében nem nyilvántartott tagok is részt vehetnek.

történeti tényállás: /jogelmélet/ Lásd tényállás.

törvényerejű rendelet: /alkotmányjog/ Az 1990. évi léteztet Népköztársaság Elnöki Tanácsa által kiadott jogszabály. A jogforrási hierarchiá-

ban a törvény alatt, de a kormányrendelet fölött helyezkedett el. Ma is még több törvényerejű rendelet van hatályban, például a nemzetközi magánjogról, vagy az ingatlan-nyilvántartásról.

törvényes képviselő: /polgári jog/ A törvény alapján – és nem pedig meghatalmazás alapján – eljáró képviselő. Törvényes képviselő például a gyámügyi igazgatásban a szülői felügyeletet együttesen gyakorló mindkét szülő, a szülői felügyeletet egyedül gyakorló egyik szülő, a gyám és a gondnok; továbbá a polgári jogban a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen nagykorú személy gondnoka, valamint a jogi személy vezetője.

törvényes öröklés rendje: /polgári jog/ Elsősorban örökölnék az örökhagyó gyermekei. Gyermekek hiányában a házastárs, házastárs hiányában az örökhagyó szülei, szülők hiányában a nagyszülők örökölnék.

törvényes örökös: /polgári jog/ Az, aki nem végintézkedés, hanem a törvény erejénél fogva örököl.

törvényességi kérelem: /alkotmányjog/ Az ügyészhez általános törvényességi felügyeleti jogkörében benyújtható jog-

orvoslati kérelem, amelyben az állampolgár bírósági eljárás-kívüli ügyekben kér ügyészi vizsgálatot és intézkedést.

törvényességi kérelem: /oktatási jog/ A tanuló, a szülő, az óvoda, az iskola, a kollégium döntése vagy intézkedése, illetve intézkedésének elmulasztása ellen – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – a gyermek, tanuló érdekében eljárást indíthat, kivéve a magatartás, a szorgalom, valamint a tanulmányok értékelését és minősítését. Eljárás indítható a magatartás, szorgalom és a tanulmányok minősítése ellen is, ha a minősítés nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve a minősítéssel összefüggő eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. Az eljárást megindító kérelem, ha egyéni érdeksérelemre hivatkozással nyújtják be, felülbírálati kérelem; ha jogszabálysértésre hivatkozással nyújtják be, törvényességi kérelem. A törvényességi kérelem ügyében a fenntartó (önkormányzati iskola esetében: a jegyző) jár el, és hoz másodfokú döntést, amely bíróság előtt megtámadható.

törvényi mentesítés: /büntetőjog/ A büntetett előlethez fűződő hátrányok alól a törvény erejénél fogva áll be a mentesítés a Büntető Törvénykönyvben írt – büntetési nemekhez és fokozatokhoz rendelt – időtartamok elteltével.

törvényi tényállás: /jogelmélet/ Lásd tényállás.

törzskönyv: /közigazgatási jog/ Állattenyésztési ágazatban az elismert tenyésztő szervezet által vezetett, a tenyésztési hatóság által hitelesített – közokirat, amely a fajtisza tenyészállatok tenyésztési adatainak nyilvántartására és igazolására szolgál.

törzslap az iskolában: /oktatási jog/ Az iskola és a kollégium a tanulókról – a tanévkezdést követő harminc napon belül – nyilvántartási lapot (iskolában törzslapot, kollégiumban törzskönyvet) állít ki. A nyilvántartási lapon fel kell tüntetni az iskola, illetve a kollégium nevét, címét, OM azonosítóját és a tanuló azonosító számát. A nyilvántartási lap csak a közoktatási törvény 2. számú mellékletében meghatározott adatokat tartalmazhatja. Az iskolában a törzslapon fel kell tüntetni a tanuló év végi szöveges minősítéseit, osztályzatait, továbbá a tanulók

ügyeivel kapcsolatos döntéseket, határozatokat.

törzsvagyon: /alkotmányjog/ A helyi önkormányzat vagyonának az a része, amely közvetlenül kötelező önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja. Az önkormányzat törzsvagyonra forgalomképtelen /például közutak, terek/ vagy korlátozottan forgalomképes /például közművek, intézmények és középületek/.

tőzsde: /pénzügyi jog/ A hatékony tőkeáramlás, tőkeértékelés és az árfolyamkockázat megosztása érdekében az értékpapírok keresletét és kínálatát koncentrálnó, a nyilvános árfolyamalakulást elősegítő önkormányzó és önszabályozó, jogi személyiséggel rendelkező szervezet. A tőzsde olyan piac, ahol rendszeresen, a fennálló szokásoknak megfelelően, nyilvános árkiálakulással és ennek szabályozásával, meghatározott személyek köre úgy kereskedik, hogy az áru vagy érték nincsen jelen a helyszínen, azok átadása később történik. Tőzsdét az értékpapír-forgalmazási tevékenységre jogosult gazdasági társaságok alapíthatnak az egymás közötti értékpapír-forgalmazással kapcsolatos

ügyeik lebonyolításának elősegítésére.

tranzitterület: /pénzügyi jog/ A vámterület elkülönített része, amely az átutazó személyek várakozására és az átszállítandó áruk tárolására szolgál, s vám-, devizaszerpontból különülnek minősül.

társzt: /polgári jog/ Több vállalat gazdaságos működésének és fejlesztésének elősegítésére, valamint e vállalatok irányítására létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező szervezet.

tudásközpont: /oktatási jog/ Az adott statisztikai és fejlesztési régióban a kutatást és fejlesztést, az innovációt segítő, a tudást, a kutatási eredményeket menedzselő intézmény, amely a kereslet megteremtésével és szolgáltatásaival segíti a tudás, a kutatási eredmények gazdasági életben történő hasznosulását.

tudatos gondatlanság: /büntetőjog/ Az elkövető tisztában van magatartásának következményeivel, de könnyelműen bízik azok elmaradásában.

tulajdon elleni szabálysértés: /szabálysértési jog/ A szabálysértési törvényben meghatározott értékhatárt meg nem haladó értékre elkövetett lopás, sikkasztás, csalás, szándékos rongálás, jogtalan elcsatolás, hűtlen kezelés.

tulajdoni lap: (közigazgatási jog) az ingatlan adatait, valamint az ingatlanhoz kapcsolódó jogokat és jogilag jelentős tényeket a számítógépen kezelt tulajdoni lapra kell az ingatlan-nyilvántartásban bejegyezni. Az ingatlan-nyilvántartási tulajdoni lap tartalma korlátozás nélkül megismerhető: azt bárki megtekintheti, arról feljegyzést készíthet vagy hiteles másolatot kérhet.

tulajdoni lap-másolat: (közigazgatási jog) A tulajdoni lapról az alábbi hiteles másolatok adhatók ki: a) *teljes másolat:* amely valamennyi bejegyzést tartalmazza szó szerint, b) *kivonatos másolat:* amely csupán a fennálló bejegyzéseket tartalmazza szó szerint, a megszűnt bejegyzésekre pedig utal, c) *részleges másolat:* amely csak a kívánt bejegyzéseket tartalmazza szó szerint, d) *szemle:* amely csak a fennálló bejegyzések lényeges adatait tartalmazza.

túlépítés: /polgári jog/ Földjének határain túl építkezett a szomszéd.

túljegyzés: /gazdasági jog/ Több részvényt jegyeztek a részvénytársaság megalapítása során, mint amennyit a részvénytársaság az alapítási tervezet szerint kibocsátott. A túljegyzett részvényjegyzést

az alapítók visszautasíthatják. Ennek hiányában a túljegyzés kérdésében az alakuló közgyűlés dönt.

tűlmunka: /munkajog/ A munkavállaló rendes napi munkaidejét, vagy munkaidőkeretét meghaladó munka. Felső határa 4 egymást követő napon összesen 8 óra, naptári évenként – kollektív szerződéstől függően – legfeljebb 300 óra.

U

űjtés: /polgári jog/ Viszonylag új, műszaki, illetőleg szervezési megoldás, amely hasznos eredménnyel jár, és amelynek hasznosítása nem ütközik jogszabályba.

űjlát: /közigazgatási jog/ Az erdő felújulását biztosító fiatal faegyedek összessége;

unió: /nemzetközi jog/ Szövetség, illetve egység úgy, hogy a tagországok alapvetően megtartják állami önállóságukat, de az uniós szervezet képviseli őket harmadik ország irányában. Két fajtája van: a perszonálunió egy személy /például a közös uralkodó/ által összetartott tagállamok rendszere; a reálunió, amelynek tagjait nem egy személy tartja össze, hanem az ország belső ügyeihez történő pozitív és cselekvő hozzáállás.

unitárius állam: /nemzetközi jog/ Nincsenek önálló állami-sággal rendelkező részei.

utalvány: /pénzügyi jog/ Elsősorban fizetési eszközként ismert jogügylet, amelyben az utalványozó meghagyja az utalványozottnak, hogy egy harmadik személynek /utalványos/ meghatározott pénzügyi összeget fizessen ki, vagy részére meghatározott szolgáltatást teljesítsen.

utasítás: /alkotmányjog/ A miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője által kiadható jogi norma, amely a jogszabályban meghatározott irányítási jogkörben közvetlen irányítása alá tartozó szervek tevékenységét szabályozza.

űtszolgálatom: /polgári jog/ Lásd szolgálatom.

űtszorbűncselekmény: /büntetőjog/ Büntettet követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a sértett rászorult helyzetét kihasználva üzletszerűen olyan különösen aránytalan mértékű ellenszolgáltatást tartalmazó megállapodást köt, amelynek teljesítése a sértettet, illetve annak hozzátartozóját súlyos vagy további nélkülözések teszik ki.

űtszorbűncselekmény: /polgári jog/ A másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően arány-

talán előny kikötése a szerződésben.

ű

űgyeinek vitelében akadályozott személy gondnoka: /polgári jog/ A gyámhatóság kérelemre ügygondnokot rendel annak, akit körülményei ügyeinek vitelében akadályoznak. Ilyen akadályozottság különösen az ismeretlen helyen tartózkodás, vagy a visszatérésében és eljárás részvételben gátoltság állapota. Az ügygondnok kirendelése a gondokolt személy cselekvőképességét nem érinti.

űgyelet: /munkajog/ A munkavállaló a munkáltató által meghatározott helyen és ideig történő rendelkezésre állásra (űgyelet), illetve az általa megjelölt – a munkavégzés helyére tekintettel elérhető – helyen töltendő készenlétre kötelezhető, a) a társadalmi közszükségletet kielégítő alapvető szolgáltatás folyamatos biztosítása; b) baleset, elemi csapás vagy súlyos kár, továbbá az életet, egészséget, testi épséget fenyegető veszély megelőzése, illetőleg elhárítása; c) az alkalmazott technológia biztonságos, rendeltetésszerű alkalmazásának fenntartása érdekében. Az űgyelet és a készen-

lét időtartama alatt a munkavállaló köteles gondoskodni a munkára képes állapotának megőrzéséről. Készenlét esetén a személyi alapbér húsz százalékának, ügyelet esetén a személyi alapbér negyven százalékának megfelelő munkabér jár.

ügyészi általános törvényességi felügyelet: /alkotmányjog/ Az ügyészségnek az a törvényességi felügyeleti tevékenysége, amely elősegíti, hogy az állami szervek, bíróságon kívüli jogalkalmazó szervek, a társadalom valamennyi szervezete, valamint az állampolgárok a jogszabályok rendelkezéseit megtartsák.

ügyészi intézkedések: /alkotmányjog/ Óvás, felszólalás, figyelmeztetés, jelzés.

ügyészégi fogalmazó: /alkotmányjog/ Jogi diplomával rendelkező személy, aki az ügyészi jogi szakvizsgálathoz szükséges gyakorlat megszerzése céljából az ügyészségen dolgozik.

ügyfél: /közigazgatási jog/ Az a magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet, amelynek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti.

ügygondnok: /polgári eljárásjog/ Ha a cselekvőképtelen félnek vagy a jogi személynek

nincsen törvényes képviselője, illetőleg az ismeretlen helyen tartózkodó félnek nincsen meghatalmazottja, az ügyben eljáró bíróság a fél részére ügygondnokot rendel ki.

ügykezelő: /munkajog/ A közigazgatási szervnél ügyviteli feladatot ellátó személy.

ügységéd: /közigazgatási jog/ Az elektronikus közszolgáltatást igénybe vevő számára az elektronikus közszolgáltatás keretében történő ügyintézésben közreműködő, kapcsolati lehetőséget vagy szakmai-informatikai segítséget nyújtó, képviselőre csak külön meghatalmazás alapján jogosult személy.

ügyvédi ellenjegyzés: /eljárásjog/ Az okirat ellenjegyzésével az ügyvéd bizonyítja, hogy az okirat a felek kinyilvánított akaratának és a jogszabályoknak megfelel, és az okiratban megjelölt fél az iratot előtte vagy helyettese előtt írta alá, illetőleg aláírását előtte vagy helyettese előtt saját kezű aláírásának ismerte el, illetve a minősített elektronikus aláírással tett ellenjegyzéssel pedig azt, hogy a kiállító minősített elektronikus aláírásával aláírt elektronikus okirat tartalma az ügyvéd által készített elektronikus okirattal megegyezik. Az ügyvéd csak

olyan okiratot láthat el ellenjegyzéssel, amely a saját vagy az irodája közreműködésével jött létre.

ülnök: (polgári és büntető eljárás). Ülnököknek az a büntetlen előéletű, választójjal rendelkező magyar állampolgár választható meg, aki a 30. évet betöltötte. A helyi bíróság ülnökeit a bíróság székhelye szerint illetékes települési önkormányzat képviselő-testülete, a megyei bíróság ülnökeit a megyei (fővárosi), megyei jogú városi közgyűlés választja meg. A fiatalkorúak ügyeiben eljáró büntető bíróságok pedagógus ülnökeire a nevelési-oktatási intézmények tanszékületei jogosultak jelölést tenni.

ültetvény: (közigazgatási jog) Az ingatlan-nyilvántartásban fásított, gyümölcsös, továbbá fásított terület művelési ágban nyilvántartott földrészlet.

üzemben tartási díj: /közigazgatási jog/ Az köteles fizetni, aki televízióműsor vételére alkalmas készüléket üzemeltet.

üzemi megállapodás: /munkajog/ Az üzemi tanács és a munkáltató között az üzemi tanács egyes jogosítványairól és a munkáltatóval való kapcsolatrendszer érintő kérdésekről létrehozható megállapodás.

üzemi megbízott: /munkajog/ Üzemi tanács helyett üzemi

megbízottat kell választani annál a munkáltatónál, ahol a munkavállalók létszáma 15-51 fő közötti.

üzemi tanács: /munkajog/ A munkavállalók részvételi jogait a munkavállalók közössége nevében gyakorló, munkavállalók által választott testület. Hatáskörét és feladatait a Munka Törvénykönyve, illetve helyileg köthető üzemi megállapodás határozza meg.

üzemi titok: /munkajog/ A munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott olyan információkat megőrizni, amelynek másokkal való közlése a munkáltatóra vagy más személyre hátrányos következményekkel járhat.

üzemközi tanműhely: /közigazgatási jog/ Több szakképzési hozzájárulása kötelezett által közösen működtetett gyakorlati képzési célú létesítmény.

üzérkedés: /büntetőjog/ Befolyással üzérkedés bűncselekményét /büntetett/ követi el, aki arra hivatkozással, hogy hivatalos személyt befolyásol, a maga vagy más részére előnyt kér vagy fogad el. Súlyosabb a büntetési tétel akkor, ha az üzérkedés során az elkövető hivatalos személynek adja ki magát, vagy azt állítja, illetve azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt meg-

veszteget. Vétségért felelősségre kell vonni azt is, aki nem hivatalos személlyel kapcsolatosan követi el a befolyással üzérkedést.

üzleti (üzemi) titoktartási kötelezettség: /munkajog/ A munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot, valamint a munkáltatóra, illetve a tevékenységére vonatkozó alapvető fontosságú információkat megőrizni. Ezen túlmenően sem közölhet illetéktelen személlyel olyan adatot, amely munkaköre betöltésével összefüggésben jutott a tudomására, és amelynek közlése a munkáltatóra vagy más személyre hátrányos következménnyel járna. A titoktartás nem terjed ki a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, külön törvényben meghatározott adatszolgáltatási és tájékoztatási kötelezettségre.

üzletrész: /gazdasági jog/ A korlátolt felelősségű társaságban a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot megtestesítő fogalom. Az üzletrész tartalmazza tehát a törzsbetétet, a társaság törzstőkén felüli minden vagyonának /javainak és terheinek/ arányos hányadát, valamint a

tagsági jogok és kötelezettségek összességét, s mindezekkel kapcsolatos értéknövelő és csökkentő tényezőket, jellemzőket, sajátosságokat.

üzletszabályzat: /pénzügyi jog/ A betétügylet általános szerződési feltételeiről szóló pénzügyi szabályzat. A betétgyűjtés pénzügyi tevékenységnek törvényes feltétele az üzletszabályzat megléte.

üzletszerű kéjelgés: /büntetőjog/ Rendszeres haszonszerzésre törekedve közöszlítés vagy fajtalankodás. Az üzletszerű kéjelgés önmagában véve „tiltott kéjelgés” elnevezéssel szabálysértés; annak elősegítése vagy az abból történő kitartatás viszont már bűncselekmény /büntetett/.

üzletszerűség: /büntetőjog/ Hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekvés.

V

vádemelés elhalasztása: /büntető eljárásjog/ Fiatalkorú gyanúsított esetében – ha 5 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban fenyegetett bűncselekmény miatt indult az eljárás – az ügyész a fiatalkorú helyes irányú fejlődése érdekében 1 évtől 2 évig terjedő pró-

baidőre elhalaszthatja a vádemelést. Ha a próbaidő eredménytelten eltelt, az ügyész az eljárást megszünteti, ha a fiatalkorú a próbaidő alatt újabb bűncselekményt követ el vagy a pártfogó felügyelet szabályait súlyosan megsérti, az ügyész vádat emel.

vádemelés: /büntető eljárásjog/ Az ügyész vádiratának vagy vádindítványának benyújtása a bírósághoz.

vádindítvány: /büntető eljárásjog/ Vétségi eljárásban a vádirat funkcióját megvalósító, ügyész által készített irat.

vádirat: /büntető eljárásjog/ A büntett elkövetése miatt, bíróság előtti vádemelésre szolgáló, ügyész által készített irat.

vádárk: /közigazgatási jog/ A vadászatra jogosult köteles megteríteni mindazt a kárt, amelyet: 1. a szarvas, dám, vaddisznó, muflon a mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban okozott; 2. a mezei nyúl és őz a szőlőben, gyümölcsösben, erdősítésben, csemetekertben okozott; 3. bármely hasznos vad és a vaddisznó a mezőgazdaságon és erdőgazdálkodáson kívül okozott.

vádlott: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárás terheltjének megnevezése a vádemelés után és az ítélet jogerőre emelkedése előtt.

vádpont: /büntető eljárásjog/ A vádirat vagy vádindítvány része; egy meghatározott bűncselekmény elkövetésével való.

vagylagos illetékesség: /eljárásjogok/ Az általános illetékességi ok mellett fennálló, választható másik illetékességi ok. /A polgári eljárásjogban például a felperes választása szerint a károkozás helye, tartásra jogosult lakóhelye, gyermekelhelyezési perben a gyermek lakóhelye szerint is megállapítható az eljárásra illetékes bíróság./

vagylagos szolgáltatás: /polgári jog/ Ha a felek a szerződés tárgyaként több szolgáltatást úgy jelöltek meg, hogy a szolgáltatások közül választani lehet, a választás joga – ha jogszabály kivételt nem tesz – a kötelezettet illeti meg.

vagyონátruházási illeték: /pénzügyi jog/ Illetéket kell fizetni ingatlanok, gépjárművek és vagyoni értékű jogok az öröklés, ajándékozás vagy visszerthes vagyónátruházás /adásvétel, csere, öröklési szerződés, vagy más – ellenszolgáltatásért történő – tulajdonátruházás/ útján történő megszerzéséért. A vagyónátruházási illeték alapja a megszerzett vagyontárgy, kötelezettje a szerző fél.

vagyonbiztosítás: /pénzügyi jog/ Olyan biztosítási szerződés, amelyben biztosítási esemény a szerződésben meghatározott vagyonban beállott értékcsökkenés.

vagyonegyesülés: /polgári jog/ A magánszemélyek által rendelkezésre bocsátott vagyon, amelynek jogi személy létrehozása esetén elkülönült jogi sorsa van /például az alapítvány, vagy kft/, míg jogi személyiséggel nem rendelkező vagyontöbbségek esetén a közös tulajdonnak – esetleg speciális – szabályai szerint kell az ilyen vagyonegyesülésről külön rendelkezni. /Például a polgári jogi társaság, építőközösség, társasház./

vagyonfelügyelő: /gazdasági jog/ A csődeljárás során a fizetési haladékról szóló végzésben a bíróság által a felszámolóknak névjegyzékéből kirendelt szakember, aki a hitelezői érdekek szem előtt tartásával figyelemmel kíséri az adós gazdasági tevékenységét, s él azokkal a jogosítványokkal, amelyeket a törvény és a csődegyezség során a hitelezők számára biztosítottak.

vagyon érték: /pénzügyi jog/ Minden dolog, jog vagy szolgáltatás – ide nem értve a devizát, valutát és a forintot –,

amelynek pénzben kifejezhető értéke van.

vagyon értékű jog: /pénzügyi jog/ A tulajdonjogon kívül minden olyan jog, amelynek pénzben kifejezhető értéke van. Ilyen például a haszonélvezeti jog, használati jog, bérleti jog, telki szolgalm.

vagyon hátrány: /büntetőjog/ A vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyon előny.

vagyonkezelésre kötött vállalkozási szerződés: /gazdasági jog/ Az állami tulajdonossal szemben a vállalkozó díj fizetése ellenében azt vállalja, hogy a szerződésben foglaltak szerint gyakorolja a vagyon felletti tulajdonosi jogokat /kivéve az elidegenítés és megterhelés jogát/ oly módon, hogy a vagyon után előre meghatározott hozadék /osztalék, részesedés/ megfizetését vállalja.

választási kampány: /alkotmányjog/ Ajánló szelvény gyűjtése, választási program ismertetése, jelölt népszerűsítése, választási gyűlés szervezése.

választójog egyenlősége: /alkotmányjog/ Minden választójogusult ugyanolyan értékű és erejű szavazati joggal rendelkezik.

választójog: /alkotmányjog/ Minden nagykorú állampol-

gár választó /aktív választójog/ és választható /passzív választójog/. Kivétel a közügyektől eltiltás büntetés alatt álló személy, valamint a cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló /például elmebeteg/ személy.

választópolgárok: /alkotmányjog/ Választójoggal rendelkező állampolgárok.

választottbíróági eljárás: /polgári eljárásjog/ Jogszabály vagy a felek írásos megállapodása alapján választottbíróság jár el: 1. gazdálkodó szerv és külföldi fél közötti jogvitás ügyben; 2. külföldi felek közötti jogvitás ügyben; 3. gazdálkodó szervezetek közötti olyan jogvitás ügyek, amelyekre nézve jogszabály a választottbíróági eljárást is lehetővé teszi. Törvény által kizárt a választottbíróság kikötése a családjogi perekben, fizetési meghagyásból perré alakult eljárásban, közigazgatási perekben, sajtóhelyreigazítási eljárásban, munkaügyi perekben és végrehajtási perekben. A választottbíróági ítélet hatálya ugyanaz, mint a jogerős bírósági ítéleté; annak végrehajtására a bírósági végrehajtás szabályai alkalmazhatók.

választottbíróági szerződés: /polgári eljárásjog/ A szerződő

felek írásbeli megállapodása /szerződés, kikötés, záradék, kölcsönös nyilatkozat/ arra vonatkozóan, hogy jogvitájuk esetén választottbíróság jár el. Választottbíróági szerződés esetén más eljárásnak nincs helye, kivétel az az eset, amikor a szerződésben meghatározott választottbíróság valamely okból nem alakítható meg.

vállalkozási szerződés: /polgári jog/ A megrendelő és a vállalkozó között létrejött szerződés, amelynek alapján a vállalkozó valamely dolog tervezésére, elkészítésére, feldolgozására, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására vagy munkával elérhető más eredmény létrehozására köteles; a megrendelő pedig a szolgáltatást átveszi és a díjat megfizeti.

vallási és világnézeti semlegeség a közoktatásban: /oktatási jog/ Az állami és a helyi önkormányzati nevelési-oktatási intézmény nem lehet elkötelezett egyetlen vallás vagy világnézet mellett sem. Az állami és a helyi önkormányzati iskola pedagógiai programjában biztosítani kell az ismeretek, a vallási, illetve világnézeti információk tárgyilagoss és többoldalú közvetítését. Az állami és a helyi önkormányzati ne-

velési-oktatási intézmény nevelési, illetve pedagógiai programja, működése, tevékenysége és irányítása vallási és világnézeti tanítások igazságáról nem foglalhat állást, vallási és világnézeti kérdésekben semlegesnek kell maradnia.

valorizáció: /pénzügyi jog/ Nyugdíj szolgáltatásnál a jogosultság megszerzése és a szolgáltatás megkezdése közötti időszakban a jogosultság összegének értékállóságát biztosító mechanizmus, amely a jogosultság értékének a közbeni időszak ár-, bérnövekedéséhez vagy más egyéb tényezők alakulásához való hozzáigazítását jelenti.

valóság bizonyítása: /büntetőjog/ Nem büntethető rágalmazás, becsületsértés és kegyelet-sértés miatt az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valónak bizonyul. A valóság bizonyításának a büntető-eljárásban akkor van helye, ha a tény állítását, hírsztelését, illetve az arra közvetlenül utaló kifejezés használatát a közérdek vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta.

valótlan érték megjelölése: /büntetőjog/ A gazdasági társaság tagja, aki közreműködik abban, hogy a társaság részére nyújtott nem pénzbeli betétjé-

nek /hozzájárulásának, aportjának/ értékét a társasági szerződésben a szolgáltatás időpontjában fennálló értéktől eltérően jelölik meg, bűncselekményt /büntettet/ követ el.

váltó: /pénzügyi jog/ Pénz fizetésére irányuló, értékpapírba foglalt ígéret. Két fajtája van: 1. Idegen váltó, amely lényegét tekintve a címzettnek szóló kereskedelmi levélbe foglalt utalvány, hiszen a váltó kibocsátója azt ígéri, hogy egy harmadik személy fog a váltóra fizetni a rendeltvényesnek. 2. Saját váltó, amikor a kibocsátó saját fizetését ígéri az értékpapírban. A váltó szigorú alakszerűségekhez kötött értékpapír. Csak akkor érvényes, ha bemutatóra, vagy egy meghatározott lejáratra, illetve napra szól.

valuta: /pénzügyi jog/ Külföldi pénz a maga fizikai valóságában. Nem követelés /számla, értékpapír, más pénzhelyettesítő eszköz/, hanem pénz.

vámítók: /pénzügyi jog/ A vámeljárásokkal kapcsolatos olyan adat, tény, körülmény, igazolás vagy más információ, amelynek illetéktelen személy tudomására jutása sérti az ügyfél személyi, pénzügyi, gazdasági, valamint az állam pénzügyi és gazdasági érdekeit.

vámügynökség: /pénzügyi jog/ A vámközvetítést megbízás alapján, hivatásszerűen végző természetes személyek társasága vagy szervezete.

védett természeti terület: /közgazdasági jog/ A nemzeti park, a tájvédelmi körzet, a természetvédelmi terület és természeti emlék.

védjegy: /polgári jog/ A termékek és szolgáltatások megkülönböztetésére alkalmas megjelölése. /Lehet szó, ábra, jelzés, hang, fény és mindezek kombinációja is; bármilyen megoldás, amely a megkülönböztetésre alkalmas./

védjegyoltalom: /polgári jog/ A védjegy jogi védelme, amely a csak a védjegyoltalmi eljárásban lajstromozott megjelölést illeti meg. A védjegyoltalom alapján a jogosultnak kizárólagos joga van a védjegynek az árujegyzékben szereplő árukkal kapcsolatosan használatára. A védjegyoltalom időtartama 10 év, további 10 évekre megújítható.

védő: /büntető eljárásjog/ A büntetőeljárásban védőként járhat el az ügyvéd /meghatalmazás vagy kirendelés alapján/, helyi bíróság előtti vétségi eljárásban a törvényes képviselő, illetve meghatalmazással a nagykorú hozzátartozó.

védő-óvintézkedés: /közgazdasági jog/ A gyámhatóság által alkalmazott intézkedési lehetőség abban az esetben, ha a szabálysértést tanköteles vagy rendszeres iskolai oktatásban részesülő fiatalok követte el.

végelszámolási eljárás: /gazdasági jog/ A nem fizetéseketlen adós jogutód nélküli megszűnését elhatározza, s ennek során hitelezőit kielégíti.

végbizonyítvány (abszolutorium): /oktatási jog/ A tantervben előírt vizsgák eredményes letételét és – a nyelvvizsga letételének és szakdolgozat (diplomamunka) elkészítésének kivételével – más tanulmányi követelmények teljesítését, illetve a szakdolgozathoz (diplomamunkához) rendelt kreditpontok kivételével a képzési és kimeneti követelményekben előírt kreditpontok megszerzését igazolja, amely minősítés és értékelés nélkül tanúsítja, hogy a hallgató a tantervben előírt tanulmányi és vizsgakövetelménynek mindenben eleget tett.

végelszámoló: /gazdasági jog/ A végelszámolási eljárás lefolytatására a bírósághoz bejelentett személy. Általában a gazdálkodó szerv vezetője.

véghasználat: /közgazdasági jog/ Vágásos vagy átalakító üzemmódban kezelt erdőben

végrehajtott fakitermelés (tavágás, fokozatos felújító vágás és szálalóvágás), amelynél a törvény előírásai szerint felújítási kötelezettség keletkezik.

végintézkedés: /polgári jog/ Az örökhagyónak azok a jognyilatkozatai, amelyek halála esetére rendelkeznek a hagyaték sorsáról. /Végrendelet, öröklési szerződés, halál esetére szóló /ajándékozás, rendelkezés várt öröklésről./

végkielégítés: /munkajog/ A munkavállalót megillető pénzösszeg abban az esetben, ha munkaviszonya a munkáltató rendes felmondása vagy jogutód nélküli megszűnése következtében szűnik meg, s fennállnak a törvényben meghatározott – munkaviszony tartamára vonatkozó – feltételek.

végkielégítés: /társadalombiztosítási jog/ Hozzá tartozói nyugellátás egyik fajtája. Jogosult rá az özvegy, akinek özvegyi nyugdíjra jogosultsága újabb házasságkötése miatt szűnik meg, s igényét 1 éven belül előterjeszti. A végkielégítés összege 1 évi özvegyi nyugdíjával egyenlő.

végrehajtás elévülése: /közigazgatási jog/ A közigazgatási határozat jogerőre emelkedésétől számított 3 év eltelte után nincs helye végrehajtásnak.

Jogszabály ettől eltérően rendelkezhet egyes közigazgatási ügytípusokra.

végrehajtás felfüggesztése: /közigazgatási jog/ A közigazgatási szerv – vagy felettes szerve – elrendelheti a végrehajtásnak általában 30 napra történő felfüggesztését, ha a határozat megváltoztatása vagy megsemmisítése várható, vagy a felfüggesztést különös méltánylást érdemlő körülmény indokolja.

végrehajtás szünetelése: /polgári eljárásjog/ Ha az adósnak nincsen lefoglalható vagyontárgya, vagy a végrehajtást kéző a költségeket nem előlegezte meg, vagy az adós a teljesítésre halasztást kapott – a végrehajtás szünetel. A végrehajtást akkor lehet folytatni, ha a szünetelés oka már nem áll fenn.

végrehajtási igényper: /polgári eljárásjog/ A bírósági végrehajtási eljárás során lefoglalt vagyontárgyra igényt tartó személy pert indíthat a végrehajtást kérő ellen, ha igénye olyan joga alapján, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya. /Például tulajdonában vagy hasznélvezetében áll az adósna lefoglalt dolog./

végrehajtási jog elévülése: /polgári eljárásjog/ A végrehajtási

jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el.

végrehajtási kegyelem: /büntető eljárásjog/ Lásd kegyelem.

végrehajtási kifogás: /közigazgatási jog/ A közigazgatási határozat végrehajtása során hozott határozat ellen az, akinek jogát vagy jogos érdekét a határozat sérti, 3 napon belül kifogást terjeszthet elő a végrehajtást foganatosító szervnél.

végrehajtási kifogás: /polgári eljárásjog/ A bírósági végrehajtó törvénysértő intézkedése, mulasztása ellen a fél vagy más érdekelt által a végrehajtást foganatosító bírósághoz benyújtható jogorvoslati kérelem.

végrehajtási kifogás: /társadalombiztosítási jog/ A társadalombiztosítási végrehajtó törvénysértő intézkedése, illetőleg az intézkedés elmulasztása elleni jogorvoslati kérelem.

végrehajtási lap: /polgári eljárásjog/ A bíróság polgári ügyben hozott marasztaló határozata alapján, a büntetőügyben hozott polgári jogi igényvel kapcsolatos marasztalás alapján, a közjegyzői végzés vagy közjegyző által jóváhagyott egyezség alapján, bírósági-közjegyzői-végrehajtói fegyelmi bíróság határozata alapján, külföldi bíróság határozata alapján, választottbíró-

sági határozat alapján kiállított végrehajtható okirat.

végrehajtási per: /polgári eljárásjog/ Végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti per, végrehajtási igényper, foglalás túrése iránti per, követelés behajtása iránti per.

végrehajtási záradék: /polgári eljárásjog/ A bíróság végrehajtási záradékkal látja el a megfelelő közjegyzői okiratot, a birtokvitában hozott jegyzői közigazgatási határozatot, az orvosi és ügyvédi fegyelmi hatóság pénzfizetésre kötelező határozatát, a kézizálogszerződésről szóló közokiratot, az ingatlan közös tulajdonának árveréssel történő megszüntetéséről szóló szerződést, a munkáltató – a munkavállaló által keresettel nem támadott – írásbeli felszólítását munkavállalói tartozás megtérítésére, valamint kártérítés megfizetésére vonatkozóan.

végrehajtható okiratok: /polgári eljárásjog/ Bírósági végrehajtási lap, bírósági végrehajtási záradékolt okirat, bírósági végrehajtást elrendelő végzés, közvetlen bírósági felhívás, bírósági büntetés vagy intézkedés végrehajtásáról szóló értesítés, bűnügyi zárlatot elrendelő határozat.

végrehajtói letiltás: /polgári eljárásjog/ Bírósági végrehajtó

által foganatosított intézkedés a tartozásnak az adós munkabéréből vagy más járandóságából történő behajtására.

végrendelet érvénytelensége: /polgári jog/ A végrendelet azokból az okokból és olyan részben lehet érvénytelen, amelyeket a törvény kifejezetten meghatároz. /Például több személy közös végrendelete, meg sem fogant személy örökösse nevezése, érthetetlen vagy lehetetlen feltétel a végrendeletben, az örökösödés védelme, jogellenes fenyegetése./

végrendelet hatálytalansága: /polgári jog/ A végrendelet hatályát veszti a visszavonással, új – az előzővel azonos vagy tagabb vagyoni körre kiterjedő – végrendelet megtételével, a végrendelet örökösödése által vagy beleegyezésével történő megsemmisítésével, a közzétevés visszavételével, valamint szóbeli végrendelet esetén a rendkívüli, veszélyes helyzet megszűntét követő három hónap elteltével.

végrendelet megtámadása: /polgári jog/ A végrendelet érvénytelenségére, illetőleg hatálytalanságára csak az hivatkozhat, aki annak megállapítása esetén maga örökölné vagy tehertől mentesülne.

végrendelet: /polgári jog/ Az örökösödés személyes rendelkezése vagyonáról halála esetére. Három fajtája van: közvégrendelet, írásbeli magánvégrendelet, szóbeli végrendelet.

végrendeleti végrehajtó: /polgári jog/ Az örökösödés ügye is rendelkezhet végintézkedésében, hogy végrendeletének végrehajtását egy meghatározott személyre bízza. A végrendeleti végrehajtó kezeli a hagyatékot a hagyatéki eljárás befejeződéséig, és ellenőrzi a végrendeleti meghagyások teljesítését. A végrendeleti végrehajtó örökösödéstől származó megbízását az örökösök külön-külön és együtt is visszavonhatják, kiadásait az örökösök kötelesek megtéríteni.

végyszámadás: /családjog/ Lásd számadás.

végzés: /büntetőjog/ Nem büntethető a bűncselekmény elkövetése miatt az a személy, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére, és a cselekménye kisebb sérelmet okoz, mint amennyi elhárítására törekedett.

végzés: /eljárásjogok/ A bíróság az ügy érdemében ítélettel, a többi kérdésben végzéssel határoz. A végzés rendelkezést tartalmazhat az eljárásra /például az eljárás felfüggesztése/, a felekre /például idézés/, a pervezetésre /például tárgyalás elnapolása/, a felek magatartásának befolyásolására /bírságolás/, az eljárás rendjének biztosítására /elővezetés/, a bizonyítási eljárásra /szakértő kirendelése/.

vélelem: /jogelmélet/ Valóságának elfogadott előfeltételezés, egyik tényből egy másik tényre következtetés helytállósága, a szabályozás vagy döntés valószínű tényállásra alapítása, amelyet jogszabály vagy akár a szerződő felek is megállapíthatnak. /Törvényi vélelem például az ártatlanság vélelme, apaság vélelme, vélelmezett fogamzási idő./ A vélelem bíróság előtt megdönthető oly módon, hogy az ellenkezőjét bebizonyítják; ezek a megdönthető, megcáfolható vélelmek. Nem megdönthető és nem megcáfolható vélelem igen ritka a magyar jogban, szerződésekből előfordul ilyen, a felek által felállított abszolút vélelem.

vélelmezett fogamzási idő: /családjog/ A gyermek születésének napjától visszafelé számí-

tott 182–300. nap között eltelt idő, mindkét határnap hozzászámításával.

vélt házasság: /családjog/ Olyan érvénytelen házasság, amelynek megkötésekor mindkét házasuló fél jóhiszemű volt. Ilyen esetben a vagyoni jogi hatások /házastársi vagyoni közösség, lakáshasználat, tartás/ ugyanazok, mint érvényes házasság esetében. Ha csak az egyik fél volt jóhiszemű, a vagyoni jogi hatások az ő kívánságára állnak be.

vendégéjszaka: /pénzügyi jog/ Vendégként eltöltött – éjszakát is magába foglaló vagy így elszámolt – legfeljebb 24 óra időtartam.

vendégtanulás: /oktatási jog/ A tanuló kérelmére engedélyezhető, hogy az iskolában oktatottaktól eltérő irányú ismeretek megszerzése, illetőleg nyelvtanulás céljából másik iskolában elméleti tanítás órákon, illetőleg gyakorlati foglalkozáson vegyen részt. Ha az iskola nem vesz részt kisebbségi oktatásban, kérelemre a tanuló tizenegyedik életévétől engedélyezni kell, hogy a tanuló kiegészítő kisebbségi oktatásban vegyen részt.

verbális: /jogelmélet/ Szóbeli, élőszóval előadott.

verekedés: /szabálysértési jog/ Aki nyilvános helyen verék-

szik, továbbá, aki mást nyilvános verekedésre felhív vagy bátorít, az szabálysértést követ el.

vérfertőzés: /büntető jog/ Aki egyenesági rokonával vagy testvérével közösen, illetve fajtalanokodik, bűncselekményt /büntetett, a testvér esetében vétség/ követ el.

veszélyes fenyegetés: /szabálysértési jog/ Aki mást élet- vagy testi épség elleni súlyosabb bűncselekmény elkövetésével komolyan fenyeget, az szabálysértést követ el.

veszélyes üzem működéséből eredő kárért felelősség: /polgári jog/ A fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytató személy – az általános kártérítési szabálytól eltérően – csak akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt elháríthatatlan külső ok idézte elő. A károsult felróható magatartása arányosan csökkenti a veszélyes üzem működtetőjének kártérítési felelősségét. Minden más esetben a veszélyes üzem működéséből eredő kárfelelősség teljes körű. Veszélyes üzem például gépjárművek üzemben tartása, fegyvertartás, mérgező anyagokkal kapcsolatos tevékenység, repülőgép üzemeltetése, magasépítés.

veszélyes: /munkajog/ Az a létesítmény, munkaeszköz, munkafolyamat, technológia, amelynél a munkavállalók egészsége, testi épsége megfelelő védelem hiányában súlyos károsító hatásnak lehet kitéve.

vesztegetés: /büntetőjog/ Bűncselekmény, amely tartalma szerint a munkavégzési kötelezettség teljesítésével vagy annak megszégésével kapcsolatos előny kérése, előny elfogadása, előny kilátásba helyezése, előny kéréseivel vagy elfogadójával egyetértés. A Büntető Törvénykönyv külön szabályozza a hivatalos személy vesztegetését, az egyéb szervek dolgozói viszonylatában az aktív és passzív vesztegetés eseteit, valamint a sajátval kapcsolatos vesztegetést.

vesztegélhatárolás: /pénzügyi jog/ Ha az adóalap negatív összegre jön ki /tehát a vállalkozás veszteséges/, ezzel az összeggel az adóalany a következő öt évben – választása szerint egyben vagy részletekben – csökkentheti az adóalapját.

vételi jog: /polgári jog/ A tulajdonos által legfeljebb 5 évre engedett jogosultság, amelynek alapján a másik fél a dolgot egyoldalú jognyilatkozattal megvásárolhatja. A vételi

jogot /opciót/ írásba kell foglalni úgy, hogy az tartalmazza a dolog és a vételár meghatározását. A határozatlan időre engedett vételi jog 6 hónap elteltével megszűnik. /Tipikus gyakorlati példa a vételi jogra az önkormányzati bérlakásokra törvény által biztosított vételi jog./

vétikesség: /polgári jog/ A felelősség alapja a polgári jogban az, hogy a személy nem úgy jár el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható, és tisztában volt magatartásának következményeivel. Ez róható fel neki, s ezen általános felróhatóság a szándékos és gondatlan jogellenesség különböző fokozataiban jelenik meg konkrétan az ő személyes vétikességeként. Vétikes magatartás a kár szándékosan vagy gondatlanságból történő okozása.

vétőjog: /jogelmélet/ Az egyetértési jog utólagosan gyakorolható válfaja. Az egyetértési joggal rendelkező személynek az a joga, hogy „nem” szavatátával, vagy egyetértésének kifejezése megtagadásával /például az ellenjegyzés hiányával/ megakadályozza a döntést vagy annak végrehajtását. Vétőjoga lehet a döntés meghozatalában részt nem vevő, külső személynek is; ilyen-

kor a vétőjog funkciója a külső, végső kontroll biztosítása, s megjelenési formája a kifejezetten vétőt emelő jognyilatkozat.

vétőképesség: /polgári jog/ Az ember képessége vétkes magatartásra. Az a tudati állapot /gyermek esetében fejlettség és szocializáltság/, amelyből megállapítható, hogy a cselekvőképtelen vagy cselekvőképességében korlátozott személy a károkozaskor mennyire volt tisztában magatartásának következményeivel, s mennyire volt képes e felismerésnek megfelelően irányítani cselekedeteit. A vétőképelenesség a vétikesség fennállásának lehetőségét zárja ki. A vétőképelen személy károkozásáért gondozója felel.

vétőképétlen: /polgári jog/ Vétőképessége hiányzik.

vétség: /büntetőjog/ Minden olyan bűncselekmény, amely nem minősül büntettnék. Vétség tehát minden gondatlanságból elkövetett bűncselekmény és minden olyan szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a Büntető Törvénykönyv 2 évi szabadságvesztést, vagy ennél enyhébb büntetés kiszabását rendeli el.

vezérszó: (gazdasági jog) Olyan kifejezés vagy mozaikszó, amely a cégnévben az első he-

ilyen áll, és elősegíti a cég azonosítását, illetve más, azonos vagy hasonló tevékenységű cégtől való megkülönböztetését.

vezető állású munkavállaló: /társasági jog/ A munkáltató vezetője, vezetőhelyettese, valamint az, akit a tulajdonos ilyennek minősít.

vezetői megbízás közoktatási intézményben: /munkajog/ Az intézményegységvezető-helyettesi-, a tagintézményvezető-helyettesi-, a tagozatvezetői-, a gyakorlati oktatás-vezetői-, a gyakorlati oktatás-vezetőhelyettesi és gyakorlati hely-vezetői megbízás.

vezetői munkakör a közoktatási intézményben: /munkajog/ A vezetői megbízás alapján ellátott munkakörök és a gazdasági, az ügyviteli, a műszaki, a személyzeti vezetői munkakör.

vezető tisztségviselő: (nonprofit jog) Az alapítvány és a közalapítvány kezelője, illetőleg kezelő szervének (szervezetének) és felügyelő szervének elnöke és tagja; a társadalmi szervezet ügyintéző és képviselői vagy felügyelő szervének elnöke és tagja; a közhasznú társaság ügyvezetője, valamint a felügyelő bizottság elnöke és tagja, továbbá a közhasznú szervezetként nyilván-

tartásba vett szervezettel munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló, a létesítő okirat szerint egyszemélyi feladatot vezető feladatot ellátó személy.

vezető tisztségviselő: /társasági jog/ Gazdasági társasági körben az egyesülés, közös vállalat igazgatója, korlátozott felelősségű társaság ügyvezetője, részvénytársaság igazgatósági tagjai. Vezető tisztségviselőkre irányadó rendelkezéseket kell alkalmazni a közkereseti társaság és betéti társaság tag-képviselőjére is.

viktimológia: /büntetőjog/ Áldozattan. Az áldozattá válás folyamatával foglalkozó tudományág.

vis major: /polgári jog/ Előre nem látható és el nem hárítható külső erőhatás, amely kizárja a károkozásért polgári jogi felelősség érvényesítését /például földrengés, villámcsapás/.

vis maior: /közigazgatási jog/ Olyan, alapvetően a természeti erők által okozott esemény, amelynek bekövetkezése egyrészt nem előre kiszámítható, másrészt emberi beavatkozás kevés ahhoz, hogy elhárítsa.

viszonosság: /nemzetközi jog/ Külföldi államnak a magyar államhoz hasonló jogi gyakor-

lata, s a magyar államnak a külföldi államhoz hasonló jogi gyakorlata.

viszontbiztosítás: /pénzügyi jog/ A biztosító által vállalt kockázat egy részének vagy egészének más biztosító által történő átvállalása.

viszontbiztosításban továbbengedményezés (retrocesszió): /pénzügyi jog/ A viszontbiztosító által vállalt kockázat egy részének vagy egészének viszontbiztosításba adása.

viszontbiztosítási tevékenység: /pénzügyi jog/ A biztosító, illetve harmadik országbeli biztosító által vállalt kockázat egy részének vagy egészének szerződésben meghatározott feltételek alapján, díjfizetés ellenében történő átvállalása.

vizontkereset: /polgári eljárásjog/ Az alperes a felperes ellen az elsőfokú ítélet meghozatala előtt vizontkeresetet indíthat, ha az ekként érvényesíteni kívánt jog a felperes keresetével azonos vagy azzal összefüggő jogviszonyból ered, vagy a felperes kereseti követelésével szemben beszámításra alkalmas.

vizontvádoló: /büntető eljárásjog/ Kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás vagy becsületsértés magánindítványra büntetendő eseteiben a másik sértett is ma-

ga képviseli a vádat a bíróság előtt.

visszaélés csekkel: /büntetőjog/ Aki fedezetlen csekket bocsát ki vagy hoz forgalomba – amennyiben súlyosabb bűncselekmény /például csalás/ – nem valósul meg, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

visszaélés jövedékkel: /büntetőjog/ Aki jövedéki terméket jogszabályban megállapított feltételek hiányában vagy hatósági engedély nélkül előállít, hatósági ellenőrzés alól elvon, vagy más által elvont ilyen terméket megszerez, elrejt vagy elidegenítésében közreműködik, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

visszaélés okirattal: /büntetőjog/ Aki olyan közokiratot, amely nem vagy nem kizárólag a sajátja, másától, ennek beleegyezése nélkül, jogtalanul megszerez, vagy azt megsemmisíti, megrommítja vagy eltitkolja, bűncselekményt /vétséget/ követ el.

visszaeső: /büntetőjog/ A szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt 30 napot meghaladó, végrehajtható szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény

A szerzőről:

Gyakorló jogász, ügyvéd. Korábban, 1987. év végéig általános felügyeleti ügyész volt.

Több jogi közlöny szerkesztője, a jogszabálykiadványairól ismert Árboc Kiadó egyik alapítója.

A Jogismeret Alapítvány szakmai vezetője, több felsőoktatási kurzus és felnőttképzési stúdium oktatója. Sokirányú jogász tevékenység mellett szakértőnek vallja magát a közoktatási jogban, gyermeki jogokban, a civil nonprofit jog területein, valamint a jogi információ és a jogi ismeretterjesztés műfajaiban. A társadalmi vállalkozókat elismerő Ashoka világszervezet tagja. Gyermekekért – és Ezüst Toll Díjas (1999 és 2002), a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjének kitüntetettje (2006).

Önálló kötetei: Mit tehet az állam a polgáraival? (1988); A gyerekek jogairól (1991, 1993, 1996); Mozgástér a munkajogban (1996); Magyar Jogi Kiszótár (1996); Jog a pedagógiában (1998); Jogalkalmazás, joghasználat – eligazodás a jogállamban (2002); Jogok az iskolában?! (2000); Nonprofit Szektor Analízis (2002); A K.C.R. dimenzió – közfeladat-ellátásban történő civil részvétel jogi akadályai (2005); Jogi szótár (2005); Jogok az iskolában – 2006; Hol tartunk? A civil nonprofit szervezetek jogi szabályozásának problémái (2010).

Dr. Bíró Endrével kapcsolat kereshető: drbiro@arboc.hu

JOGHÁZ

jogi információs szolgáltatás

www.joghaz.hu

info@joghaz.hu

JOGI TUDAKOZÓ

(Kérdezhet a JOGHÁZ jogászeitől, s jogi kérdésére jogszabályi választ kaphat.)

Önkiszolgáló JOGKERESŐ-programok

(Szoftver és szakmai jogi adatbázis az ügyfél saját jogkeresését segítő informatikai megoldásokkal)

- MUNKAVÁLLALÓI JOGKERESŐ
- ISKOLAI, ÓVODAI, KOLLÉGIUMI JOGKERESŐ
- GYERMEKEK JOGAI JOGKERESŐ
- FOGYATÉKKAL ÉLŐ SZEMÉLYEK JOGKERESŐJE
- CIVIL SZERVEZETEK JOGKERESŐJE

Speciális JOGHÁZAK

(Szakértői szolgáltatásokkal)

- ISKOLAJOGHÁZ
- NONPROFITJOGHÁZ
- GYERMEKJOGHÁZ

Jogismeret Alapítvány

1031 Budapest, Kazal u. 20.

(1) 367-1287

Ez a könyv a mai magyar jogban használatos

– jogi szakkifejezéseket (például *alávetés, bitorlás, elbirtoklás, elévülés, foglалó, forgatmány, halmazat, hatály, jelzalog, jogerő, jóállás, jövedék, kötelesrész, semmisség, szavatosság, üzérkedés, vélelem, vétőképeség, záradékolás*);

– jogi idegen szavakat (például *agrément, akkreditív, apport, barter, goodwill, inkasszó, inkorporál, inmateriális jog, kaució, koncesszió, kógens, know-how, licencia, lízing, obligáció, paritás, szubszidiaritás, valorizál*);

– köznapi tartalmuktól eltérő jogi fogalmakat (például *alávetés, civil, elállás, hagyomány, illetékes, kielégítési jog, közhasznú, meghagyás, növedékjog, származékos szerzés, társaság, társulás, társulat, végszükség, zsarolás*) tartalmazza rövid, összefoglaló jelentésükkel, magyar kifejezésre fordításukkal, fogalmi magyarázatukkal és jogágba, illetve jogágazatba sorolásukkal együtt.

A könyv célja a joghasználat segítése – az iskolákban, a munkahelyeken, a közélet színterein és a magánviszonyokban is. Ez a kis szakszótár fontos kelléke lesz a könyvtáraknak, segédeszköze lehet a jogot érintő képzéseknek, s célszerű háttérkönyve a nem-jogász jogalkalmazóknak.

A SZÓTÁR A JOGHOZ hasznos ajándék is lehet családtagjainknak, barátainknak, ismerőseinknek – mindenkinek, aki találkozik, találkozni fog vagy találkozhat a jog használatával.

Dr. Bíró Endre

Ára: 2.100,- Ft